
STRATEGIE ÚZEMÍ HRADECKO- PARDUBICKÉ AGLOMERACE

ANALYTICKÁ ČÁST

Červen 2019

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Technická pomoc

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**

Obsah

1	Úvod.....	5
1.1	Popis území a zdůvodnění jeho výběru	6
1.2	Přístup k vymezení aglomerace	12
2	Demografie.....	15
2.1	Vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel	15
2.2	Sňatečnost, rozvodovost.....	32
2.3	Věková struktura.....	34
3	Trh práce	39
3.1	Zaměstnanost	39
3.2	Nezaměstnanost	43
3.3	Struktura uchazečů o zaměstnání.....	45
4	Ekonomika, výzkum a inovace	49
4.1	Výzkum, vývoj a inovace	65
4.2	Podnikatelské nemovitosti.....	77
5	Cestovní ruch	80
5.1	Návštěvnost	81
5.2	Formy cestovního ruchu v aglomeraci.....	82
6	Památky – kulturní dědictví.....	86
6.1	Muzea, knihovny, skanzeny, památníky	96
7	Kulturní a kreativní odvětví	106
7.1	Umění.....	106
7.2	Kulturní průmysly.....	113
7.3	Kreativní průmysly	117
7.4	Příbuzná průmyslová odvětví.....	118
8	Vzdělanostní struktura a vzdělávání.....	120
8.1	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	120
8.2	Vzdělávání v aglomeraci	121
8.3	Základní umělecké vzdělávání	136
8.4	Zájmové a neformální vzdělávání	138
8.5	Vysoké školy.....	140
8.6	Další vzdělávání.....	145

9	Bydlení.....	149
10	Občanská vybavenost	153
10.1	Zdravotnická zařízení	153
10.2	Sociální služby	157
11	Bezpečnost a ochrana obyvatel	163
11.1	Sociálně vyloučené lokality	164
12	Doprava.....	167
12.1	Silniční doprava.....	167
12.2	Železniční doprava	177
12.3	Letecká, vodní a multimodální doprava	179
12.4	Cyklistická doprava	180
12.5	Veřejná hromadná doprava	183
13	Technická infrastruktura	189
13.1	Internet	189
13.2	Zásobování elektrickou energií	191
13.3	Zásobování teplem.....	192
13.4	Zásobování zemním plynem	193
13.5	Obnovitelné a alternativní zdroje energií	194
13.6	Energetické úspory	194
13.7	Vodovodní síť a zásobování vodou	195
13.8	Kanalizace a ČOV.....	197
14	Životní prostředí.....	201
14.1	Ovzduší.....	201
14.2	Krajina a ekologická stabilita	205
14.3	Sídelní zeleň a lesy	208
14.4	Zemědělství.....	212
14.5	Voda	215
14.6	Ekologická rizika a hluk	220
14.7	Odpadové hospodářství.....	223
15	Udržitelný rozvoj území	229
16	Přílohy	232
17	Seznam zkratk.....	241
18	Seznam grafů, tabulek a obrázků	244

1 Úvod

Předkládaná analýza je analytickým dokumentem, jehož cílem je identifikovat hlavní problémy/bariéry regionálního rozvoje na území Hradecko-pardubické aglomerace, stejně jako definovat, v čem spočívá rozvojový potenciál.

Dokument představuje problémově orientovanou analýzu vybraných klíčových sfér, která bude vstupním dokumentem pro identifikaci a zpracování Strategie integrovaného územní investice Hradecko-pardubické aglomerace pro období 2021+.

Základními zdroji informací pro zpracování vybraných analýz byly zejména podklady a údaje Českého statistického úřadu, Úřadu práce České republiky, ministerstev, Krajského úřadu Královéhradeckého a Pardubického kraje, ale i řady dalších organizací a institucí působících v území aglomerace.

Analýza je zpracována jako analýza sekundárních dat, přičemž závěry byly ověřeny v diskuzi a připomínkovány s klíčovými aktéry v území. U některých ukazatelů s nedostupnými daty za obce případně za SO ORP bylo využito buď území okresu Hradec Králové, Pardubice a Chrudim a u některých ukazatelů především z oblasti ekonomiky a výzkumu, vývoje a inovací území Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Hradecko-pardubická aglomerace (dále jen aglomerace) je v rámci ČR jedinečná dvoujaderná sídelní aglomerace, jejímiž jádry jsou dvě velikostně, významově a historicky srovnatelná města Hradec Králové a Pardubice. Předkládaná analýza respektuje vymezení území aglomerace z roku 2014.

1.1 Popis území a zdůvodnění jeho výběru

Hradecko-pardubická aglomerace je vysoce urbanizované území rozkládající se na pomezí dvou krajů Královéhradeckého a Pardubického, které oba spadají do jednotky NUTS 2 Severovýchod. Obě jádra aglomerace – krajská města Hradec Králové a Pardubice již mnoho desetiletí tvoří jednotný funkčně propojený celek s vysokým pohybem obyvatel a vzájemně se podporující hospodářskou činností. Zatímco Hradec Králové má charakter správního města s vysokým zastoupením terciárního a kvarterního sektoru a nižším podílem převážně strojírenského a zpracovatelského průmyslu, Pardubice jsou městem více průmyslovým s významným zastoupením chemického, potravinářského a zpracovatelského průmyslu. V rámci ČR se jedná o jedinečnou aglomeraci se dvěma srovnatelnými jádry se silnou koncentrací obyvatelstva a ekonomických činností, z nichž značná část má mezinárodní význam. Vazby mezi jádrovými městy aglomerace Hradcem Králové a Pardubicemi silně působí na okolí a velkou měrou ovlivňují konkurenceschopnost celého regionu. Zázemí obou měst je díky přírodním podmínkám převážně zemědělského charakteru.

Geografická organizace ČR – metropolitní areály

Základním stavebním kamenem metropolitních areálů ČR jsou tzv. integrované systémy středisek, pro které je charakteristický vysoký stupeň územní koncentrace obyvatelstva, ekonomických jevů a vysokou míru vnitřní funkční propojenosti. Této problematice se dlouhodobě věnuje prof. Martin Hampl, na jehož výzkum a metodické přístupy k sociogeografické regionalizaci ČR tato kapitola odkazuje¹. Územní intenzita a koncentrace interakcí uvnitř metropolitních areálů se odráží především v objemu pracovní a školské dojížděky a ekonomické aktivitě vyjádřené počtem a lokalizací pracovních příležitostí. Hradec Králové a Pardubice jsou řazeny mezi dvanáct mezoregionálních středisek a dohromady tvoří jádro jednoho z jedenácti integrovaných systému středisek². Společně s několika přidruženými středisky dosahují obě sídla nadkritických hodnot komplexní velikosti a jsou identifikovány jako jedna z metropolitních soustav ČR.

Hradecko-pardubická aglomerace (historicky nazývaná Východočeská aglomerace) patří mezi tzv. polynodální typy koncentračních areálů, které jsou tvořeny dvěma a více výraznými středisky. V případě Hradce Králové a Pardubic se pak jedná o polynodální typ se dvěma rovnocennými dominantními středisky. Na následující obrázku, který ilustruje vymezení na základě dat cenzu roku 1980, jsou tato dvě města označena čísly 7 a 10.

---

¹ HAMPL Martin. (2005) *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*, Praha: Univerzita Karlova v Praze

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1987): *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*, Praha, Univerzita Karlova

² *Centra těchto soustav jsou Praha, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové-Pardubice, Brno, Olomouc, Zlín a Ostrava.*

Obrázek 1 Významová kategorizace středisek a jejich aglomerační vztahy

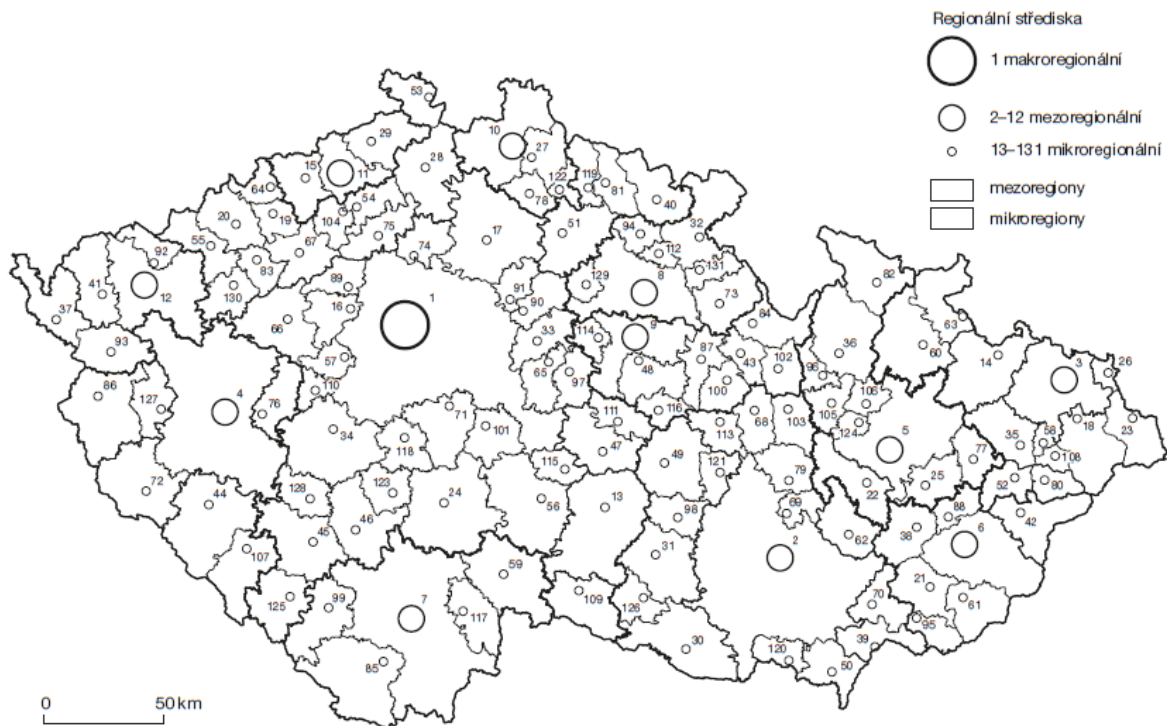

Zdroj: Hampl, M., Gardavský, V., Kühnl, K. (1987): *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR, Praha, Univerzita Karlova (mapová příloha č.1)*

Na tuto studii navázaly další práce, zaměřené na sociogeografickou regionalizaci České republiky. Dle výstupů Sociogeografická regionalizace Česka³ (2015) Hradec Králové a Pardubice jsou meziregionální centry (viz obrázek níže), jejichž komplexní regionální velikost (KRV) mezi lety 2001 a 2011 rostla.

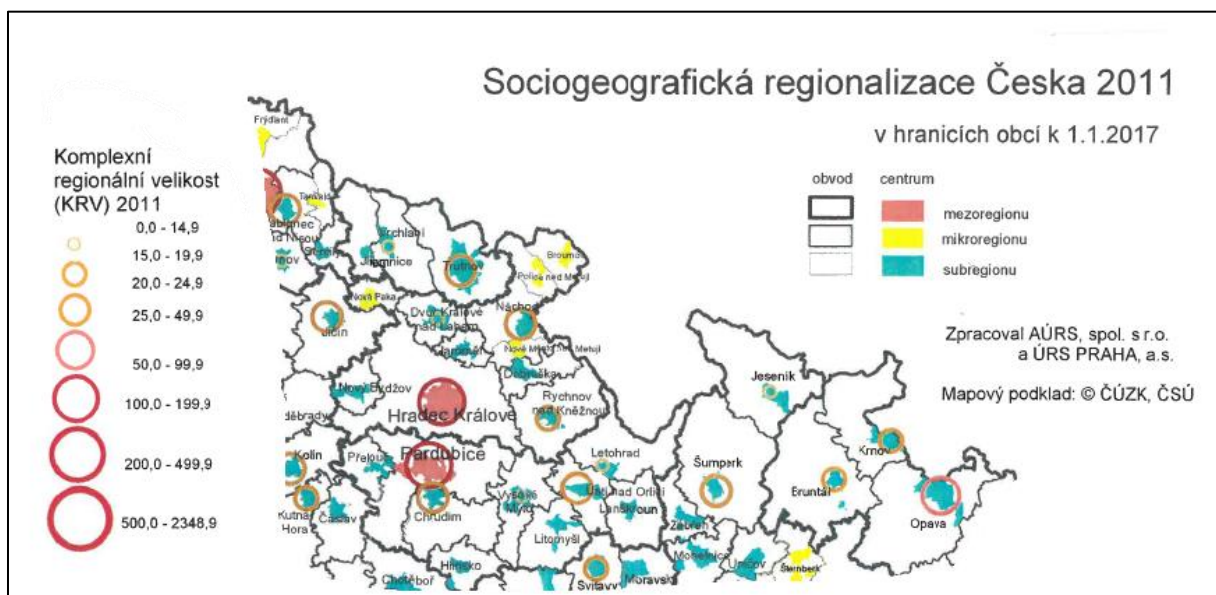
³ M. Hampl, M. Marada, *Sociogeografická regionalizace Česka, Geografie, 2015*

Obrázek 2 Sociogeografická regionalizace Česka 2011

Zdroj M-Hampl, M. Marada, *Sociogeografická regionalizace Česka, Geografie, 2015.*

Obrázek 3 Sociogeografická regionalizace Česka 2011, výřez Hradec Králové – Pardubice

Zdroj: AÚRS, ÚRS Praha

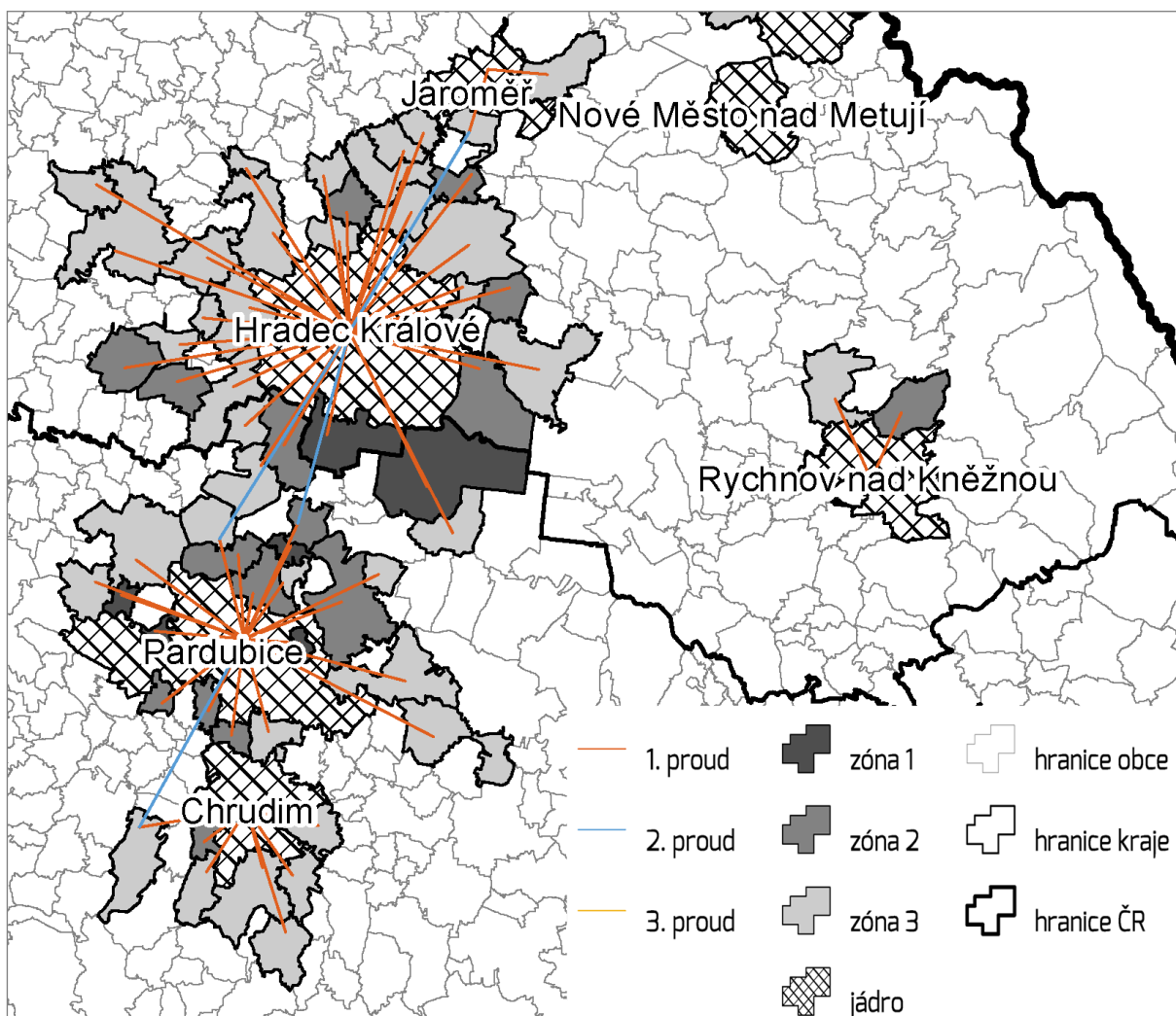
Vymezení suburbánních zón

Na vnitřní uspořádání metropolitních oblastí má významný vliv proces suburbanizace, charakterizovaný přesunem obyvatelstva a jeho aktivit (rezidenční a další funkce) z jádrových měst do

zázemí. Mnoho obcí v zázemí jader aglomerace má v posledních cca 20 letech tento výrazný suburbanizační charakter a výrazně navýšily svůj počet obyvatel (např. Vysoká nad Labem, Opatovice nad Labem, Čeperka, Némčice, Kunětice), zatímco obě jádrová města jsou co do počtu obyvatel dlouhodobě v poklesu. Urbanizované jádrové území Hradecko-pardubické aglomerace je funkčně spojeno s několika menšími městy v okolí. Severně dosahuje aglomerace k městům Jaroměř a Smiřice, jižně jsou Pardubice velmi úzce propojeny s Chrudimí. Západním směrem je silná vazba na Přelouč a Chlumeč nad Cidlinou a na východ převážně směr Týniště nad Orlicí a Holice. Tato města jsou do vzdálenosti cca 30 km od jádrové oblasti a jejich vazba na krajská města je nejen charakteru administrativního, ale rovněž ekonomického. Silné vazby má území aglomerace na Středočeský kraj a hl. m. Prahu.

Obrázek 4 Vymezení suburbálních zón Hradce Králové a Pardubic dle Metodiky sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v ČR

Zdroj: Atlas obyvatelstva [online] Urbánní a Regionální laboratoř. Dostupné online
<http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/1-1-suburbanizace>

Metodicky jsou území rozdělena do několika zón dle počtu přistěhovalých, počtu dokončených bytů, počtu obyvatel a intenzity suburbanizace v závislosti na kritériích intenzity přistěhování.

Tabulka 1 Zóny dle intenzity suburbanizace

Zóna podle intenzity suburbanizace	Minimální intenzita roční bytové výstavby 1997–2008	Minimální objem bytové výstavby 1997–2008
1. Suburbánní zóna	10 bytů na 1 000 obyvatel	50 bytů
2. Suburbánní zóna	5 bytů na 1 000 obyvatel	30 bytů
3. Suburbánní zóna	-	20 bytů

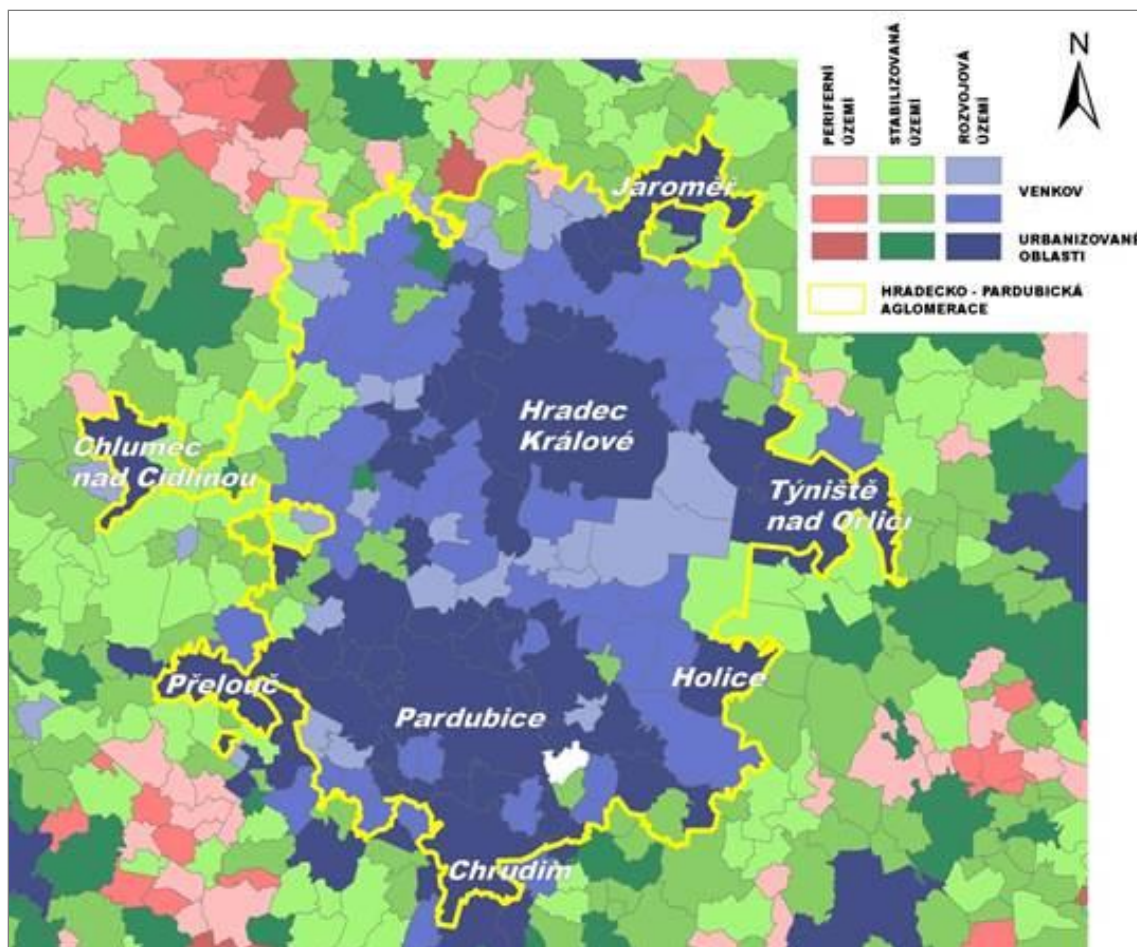
Zdroj: OUŘEDNÍČEK, ŠPAČKOVÁ, NOVÁK (2013) *Metodika sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v České republice*; Dostupné online: <http://www.suburbanizace.cz>

Metropolitní oblasti dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020

Díky velkému významu je Hradecko-pardubická aglomerace zmiňována ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2014–2020, Politice územního rozvoje ČR, Zásadách územního rozvoje Královéhradeckého i Pardubického kraje a Dohodě o partnerství pro programové období 2014–2020, jako základním zastřešujícím dokumentu pro čerpání finančních prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů.

Typologie SRR ČR vymezuje na základě ukazatelů sociálně-ekonomického potenciálu jednotky, polohového potenciálu a dynamiky vývoje jednotky tři základní typy území. V rámci vysoce urbanizovaných rozvojových území byly identifikovány metropolitní oblasti s koncentrací nad 300 000 obyvatel.

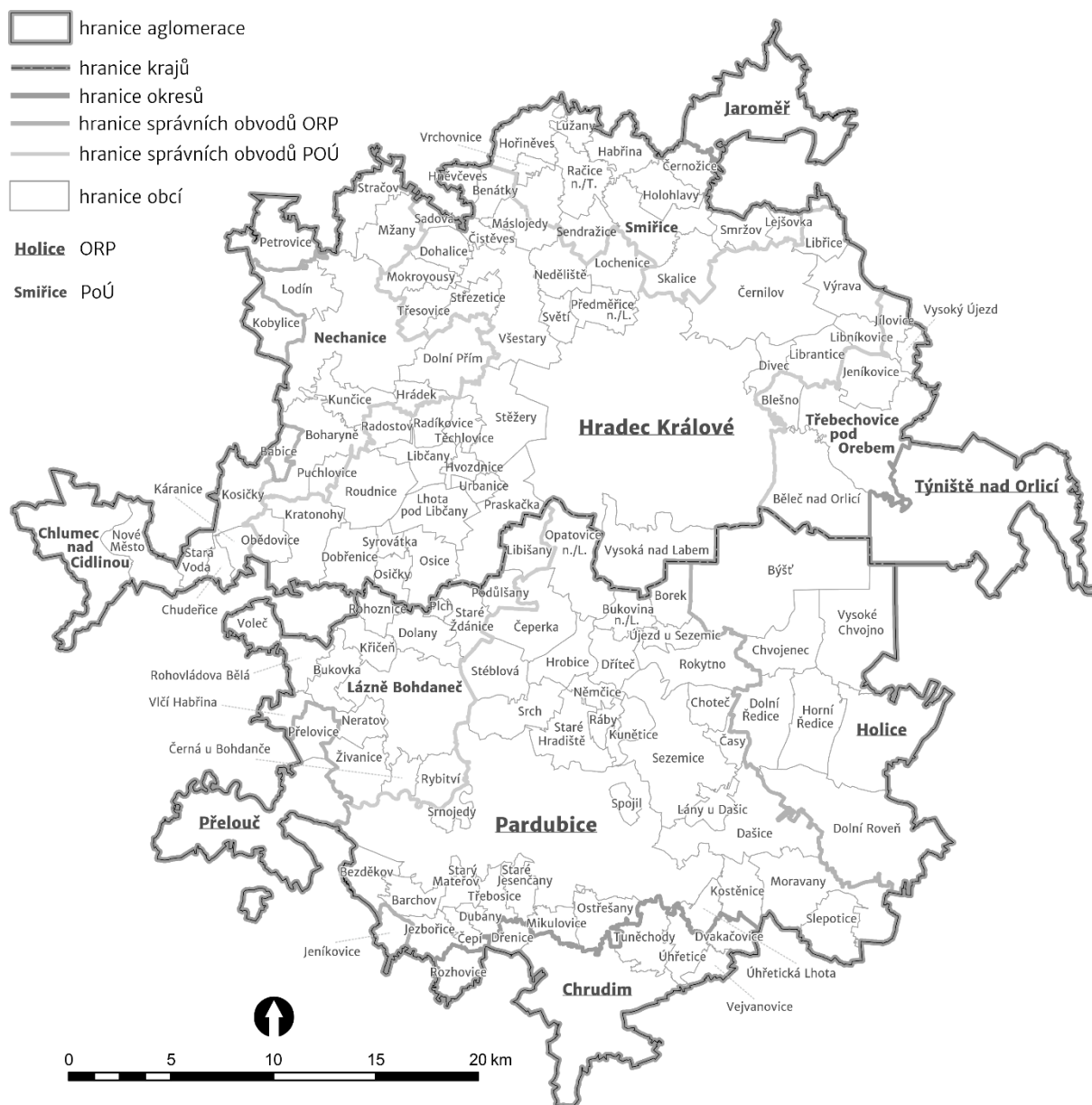
Obrázek 5 Průmět vymezení ITI Hradecko-pardubické aglomerace do území dle typologie SRR ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle SRR ČR 2014–2020 (MMR, 2013)

Hradecko-pardubická aglomerace zahrnuje území 2 krajů a 5 okresů. Ve vymezeném území se nachází 145 obcí, z nichž má celkem 14 obcí statut města. Krajskými městy jsou statutární města Pardubice a Hradec Králové. Území Hradecko-pardubické aglomerace tvoří 8 obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a 13 obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ).

Obrázek 6 Administrativní mapa Hradecko-pardubické aglomerace

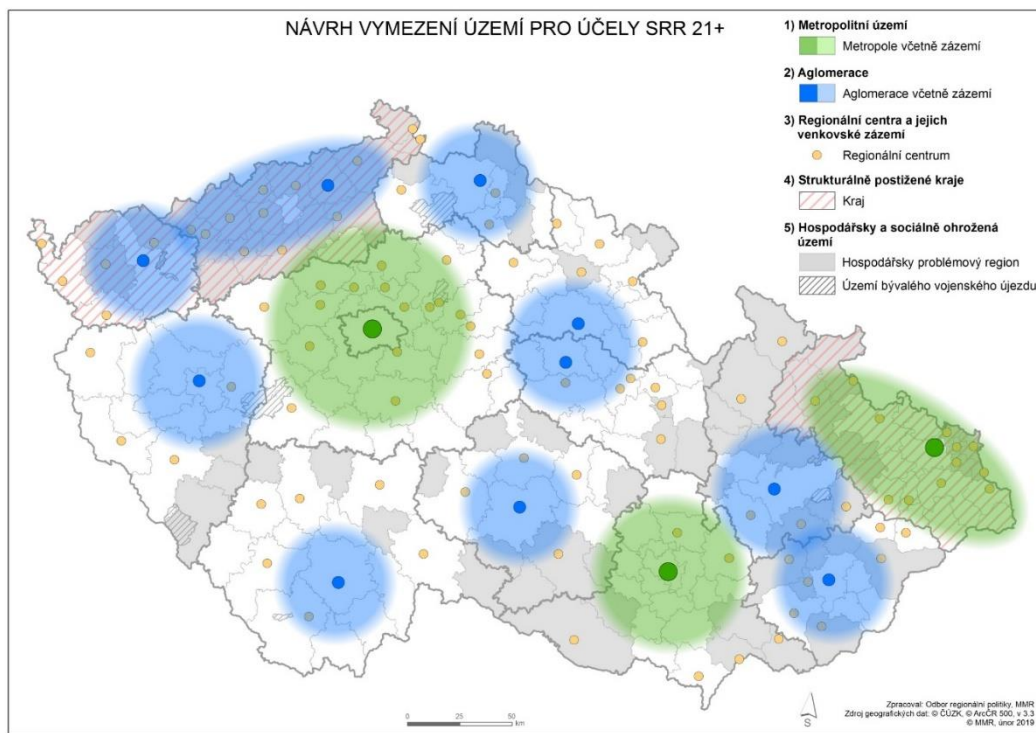
Zdroj: Podkladová data ArcČR® 500; vlastní zpracování

Agglomerace dle Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (verze květen 2019)

V Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (verze květen 2019) je území Hradecko pardubické aglomerace zařazeno do kategorie aglomerací České republiky. Jedná se o 9 aglomerací, jejímiž centry jsou zpravidla krajská města. Tato skupina je velmi heterogenní a lze očekávat jejich rozdílný vývoj. Jejich úspěšnost a atraktivita bude ovlivněna schopností maximalizovat růst, postavený na ekonomické

základně a schopnosti včas reagovat a přizpůsobit se současným společným, ekonomickým i sociálním změnám a očekávaným trendům.

Obrázek 7 Návrh vymezení území pro účely Strategie regionálního rozvoje ČR 2021 +, verze květen 2019

Zdroj: Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (verze květen 2019)

1.2 Přístup k vymezení aglomerace

V návaznosti na hlavní správně – hospodářské funkce jádrových měst bylo vymezení metropolitní oblasti založeno na vyjíždkových vztazích širokého okruhu obcí k centrálním jádrům aglomerace. Hlavním indikátorem vymezení aglomerace byla celková vyjížďka, tj. vyjíždějící do zaměstnání a do škol souhrnně. Takto sledovaná vyjížďka dobře reflektuje identifikované funkce jádrových měst (zaměstnavatel, centrum vzdělání, služby atd.). Pro zajištění vysoké intenzity těchto vztahů pak bylo stanoveno kritérium počtu vyjíždějících z obce do center aglomerace nad 40,0 %.

Při kartografickém znázornění bylo identifikováno a doplněno několik obcí ležících uvnitř spojitého území metropolitní oblasti, avšak nesplňujících uvedené vyjíždkové kritérium, tak, aby zůstala zachována jednotnost celého území (jedná se o obce Kunčice, Nové Město, Plch, Podůlšany, Puchlovice, Stará Voda, Úhřetice, Újezd u Sezemic).

Současně bylo z provedeného výběru vyřazeno několik obcí mimo základní spojitě území metropolitní oblasti a byl proveden průmět okresních hranic. Z obcí mimo okresy Hradec Králové a Pardubice byla ponechána pouze větší územní střediska se silnou vyjíždkovou vazbou a obce v blízkosti jádrových měst (jde zejména o obce z okresu Chrudim, kdy město Pardubice se v rámci pardubického okresu nachází asymetricky blízko jižní hranice okresu).

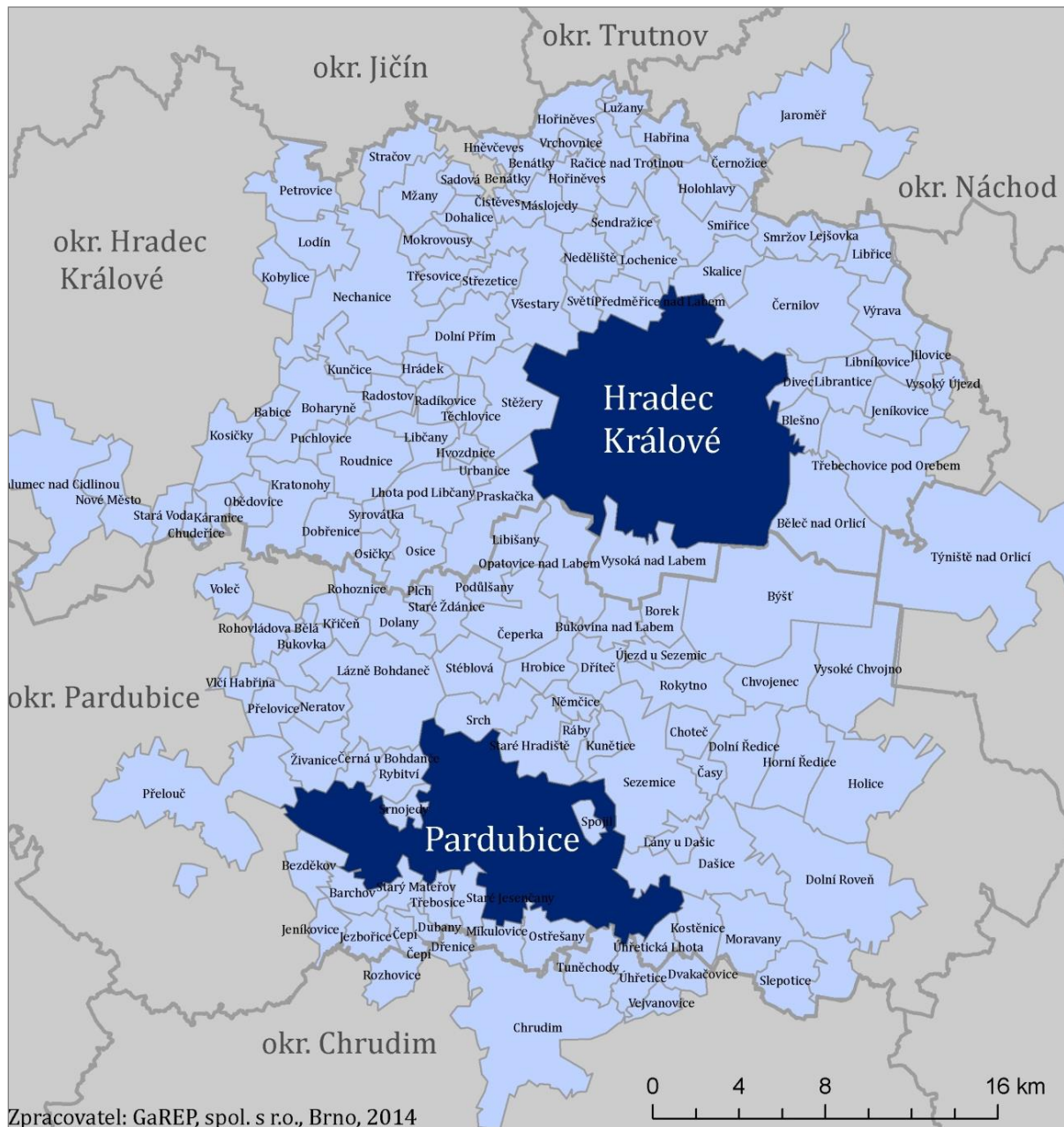
Takto vymezená metropolitní oblast měla k 31. 12. 2013 celkem 335 118 obyvatel, rozlohu 1 320,4 km², hustotu 253,8 obyvatel/km² a její součástí je celkem 145 obcí, z nichž 14 má statut města. Svou rozlohou zasahuje především do okresů Hradec Králové, Pardubice a částečně do blízkého okresu Chrudim. Z dalších okresů do území zasahují již pouze města Týniště nad Orlicí (okr. Rychnov nad Kněžnou) a Jaroměř (okr. Náchod), která přirozeně spádují do jádrových měst aglomerace. Seznam obcí aglomerace je přílohou tohoto dokumentu - Obrázek 8; Příloha 3.

Tabulka 2 Velikostní hierarchie obcí Hradecko-pardubické aglomerace dle počtu obyvatel k 31.12.2013

Velikostní kategorie obce	Počet obcí v aglomeraci – z toho měst	Celkový počet obyvatel	Podíl obyvatel v aglomeraci v %
100 000 a více	0–0	-	-
50 000–99 999	2–2	182 336	54,40
20 000–49 999	1–1	22 996	6,86
10 000–19 999	1–1	12 594	3,75
5 000–9 999	5–5	32 943	9,83
2 000–4 999	7–5	19 386	5,78
1 000–1 999	16–0	23 191	6,92
500–999	25–0	16 925	5,05
200–499	67–0	21 733	6,48
0–199	21–0	3 014	0,89
Celkem	145–14	335 118	100

Zdroj dat: ČSÚ

Obrázek 8 Vymezené území Hradecko-pardubické aglomerace

Zpracovatel: GaREP, spol. s r.o., Brno, 2014
Zdroj dat: GIS

2 Demografie

Území Hradecko-pardubické aglomerace oblasti tvoří 2 kraje, 5 okresů, 8 obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a 13 obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POÚ). Většina území Hradecko-pardubické aglomerace spadá do území okresů a SO ORP Hradec Králové a Pardubice, kde žije také převážná část její populace.

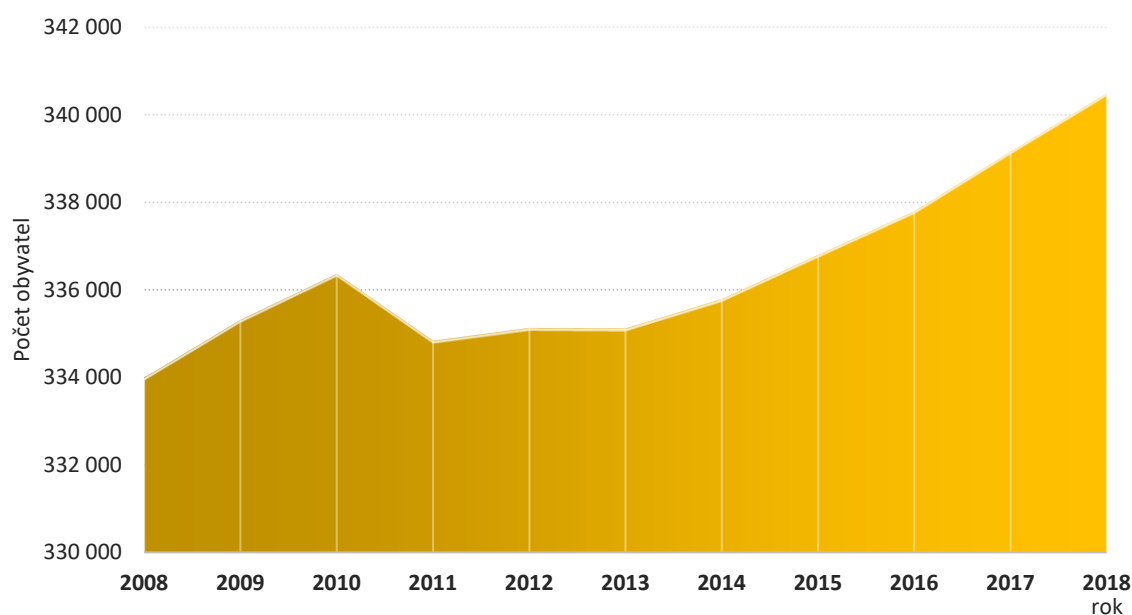
Ve vymezeném území Hradecko-pardubické aglomerace žilo k 31. 12. 2018 celkem 340 487 obyvatel, z toho 162 283 obyvatel (48 %) v hradecké části aglomerace a 178 194 obyvatel (52 %) v pardubické části aglomerace. Jedná se o oblast s významnou koncentrací obyvatelstva, hustota zalidnění v roce 2019 je 256,8 obyvatel/km², což je hodnota téměř dvojnásobná ve srovnání s průměrnou hustotou zalidnění ČR (134 obyvatel/km²) a více než dvojnásobná s průměrnou hustotou zalidnění Královéhradeckého (116 obyvatel/km²) a Pardubického kraje (114 obyvatel/km²).

V území se nachází 145 obcí (76 obcí v hradecké, 69 obcí v pardubické části aglomerace), z toho 14 obcí má statut města. Nejlidnatějšími sídly jsou jádra aglomerace Hradec Králové (92 742 obyvatel k 31. 12. 2018) a Pardubice (90 688 obyvatel), následují města Chrudim (23 151 obyvatel), Jaroměř (12 433 obyvatel) a Přelouč (9 394 obyvatel). V rámci Hradecko-pardubické aglomerace žilo ve městech k 31. 12. 2018 celkem 259 985 obyvatel, tj. 76,3 % obyvatel aglomerace. Podíl obyvatel žijících v samotných jádrech aglomerace přesahoval (krajských městech Hradci Králové a Pardubicích) 54 % všech obyvatel aglomerace. Tyto údaje svědčí o vysoké urbanizaci celého území a o výrazné pozici jádrových měst v rámci Hradecko-pardubické aglomerace. Průměrná hustota zalidnění ve městech aglomerace dosahovala v roce 2019 hodnoty 437,2 obyvatel/km², přičemž absolutně nejvyšší byla v Pardubicích 1 093 obyvatel/km² a v Hradci Králové 879,1 obyvatel/km². Oproti tomu průměrná hustota zalidnění v obcích v rámci vymezené aglomerace dosahuje jen 90 obyvatel/km², v aglomeraci se nachází i obce s velmi nízkou hustotou zalidnění – např. Běleč nad Orlicí (17,8 obyvatel/km²), Račice nad Trotinou (23,6 obyvatel/km²) a Vysoké Chvojno (24,2 obyvatel/km²).

2.1 Vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel

Jedním z klíčových ukazatelů demografických trendů je populační vývoj území, který je do jisté míry ovlivněn přirozenou měnou obyvatelstva, především však migrací. Z dlouhodobého hlediska území aglomerace vykazuje mírný, ale stabilní růst počtu obyvatel. Tento trend je způsoben dlouhodobě se snižujícím přirozeným přírůstkem, a naopak rostoucím trendem z hlediska migrace. Vývoj počtu obyvatel znázorněný v grafu níže jasně ukazuje počáteční rostoucí trend vrcholící v roce 2010, který následoval populační pokles a stagnace. Od roku 2013 již nastoupil v území setrvalý rostoucí trend a do konce roku přibýlo v Hradecko-pardubické aglomeraci více než 5 000 obyvatel.

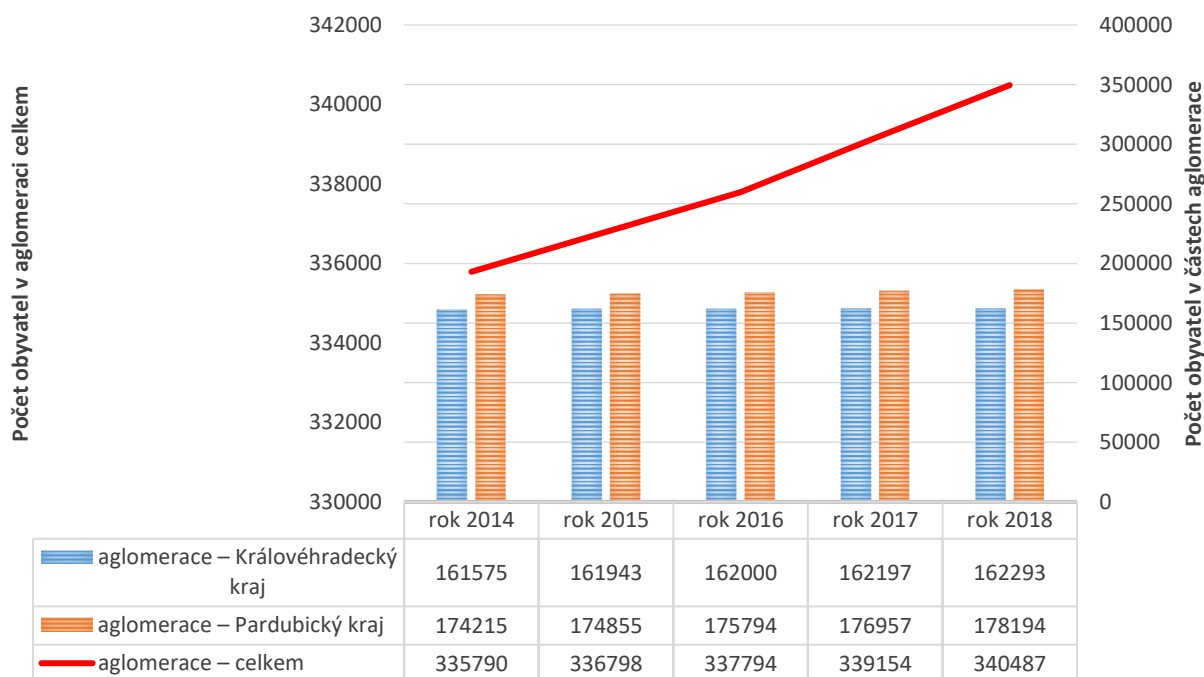
Graf 1 Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Hradecko pardubické aglomerace

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Při srovnání jednotlivých částí aglomerace se objevují mírné disparity, pardubická část aglomerace vykazuje celkově vyšší populační zisk obyvatel než hradecká část. Celkově pozitivní trend (tedy kladné hodnoty změny počtu obyvatel) si během celého sledovaného období uchovaly obě části aglomerace, ale zatímco pardubická část aglomerace zaznamenala progresivní tendence, tempo nárůstu počtu obyvatel v hradecké části aglomerace se snižovalo.

Graf 2 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2018

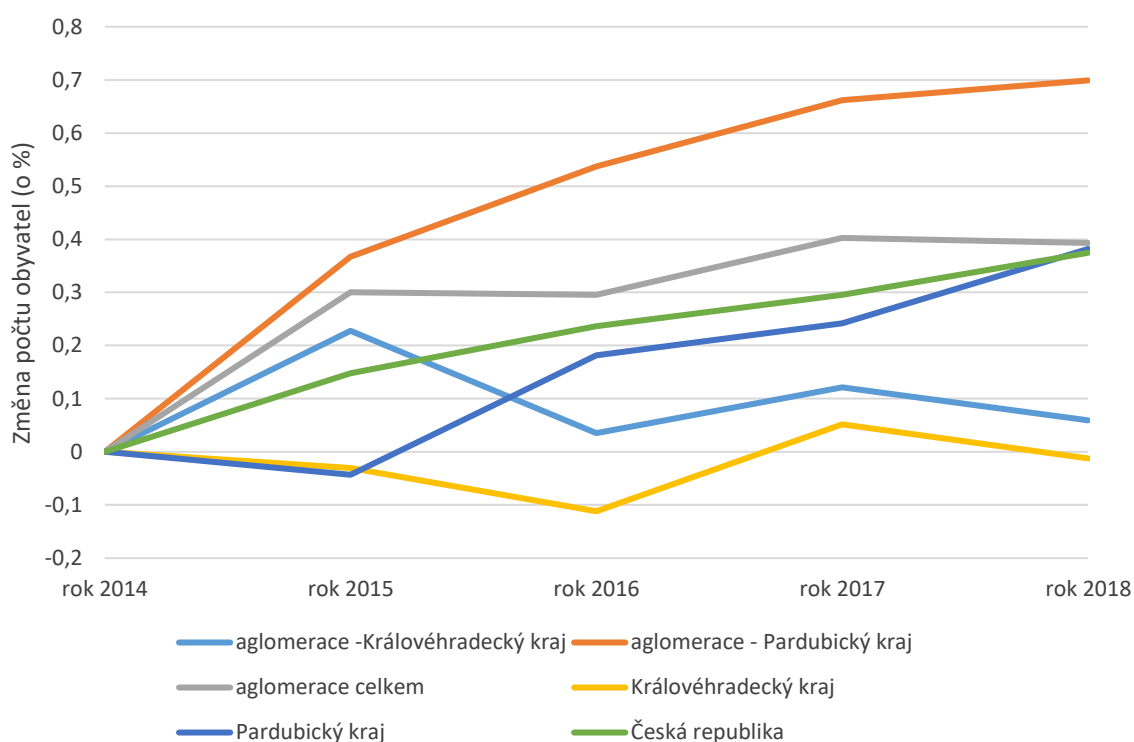

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Při srovnání s vyššími administrativními celky jsou identifikovány značné rozdíly především ve vývoji hradecké části aglomerace a Královéhradeckého kraje jako celku, který během období 2014-2018 vykazoval až na rok 2017 pokles počtu obyvatel. Při bližším vstupu do území Královéhradeckého kraje jsou patrné disparity mezi jednotlivými regiony, právě jádrová oblast kraje, kam spadá i území Hradecko-pardubické aglomerace, patří k nejvíce růstovým územím. Oproti tomu v Pardubickém kraji se počet obyvatel pravidelně zvyšoval, ovšem zdaleka nedosahoval podobného tempa růstu jako pardubická část aglomerace. Atraktivitu těchto regionů byla dána především rozšiřující se pracovní nabídkou a atraktivitou pro bydlení v jejich zázemí.

Graf 3 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2017 - srovnání s vyššími územními celky

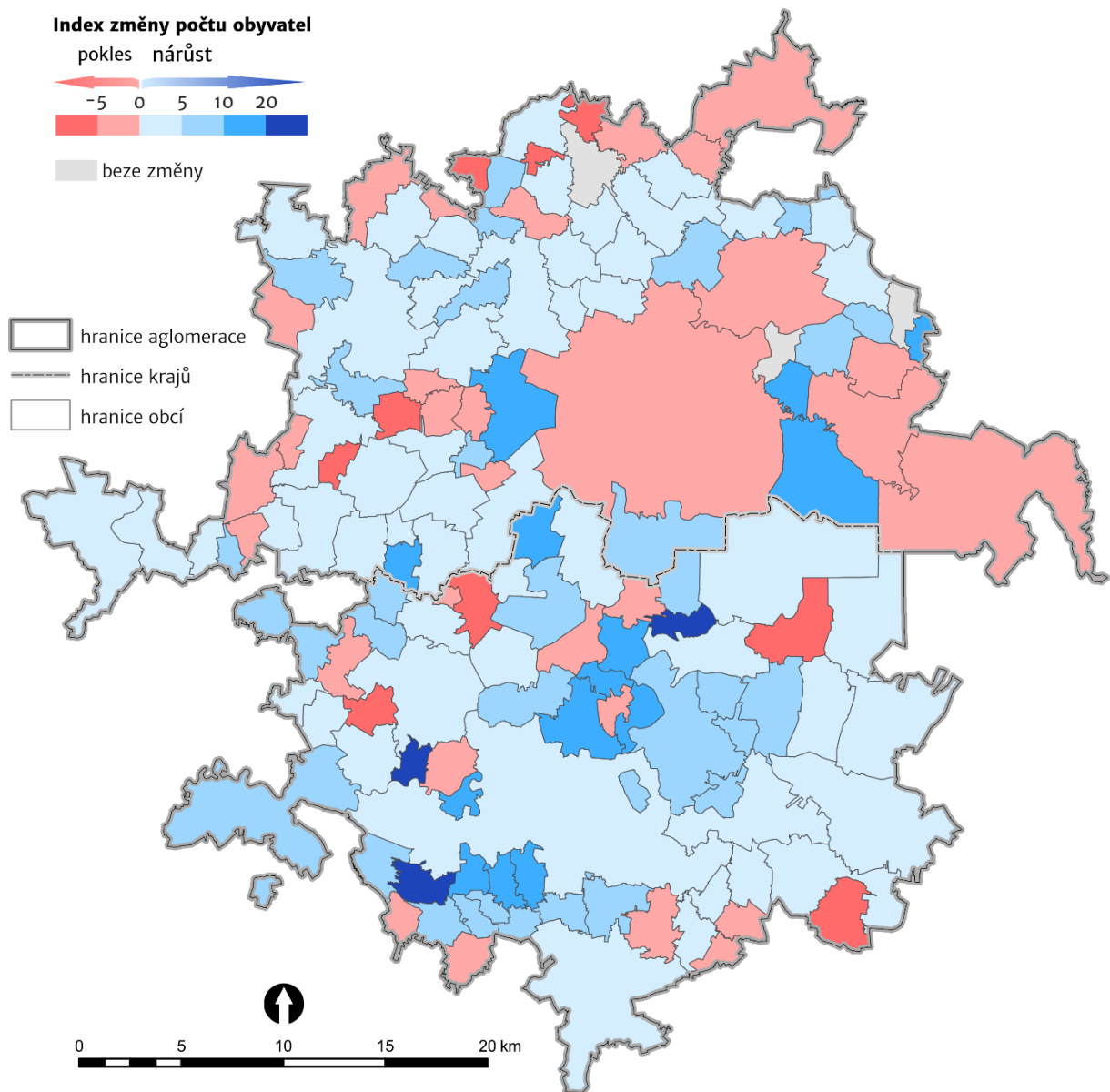

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Zjevné jsou suburbanizační tendence v území. Zatímco města hradecké části aglomerace zaznamenala ve většině pokles počtu obyvatel – došlo k úbytku obyvatel v Týništi nad Orlicí (o 170 ob.), Hradci Králové (o 66 ob.), Jaroměři (o 42 ob.) a Třebechovicích pod Orebem (o 38 ob.) - v kladných číslech pouze Chlumeck nad Cidlinou, velká sídla v pardubické části aglomerace byla bezúbytku růstová. Nejvýrazněji narostl počet obyvatel v Pardubicích (o 995 ob.) a Přelouči (o 623 ob.). I celkově byl přírůstek obyvatel vyšší v pardubické části aglomerace. Sedm z deseti obcí s nejvyšším nárůstem počtu obyvatel je situováno do pardubické části aglomerace.

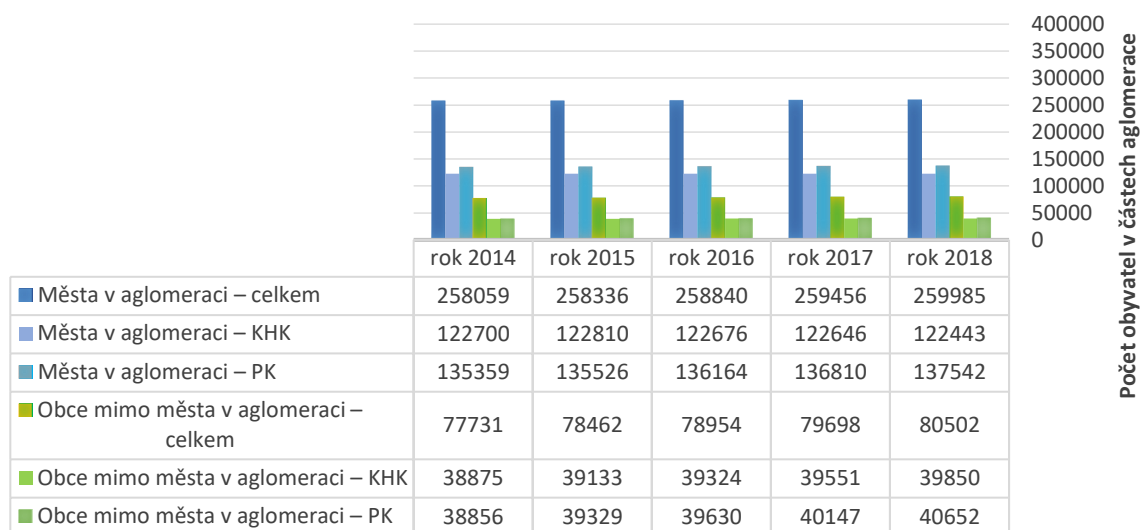
V obou částech aglomerace docházelo často k nárůstu počtu obyvatel menších obcí v zázemí měst. Výrazný rozvoj počtu obyvatelstva je zaznamenán v prostoru mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, v bezprostředním zázemí Pardubic směrem na jihozápad. Kromě již zmíněných měst byly z územního hlediska populačně ztrátové především obce mimo osu Hradec Králové – Pardubice, často se jednalo o obce při hranicích vymezeného území. S úbytkem obyvatel často potýkají i malé obce (do 200 obyvatel), kde je nedostatečná občanská vybavenost, nedostatek ploch pro novou výstavbu anebo se jedná o obce s horší dopravní dostupností do větších měst.

Obrázek 9 Index změny počtu obyvatel v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

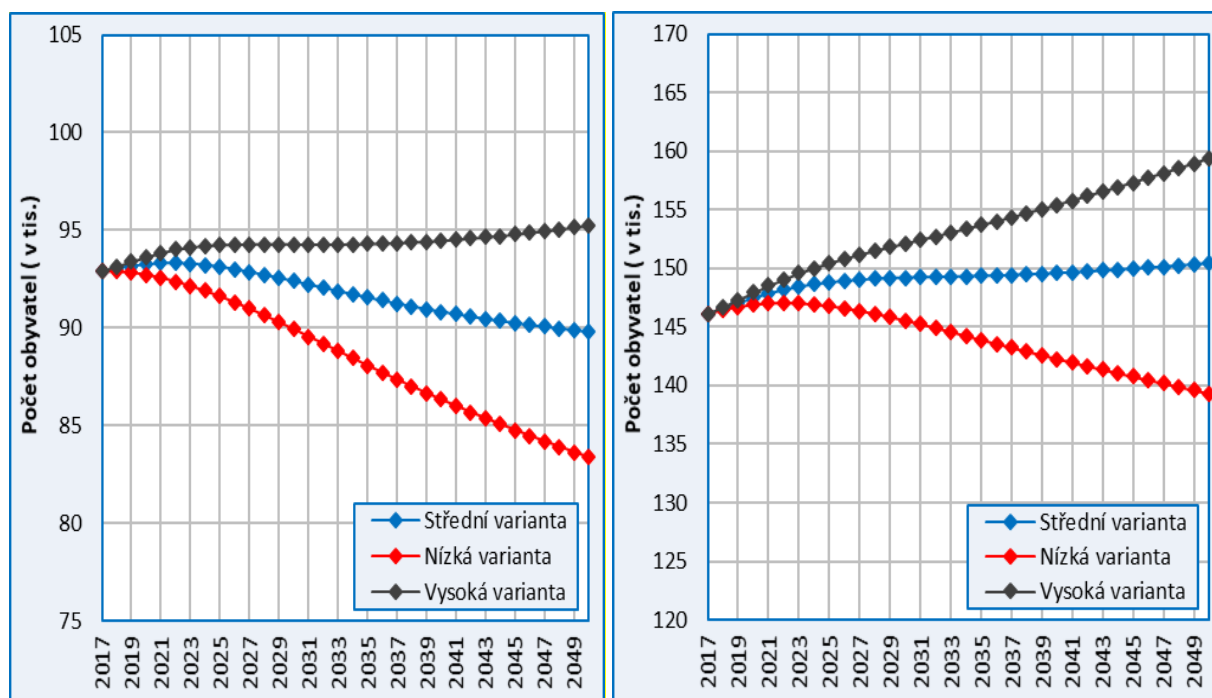
Graf 4 Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Dle demografické prognózy vývoje počtu obyvatel Královéhradeckého kraje a vybraných SO ORP na období 2018-2050 bude počet obyvatel města Hradce Králové s největší pravděpodobností do roku 2050 klesat – dle nízké (nejhorší možné) varianty by mohl počet obyvatel Hradce Králové klesnout až pod hranici 85 000, dle střední varianty (vysoká míra pravděpodobnosti) klesne počet obyvatel v Hradci Králové přibližně na hranici 90 000, pouze dle vysoké (optimistické) varianty by se mohl počet obyvatel zvýšit zhruba na 95 000.

Graf 5 Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel město Hradec Králové (vlevo) a SO ORP Hradec Králové (vpravo) do roku 2050

Zdroj: B. Burcin, T. Kučera, J. Kuranda: Prognóza vývoje obyvatelstva Královéhradeckého kraje a vybraných SO ORP na období 2018–2050

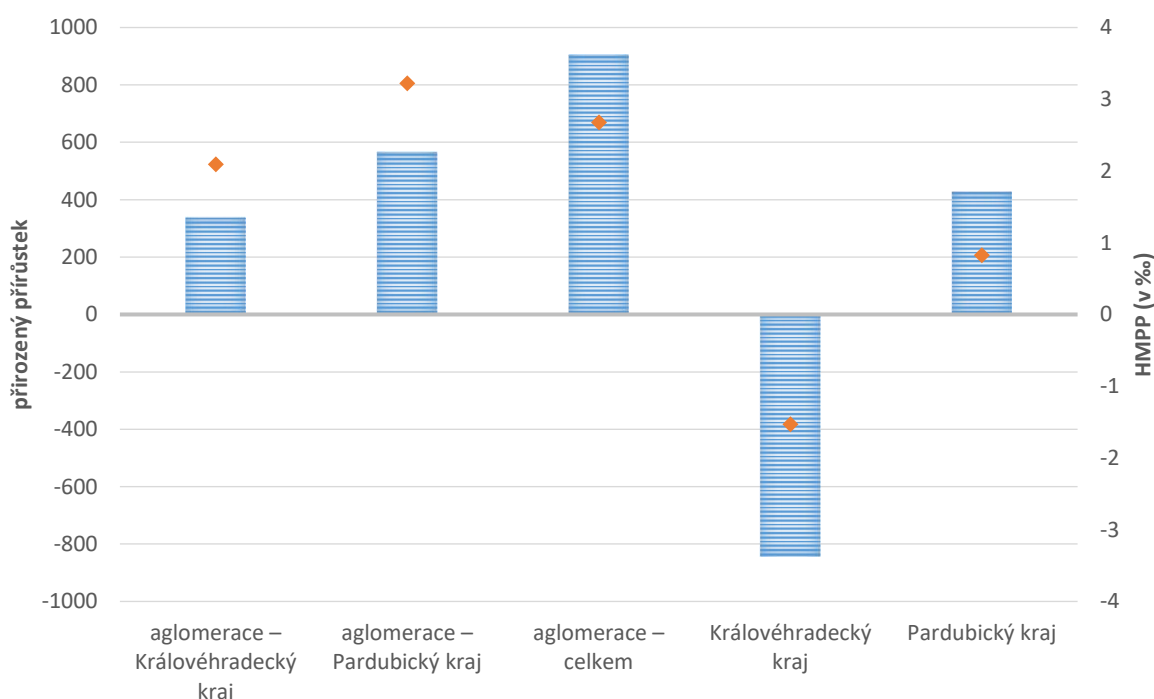
Počet obyvatel SO ORP Hradec Králové bude dle demografické prognózy do roku 2050 pravděpodobně růst. Dle vysoké varianty by se počet obyvatel mohl zvýšit až o 15 000, v případě nejpravděpodobnější možné varianty stoupne na 150 000 obyvatel. Pouze v případě nízké varianty, která počítá s jistými negativními vlivy vývoje společnosti je prognózován úbytek obyvatel SO ORP Hradec Králové až pod hranici 140 000.

Přirozený přírůstek

Přirozený přírůstek obyvatelstva je spolu s migrací hlavním faktorem vývoje počtu obyvatel a celkové demografické struktury. Přirozený přírůstek v Královéhradeckém kraji se dlouhodobě pohybuje spíše v záporných hodnotách a trend přirozeného úbytku obyvatel se bude dle demografické prognózy obyvatel do roku 2050 i nadále prohlubovat (tento trend se nikterak nevymyká trendu České republiky). Oproti tomu přirozený přírůstek v Pardubickém kraji je kladný, v rozmezí let 2014 až 2018 přibylo v kraji přirozenou měnou přes 400 obyvatel.

Hradecko-pardubická aglomerace je ve srovnání s vyššími administrativními celky daleko ziskovější území z hlediska přirozeného přírůstku. V období 2014-2018 přibylo přirozeným přírůstkem na území aglomerace přes 900 obyvatel, navíc vykazuje aglomerace i vysokou hrubou míru přirozeného přírůstku (přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel středního stavu). Při bližším pohledu do území aglomerace jsou vidět rozdíly mezi hradeckou a pardubickou částí aglomerace. Pardubická část aglomerace vykazuje vyšší dynamiku přirozeného přírůstku – vyšší hrubou míru přirozeného přírůstku i celkový přirozený přírůstek než v hradecké části aglomerace.

Graf 6 Přirozený přírůstek a hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v letech 2014-2018 - srovnání aglomerace s vyššími územními celky

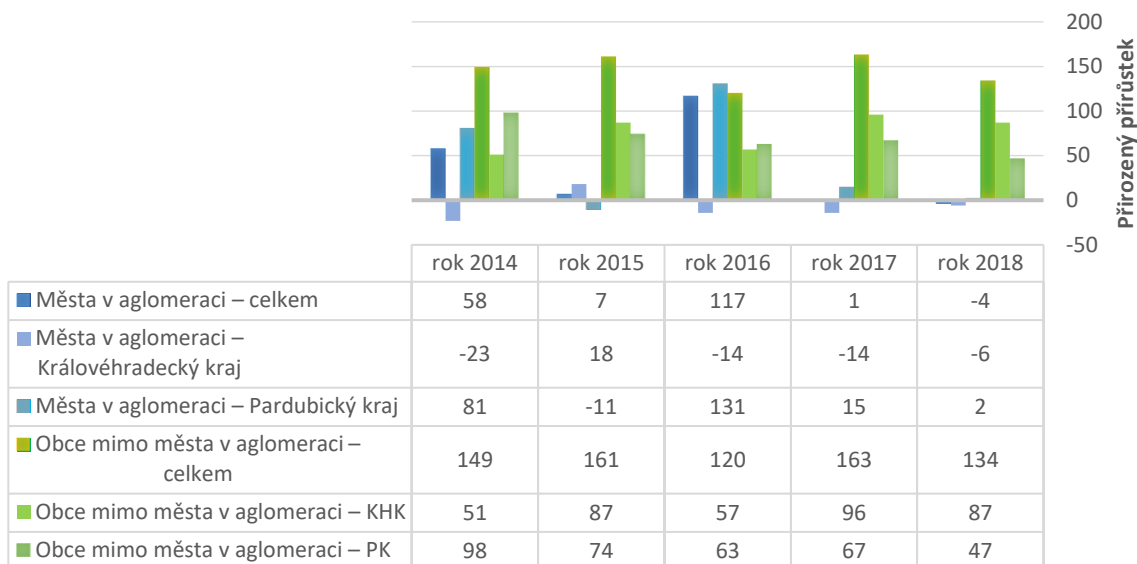

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Rozdíl mezi městy a obcemi v jejich zázemí je v aglomeraci jasně patrný. Zatímco většina měst v aglomeraci zaznamenala přirozený úbytek, případně pouze mírný přírůstek s ohledem na jejich populační velikost, obce mimo města v aglomeraci zaznamenaly ve většině kladný přirozený přírůstek,

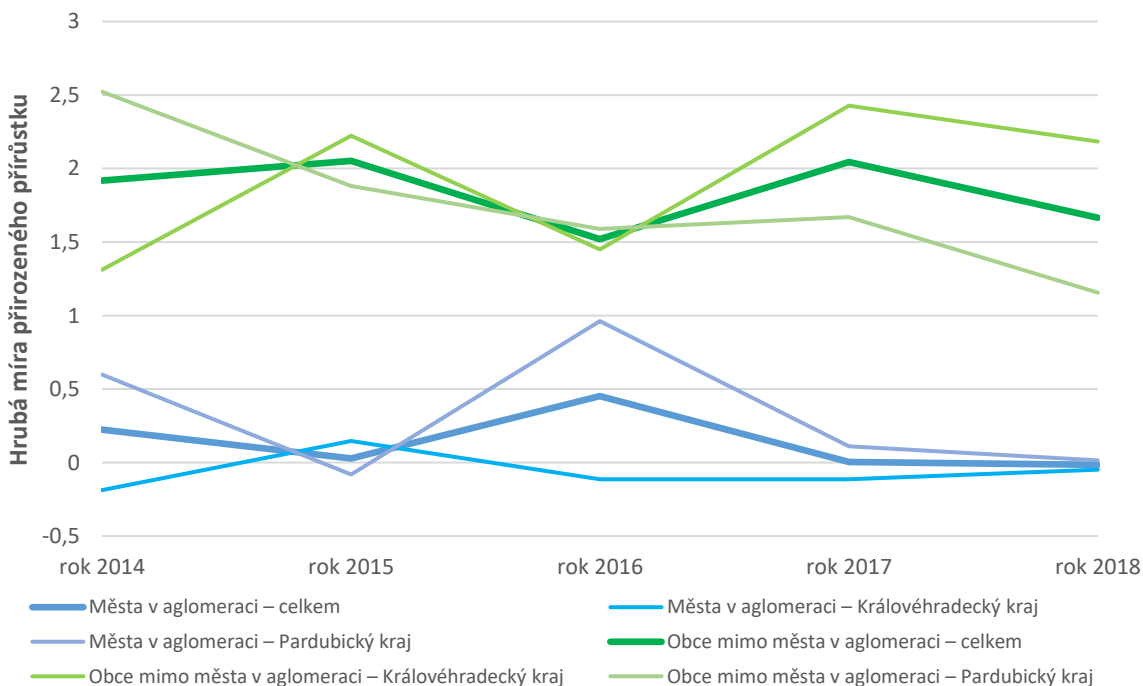
a to v obou jejích částech. Výrazněji se tento trend projevoval v obcích v hradecké části aglomerace. Výjimku tvoří Chrudim, která zaznamenala nejvyšší přirozený přírůstek v aglomeraci (přirozený přírůstek 132 obyvatel). Přirozený přírůstek se ve srovnání Hradce Králové s Pardubicemi výrazně neliší, obě centra aglomerace zaznamenala celkově slabý kladný přirozený přírůstek. Výrazně ztrátové byly z hlediska přirozeného přírůstku, respektive úbytku, města v hradecké části aglomerace (záporný PP byl v Chlumci nad Cidlinou, Týništi nad Orlicí, Třebechovicích pod Orebem).

Graf 7 Přirozený přírůstek v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

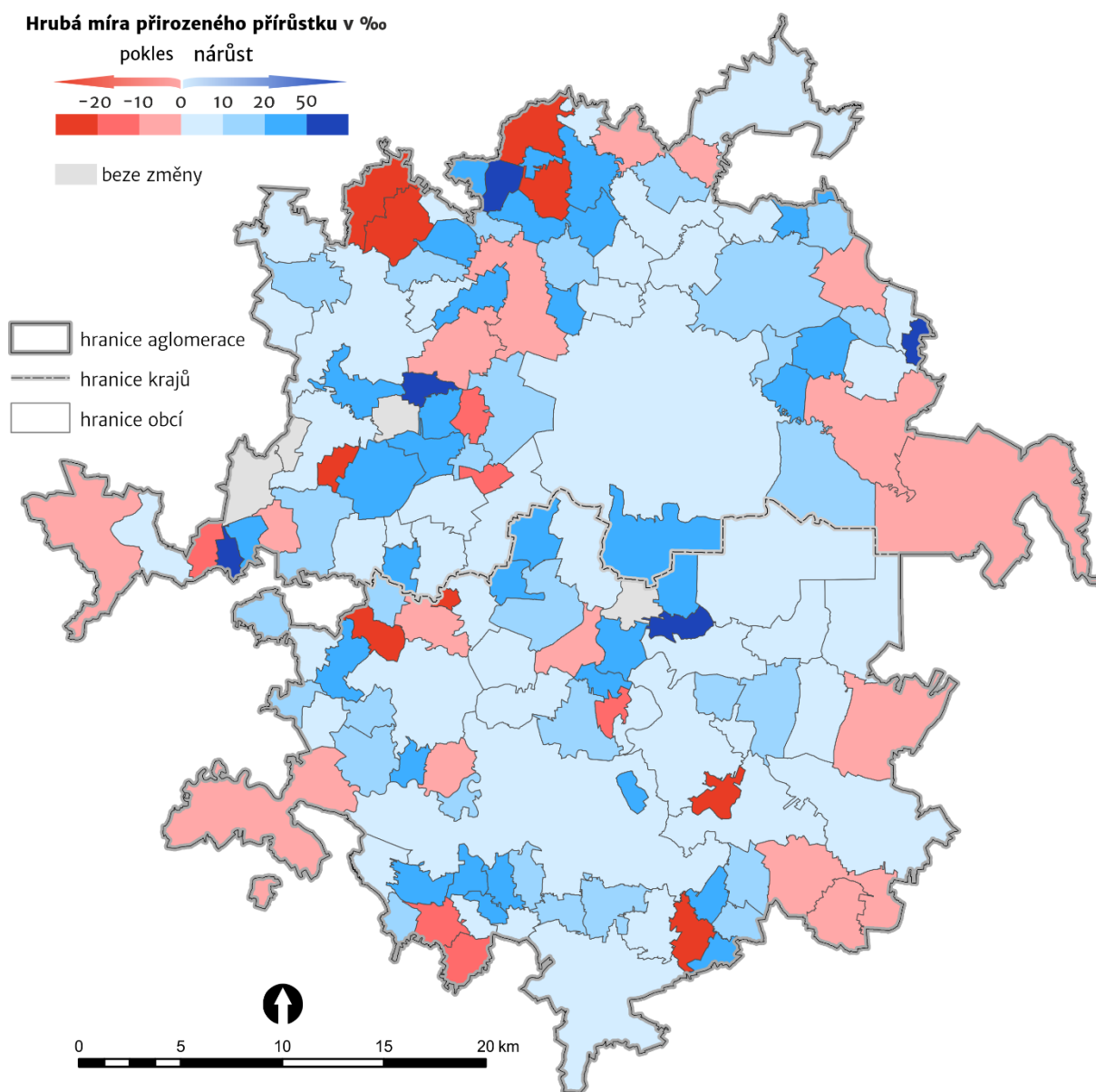
Graf 8 Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Nejvyšší hodnoty dlouhodobě vykazují především „růstové“ (a tedy atraktivní) obce v zázemí Hradce Králové, především na spojnici Hradec Králové – Pardubice. Jedná se o lokality atraktivní pro bydlení (blízkost center trhu práce, příjemné prostředí, dobrá občanská vybavenost), do kterých se často stěhují mladí lidé, kteří zde zakládají rodiny. Oproti tomu nízké přirozené přírůstky vykazují lokality geograficky více vzdálené od centra aglomerace, výrazné je především seskupení výrazně ztrátových obcí severozápadně od Hradce Králové (Puchlovice, Mžany, Hořiněves, Stračov).

Obrázek 10 Hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-2018

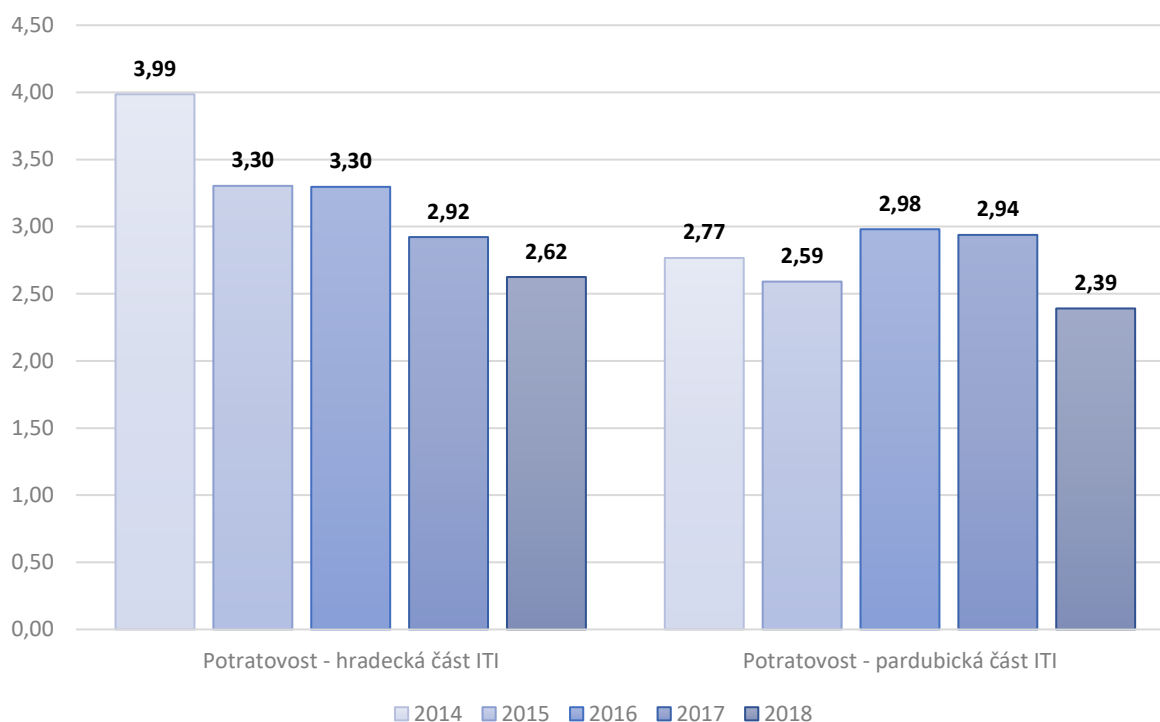

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Zajímavé výsledky ukazuje vyhodnocení míry potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) ve srovnání jednotlivých částí aglomerace. Celkový trend je podobně jako v případě vyšších administrativních celků (Královéhradeckého kraje, Pardubického kraje i celé České republiky) pozitivní, intenzita potratovosti se v dlouhodobém horizontu snižuje. Poněkud odlišný byl vývoj potratovosti v jednotlivých částech aglomerace. V hradecké části aglomerace byla v roce 2014 výrazně vyšší míra potratovosti než v pardubické části aglomerace a poté stabilně každoročně klesala a v roce 2018 již

nebyla o moc vyšší než v pardubické části aglomerace. Naopak v pardubické části aglomerace došlo ve sledovaném období i k jejímu dočasnému zvýšení v letech 2016 a 2017.

Graf 9 Míra potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) v částech aglomerace v letech 2014-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Migrace

Královéhradecký kraj patří k migračně stagnujícím územím, spíše mírně ztrátovým územím. Hrubá míra migračního salda v dlouhodobém horizontu spíše klesá, výrazněji se nemění. Oproti tomu Pardubický kraj je ve sledovaném období 2014-2018 výrazně pozitivní. Migrační přírůstek Hradecko-pardubické aglomerace má dlouhodobě růstovou tendenci, mimo roky 2016 a 2018 se každoročně intenzita migrace zvyšovala, navíc je intenzita migrace do území aglomerace jako celku výrazně vyšší než v případě obou krajů. Ve sledovaném období se celkově do aglomerace přistěhovalo přes 4 000 obyvatel, což je více než v případě migrace do obou krajů dohromady a značí to i silnou vazbu migrace z obcí obou krajů ležících mimo aglomeraci směrem do území Hradecko-pardubické aglomerace. Pro lepší srovnání s těmito vyššími územními celky je využit ukazatel hrubé míry migračního salda (HMMS), který je vypočítán jako saldo migrace na 1 000 obyvatel středního stavu. Hrubá míra migračního salda aglomerace jako celku je vyšší než HMMS Královéhradeckého kraje, Pardubického kraje i České republiky. Migrační trend odráží ekonomickou atraktivitu regionu, která je v zázemí regionálních center Hradce Králové a Pardubic vyšší než ve většině zbylých regionů obou krajů.

Při bližším srovnání jednotlivých částí aglomerace je patrné, že o pozitivní migrační saldo se vyšší mírou zaslouhuje její pardubická část, kde migrací přibylo ve sledovaném období skoro 4 000 lidí (v hradecké části aglomerace pouze necelých 500), zároveň hrubá míra migračního salda zde byla skoro osminásobná než v hradecké části aglomerace.

Graf 10 Saldo migrace a hrubá míra migračního salda (v ‰) v letech 2014-2018 - srovnání aglomerace s vyššími územními celky

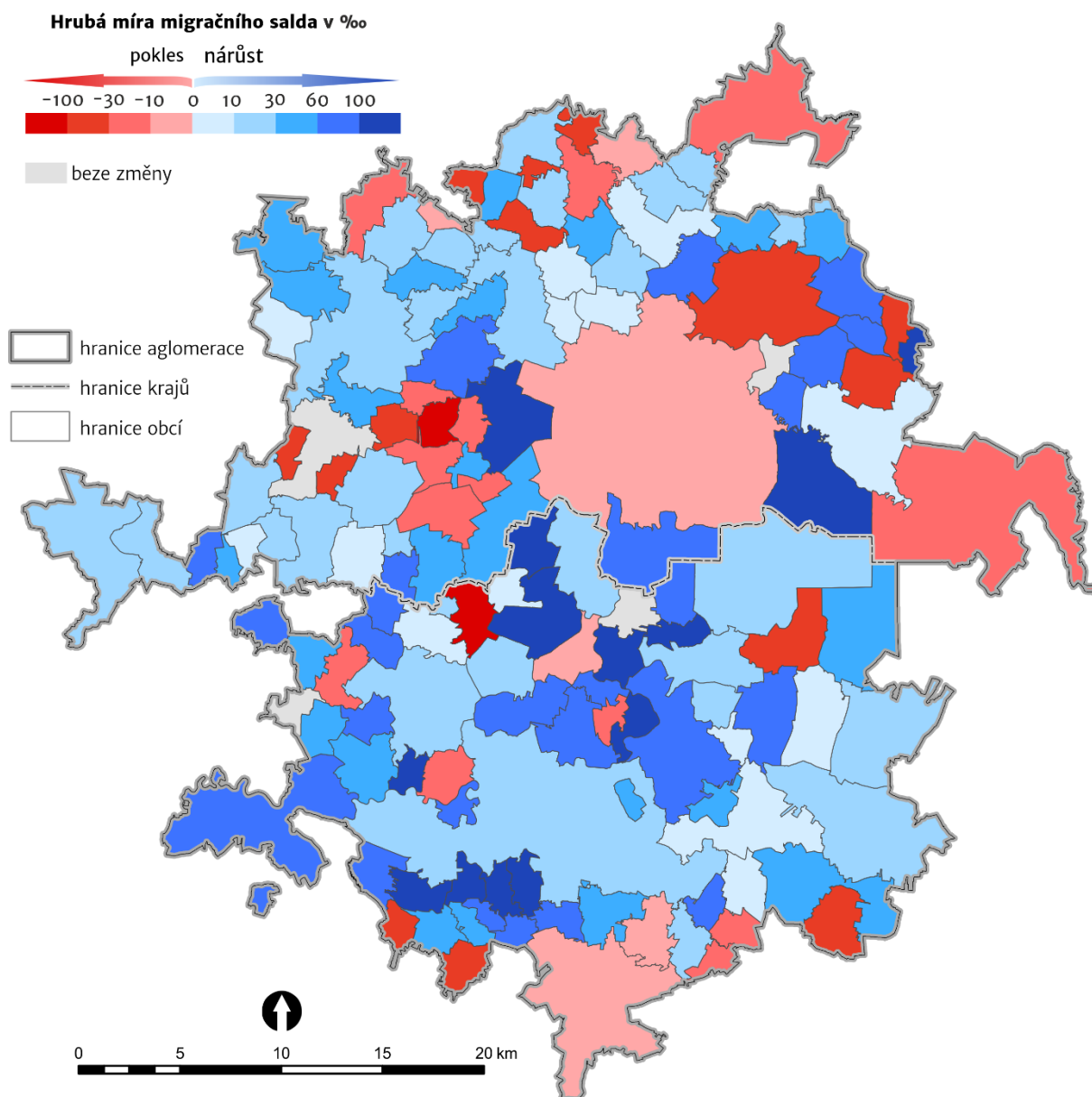
Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Značně rozdílná je situace z hlediska migračních toků v porovnání měst a venkovských obcí (obcí do 3 000 obyvatel). Celkově byly ve sledovaném období více ziskové venkovské obce v aglomeraci, především pak byly výrazné rozdíly zaznamenány v hradecké části aglomerace, kde na města prakticky ve všech letech dopadl migrační úbytek. Vůbec nejvýraznější migrační úbytek byl zaznamenán ve městech Jaroměř -239 obyvatel, Týniště nad Orlicí -156 obyvatel a Hradec Králové -122 obyvatel. Zároveň se v hradecké části aglomerace nacházelo 6 z 10 obcí s nejvyšší zápornou hrubou mírou migračního salda. V pardubické části aglomerace byl zaznamenán výraznější migrační růst jak ve městech, tak především ve venkovských obcích. Nejvýrazněji migračně rostly Pardubice, celkově vysoké migrační přírůstky byly zaznamenány i v dalších městech a obcích pardubické části aglomerace. Nejvyšší migrační úbytek v pardubické části aglomerace zaznamenaly obce Staré Ždánice (-73 ob.), Chrudim (-42 ob.) a Chvojenec (-37 ob.). Pro lepší srovnání na mikroregionální úrovni je třeba pracovat s relativizovanými hodnotami, hrubá míra migračního salda byla celkově vyšší v obcích pardubické části aglomerace mimo města, z deseti obcí s nejvyšším migračním saldem se jich 8 nacházelo v pardubické části aglomerace.

Zajímavé je srovnání dvou z hlediska pracovního trhu soupeřících jader aglomerace. Migrační saldo Hradce Králové je spíše záporné, celkově se za sledované období počet obyvatel migrací snížil o 122 obyvatel, výraznější úbytek Hradec Králové pocítil v roce 2014, kdy se odstěhovalo skoro 90 obyvatel a v roce 2018, kdy migrací ubylo 120 obyvatel. Oproti tomu Pardubice zaznamenaly značně odlišný vývoj, kdy za sledované období migrací do města přibýlo 1 219 osob – což je vůbec nejvyšší saldo migrace v rámci celé Hradecko-pardubické aglomerace. Zároveň si Pardubice uchovávaly pozitivní migrační saldo prakticky po celé sledované období.

Obrázek 11 Hrubá míra migračního salda (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

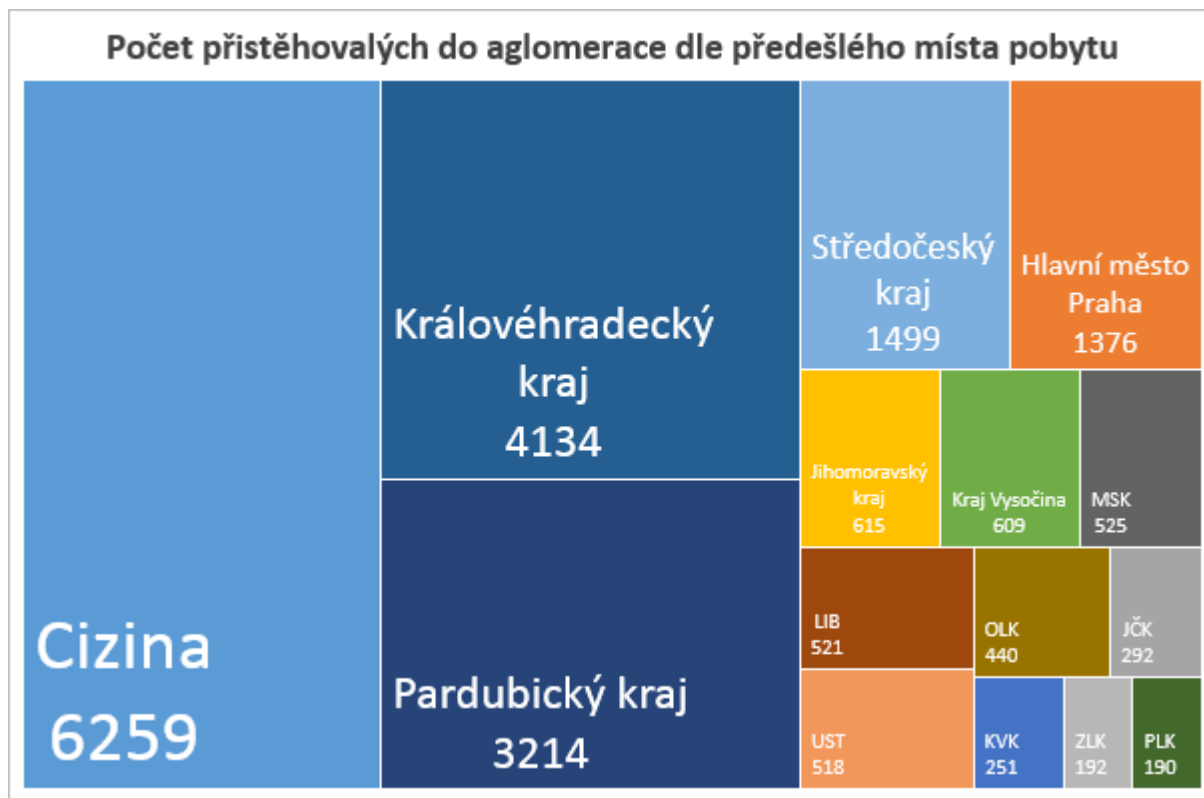
Významné migrační proudy

Migrační proudy do/z Hradecko-pardubické aglomerace

Hradecko-pardubická aglomerace je územím s intenzivní migrační výměnou se svým okolím, vzhledem ke svému významu jakožto aglomeračnímu centru dvou krajů je jako celek migračně ziskové – z Hradecko-pardubické aglomerace se v období 2014-2018 vystěhovalo 16 590 obyvatel, naopak přistěhovalo se 20 635 lidí. Nejvíce obyvatel se do Hradecko-pardubické aglomerace přistěhovalo z území mimo Českou republiku – celkem se tedy do roku 2018 do aglomerace přistěhovalo 6 259 cizinců. Z tohoto objemu migrantů z území mimo Českou republiku míří 62 % do pardubické části aglomerace, menší část (38 %) do hradecké části aglomerace. Z hlediska struktury země původu cizinců žijících na území aglomerace lze vycházet z dat za okresy Hradec Králové a Pardubice. Nejvyšší podíl

cizinců pochází z Ukrajiny (28 % v roce 2018, pokles o 2 p. b. oproti roku 2014), Slovenska (22 % v roce 2018, pokles o 4 p. b. oproti roku 2014), Vietnamu (7 % v roce 2018, pokles o 3 p. b. oproti roku 2014), Polska (3 % v roce 2018, pokles o 1 p. b. oproti roku 2014) a Ruské federace (2 %). Mimo zmíněné státy pochází 18 % cizinců z ostatních zemí EU (mimo již zmíněné) a 22 % z ostatních zemí mimo EU (mimo již zmíněné) – podíl cizinců z těchto dvou kategorií roste.

Graf 11 Významné migrační proudy do Hradecko-pardubické aglomerace – suma za období 2014 až 2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

* pozn. zkratky krajů: MSK = Moravskoslezský kraj; LIB = Liberecký kraj; OLK = Olomoucký kraj; JČK = Jihočeský kraj; UST = Ústecký kraj; KVK = Karlovarský kraj; ZLK = Zlínský kraj; PLK = Plzeňský kraj

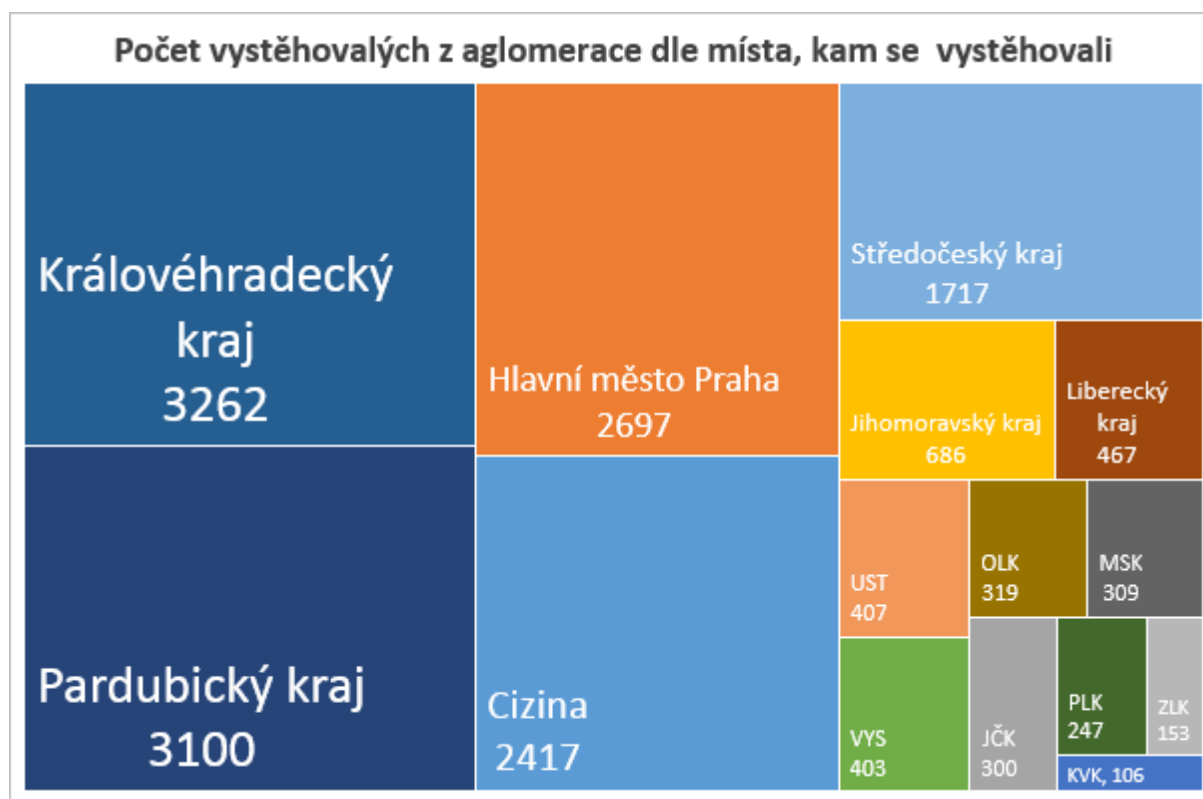
Po zahraniční migraci jsou nejvýznamnější tzv. vnitřní migrační proudy, tedy migrace z prostoru Královéhradeckého a Pardubického kraje mimo Hradecko-pardubickou aglomeraci. Více obyvatel se na území aglomerace přistěhuje z Královéhradeckého kraje (4 134 osob) než z Pardubického kraje (3 214 obyvatel). Celkově tím Pardubický kraj potvrzuje vyšší stabilitu z hlediska odlivu obyvatel než Královéhradecký kraj a celkovou vyšší atraktivitu území z hlediska migrace. Počty obyvatel stěhujících se do jednotlivých částí aglomerace ze stejného kraje, ve kterém daná část aglomerace leží, tvoří podstatnou část migrace z obou krajů – v Královéhradeckém kraji se do hradecké části aglomerace přistěhovalo 3 263 osob (79 %), z Pardubického kraje do pardubické části aglomerace se přistěhovalo 2 371 osob (73 %). Vzájemná mezikrajská migrace je nižší, činí pouze 21 % v případě stěhování z Královéhradeckého kraje do pardubické části aglomerace, 27 % v případě stěhování z Pardubického kraje do hradecké části aglomerace.

Další významný proud migrace do území Hradecko-pardubické aglomerace směřuje ze Středočeského kraje (1 499 osob), respektive též Hlavního města Prahy (1 376 osob). Migrace z ostatních krajů Česka je daleko nižší, vůbec nejnižší je z geograficky vzdálených krajů – Ústeckého, Karlovarského, Zlínského

a Plzeňského. Relativně vysoké je množství obyvatel, kteří se do aglomerace přistěhovali z Moravskoslezského kraje (polohově značně vzdálený).

Na úrovni okresů se do Hradecko-pardubické aglomerace nejvíce osob ve sledovaném období přistěhovalo z okresů Chrudim (1 218 osob), Ústí nad Orlicí (1 021 osob), Náchod (990 osob) a Trutnov (904 osob). Mimo vnitro-krajské migrace se nejvíce obyvatel přistěhovalo do aglomerace z okresu Nymburk (305 osob). Při ještě větším detailu je patrné, že nejvíce obyvatel se do aglomerace přistěhovalo z Prahy (1 376 osob), Brna (263 osob), Trutnova (248 osob) a Náchoda (246 osob).

Graf 12 Významné migrační proudy z území Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014 až 2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

* pozn. zkratky krajů: MSK = Moravskoslezský kraj; OLK = Olomoucký kraj; JČK = Jihočeský kraj; UST = Ústecký kraj; KVK = Karlovarský kraj; ZLK = Zlínský kraj; PLK = Plzeňský kraj; VYS = Kraj Vysočina

Nejvýznamnější proudy migrace z území Hradecko-pardubické aglomerace směřují do „domácích“ krajů (mimo území aglomerace) – tedy do Královéhradeckého kraje, kam se z aglomerace vystěhovalo celkem 3 262 osob a do Pardubického kraje, kam směřovalo 3 100 osob. To potvrzuje silnou vazbu v území, kdy velká část vystěhovalých směřuje do geograficky blízkých obcí, kde pravděpodobně hledají atraktivnější místo pro bydlení, ale zároveň nemusejí nutně měnit své pracovní působiště a uchovávají si tak silnou vazbu na centrum regionu. Stejně jako v případě proudů přistěhovalých do území aglomerace, tak i v případě proudů směřujících z území aglomerace na území Pardubického a Královéhradeckého kraje platí, že se obyvatelé nejčastěji stěhují do toho kraje, ve kterém leží daná část aglomerace, ve které se nachází daná obec. Z hradecké části aglomerace se vystěhovalo 2 763 obyvatel do Královéhradeckého kraje, z pardubické části aglomerace se vystěhovalo 2 456 obyvatel do Pardubického kraje.

Další významný proud migrace z území Hradecko-pardubické aglomerace směřoval do Hlavního města Prahy (2 697 osob). Praha je vzhledem ke své ekonomické síle migračním centrem pro celou Českou

republiku, v případě území Královéhradeckého a Pardubického kraje navíc posíleného relativně blízkou polohou a tím, že v hlavním městě studuje významné množství mladých lidí z obcí v aglomeraci, kteří po ukončení studia často v Praze získají práci a usadí se zde. Počet obyvatel aglomerace, kteří se vystěhovali mimo Českou republiku je daleko nižší, než tomu bylo u počtu migrantů směřujících ze zahraničí na území aglomerace. Dále se z aglomerace stěhovali lidé do Středočeského kraje (1 717 osob), méně pak do Jihomoravského kraje (686 osob) a Libereckého kraje (467 osob). Nejméně se obyvatelé aglomerace stěhovali do Karlovarského, Zlínského a Plzeňského kraje – tedy do krajů geograficky značně vzdálených.

Na úrovni okresů se z obcí Hradecko-pardubické aglomerace nejvíce osob vystěhovalo do okresů Chrudim (1 343 osob), Pardubice (885 osob), Rychnov nad Kněžnou (753 osob) a Náchod (686). Při analyzování migrace do konkrétních měst vystupují migrační proudy do Prahy (viz výše), Brna (371 osob), Heřmanova Městce (164 osob), Hořic a Trutnova (144 osob).

Migrační proudy do/z Hradce Králové a Pardubic

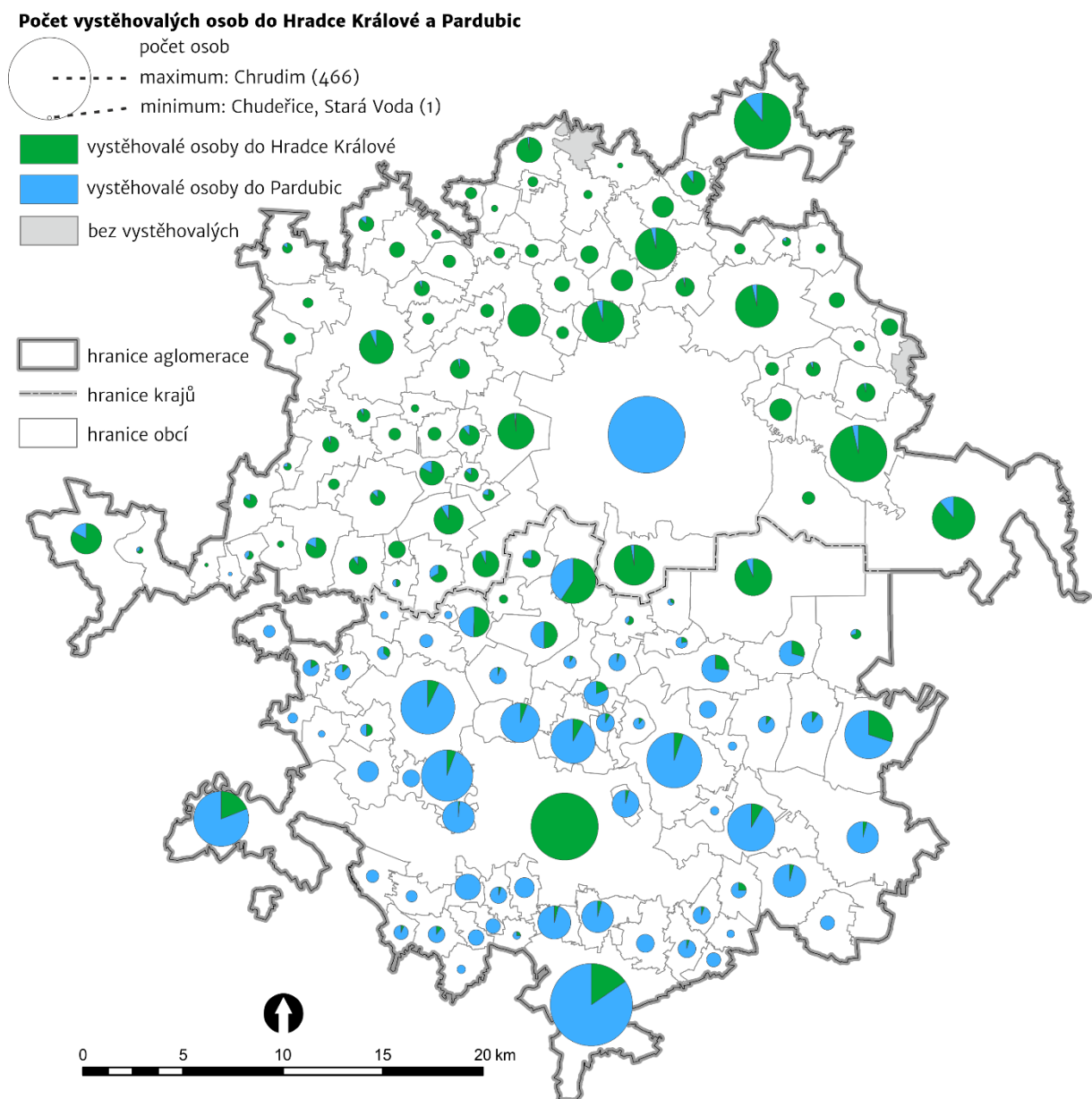
Do Hradce Králové se mezi lety 2014 a 2018 přistěhovalo 10 180 obyvatel, z toho 30 % z obcí spadajících do Hradecko-pardubické aglomerace a 70 % z území mimo aglomeraci. Celkově se do Hradce Králové nejvíce obyvatel přistěhovalo z území Královéhradeckého kraje mimo obce ležící v aglomeraci (2 116 osob), ve srovnání s Pardubicemi mířil do centra kraje z jeho zbylého území větší podíl migrantů. Druhý nejvýznamnější proud směřoval do Hradce Králové z území mimo Českou republiku (1 956 cizinců). Počet přistěhovalých do Hradce Králové z Pardubického kraje, respektive obcí ležících mimo území Hradecko-pardubické aglomerace, je poměrně nízký (610 osob), což je pravděpodobně způsobeno silnou migrační vazbou na Pardubice jakožto regionální centrum. Relativně silný migrační proud směřoval z hlavního města Prahy a Středočeského kraje (dohromady 942 osob). Z ostatních krajů směřovala do Hradce Králové pouze malá část přistěhovalých, nejmenší síla migrace byla z geograficky vzdálených krajů (Zlínský, Karlovarský, Plzeňský kraj).

Do Pardubic se během sledovaného období přistěhovalo 11 873 obyvatel, což je o 1 693 více než do Hradce Králové. Rovněž podíl obyvatel, kteří přišli z území mimo aglomeraci, byl v případě Pardubic vyšší (72 % oproti 28 % přistěhovalých z obcí aglomerace). Nejvíce obyvatel za sledované období přistěhovalo do Pardubic z území mimo Českou republiku (3 527 osob), což je v porovnání s Hradcem Králové výrazně vyšší hodnota a poukazuje to na vysokou atraktivitu pracovního trhu pro migranty z řad cizinců. Podíl přistěhovalých osob z území Pardubického kraje (vně Hradecko-pardubickou aglomeraci) byl jednoznačně nižší, než tomu bylo v případě Hradce Králové a Královéhradeckého kraje. Migrační proud z Královéhradeckého kraje byl ještě méně výrazný, než tomu bylo v opačném směru z Pardubického kraje do Hradce Králové. Počet přistěhovalých z Prahy a Středočeského kraje byl obdobný jako u Hradce Králové, stejně tak pořadí dalších krajů bylo velmi podobné, lišilo se pouze u vyššího počtu přistěhovalých ze sousedního kraje Vysočina. Absolutně nejméně obyvatel se do Pardubic přistěhovalo z Plzeňského kraje (pouze 68 osob).

Nejsilnější migrační proudy v rámci území Hradecko-pardubické aglomerace existují mezi oběma centry aglomerace. Vzájemný migrační vztah mezi Hradcem Králové a Pardubicemi vychází ve prospěch Pardubic. Ve sledovaném období v letech 2014-2018 se z Hradce Králové do Pardubic vystěhovalo celkem 405 obyvatel (průměrně 81 obyvatel ročně). Pardubice jsou celkově nejčastějším migračním směrem z centra Královéhradeckého kraje v rámci území aglomerace, zároveň druhým nejvýznamnějším proudem v rámci České republiky (hned po Hlavním městě Praze). Oproti tomu z Pardubic se do Hradce Králové ve sledovaném období vystěhovalo 312 obyvatel (průměrně 62 obyvatel ročně). Hradec Králové je až 3. nejvýznamnějším cílem migrace z Pardubic v rámci aglomerace (po Chrudimi a Sezemicích).

V rámci jednotlivých obcí aglomerace platí naprosto dominující vazba na to centrum aglomerace, ve kterém se daná obce nachází. Prakticky platí pravidlo, že čím dále se obce nachází od hranice mezi jednotlivými částmi aglomerace, tím je podíl obyvatel vystěhovalých „za hranice“ nižší. Do Hradce Králové se nejvíce stěhovali obyvatelé z měst ležících v hradecké části aglomerace – Třebechovic pod Orebem (214 osob) a Jaroměř (197 osob), dále pak z obcí v bezprostředním zázemí krajského města např. Předměřice nad Labem, Černilov, Smiřice. Stejně tak do Pardubic jsou nejvíce patrné migrační proudy z měst pardubické části aglomerace – z Chrudimi se do Pardubic přistěhovalo skoro 400 osob, ze Sezemic 200 osob, z Lázní Bohdaneč 187 osob, z Rybitví a Přelouče přibližně 170 osob. Stejně tak je patrná migrační vazba z přímého zázemí Pardubic, která je ještě výraznější, než tomu bylo v případě Hradce Králové.

Obrázek 12 Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí do Hradce Králové a Pardubic za období 2014-2018

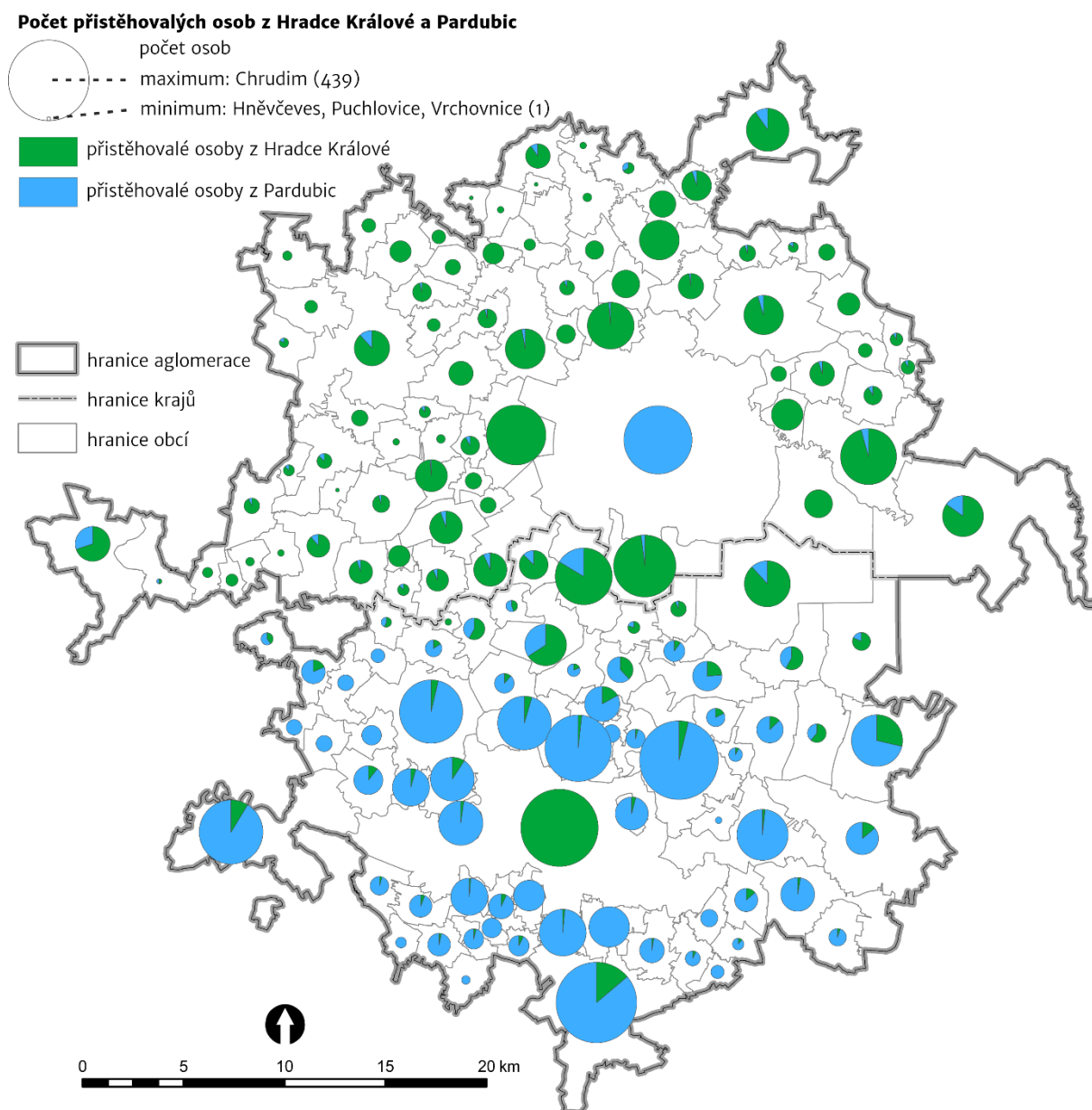

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Počet vystěhovalých z Hradce Králové a Pardubic byl nižší než počet přistěhovalých. Obě centra aglomerace jsou migračně zisková. Z Hradce Králové se ve sledovaném období 2014-2018 vystěhovalo celkem 10 302 osob – z toho 4 131 do obcí nacházejících se na území aglomerace a 6 083 mimo území aglomerace. Nejsilnější migrační proud směřoval z Hradce Králové mimo zbylé území aglomerace do dalších obcí Královéhradeckého kraje, což opět potvrzuje silné migrační vazby uvnitř kraje. Výrazný je migrační proud do Hlavního města Prahy a do Středočeského kraje, poměrně vysoký je také počet vystěhovalých mimo území České republiky. Počet vystěhovalých do obcí Pardubického kraje ležících mimo území aglomerace byl nízký. Nejnižší počet vystěhovalých byl zaznamenán do polohově vzdálených krajů – Karlovarského, Zlínského a Plzeňského, ale poněkud překvapivě i do relativně bližších krajů – Vysočina a Jihočeský kraj.

Z Pardubic se během sledovaného období vystěhovalo 10 654 obyvatel (o 300 více než z Hradce Králové), z toho 4 515 do obcí spadajících do Hradecko-pardubické aglomerace a 6 106 do obcí mimo území aglomerace. Poměr vystěhovalých osob mimo území aglomerace a osob vystěhovalých do obcí aglomerace je v případě Pardubic ještě příznivější, než tomu bylo u Hradce Králové. Nejvíce osob se za sledované období vystěhovalo z Pardubic do obcí Pardubického kraje ležících mimo aglomeraci (1 869 osob), dále pak mimo území České republiky, Hlavního města Prahy a Středočeského kraje. Počet vystěhovalých do Královéhradeckého kraje byl velmi nízký (317 osob) i ve srovnání s opačným směrem migrace z Hradce Králové do Pardubického kraje. Lepšího umístění, než v případě Hradce Králové dosáhl kraj Vysočina. Nejméně se obyvatelé Pardubic stěhovali do Karlovarského, Zlínského a Moravskoslezského kraje.

Obrázek 13 Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí z Hradce Králové a Pardubic za období 2014-2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Vyšší podíl „přeshraniční imigrace“ zaznamenala především města – na hradecké straně aglomerace Chlumeck nad Cidlinou, v pardubické části aglomerace Chrudim, Přelouč a Holice. Obce ležící mezi Hradcem Králové a Pardubicemi v pardubické části aglomerace zaznamenaly vysoký podíl příchozích z Hradce Králové. V obci Libišany, Opatovice nad Labem, Čeperka, Bukovina nad Labem, Borek, Býšť, Vysoké Chvojno a Chvojenec byl podíl přistěhovalých z Hradce Králové dokonce vyšší než podíl přistěhovalých z Pardubic. Nejsilnější migrační proudy z centra aglomerace směřovaly do přímého zázemí obou měst, případně do měst v aglomeraci. V případě Hradce Králové se jednalo především o obce Stěžery, Všestary, Předměřice nad Labem, Černilov Blešno, Třebechovice pod Orebem, Týniště nad Orlicí a Jaroměř. Pardubice zaznamenaly nejvíce vystěhovalých do největších měst – Chrudim a Přelouč, dále Lázně Bohdaneč, Srch, Staré Hradiště, Sezemice a Dašice. Nejméně atraktivní pro stěhování z Hradce Králové a Pardubic byly ve sledovaném období obce západně od Hradce Králové (např. Vrchovnice, Hněvčeves, Puchlovice).

2.2 Sňatečnost, rozvodovost

Sňatečnost je demografický proces, který studuje zakládání manželství na základě zákonem daných podmínek. Z dlouhodobého hlediska počet sňatků v území Hradecko-pardubické aglomerace, stejně jako na úrovni Královéhradeckého i Pardubického kraje a celé České republiky klesá. Počet sňatků, které v průběhu roku uzavřeli obyvatelé České republiky, měl od počátku 90. let 20. století klesající trend. Tento pokles se zastavil v roce 2013, následující roky počet sňatků meziročně rostl. Podobně na tom bylo i území aglomerace. V letech 2014 až 2018 uzavřeli obyvatelé Hradecko-pardubické aglomerace celkem 8081 sňatků, z toho nejvíce v roce 2018, ve sledovaném období 2014-2018 došlo k pravidelnému meziročnímu růstu počtu sňatků. Při porovnání jednotlivých částí aglomerace nejsou viditelné výrazné rozdíly v počtech sňatků, v obou částech se pohybují okolo hodnoty 500 ročně. Liší se však trend sňatečnosti ve sledovaném období, kdy hradecká část aglomerace zaznamenala do roku 2018 mírný nárůst počtu sňatků, naopak počet sňatků v pardubické části aglomerace klesal. Při relativizovaném srovnání na 1000 obyvatel je patrné, že vyšší míra sňatečnosti je v pardubické části aglomerace.

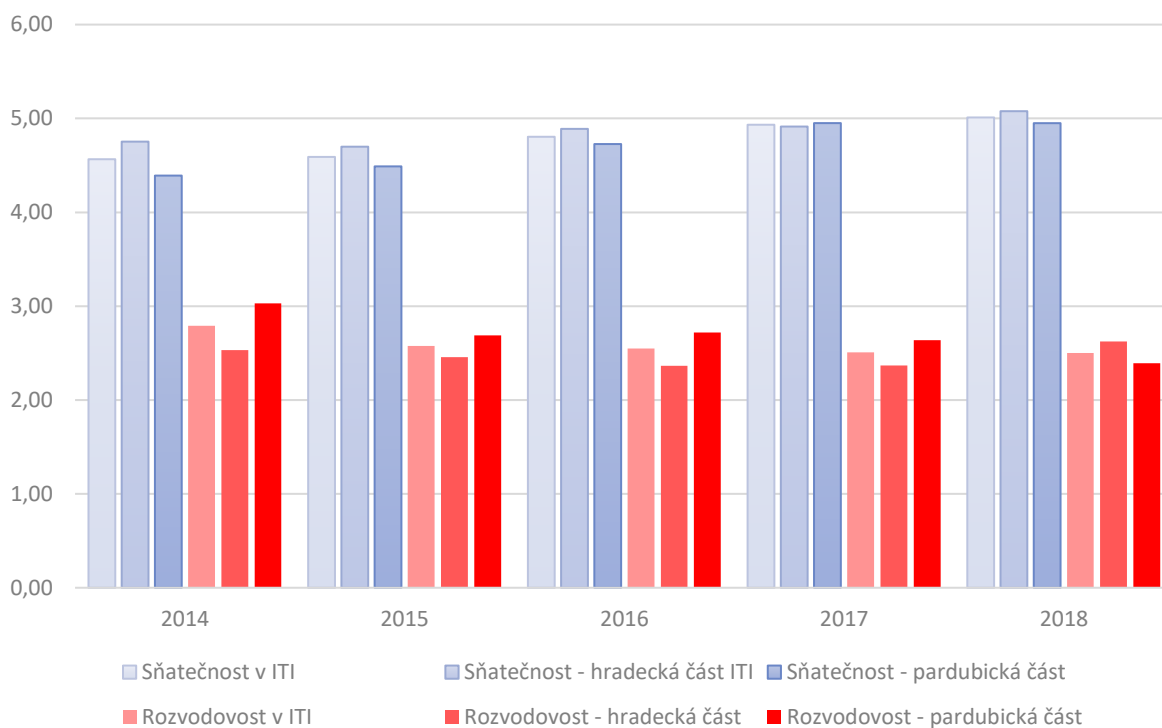
Z dlouhodobého hlediska stejně jako v případě sňatečnosti tak i míra rozvodovosti stoupá, počet rozvodů v Královéhradeckém kraji, Pardubickém kraji i České republice se výrazně zvyšoval. Z dlouhodobého hlediska to platilo i pro území Hradecko-pardubické aglomerace, ve sledovaném období 2014-2018 již ale platí opačný trend, kdy se počet rozvodů v aglomeraci v celém období meziročně mírně snižoval (případně se prakticky neměnil). Celkově byl vyšší počet rozvodů v pardubické části aglomerace, která však zaznamenala pozitivní trend, kdy se celkově během sledovaného období snížil počet rozvodů v jednom roce zhruba o 100. V hradecké části aglomerace naopak roční úhrn rozvodů mírně narostl, za což mohl především výrazný nárůst v roce 2018.

Ve srovnání městských a venkovských oblastí nejsou zaznamenány výrazné rozdíly. Sňatečnost ve městech je ovšem, poněkud proti obecným předpokladům, vyšší než sňatečnost v obcích mimo města. Na začátku sledovaného období byl ještě počet sňatků na 1 000 obyvatel na venkově vyšší, ale už v roce 2016 se situace změnila a sňatečnost ve městech od tohoto roku rostla výrazněji než na venkově.

Stejně tak hrubá míra rozvodovosti je nižší ve městech než v obcích mimo města aglomerace, nejvíce je patrný pokles mezi lety 2017 a 2018, kdy se rozvodovost ve městech snížila skoro o 35 %, naopak obce mimo města v aglomeraci zaznamenaly souhrnně v tomto roce výrazný nárůst počtu rozvodů na 1 000 obyvatel.

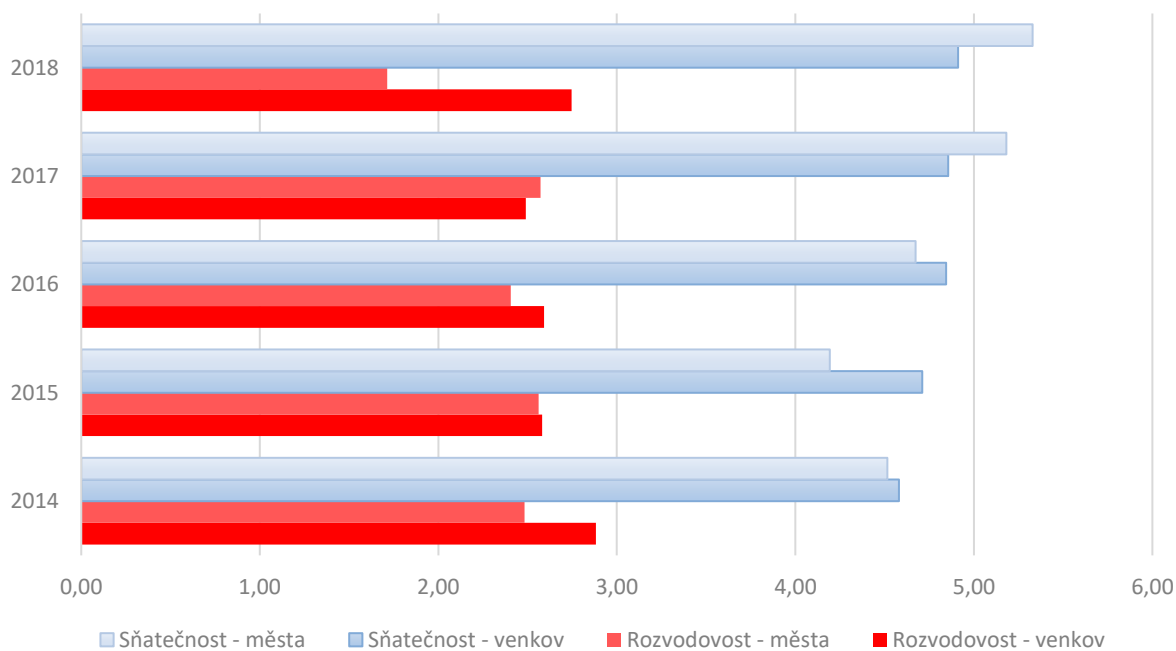

Graf 13 Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2018 v jednotlivých částech aglomerace

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Graf 14 Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2018- srovnání města a obcí mimo města

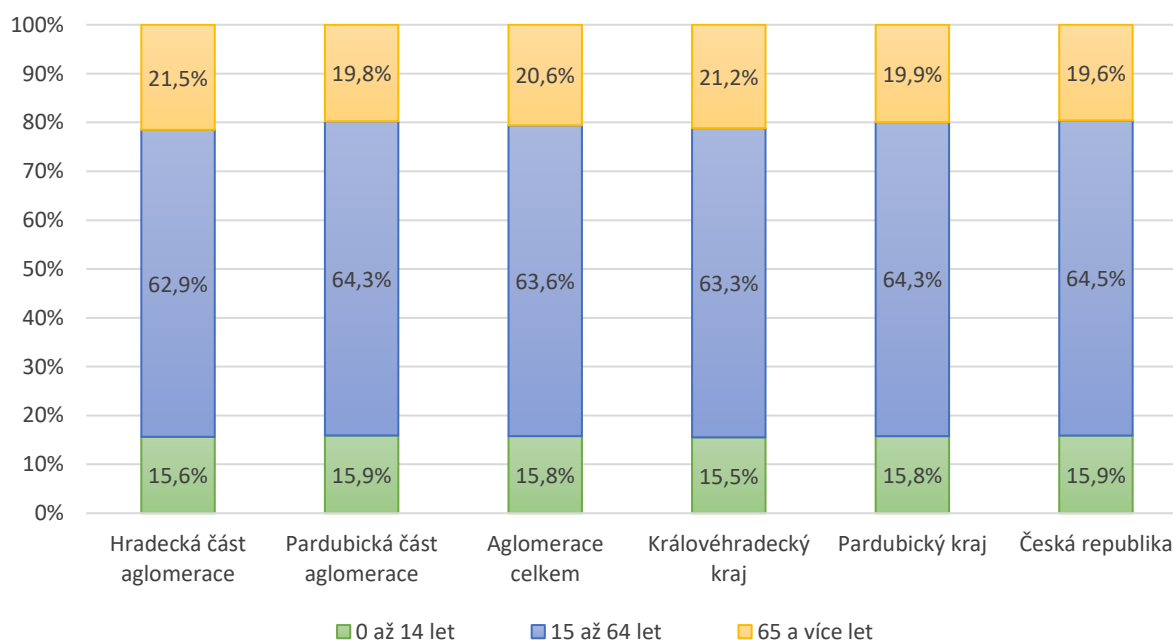

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

2.3 Věková struktura

Základní charakteristikou věkové struktury je rozčlenění populace do tzv. produkčních věkových skupin – předproduktivní věk (0-14 let), produktivní věk (15-64 let), poproduktivní věk (65 a více let). V roce 2018 žilo v Hradecko-pardubické aglomeraci 53 723 obyvatel (15,8 %) ve věku do 15 let, 216 646 obyvatel (63,6 %) ve věku 15 až 64 let a 70 118 obyvatel (20,6 %) starších 64 let. Ve srovnání s Královéhradeckým krajem je věková struktura aglomerace příznivější (vyšší podíl dětí a nižší podíl obyvatel ve věku 65 let a starších), naopak oproti Pardubickému kraji je věková struktura horší (vyšší podíl obyvatel v důchodovém věku). Stejně tak ve srovnání s Českou republikou je věková struktura méně příznivá (nižší podíl obyvatel ve věku do 15 let, vyšší podíl obyvatel ve věkové struktuře 65 a více let). Při srovnání jednotlivých částí aglomerace vykazuje příznivější věkovou strukturu pardubická část aglomerace. V pardubické části aglomerace je vyšší podíl dětí na celkové populaci (15,9 % ku 15,6 % v hradecké části) a nižší podíl obyvatel ve věku 54 a více let (19,8 % ku 21,5 %).

Graf 15 Věková struktura obyvatelstva v roce 2018 - srovnání Hradecko-pardubické aglomerace s vyššími územními celky

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

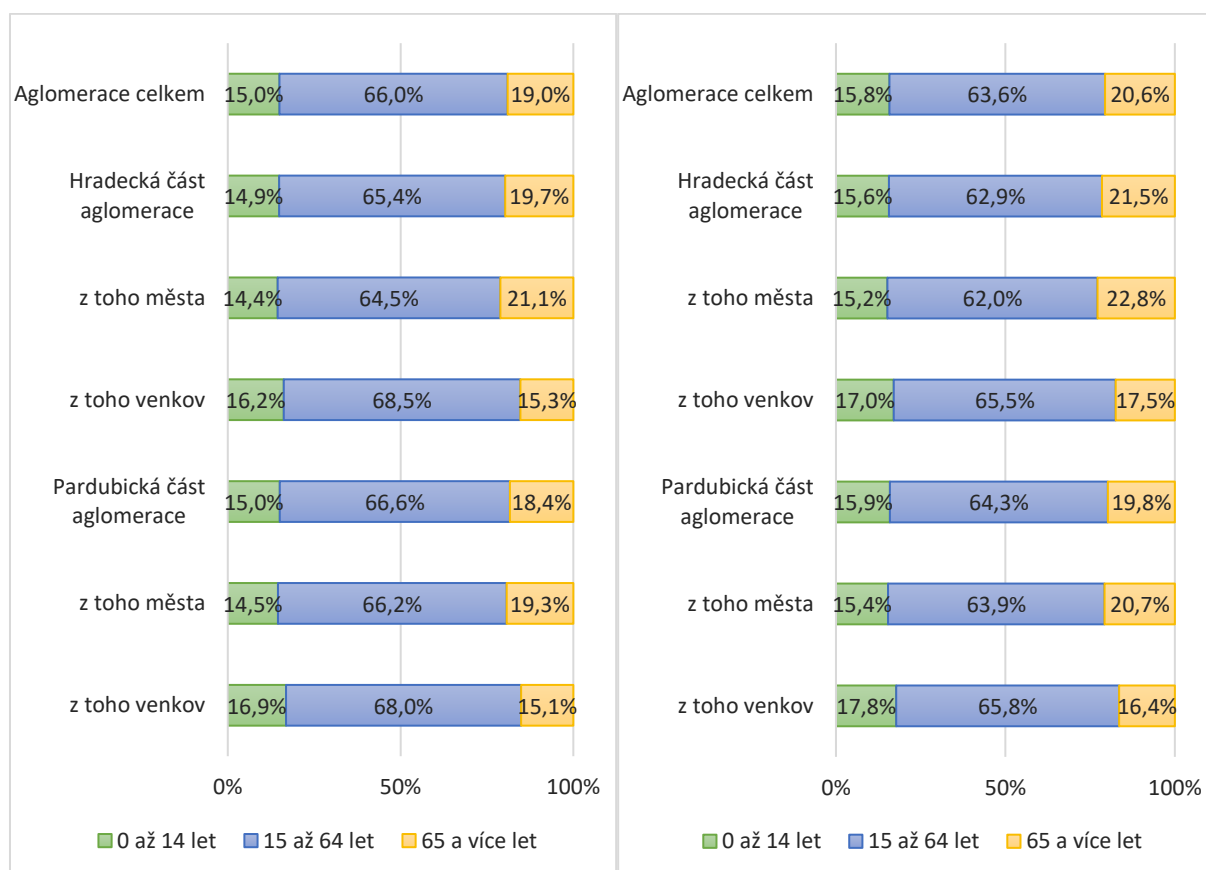
Vývoj věkové struktury obyvatelstva je ovlivňován dlouhodobým vývojem především porodnosti a úmrtnosti, částečně rovněž migračními pohyby a střední délkou života. V Královéhradeckém i Pardubickém kraji, stejně jako v celé České republice, se dlouhodobě zhoršuje věková struktura obyvatelstva, tzn., že populace demograficky stárne. Tato situace je dána především nižší porodností a úmrtností a prodlužující se střední délkou života – tedy celkově se zvyšující nadějí na dožití. Stejně tak se zhoršuje věková struktura obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace. Zvyšuje se průměrný věk a dochází k demografickému stárnutí obyvatel. Dlouhodobě ubývá počtu obyvatel ve věkové kategorii 0–14 let, a především roste počet obyvatel ve věku nad 65 let.

Podíly obyvatel v základních věkových kategoriích ve srovnání let 2014 a 2018 uvádí následující grafy, ze kterých je sice patrný mírný nárůst podílu obyvatel ve věku 0–14 let, ale zároveň výraznější zvýšení podílu postproduktivní složky obyvatel ve věku 65 a více let při současném snížení podílu produktivní složky obyvatel ve věku 15–64 let. Tento trend se netýká jen vymezené aglomerace, ale obdobně se

vyvíjí věková struktura obyvatel v rámci krajů i ČR. Při bližším srovnání jednotlivých částí aglomerace je patrné, že se věková struktura zhoršila rapidněji v hradecké části aglomerace – více zde narostl počet obyvatel starších 64 let, naopak méně se zvýšil podíl obyvatel ve věku 0 až 14 let.

Z údajů je rovněž patrný příznivější stav věkové struktury obyvatel v obcích mimo města, kde byl dokonce v obou kontrolních obdobích vyšší podíl obyvatel ve věku 0–14 let než podíl obyvatel ve věku 65+ let. Výrazně lepších hodnot dosahují jak města, tak obce mimo města v pardubické části aglomerace, kde je především zaznamenán nižší nárůst podílu věkové složky obyvatel ve věku 65 a více let. Obzvláště obce mimo města v hradecké části aglomerace dosáhly daleko vyššího nárůstu podílu obyvatel v důchodovém věku než tomu bylo u venkovských obcí pardubické části aglomerace.

Graf 16 Věková struktura obyvatel – porovnání let 2014 a 2018

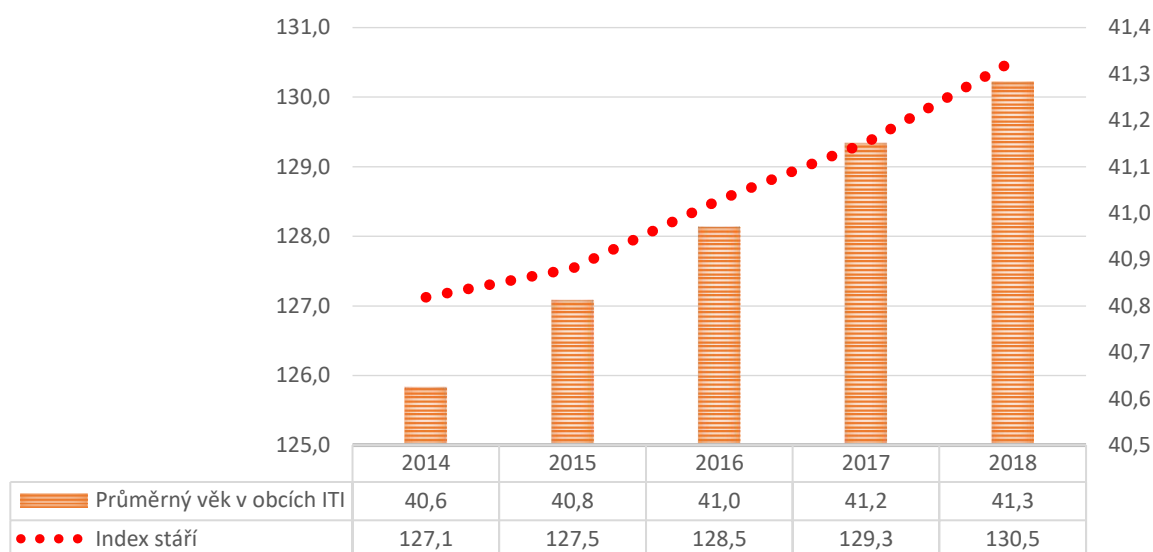

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Trend celkového stárnutí populace je také jasně patrný na vývoji indexu stáří, který vyjadřuje poměr počtu obyvatel ve věku 65+ let ku počtu obyvatel ve věkové kategorii 0-14 let. Index stáří v Královéhradeckém kraji patří mezi nejvyšší v mezikrajském srovnání (136 v roce 2018), index stáří v Pardubickém kraji je daleko nižší (126 v roce 2018). Index stáří v Hradecko-pardubické aglomeraci s hodnotou 130,5 byl v roce 2018 nad republikovým průměrem (123,5). Z výše uvedených dat je patrné, že relativně vysokou hodnotu indexu stáří v aglomeraci způsobují zejména obce hradecké části, kde je index stáří o 13,4 bodu vyšší.

Index stáří v Hradecko-pardubické aglomeraci se dlouhodobě stabilně zvyšuje, což kopíruje celkový demografický trend dnešní společnosti. Během sledovaného období se index stáří v aglomeraci zvýšil o 3,4 bodu a obdobně se zvyšoval i průměrný věk - Graf 17.

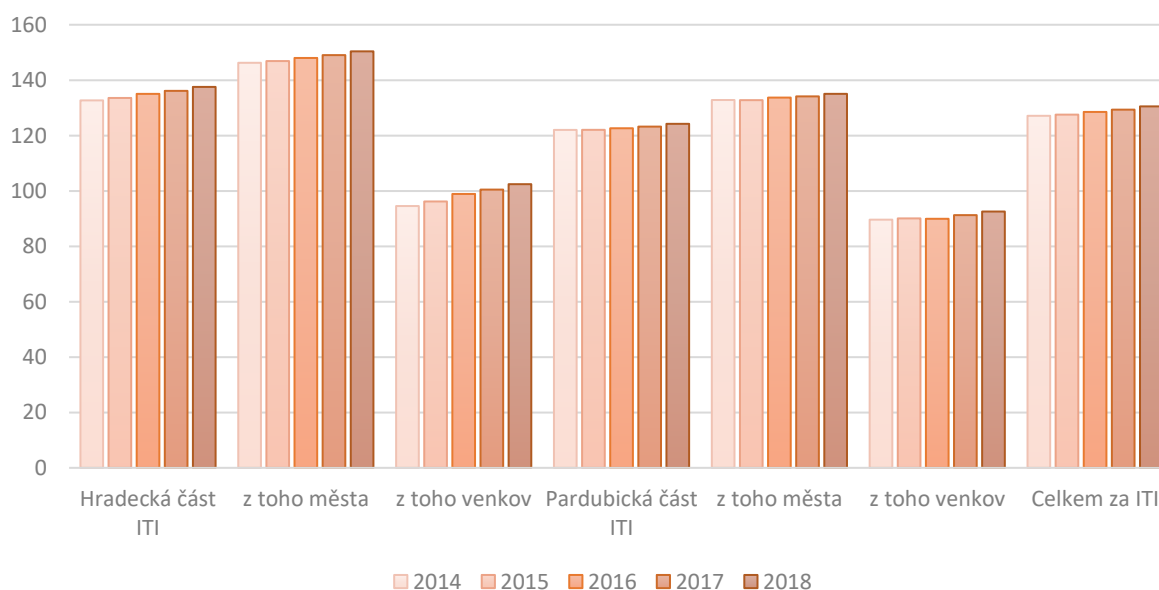
Graf 17 Index stáří a průměrný věk obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace – vývoj v letech 2014 až 2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Srovnání regionálních disparit na úrovni diferenciacie území na venkovská a městská demonstruje značné rozdíly. Index stáří ve městech byl v roce 2018 na úrovni 142,2, oproti tomu index stáří ve venkovských obcích byl v roce 2018 značně nižší – 97,3, tedy ještě pod úrovní, kdy počet seniorů převáží počet dětí do 15 let. Rozdílné jsou i hodnoty indexu stáří na úrovni města a obcí mimo města ve srovnání jednotlivých částí aglomerace. Města hradecké části dosahují vůbec nejvyšších hodnot, také venkovské obce hradecké části dosahují vyšších hodnot než venkovské obce v pardubické části aglomerace a v roce 2017 již v souhrnu překročily hranici indexu stáří 100, což v důsledku znamená, že v hradeckém venkově již převažuje složka obyvatel starších 65 let nad složkou obyvatel do 15 let. Stejně tak průměrný věk byl vyšší v hradecké části aglomerace.

Graf 18 Vývoj indexu stáří v letech 2014 až 2018 - srovnání měst a venkovských obcí aglomerace

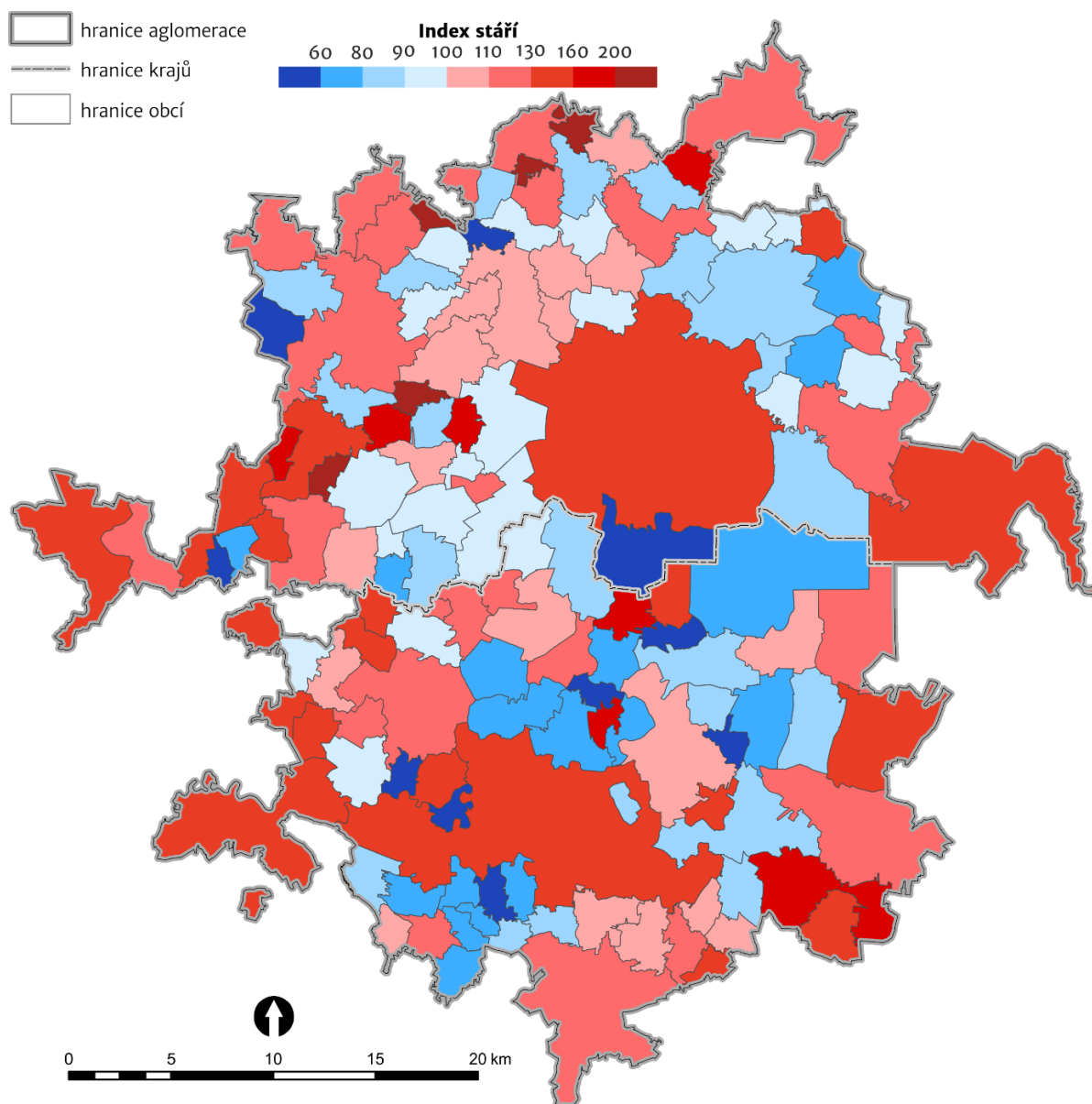

Zdroj: Český statistický úřad, 2019

Samotná města Pardubice i Hradec Králové vykazují oproti územnímu průměru ještě vyšší hodnoty indexu stáří (Hradec Králové 157,6, Pardubice 139,7 v roce 2018) a zároveň jedny z nejvyšších hodnot tohoto ukazatele v celém území. Vůbec nejvyšší hodnoty vykazují malé obce s periferní polohou, a to především v hradecké části aglomerace (7 z 10 obcí s nejvyšším indexem stáří leží v hradecké části aglomerace). Celkově je vyšší index stáří v obcích při hranici aglomerace. Nízké hodnoty indexu stáří vykazují obce s intenzivní novou bytovou výstavbou především v aglomeračním prostoru mezi krajskými městy a v jejich těsném zázemí. Hodnoty indexu stáří v jednotlivých obcích oblasti zachycuje následující obrázek.

V důsledku poměrně vysoké hodnoty indexu stáří v území a zároveň i s očekáváním jeho dalšího navýšení z důvodu přechodu osob z produktivní složky populace do složky postproduktivní na jedné straně a s predikovaným poklesem porodnosti a nárůstem naděje dožití na straně druhé, je třeba s tímto trendem počítat např. v plánování sociálních služeb či bezbariérových úprav veřejné infrastruktury.

Obrázek 14 Index stáří v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018

Zdroj: Český statistický úřad, 2019; vlastní zpracování

Hlavní zjištění:

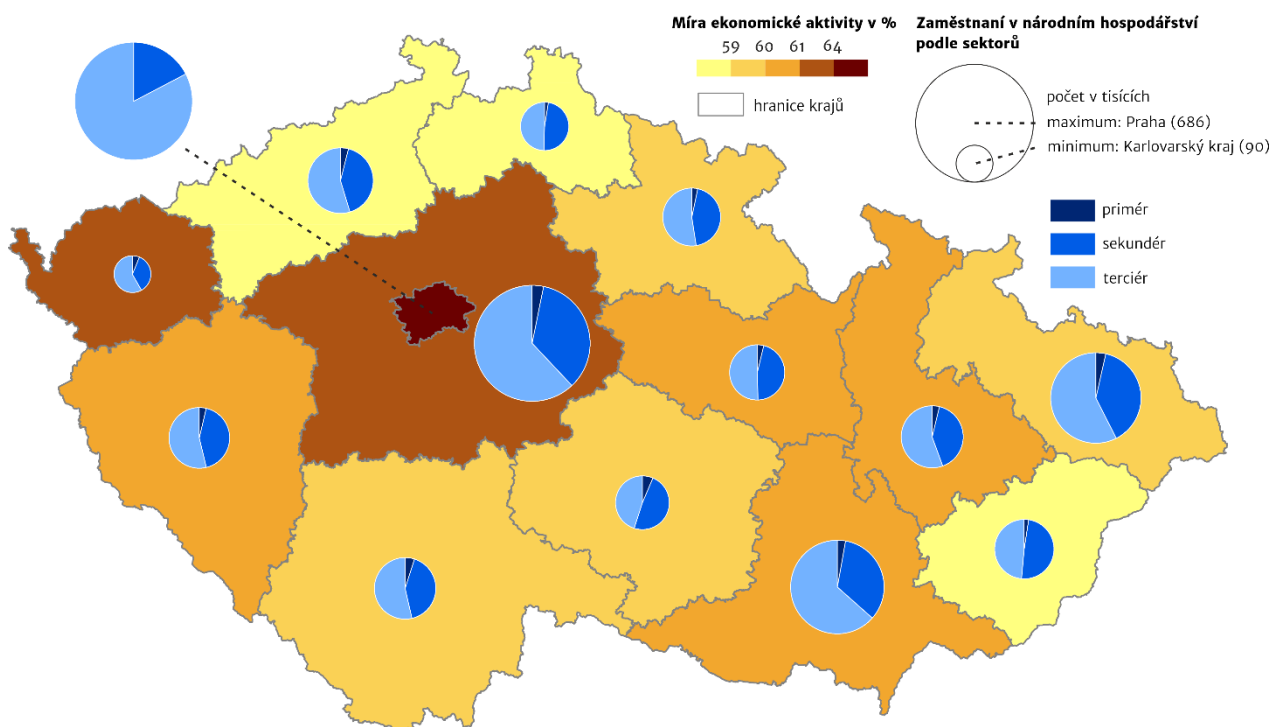
- Území aglomerace dlouhodobě vykazuje mírný, ale stabilní růst počtu obyvatel, a to zejména v důsledku kladné migrace. Tento pozitivní vývoj je však dán především pardubickou částí aglomerace, která vykazuje celkově vyšší populační zisk obyvatel než hradecká část.
- Kladný populační vývoj zaznamenávají zejména obce na spojnici Hradec Králové – Pardubice. Jedná se o lokality atraktivní pro bydlení, které se nacházejí v zázemí velkých pracovních center, zároveň jsou zde nižší náklady na bydlení a na život, je zde kvalitnější životní prostředí a celkově dobrá občanská vybavenost.
- Hradecko-pardubická aglomerace je územím s intenzivní migrační výměnou se svým okolím, vzhledem ke svému významu jakožto aglomeračnímu centru dvou krajů je jako celek migračně ziskové.
- Celkově byly ve sledovaném období 2014–2018 více ziskové obce mimo města v aglomeraci, především pak byly výrazné rozdíly zaznamenány v hradecké části aglomerace, kde na města prakticky ve všech letech dopadl migrační úbytek.
- V Hradecko-pardubické aglomeraci se postupně profiloval regionální migrační vzorec. Na jedné straně figuruje migračně kladné území mezi Hradcem Králové a Pardubicemi (až na výjimky) a na druhé straně jsou jasně patrné migračně ztrátové obce při severní hranici aglomerace, západně od Hradce Králové, severovýchodně od Hradce Králové a také jižně a jihovýchodně od Pardubic.
- S úbytkem obyvatel se potýkají také malé obce do 200 obyvatel ať už z důvodu nedostatečné občanské vybavenosti, nedostatku ploch pro výstavbu či zhoršené dopravní dostupnosti do měst.
- Silnou roli v migraci sehrávají cizinci, kteří představují nejsilnější proud, který se do území aglomerace přistěhoval. Vyšší podíl cizinců (62 %) pak míří do pardubické části aglomerace.
- Populace v aglomeraci dlouhodobě stárne a v kontextu celého Pardubického kraje i Česka je proces stárnutí rychlejší. Naopak zpoždění trendu stárnutí vykazuje aglomerace v porovnání s Královéhradeckým krajem jako celkem.
- Proces stárnutí je výraznější ve městech aglomerace než na venkově (především v blízkosti jádrových měst), kde se hodnoty indexu stáří pohybují výrazně pod průměrem aglomerace jako celku.
- Vysoké hodnoty indexu stáří vykazují velmi malé obce s periferní polohou, a to především v hradecké části aglomerace.
- Proces stárnutí bude pokračovat i v následujících letech. Nárůst počtu obyvatel ve vyšším a vysokém věku přinese rostoucí požadavky zejména na potřeby a kapacity sociálních a zdravotních služeb, které budou muset reagovat na potřeby území.

3 Trh práce

3.1 Zaměstnanost

Hradecko-pardubická aglomerace se nachází na území krajů s rozdílnou ekonomickou aktivitou obyvatelstva nad 15 let věku. Královéhradecký kraj i přes mírný růst ekonomické aktivity obyvatelstva nad 15 let věku v posledních pěti letech patří k regionům s nižší mírou ekonomické aktivity obyvatelstva a dlouhodobě se pohybuje pod průměrem Česka a v korelaci se stárnutím obyvatel kraje bude pravděpodobně tento trend přetrvávat. Pardubický kraj naopak patří k regionům s vyšší mírou ekonomické aktivity a v posledních pěti letech se pohyboval nad průměrem Česka.

Mapa 1 Ekonomická aktivita obyvatel podle krajů v roce 2018

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

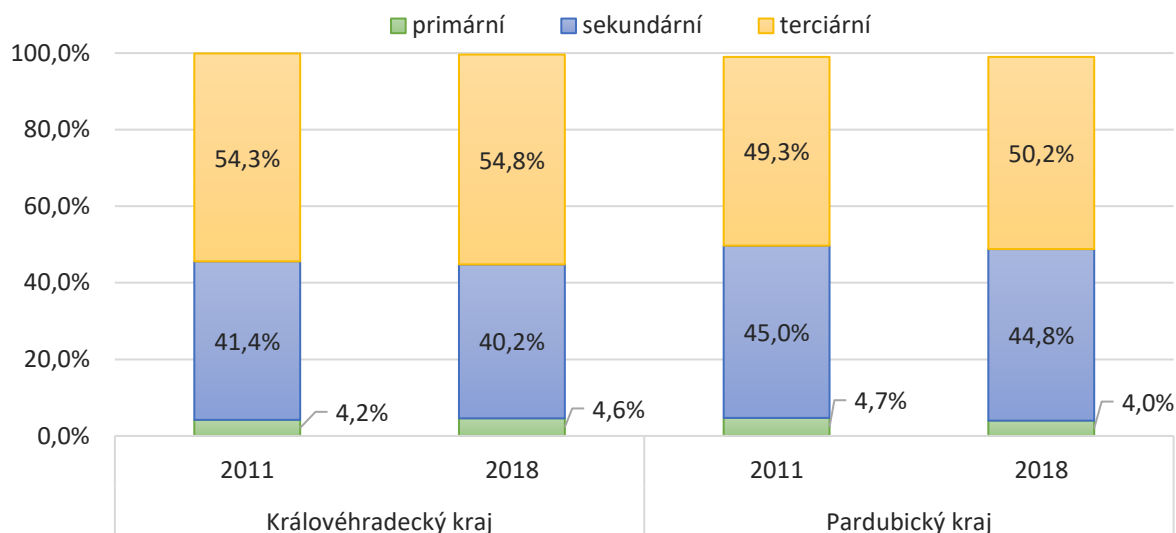
Více jak 52 % ekonomicky aktivního obyvatelstva Hradecko-pardubické aglomerace je soustředěno do krajských měst: Ekonomicky aktivní obyvatelstvo aglomerace představuje necelých 32 % aktivního obyvatelstva Královéhradeckého a Pardubického kraje a na aktivním obyvatelstvu Česka se podílí zhruba 3,1 %.

Data dostupná za území Hradecko-pardubické aglomerace jsou dostupná pouze ze SLDB 2011. Aktuální porovnání je možné pouze na úrovni krajů, ve kterých se aglomerace nachází. Jelikož za posledních devět let nedošlo k zásadním změnám ve struktuře zaměstnanosti ani v Královéhradeckém ani v Pardubickém kraji (Graf 19), lze tedy učinit kvalifikovaný odhad na úrovni území aglomerace.

Hospodářskou činnost lze rozdělit do třech základních sektorů. Prvovýroba neboli primér se zaměřuje na využití přírodních zdrojů. Druhovýroba neboli sekundér zahrnuje průmysl, stavebnictví a dopravu. Všechny ostatní sektory jsou zahrnuty do tzv. obslužné sféry neboli terciéru. Z hlediska odvětví hospodářství převažoval v Hradecko-pardubické aglomeraci zaměstnanost v terciéru, obdobně jako v Královéhradeckém kraji (r. 2018 = 54,8 %) a Pardubickém kraji (r. 2017 = 50,2). Přestože zpracovatelský průmysl se výrazně podílel na zaměstnanosti v aglomeraci, tak zaměstnanost v

sekundéru se v aglomeraci (r. 2011 = 31 %) pohybovala pod úrovní Česka (r. 2018 = 49,1 %) i kraje Královéhradeckého (r. 2018 = 40,2 %) a Pardubického (r. 2018 = 44,8 %). Nízké zastoupení měla v aglomeraci i zaměstnanost v priméru (r. 2011 = 2 %), což bylo jak pod úrovní Česka (r. 2018 = 2,8 %) tak i kraje Královéhradeckého (r.2018 = 4,6 %) a Pardubického (r. 2018 = 4 %).

Graf 19 Srovnání zaměstnaných v národním hospodářství dle sektorů (% , 2011, 2018)

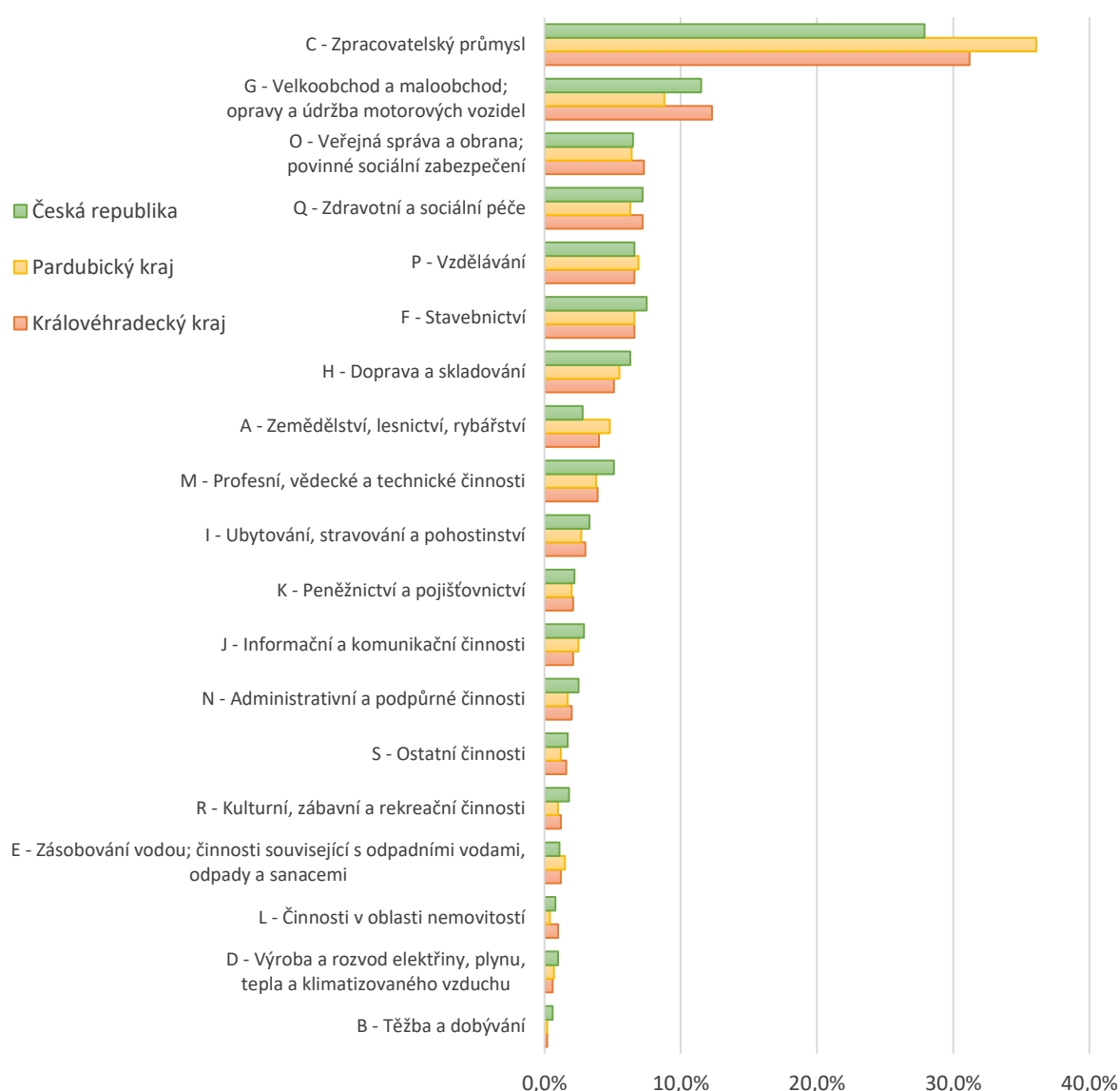

Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze, vlastní zpracování

Odvětvová a profesní struktura zaměstnanosti je úzce spojena se vzdělanostní strukturou obyvatelstva. Výhodou obou krajů je poměrně nízký podíl zaměstnaných se základním vzděláním, a naopak poměrně vysoká míra zaměstnanosti s vysokoškolským vzděláním. Struktura zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji ukazuje, že nejdůležitějším odvětvím co do počtu pracovních míst pro obyvatele krajů je zpracovatelský průmysl, který zaměstnává zhruba třetinu (KHK – 31,2 %, PAK – 36,1 %) všech zaměstnanců. Druhým nejvýznamnějším odvětvím z pohledu zaměstnanosti je velkoobchod a maloobchod (KHK - 12,3 %, PAK – 8,8 %). Na třetím místě pak pracují lidé v Královéhradeckém kraji v sekci veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení (7,3 %) a v sekci zdravotní a sociální péče (7,2 %). V Pardubickém kraji třetí příčku zaujímá sekce vzdělávání (6,9 %) a sekce stavebnictví (6,6 %) - Graf 20.

Graf 20 Podíl jednotlivých odvětví na celkové zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (2017)

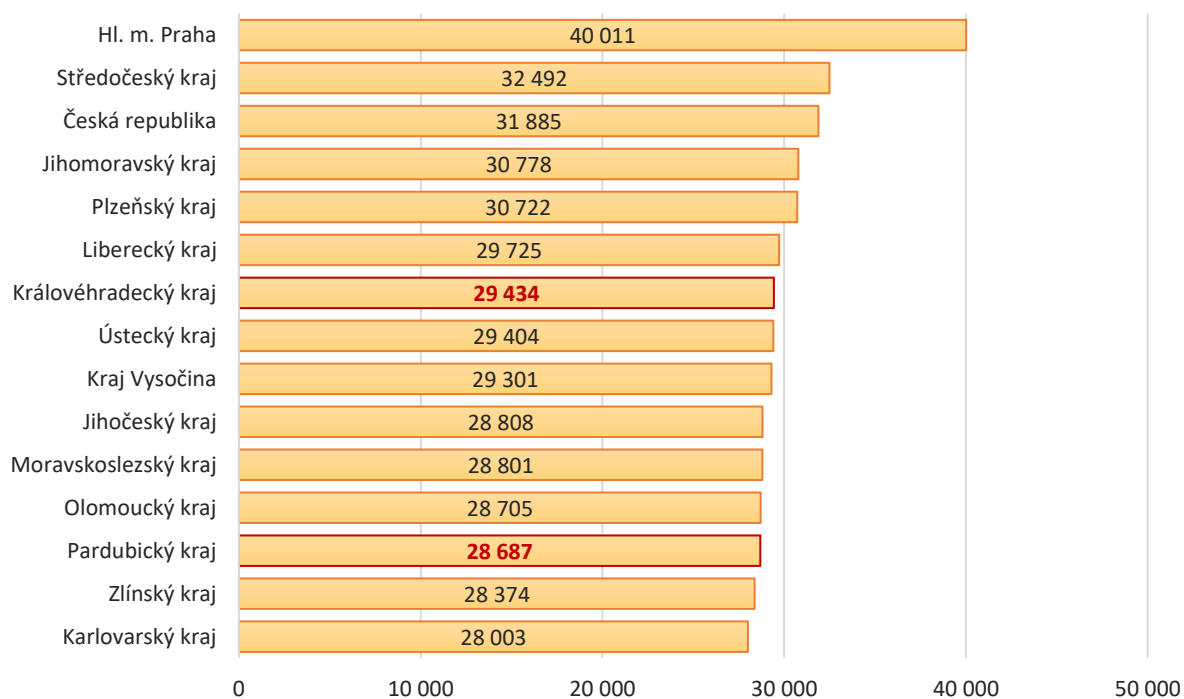
Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

V aglomeraci dominuje odvětví průmyslu, velkoobchod, veřejná správa a sektor zdravotní a sociální péče. Do aglomerace jsou nejvíce soustředěna pracovní silou obou krajů odvětví J – informační a komunikační činnosti, K – peněžnictví a pojišťovnictví a M – činnosti v oblasti nemovitostí, profesní, vědecké a technické činnosti, administrativní a podpůrné činnosti.

Z hlediska formy pracovního poměru převažují zaměstnanci, kteří v Královéhradeckém kraji tvoří 85 % zaměstnaných a v Pardubickém kraji 86 % všech zaměstnaných. Tři procenta tvoří zaměstnavatelé a 12,5 % osob je samostatně výdělečně činných.

Důležitým faktorem ovlivňujícím trh práce v území je hladina mezd. Vysoká zaměstnanost v obou krajích je doprovázena růstem úrovně mezd, přesto se průměrná měsíční mzda v Královéhradeckém i Pardubickém kraji pohybuje dlouhodobě pod průměrem České republiky. Průměrná měsíční mzda na přepočtené počty zaměstnanců dosáhla v roce 2018 v Královéhradeckém kraji hodnoty 29 434 Kč (6. místo v ČR) a v Pardubickém kraji 28 687 Kč (12. místo v ČR). Celkově je průměrná měsíční mzda v Královéhradeckém i Pardubickém kraji o 8 % až 10 % nižší, než je republikový průměr - Graf 21.

Graf 21 Srovnání průměrné měsíční mzdy – rok 2018

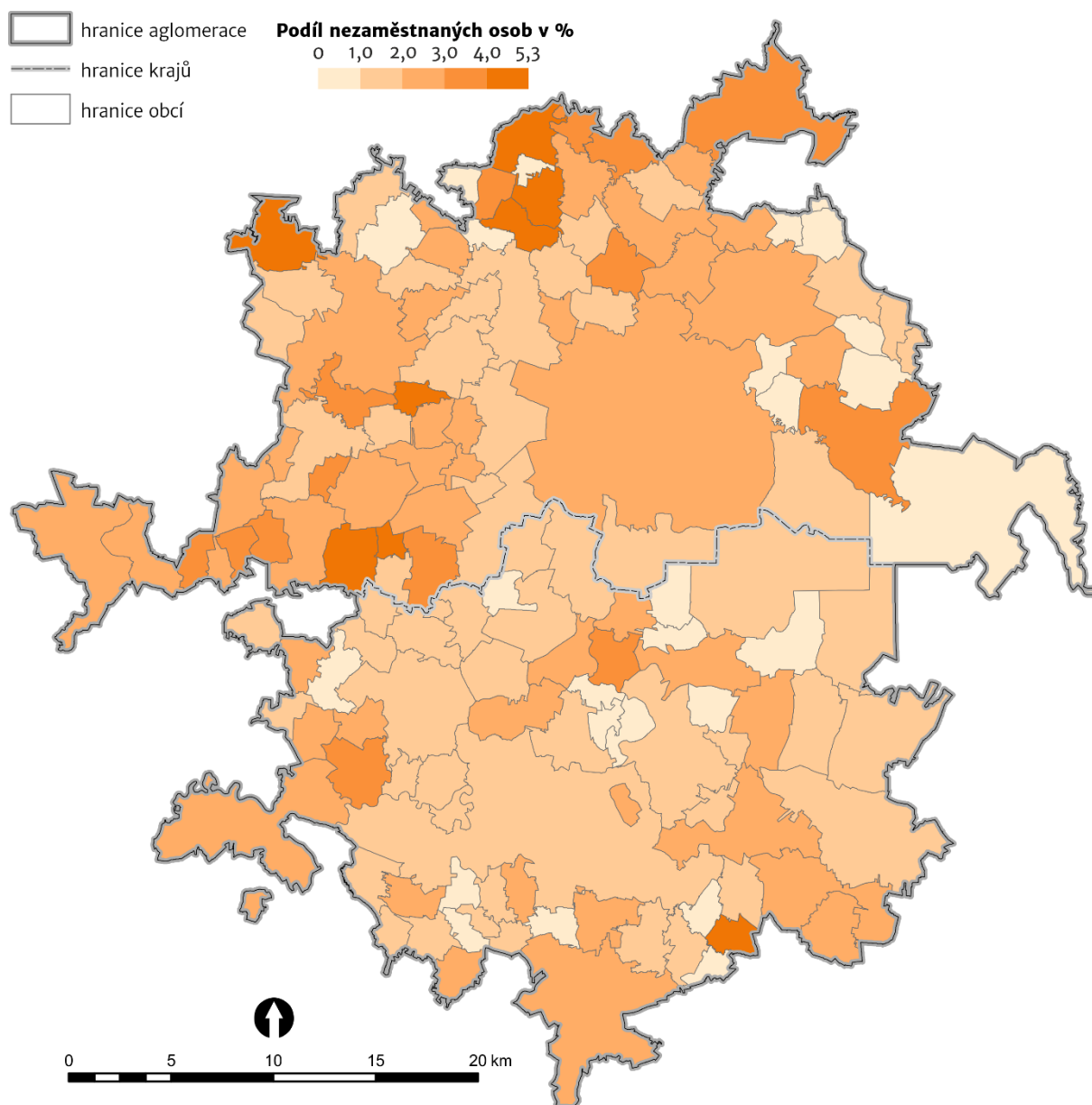
Zdroj: Český statistický úřad, Veřejná databáze

3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost na území České republiky byla ovlivněna za posledních 10 let nejprve dopady ekonomické recese a následně výrazným růstem ekonomiky. Míra nezaměstnanosti se v současnosti pohybuje nad předkrizovými hodnotami.

Hradecko-pardubická aglomerace se rozkládá na území dvou krajů, které patří mezi kraje s dlouhodobě nejnižší nezaměstnaností v Česku – k 31. 3. 2019 Královéhradecký kraj 2,3 %, Pardubický kraj 2,1 %. Tento podíl nezaměstnaných odpovídá podílu samotné aglomerace (2,2 % k 31. 3. 2019). Dlouhodobě podprůměrný podíl nezaměstnaných odpovídá aktuálnímu vývoji na trhu práce, který je v posledních letech velmi příznivý. Ekonomika je ve vysokém tempu růstu, což se stále projevuje na počtu nových pracovních pozic i na snižování nezaměstnanosti.

Obrázek 15 Podíl nezaměstnaných v obcích Hradecko pardubické aglomerace (březen 2019)

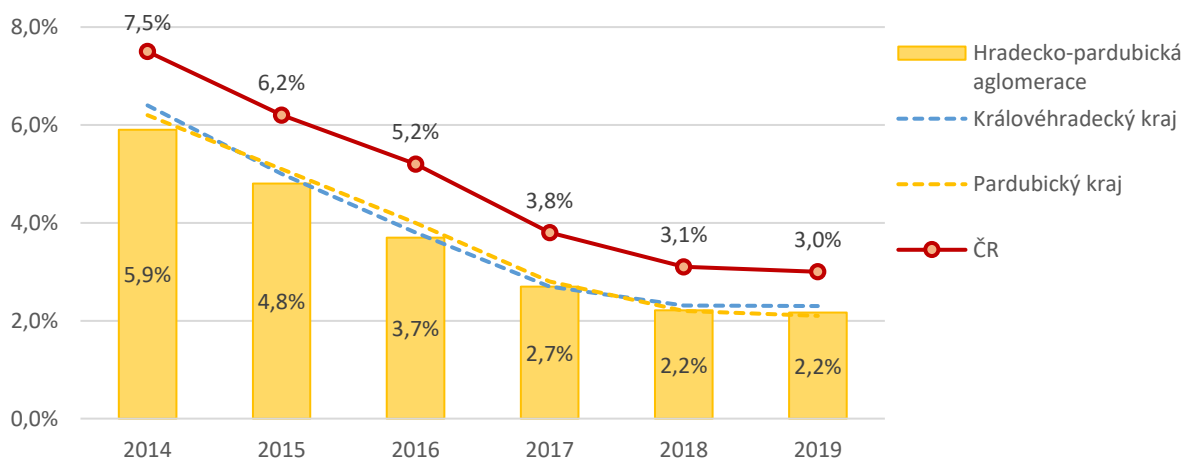

Zdroj: Integrovaný portál MPSV

Výrazný klesající trend nezaměstnanosti je v celém Česku zřetelný od roku 2015. Hradecko-pardubická aglomerace tento vývoj kopíruje po celé sledované období. Podíl nezaměstnaných osob se pohybuje výrazně pod průměrem Česka - Graf 22. V první čtvrtletí roku 2019:

- 5 obcí (Divec, Libníkovice, Vrchovice, Borek, Ráby) vykazovalo na počátku roku 2019 plnou zaměstnanost
- 14 obcí mělo podíl nezaměstnaných osob pod 1%
- podíl nezaměstnaných osob nad 5 % byl pouze u dvou obcí (Dvakačovice a Hrádek)
- obce s vyšším podílem nezaměstnaných osob se nacházejí v severní části aglomerace

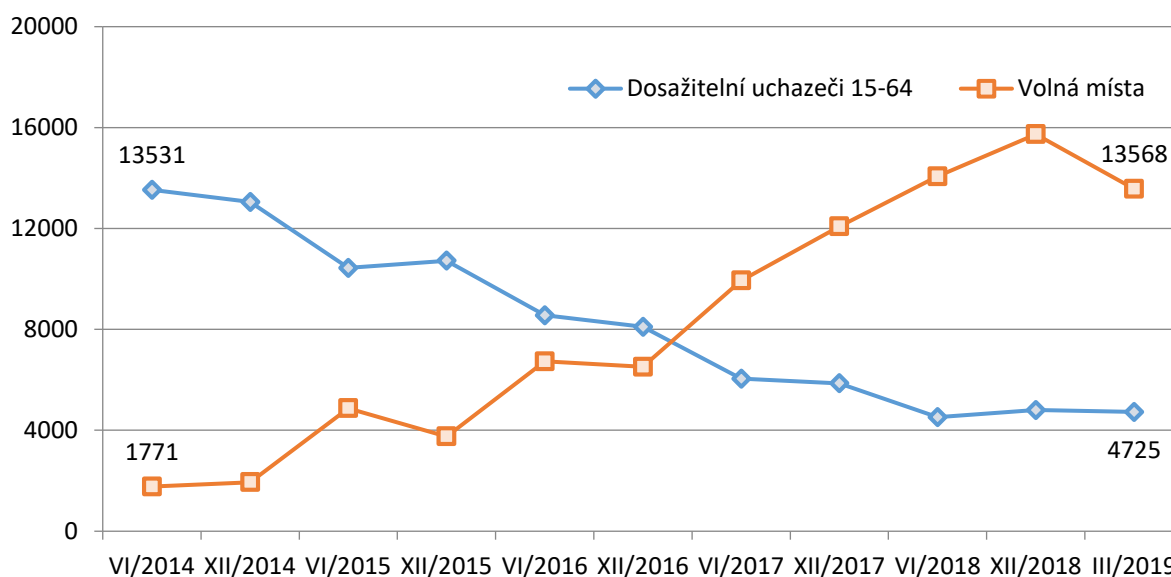
Graf 22 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2019

Zdroj: Integrovaný portál MPSV

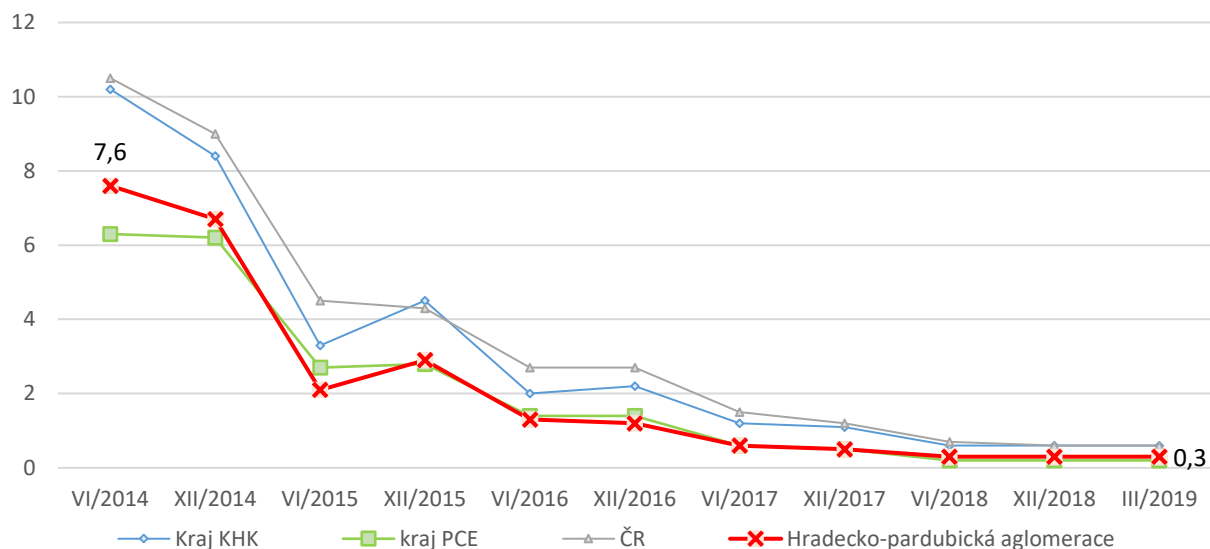
Převís nabídky nad poptávkou na trhu práce se výrazně zvýšil v roce 2017, kdy nabídka pracovních míst převýšila již poptávku ze strany zájemců o zaměstnání. Na začátku roku 2019 připadalo na 1 volné pracovní místo v aglomeraci v průměru 0,3 uchazeče (v roce 2014 to bylo 6,7 uchazeče) a celkový počet volných pracovních míst byl výrazně vyšší než v roce 2014.

Graf 23 Vývoj počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2019

Zdroj: Integrovaný portál MPSV

Graf 24 Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014 - 2019

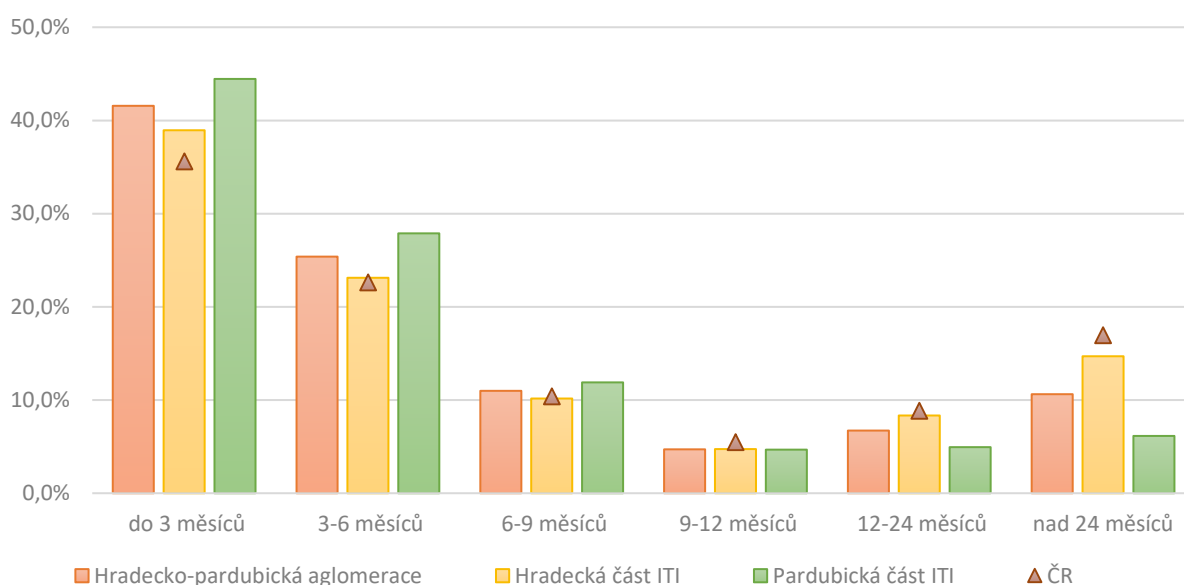
Vysoká nezaměstnanost je označována za problém, avšak velmi nízká nezaměstnanost také není ideálním stavem. V důsledku tohoto pozitivního vývoje vykazuje trh práce na území aglomerace vyčerpání. Potenciálně rozevírající se nůžky mezi počtem volných pracovních míst a dosažitelnými uchazeči jsou velkou hrozbou pro stabilitu trhu práce. Na dobře fungujícím trhu práce je stabilně určité procento osob bez zaměstnání, a to například z důvodu přirozené změny zaměstnání, přičemž se očekává, že tito lidé v poměrně krátké době nové zaměstnání opět najdou.

3.3 Struktura uchazečů o zaměstnání

Významným ukazatelem popisujícím vývoj nezaměstnanosti v území je také celková doba evidence uchazečů o zaměstnání, která je dokladem zdravě fungujícího trhu práce. Zdravá nezaměstnanost je ta krátkodobá, kde se očekává, že tito uchazeči o zaměstnání najdou v poměrně krátké době nové zaměstnání. Naopak, výraznější zastoupení dlouhodobě evidovaných osob ukazuje na strukturální problémy na trhu práce – většinou z důvodu nesouladu mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce především z hlediska vzdělání a odbornosti, případně o závažných posunech na trhu práce a v celé ekonomice daného území.

Z pohledu délky evidence uchazečů o zaměstnání se vlivem pozitivního ekonomického vývoje snižuje v absolutních číslech počet uchazečů ve všech kategoriích v obou krajích a stejně tak i v aglomeraci. Dvě třetiny uchazečů o zaměstnání jsou v evidenci Úřadu práce ČR do šesti měsíců – viz Graf 25. Vlivem široké nabídky pracovních míst dochází v aglomeraci k rychlému umístění krátkodobě, případně i dlouhodobě, nezaměstnaných uchazečů zpět na trh práce. Osoby, které přijdou o zaměstnání nebo se rozhodnou změnit své pracovní uplatnění, většinou setrvávají v evidenci úřadu práce pouze velmi krátkou dobu. Podíl uchazečů o zaměstnání, kteří jsou v evidenci déle než 24 měsíců, byl v dubnu 2019 za celou aglomeraci necelých 10,6 % (v roce 2013 – 16,4 %), přičemž vyšší podíl těchto osob vykazovala hradecká část aglomerace.

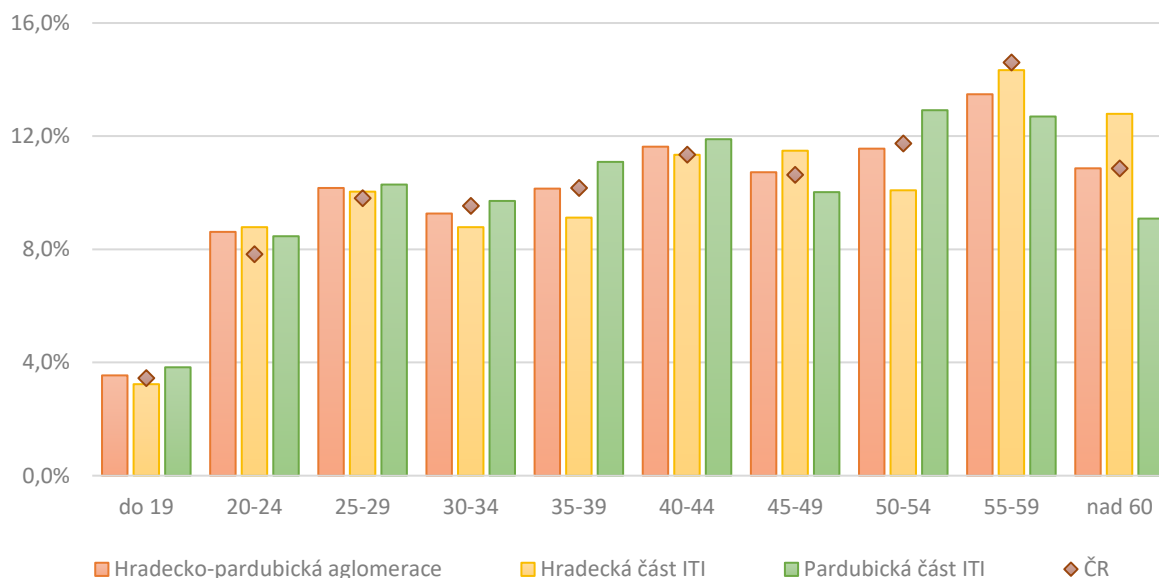
Graf 25 Struktura uchazečů o zaměstnání dle délky nezaměstnanosti (březen 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

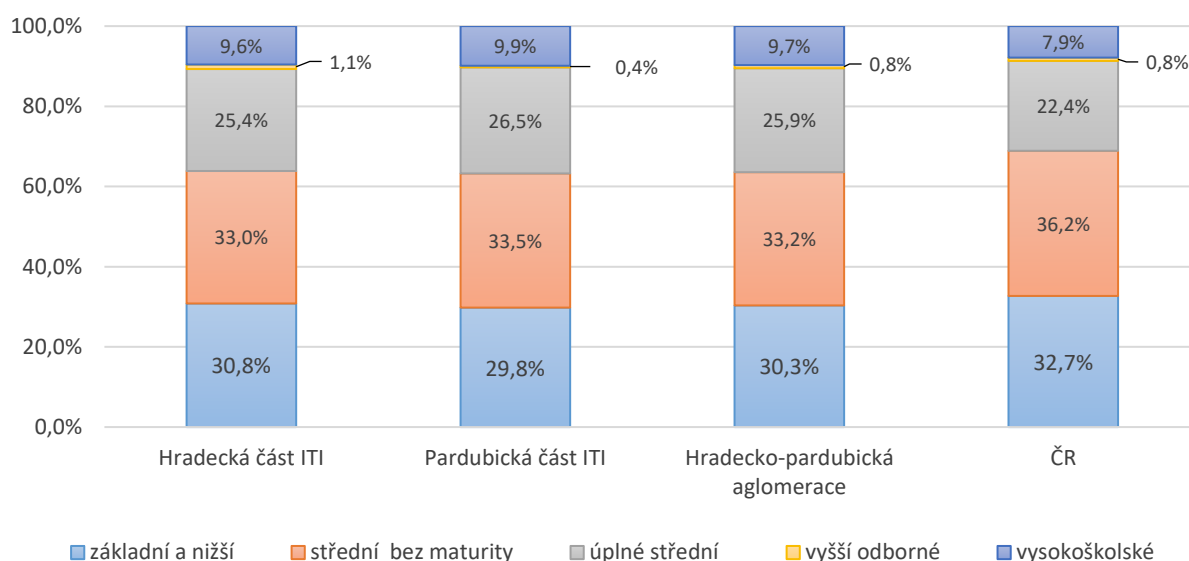
Ačkoliv se celkový počet uchazečů za posledních šest let výrazně změnil – snížil, tak jejich věková struktura zůstává stabilní a odpovídá průměrům na národní úrovni. V aglomeraci nedochází k výrazné akceleraci problémů u žádné věkové kategorie. Mírně zvýšené zastoupení uchazečů je pouze u věkové kategorii 20-24 let (8,6 %) v porovnání s průměrem Česka (7,8 %) - Graf 26. Naopak u druhé často ohrožené skupiny – osoby nad 50 let věku je situace pozitivnější. Zatímco v aglomeraci představují osoby nad 50 let věku 35,9 % uchazečů o zaměstnání, tak na úrovni celé České republiky je to 37,2 %.

Graf 26 Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání dle věku (duben 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

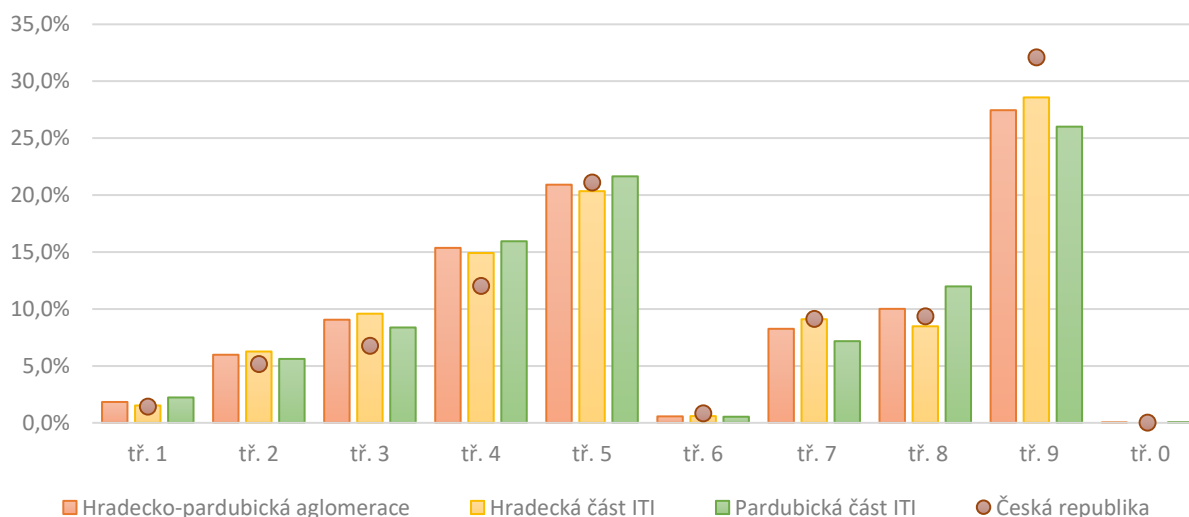
Graf 27 Vzdělanostní struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání (duben 2019)

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

Struktura uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání odpovídá struktuře uchazečů na národní úrovni. Mezi uchazeči o zaměstnání jsou nejvíce zastoupeni pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (27,5 %) a pracovníci ve službách a prodeji (20,9 %). Oproti situaci v celém Česku jsou více mezi uchazeči o zaměstnání v aglomeraci zastoupeni úředníci – 15,4 % (ČR = 12 %).

Graf 28 Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání (duben 2019)

Poznámka: tř. 0 Zaměstnanci v ozbrojených silách; tř. 1 Zákodárci a řídicí pracovníci; tř. 2 Specialisté, tř. 3 Techničtí a odborní pracovníci; tř. 4 Úředníci; tř. 5 Pracovníci ve službách a prodeji; tř. 6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství; tř. 7 Řemeslníci a opraváři; tř. 8 Obsluha strojů a zařízení, montéři; tř. 9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

Zdroj: Úřad práce ČR – krajská pobočka Hradec Králové a krajská pobočka Pardubice

Hlavní zjištění:

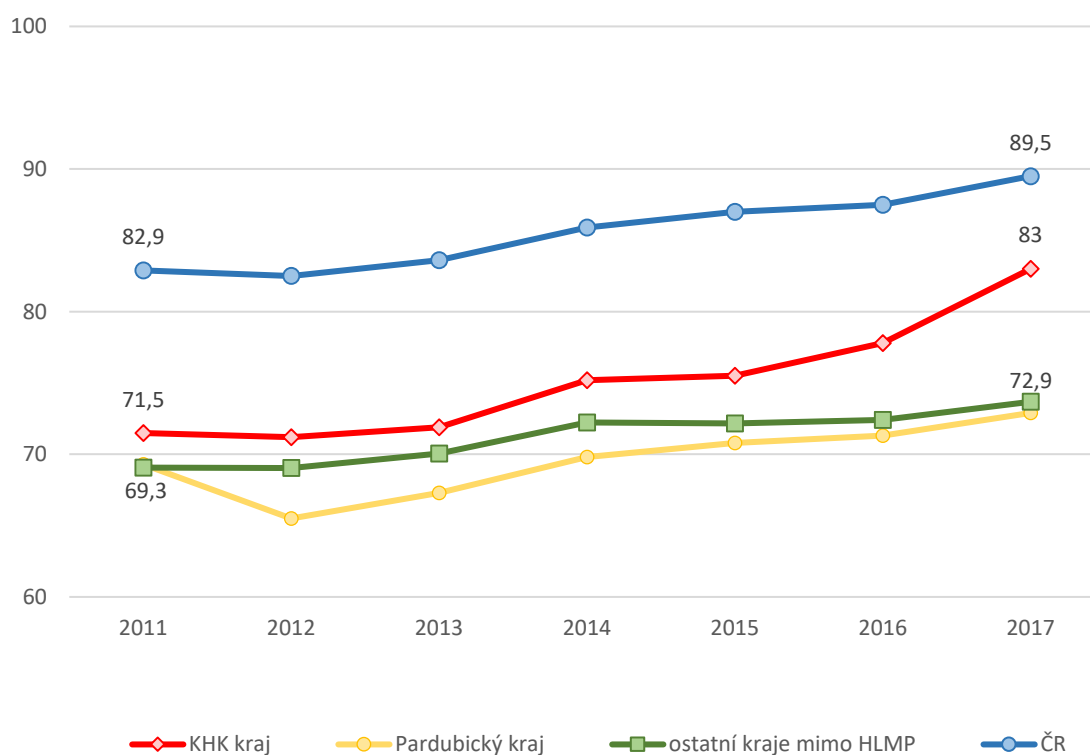
- Ve struktuře ekonomiky Hradecko-pardubické aglomerace dle zaměstnanosti převládají služby (tvoří 56 % pracovních míst), podíl průmyslu je však také významný (30,9 %). Ve srovnání s celým územím Královéhradeckého a Pardubického kraje je patrný vyšší význam služeb a menší průmyslová specializace.
- Z hlediska odvětví hospodářství převažuje v Hradecko-pardubické aglomeraci zaměstnanost v terciéru. Do aglomerace jsou nejvíce soustředěna odvětví J – informační a komunikační činnosti, K – peněžnictví a pojišťovnictví a M – činnosti v oblasti nemovitostí, profesní, vědecké a technické činnosti, administrativní a podpůrné činnosti.
- V Hradecko-pardubické aglomeraci se vlivem pozitivního ekonomického vývoje snižuje z pohledu délky evidence uchazečů o zaměstnání počet uchazečů o zaměstnání ve všech kategoriích. Vlivem široké nabídky pracovních míst dochází k rychlému umístění krátkodobě, případně i dlouhodobě, nezaměstnaných uchazečů zpět na trh práce.
- Výrazný převis nabídky nad poptávkou na trhu práce. Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo se výrazně snížil (rok 2016 – 0,3 uchazeče na 1 VPM; rok 2014 - 6,7 uchazeče na 1 VPM).
- Struktura uchazečů o zaměstnání se u žádné kategorie neliší od průměru ČR a nedochází zde k akceleraci problémů s nezaměstnaností uchazečů ve vyšším věku nebo naopak mladých osob a absolventů, jako v některých jiných regionech České republiky.
- Největší problémy najít zaměstnání mají v obci lidé se základním nebo nižším středoškolským vzděláním (bez maturity). Tito lidé tvoří 63,5 % všech uchazečů o práci. Pozitivem však je, že se jejich podíl pohybuje pod republikovým průměrem.

4 Ekonomika, výzkum a inovace

Hlavním ukazatelem ekonomické výkonnosti regionu je hrubý domácí produkt na obyvatele. Jako zásadní konvergenční kritérium se využívá HDP na obyvatele přepočtený paritou kupní síly (PPS) vůči celku států EU. Pomocí disponibilních údajů ČSÚ bylo provedeno srovnání vývoje HDP na obyvatele dle PPS na úrovni krajů. Ekonomická úroveň ve sledovaných krajích se zvyšuje stejně jako v rámci ČR. Průměr za zbývající kraje je také rostoucí. V posledních sedmi letech patřil Královéhradecký kraj mezi pět nejvíce rostoucích regionů (včetně Prahy). Pardubický kraj rostl nižším tempem než Královéhradecký kraj a také než průměr růstu ostatních krajů bez Prahy. I při nedostupnosti dat za nižší územní celky, lze v souladu s megatrendem koncentrace ekonomické aktivity do velkých sídel (32 % ekonomicky aktivního obyvatelstva obou krajů působí v území aglomerace, 46,8 % subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou obou krajů působí v aglomeraci), předpokládat zásadní podíl území aglomerace na ekonomickém výkonu obou dotčených krajů.

Graf 29 Vývoj HDP na obyvatele v PPS v období 2011-2017, EU 28 = 100

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Hrubá přidaná hodnota dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

Hrubá přidaná hodnota představuje hlavní složku při produkční metodě výpočtu hrubého domácího produktu a její členění umožňuje provést analýzu odvětvové struktury ekonomické výkonnosti. Na základě dostupných dat byla provedena komparace struktury dle odvětví CZ NACE na úrovni krajů s uvedením největších zaměstnavatelů v daném oboru, kteří mají sídlo v území aglomerace. Lze vysledovat dominanci zpracovatelského průmyslu nejen v rámci odvětvové struktury obou krajů, ale i ve srovnání s národní hodnotou jsou oba předmětné regiony výrazně industrializovanější. Dojem průmyslově zaměřených oblastí umocňují i nižší hodnoty podílů dalších odvětví např. Peněžnictví a

pojišťovnictví, Informační a komunikační činnosti či Obchod, doprava, ubytování a pohostinství, ve kterých kraje východních Čech oproti hodnotám za Českou republiku zaostávají. Do krajských metropolí jsou více koncentrovány sektory např. specializované lékařské péče, policie a terciárního vzdělávání.

Tabulka 3 Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách 2017 dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

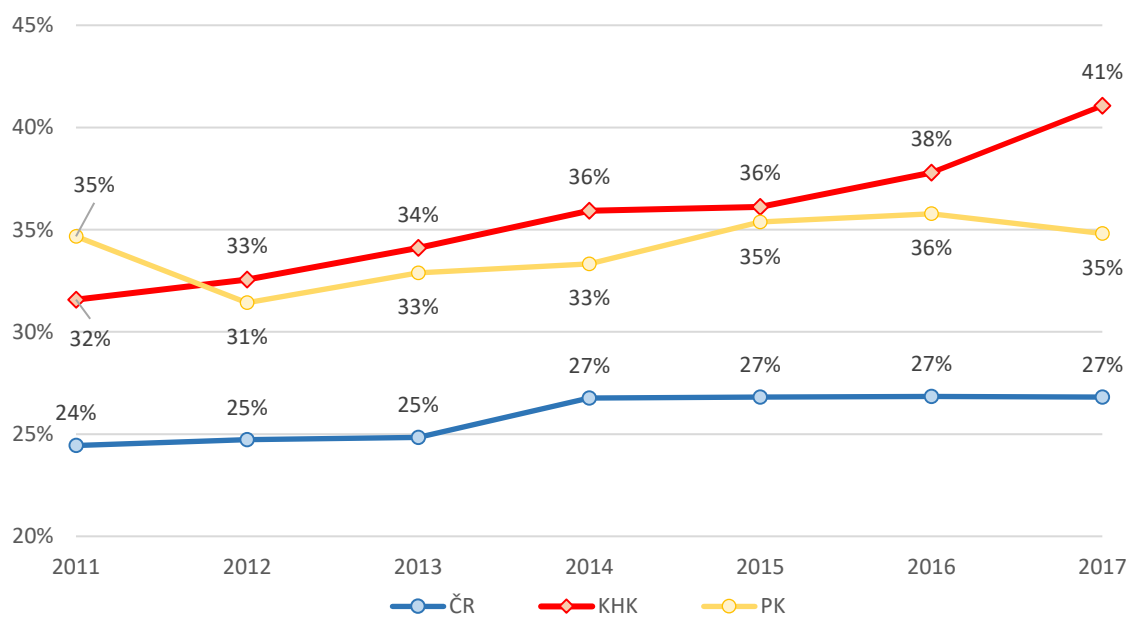
Odvětví	CZ-NACE ⁴	KHK	PAK	ČR	Největší zaměstnavatelé se sídlem v aglomeraci
Zemědělství, lesnictví a rybnářství	A	3,45 %	3,76 %	2,29 %	Lesy České republiky, s. p.
Průmysl, těžba a dobývání	B+C+D+E	45,36 %	38,64 %	31,69 %	Povodí Labe, státní podnik
<i>z toho zpracovatelský průmysl</i>	C	41,06 %	34,81 %	26,81 %	FOXCONN CZ, s.r.o., KIEKERT-CS, s.r.o., Trelleborg Bohemia, a.s., Marius Pedersen, a.s., Synthesia, a.s., ARROW International CR, a. s., Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o., Explosia a.s., KARSIT HOLDING, s.r.o., Foxconn European Manufacturing Services s.r.o.
Stavebnictví	F	4,69 %	5,66 %	5,33 %	M – SILNICE a.s.
Obchod, doprava, ubytování a pohostinství	G+H+I	15,40 %	16,91 %	18,92 %	JIP východočeská, a.s., ARRIVA VÝCHODNÍ ČECHY a.s., CEE Logistics a.s.
Informační a komunikační činnosti	J	2,62 %	3,40 %	5,27 %	
Peněžnictví a pojišťovnictví	K	1,28 %	3,22 %	4,01 %	ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB
Činnosti v oblasti nemovitostí	L	6,94 %	7,78 %	8,56 %	
Profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	M+N	3,34 %	3,70 %	6,78 %	
Veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	O+P+Q	15,23 %	15,15 %	14,95 %	Fakultní nemocnice Hradec Králové, Nemocnice Pardubického kraje, a.s., Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraje, Krajské ředitelství policie Pardubického kraje, Univerzita Pardubice, Univerzita Hradec Králové, Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje, Statutární město Hradec Králové, Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje
Ostatní činnosti	R+S+T+U	1,68 %	1,78 %	2,20 %	
Celkem		100,0 %	100,0 %	100,0 %	

Zdroj: ČSÚ, Bisnode Magnusweb, vlastní výpočty

⁴ Struktura ekonomických činností dle CZ NACE v aglomeraci je uvedena v tabulce 5

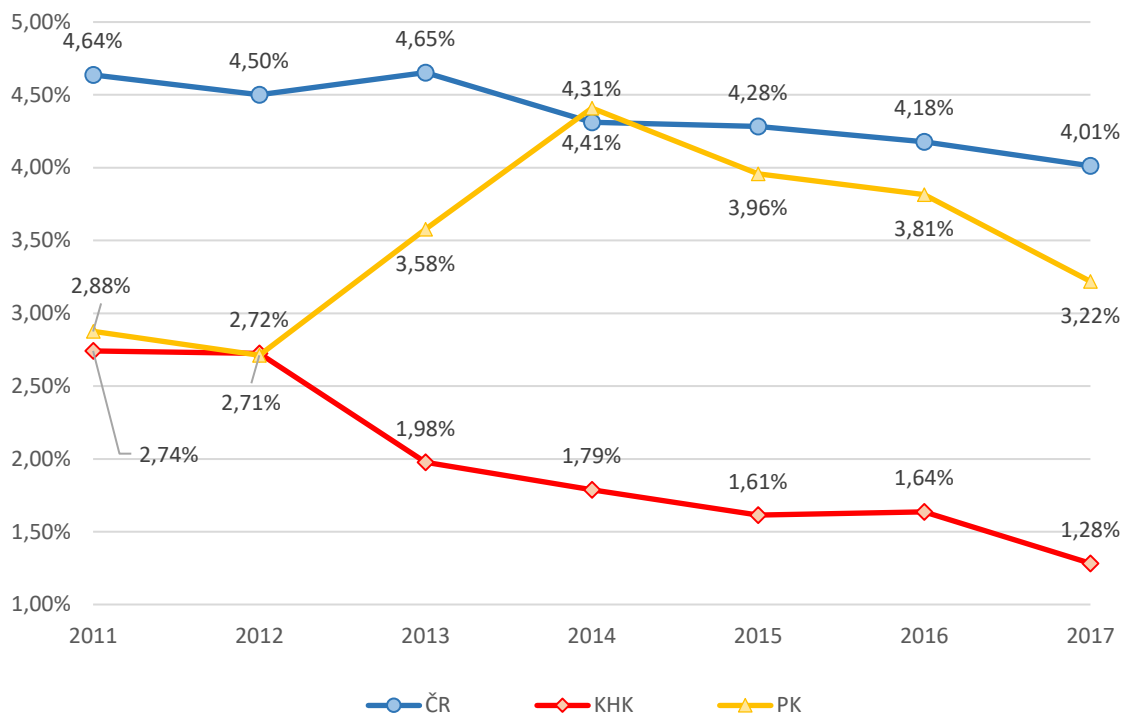
Velmi zajímavé srovnání ukazuje Graf 30, ve kterém je patrná stagnace podílů zpracovatelského průmyslu České republiky a jen nepatrné kolísání kolem 35 % podílu tohoto významného odvětví v Pardubickém kraji po vzestupu v roce 2015. Od stejného roku lze naopak vysledovat postupný růst podílu v Královéhradeckém kraji. Naopak klesající trend, patrný zejména u Královéhradeckého kraje zaznamenává odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (Graf 31). Tato část kvartérních služeb kromě let 2012-2014 zaznamenává za všechna tři srovnávaná území postupný pokles. Pozoruhodná je skutečnost více jak o 100 % vyššího podílu u Pardubického kraje ve srovnání se svým rozlohou větším regionálním sousedem.

Graf 30 Vývoj podílů zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ NACE v období 2011-2017

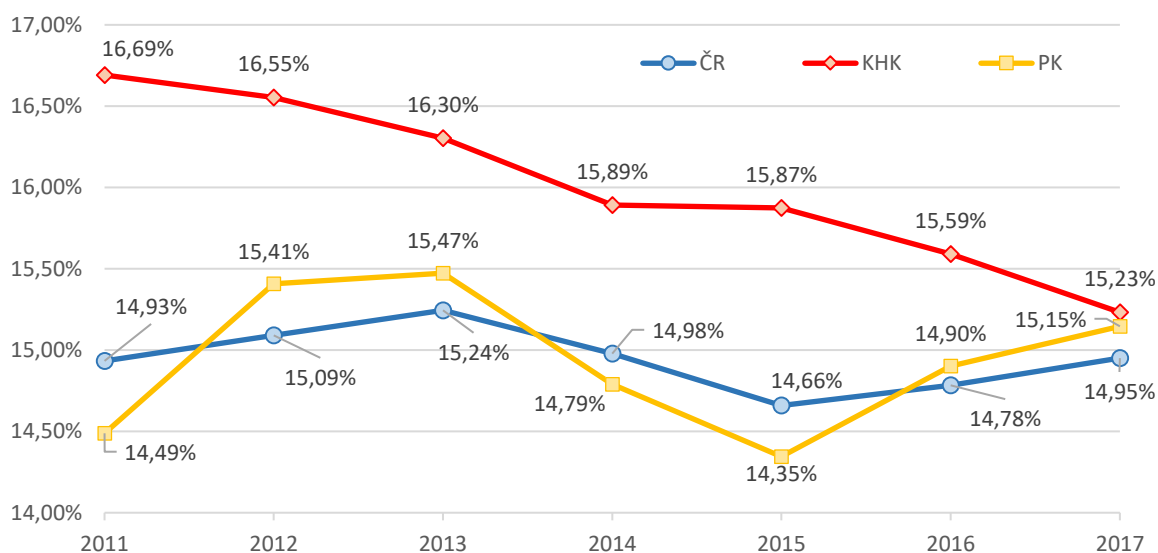
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf 31 Vývoj podílů odvětví peněžnictví a pojišťovnictví dle CZ NACE na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách v období 2011-2017

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf 32 Vývoj podílů odvětví veřejné správy a obrany, vzdělávání, zdravotní a sociální péče na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ NACE v období 2011-2017

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf 32 neukazuje nijak výrazné rozdíly mezi podíly za jednotlivá území. Za poznámku stojí ovšem pozvolný klesající trend v Královéhradeckém kraji, téměř shodný vývoj za Pardubický kraj a Českou

republiku kromě lehce výraznějších výkyvů v případě krajské územní jednotky v rámci sledovaného vývoje a zároveň fakt, že se křivky v roce 2017 scházejí na téměř stejné hodnotě daného odvětví.

Míra podnikatelské aktivity

Míra podnikatelské aktivity odráží počet ekonomických subjektů na 1000 obyvatel daného území. Aktivita v území aglomerace je vyšší než hodnota v obou krajích i hodnota za celou Českou republiku, což naznačuje vyšší koncentraci podnikatelských subjektů do území aglomerace. Ve srovnání s hodnotami z roku 2013 je patrné že došlo k jejich výraznému zvýšení (během 5 let téměř zdvojnásobení podnikatelské aktivity).

Tabulka 4 Míra podnikatelské aktivity v roce 2013 a 2018

Území	Míra podnikatelské aktivity v roce 2013	Míra podnikatelské aktivity v roce 2018
Hradecko-pardubická aglomerace	144,4	276,8
Královéhradecký kraj	136,1	254,7
Pardubický kraj	121,5	234,0
ČR	139,9	271,3

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE

Na území Hradecko-pardubické aglomerace bylo k 31. 12. 2018 registrováno 91 281 subjektů, z nichž je 80 % registrováno ve městech předmětného území. V území aglomerace je zaregistrováno 35 % všech ekonomických subjektů Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Podíváme-li se na strukturu registrovaných subjektů podle klasifikace převažujících ekonomických činností v roce 2018, shledáme, že významně je v území aglomerace zastoupen segment G – velkoobchod/maloobchod, M – profesní, vědecké a technické činnosti (odráží засídlení vysokých škol v aglomeraci), C – zpracovatelský průmysl a F – stavebnictví. V rámci Královéhradeckého a Pardubického kraje se pak do území aglomerace nejvíce koncentrují segmenty J – Informační a komunikační činnosti, L – činnost v oblasti nemovitostí, M – profesní, vědecké a technické činnosti, N – administrativní a podpůrné činnosti a konečně J – informační a komunikační činnosti. Z pohledu podílů odvětví na celkových počtech v ČR zabírá aglomerace nejvyšší podíl v sektoru D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu.

Vysoké podíly jsou způsobeny zejména přítomností univerzit a dalších výzkumných, vývojových a vědeckých subjektů soukromého i veřejného sektoru v obou jádrových městech aglomerace. Vysoké podíly v sektorech J, L, M a N souvisejí s faktem dlouhodobé koncentrace činností s vysokou přidanou hodnotou do velkých středisek, kde jsou lokalizovány další podpůrné služby stejně jako blízkost poptávkového trhu, zdroje pro zvyšování konkurenceschopnosti firem či potřebná infrastruktura.

Tabulka 5 Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE (2018)

CZ – NACE	ITI	ITI (%)	ITI/kraje (%)	ITI/ČR (%)
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	3 198	3,6	20,3	2,4
B Těžba a dobývání	28	0,0	33,7	3,1
C Zpracovatelský průmysl	10 801	12,0	31,8	3,4
D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	829	0,9	31,9	4,5
E Zásob. vodou; činnosti souvis. s odpad. vodami, odpady a sanacemi	306	0,3	34,8	1,7
F Stavebnictví	10 163	11,3	30,4	3,1
G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	20 837	23,2	35,5	3,2
H Doprava a skladování	2 172	2,4	36,1	3,0
I Ubytování, stravování a pohostinství	4 134	4,6	28,4	2,7
J Informační a komunikační činnosti	2 140	2,4	49,5	3,1
K Peněžnictví a pojišťovnictví	2 026	2,3	36,7	3,7
L Činnosti v oblasti nemovitostí	4 496	5,0	43,3	2,6
M Profesní, vědecké a technické činnosti	12 048	13,4	45,0	3,1
N Administrativní a podpůrné činnosti	1 840	2,1	45,5	3,2
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	380	0,4	16,6	2,4
P Vzdělávání	1 625	1,8	38,5	3,3
Q Zdravotní a sociální péče	1 281	1,4	41,2	3,8
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2 668	3,0	39,1	3,7
S Ostatní činnosti	8 085	9,0	34,9	3,5
T Činnosti domácností jako zaměstnavatelů	0	0,0	0,0	0,0
U Činnosti exterritoriálních organizací a orgánů	0	0,0	0,0	0,0
Nezařazeno	675	0,8	12,2	1,0
Počet registrovaných subjektů	89 732	100	40,6	3,1
Počet subjektů se zjištěnou aktivitou	53 016	100	46,8	3,5

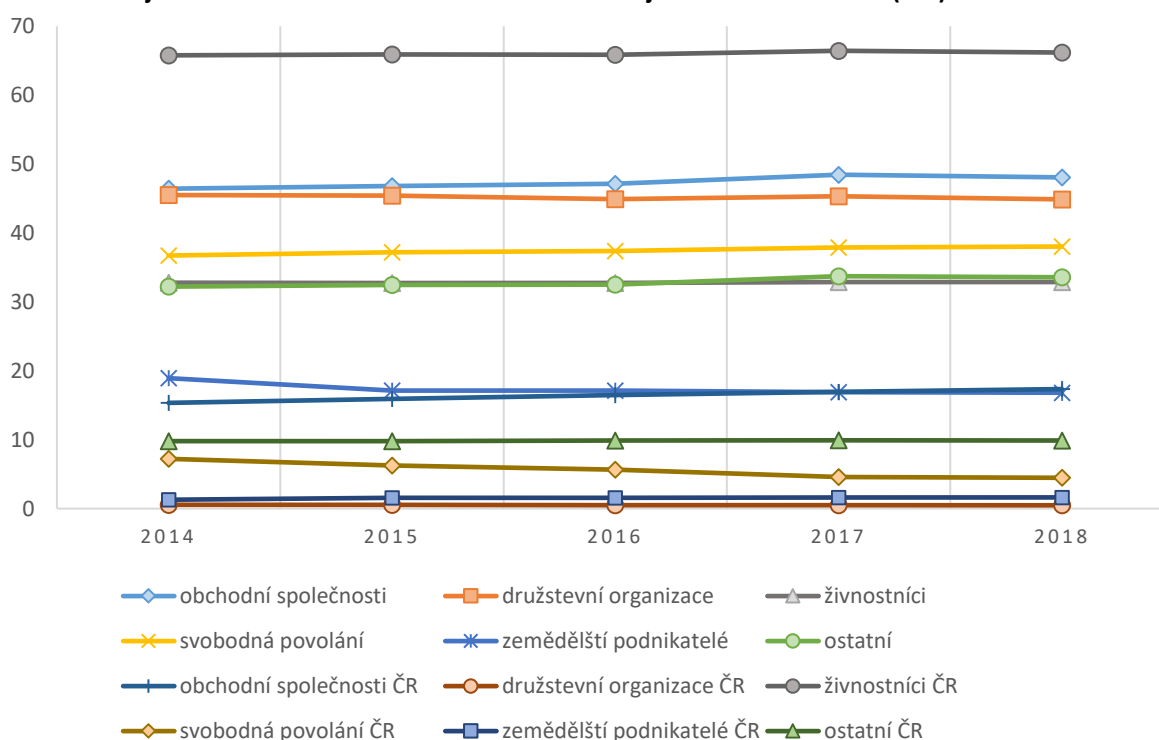
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ekonomické subjekty dle právní formy

Z hlediska právní formy tvoří většinu ekonomických subjektů v aglomeraci živnostníci (68,1 %), obchodní společnosti (14,8 %) a ostatní formy podnikání (9,6 %).

Kromě zemědělských podnikatelů, kterých se do měst aglomerace soustředí 45 %, se sídla většiny ostatních sledovaných právních forem nacházejí z velké většiny ve městech aglomerace – státní organizace 79 %, obchodní společnosti 87 %, družstevní organizace 90 %, živnostníci 78 % a svobodná povolání 82 %. Z analýzy vývoje podílů základních právních forem na celkovém počtu subjektů sledované aglomerace vyplynuly téměř neměnné procentuální hodnoty za období 2014-2018.

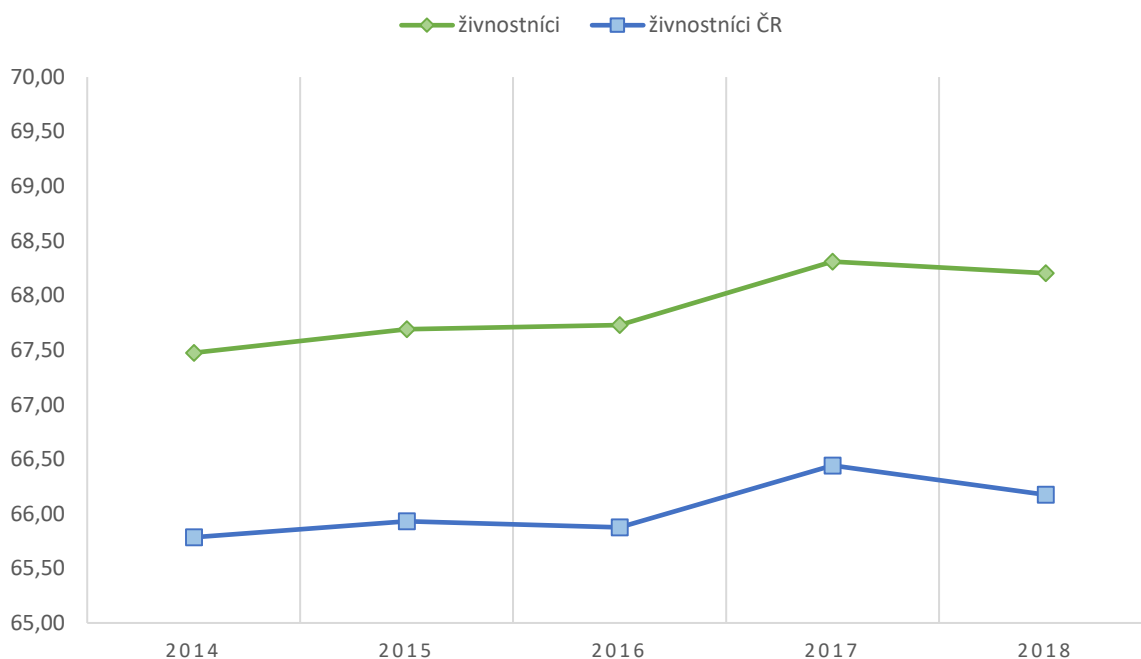
Graf 33 Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace dle právní formy na celkovém počtu subjektů v Královéhradeckém a Pardubickém kraji v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Vývoj bez výrazného trendu je patrný i z hlediska podílů jednotlivých právních forem působících v aglomeraci na celkovém počtu dané formy podnikání v obou krajích (viz Graf 33). Ve srovnání s vývojem jednotlivých podnikatelských forem v aglomeraci a ČR lze vypořádat jen velmi malé rozdíly u svobodných povolání, u nichž v ČR jejich podíl klesá, oproti mírně vzrůstajícím hodnotám v aglomeraci. Oproti stagnaci za ČR je v aglomeraci patrný lehký vzestup i ostatních podnikatelských forem. U důležitějších forem, obchodních společností a živnostníků, lze vysledovat velmi mírné kolísání až stagnaci hodnot v období 2014-2018.

Graf 34 Vývoje podílů živnostníků na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Hradecko-pardubické aglomeraci a podílů živnostníků na celkovém počtu podnikatelských subjektů v České republice v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

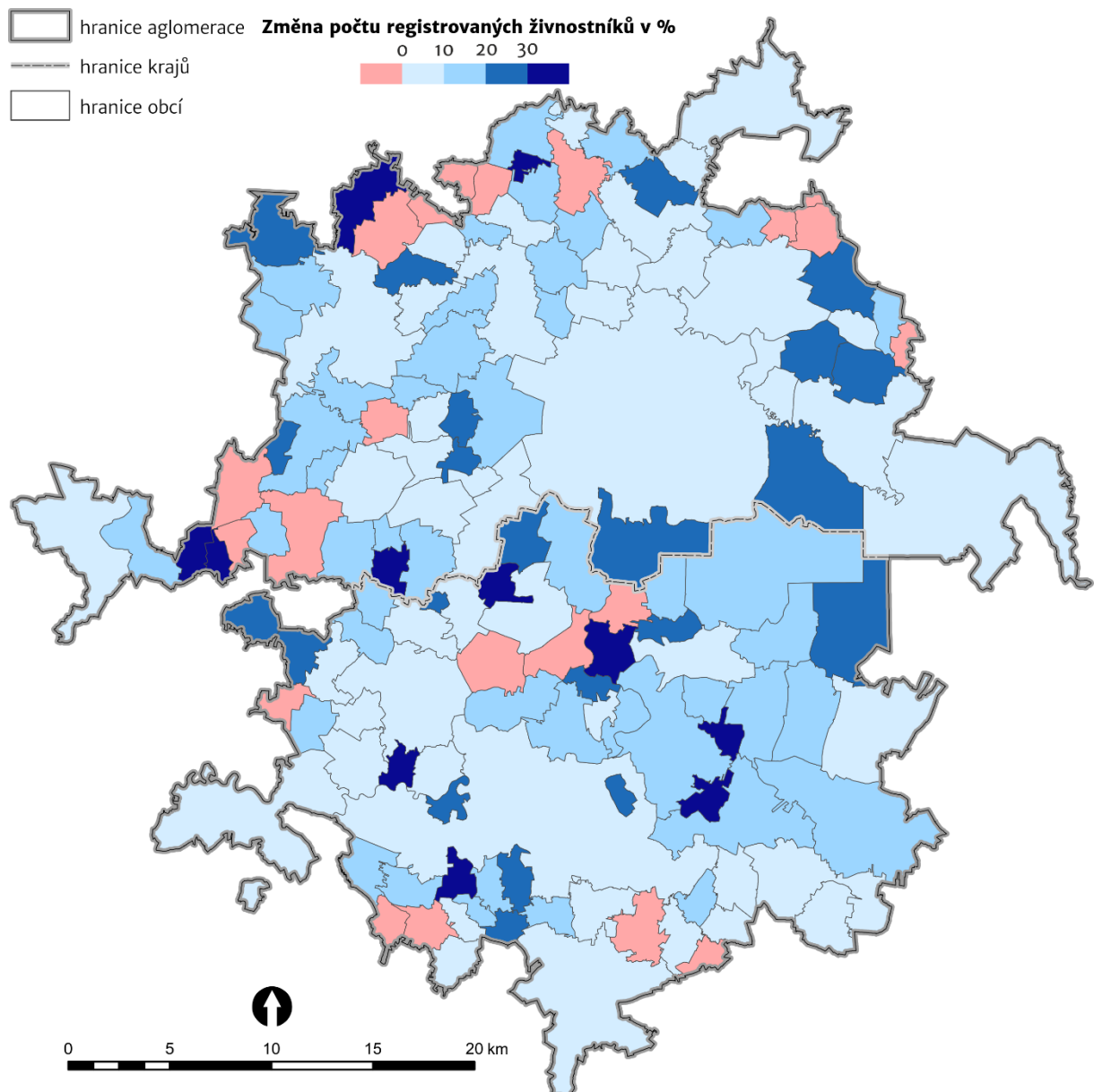
Z hlediska trendu v podílech živnostníků na celkovém počtu podnikatelských subjektů v aglomeraci, respektive v ČR, je zjevné, že se jedná o velmi podobný vývoj. Rozdíly jsou patrné pouze mezi roky 2015 a 2016, kdy sledovaná forma podnikání v aglomeraci mírně rostla oproti velmi mírnému poklesu na úrovni ČR. Druhou diferenci ukazuje Graf 34 mezi roky 2017 a 2018, kdy podíl živnostníků v ČR měl mírně výraznější klesající vývoj.

K formě živnostníků se vztahuje i níže uvedený obrázek, zobrazující změny v celkových počtech této podnikatelské formy na úrovni obcí Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014 a 2018. Při prvním pohledu jsou patrná dvě zásadní zjištění – za sledované období došlo k růstu v obcích těsně sousedících s jádrem aglomerace, druhou skutečností je, ať již méně či více výrazné, zvýšení, v území obcí v drtivé většině sousedících s obcemi, které naopak zaznamenaly pokles v tomto segmentu podnikání. Z geografického hlediska je zajímavý fakt růstu počtu živnostníků v obcích nacházejících se na či v blízkosti dopravní osy Hradec Králové – Pardubice. Tato skutečnost pouze potvrzuje rozvoj tohoto vnitřního aglomeračního území jak z hlediska kvalitativního, tak zvláště kvantitativního. S jistou mírou zobecnění lze tvrdit, že růstové obce jsou zejména ty, které se nachází v blízkosti dopravních tahů spojujících jádra aglomerace s ostatními většími městy nacházejících na jejím území – Chrudim, Jaroměř, Přelouč, Chlumec nad Cidlinou, Týniště nad Orlicí či Holice.

Co se týče úbytkových hodnot počtu živnostníků, je třeba poznamenat, že se jedná pouze o relativně nízká čísla oproti růstu, který v několika obcích dosáhl i hodnot přes 40 %.

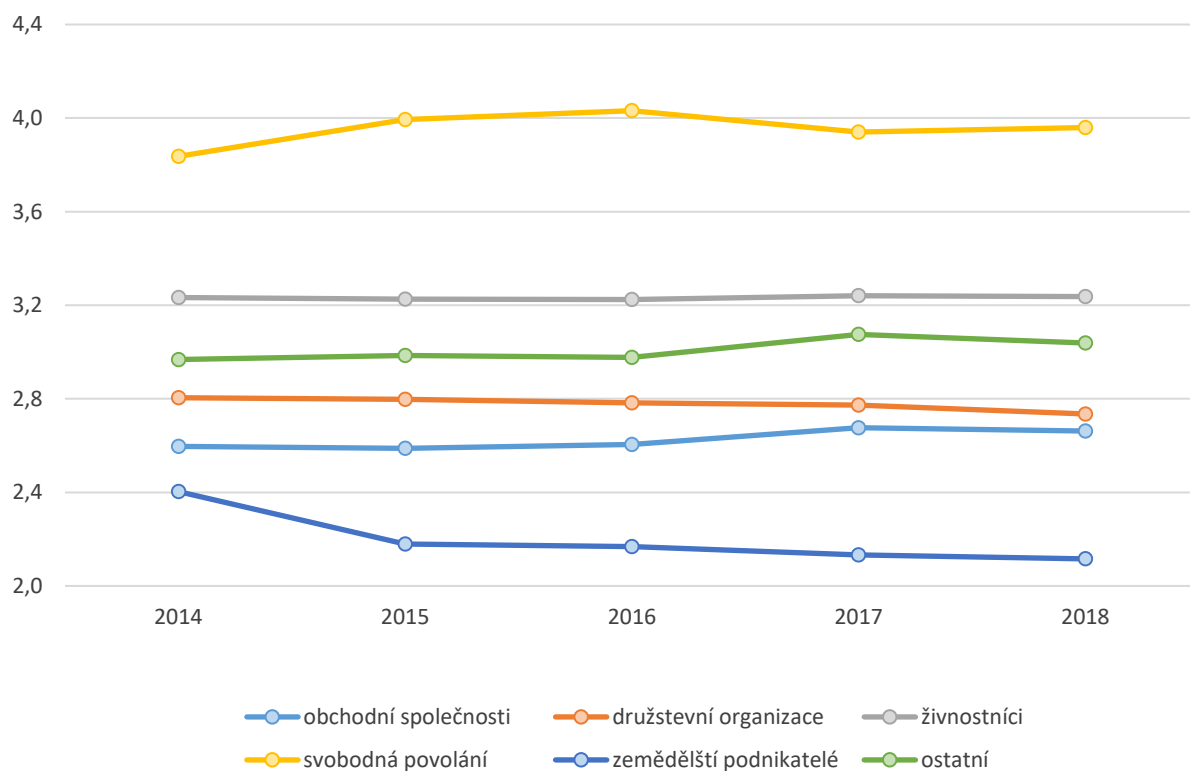
Obrázek 16 Změna počtu živnostníků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ

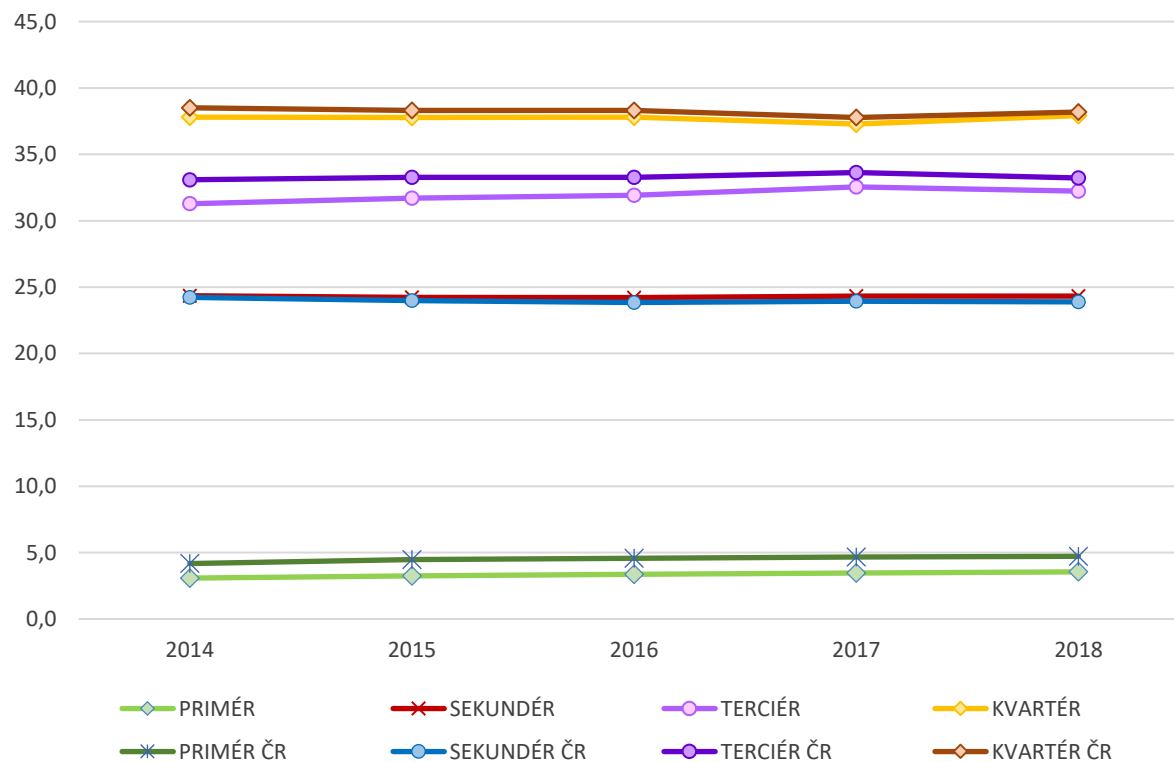
Rozkolísanost podílů právních forem pouze v měřítku desetín procenta ukazuje Graf 35 (v rámci měřítko desetín procenta je nejméně výraznější kolísání u svobodných povolání). Upozornit lze na klesající trend podílu zemědělských podnikatelů v aglomeraci na jejich celkovém počtu v Česku. Naopak mírně vzrůstající trend zaznamenávají obchodní společnosti. Podíl živnostníků zcela stagnuje.

Graf 35 Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace dle právní formy na celkovém počtu subjektů jednotlivých právních forem v Česku v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf 36 Vývoj podílů subjektů základních ekonomických sektorů na celkovém počtu subjektů v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018 (v %)

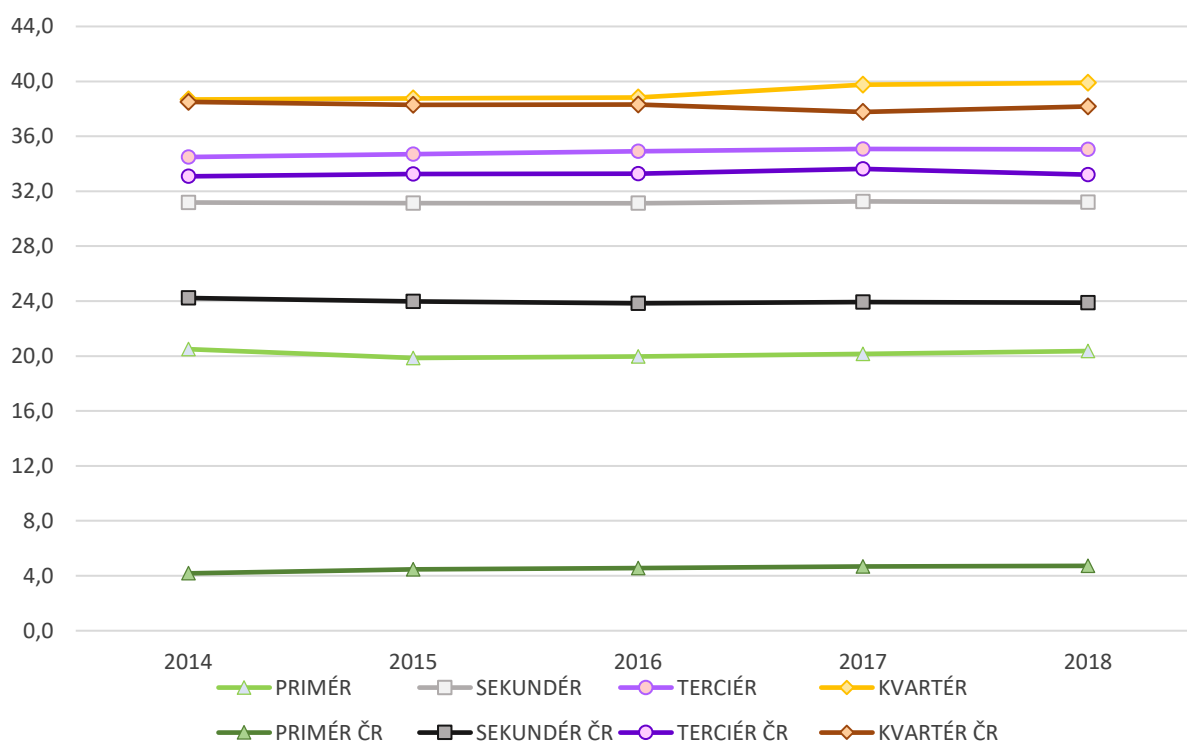

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Přestože absolutní hodnoty podnikatelských subjektů ve všech hospodářských sektorech vzrůstají, jejich podíly na celkovém počtu v aglomeraci jsou setrvalé. Pozitivem jsou relativně vysoké hodnoty kvartérních odvětví. Za rovněž pozitivní lze považovat vývoj relativních hodnot jednotlivých sektorů v aglomeraci ve srovnání s vývojem stejných sledovaných proměnných za ČR. Graf 35 zjevně ukazuje na velmi podobný charakter aglomerace z hlediska ekonomické struktury ve srovnání s ČR. Hodnoty jednotlivých sektorů jsou v čase relativně setrvalé a do velké míry kopírují vývoj hodnot ČR. Zajímavé je zjištění, že v ČR jako celku zauímají zemědělské subjekty větší podíl, a tedy i význam, než je tomu v Hradecko-pardubické aglomeraci.

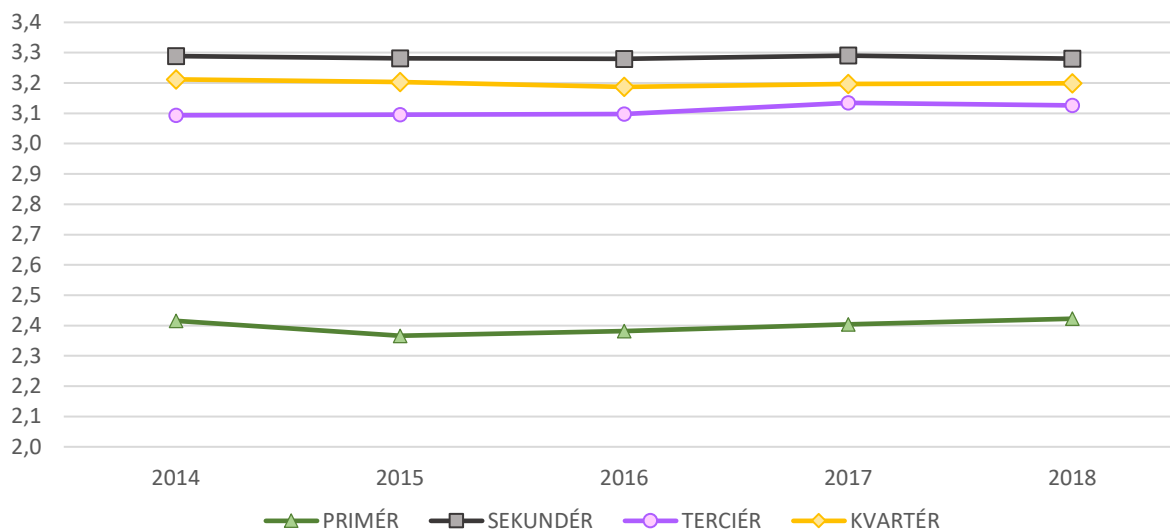
Pozoruhodné závěry slibují vývojové křivky subjektů hospodářských sektorů v grafu 36. Mimo jiné z grafu vyplývá závěr o koncentraci ekonomických činností do území aglomerace vzhledem k vyšším hodnotám za jednotlivé sektory ve srovnání s hodnotami za ČR. Pozoruhodný je zejména rozdíl hodnot podílů zemědělských subjektů v aglomeraci na celkovém počtu obou krajů (Královehradecký a Pardubický) jako celku ve srovnání s hodnotami za ČR. Tato skutečnost je determinována zvláště fyzicko-geografickými předpoklady k zemědělské činnosti s ohledem na úrodnou půdu v nížinách a náročnější podmínky v horských oblastech. Pozitivní je i vývoj počtu kvartérních subjektů v aglomeraci ve srovnání s jejich mírně kolísajícími republikovými počty.

Graf 37 Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Královehradeckém a Pardubickém kraji dle základních ekonomických sektorů v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

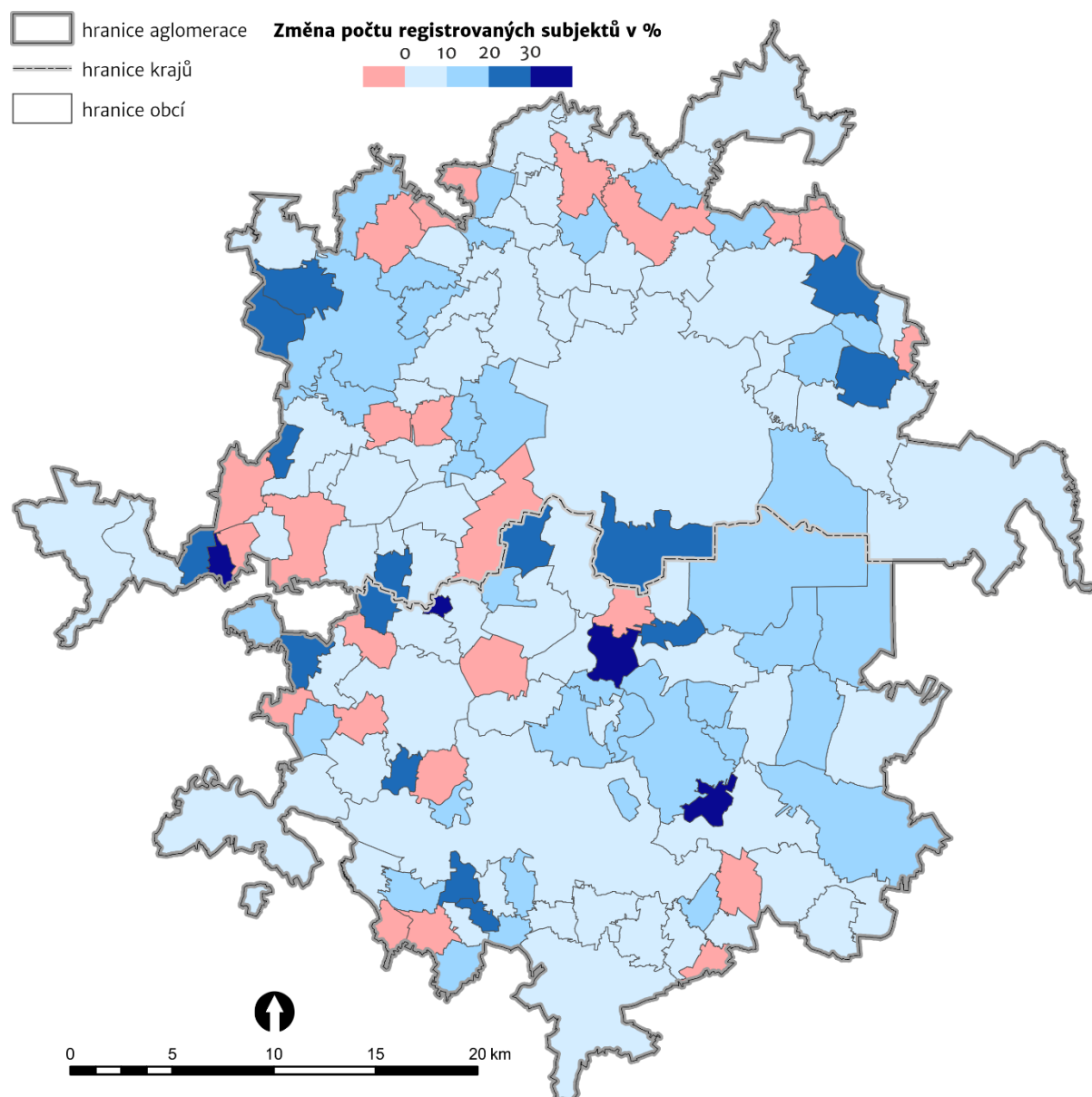
Graf 38 Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Česku dle základních ekonomických sektorů v období 2014-2018 (v %)

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z obrázku (Obrázek 17) je patrný nikterak výrazný regionální vzorec z hlediska změny počtu ekonomických subjektů v obcích sledovaného území. Celkově aglomerace zaznamenala jen mírný růst. Za prvé je nutné zmínit, že v období posledních čtyř let nedošlo k nárůstu počtu ekonomických subjektů v obou jádrových městech. Z hlediska míry růstu se řadí do stejné kategorie i všechny zbývající města ORP nacházející se v území aglomerace a zbylá větší města (Chrudim, Jaroměř, Přelouč, Chlumeck nad Cidlinou, Holice, Týniště nad Orlicí). Dynamičtější vývoj se projevuje zejména v zázemí obou hlavních aglomeračních středisek. K výraznějšímu vzestupu počtu subjektů došlo pouze v několika obcích, ostrůvkovitě rozmístěných po celém území aglomerace. Z hlediska obou hlavních částí aglomerace, hradecké a pardubické, již opticky je více rostoucí ta jižnější pardubická. Pakliže bychom chtěli generalizovat sledovaný region v severojižním směru, lze tvrdit, že klesající trend zaznamenává spíše západní část území. Podobně jako u živnostníků i za celkový počet podnikatelských subjektů je patrný růst zvláště ve střední části a v jihovýchodním koutu území, tedy v blízkosti významných dopravních tahů (R37 spojující aglomerační jádra, navazující na D 11 respektive na I37 směřující na Vysočinu a I35 spojující východ Čech s oblastí Moravy).

Obrázek 17 Změna počtu registrovaných subjektů v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014-2018 (v %)

Největší zaměstnavatelé v aglomeraci

V aglomeraci se soustředí vyšší řády veřejných služeb (zdravotní péče, veřejná správa, terciární vzdělávání nebo policie). Z podnikatelského sektoru je nejvíce zastoupena výroba počítačů, různé druhy strojírenství, chemický průmysl a sběr odpadů.

Tabulka 6 Největší zaměstnavatelé se sídlem na území Hradecko-pardubické aglomerace (duben 2019)

Název firmy	Obec	CZ-NACE převažující	Počet pracovníků
Fakultní nemocnice Hradec Králové	Hradec Králové	Ústavní zdravotní péče	5143
Nemocnice Pardubického kraje, a.s.	Pardubice	Ústavní zdravotní péče	4773
Lesy České republiky, s.p.	Hradec Králové	Těžba dřeva	3563
Foxconn CZ, s.r.o.	Pardubice	Výroba počítačů a periferních zařízení	2063
Kiekert-CS, s.r.o.	Přelouč	Výroba ostatních strojů pro speciální účely j. n.	1913
Trelleborg Bohemia, a.s.	Hradec Králové	Výroba ostatních pryžových výrobků	1903
Marius Pedersen, a.s.	Hradec Králové	Sběr odpadů, kromě nebezpečných	1741
Synthesia, a.s.	Pardubice	Výroba barviv a pigmentů	1633
Arrow International CR, a.s.	Hradec Králové	Výroba lékařských a dentálních nástrojů a potřeb	1400
JIP východočeská, a.s.	Pardubice	Velkoobchod s nápoji	1078
Univerzita Pardubice	Pardubice	Terciární vzdělávání	1062
Panasonic Automotive Systems Czech, s. r. o.	Pardubice	Výroba spotřební elektroniky	901
Povodí Labe, státní podnik	Hradec Králové	Shromažďování, úprava a rozvod vody	894
Foxconn European Manufacturing Services s.r.o.	Pardubice	Zpracovatelský průmysl	759
Explosia, a.s.	Pardubice	Výroba výbušnin	694
ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB	Pardubice	Životní pojištění	686
KARSIT HOLDING, s.r.o.	Jaroměř	Zpracovatelský průmysl	638
Univerzita Hradec Králové	Hradec Králové	Vzdělávání	606
M – SILNICE a.s.	Pardubice	Stavebnictví	591
Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje	Hradec Králové	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	529
Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje	Pardubice	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	478
ARRIVA VÝCHODNÍ ČECHY a.s.	Chrudim	Doprava a skladování	452
Královéhradecký kraj	Hradec Králové	Veřejná správa	450

Název firmy	Obec	CZ-NACE převažující	Počet pracovníků
Statutární město Hradec Králové	Hradec Králové	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	445
CEE Logistics a.s.	Pardubice	Doprava a skladování	411
Bühler Motor s.r.o.	Hradec Králové	Výroba elektrických motorů, generátorů a transformátorů	399
Statutární město Pardubice	Pardubice	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	397
Zdravotnická záchraná služba Pardubického kraje	Pardubice	Zdravotní a sociální péče	326

Zdroj: *Bisnode Magnusweb*

Ve srovnání s rokem 2013, kdy byla provedena poslední analýza, došlo k výraznému zvýšení podnikatelské aktivity ve sledovaném území což lze přičítat zejména pokračující koncentraci především terciérních a kvartérních aktivit do velkých měst

Velká část aglomerační ekonomiky se v období 2014-2018 vyznačovala vývojovou stagnací příp. mírným kolísáním, konkrétně:

- ve vývoji podílů subjektů dle základních ekonomických sektorů na celkovém počtu subjektů v aglomeraci,
- ve vývoji podílů aglomerace na celkovém počtu subjektů dle základních ekonomických sektorů v obou krajích a v ČR,
- ve vývoji podílů subjektů dle právních forem na celkovém počtu subjektů (kromě svobodných povolání, která zaznamenala výrazný pokles),
- setrvávající skladba největších podniků v aglomeraci,
- relativní stagnace počtu podnikatelů v jádrových střediscích aglomerace.

Sociální podnikání

Sociální podnikání lze definovat jako podnikatelské aktivity, jejichž cílem není pouze dosahování ekonomického zisku, ale usilují také o přispění k sociálnímu, environmentálnímu a místnímu prospěchu. V rámci činností sociálního podnikání dochází k vytváření pracovních příležitostí pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Nezáleží na právní formě sociálního podniku, ale zda formuluje veřejně prospěšný cíl ve svých zakládacích dokumentech.

Na území aglomerace funguje celá řada sociálních podniků. Nejvíce jich je soustředěno v Hradci Králové a v Pardubicích. Celkem je na území aglomerace evidováno 15 sociálních podniků. Z hlediska oborů činnosti se tyto sociální podniky zaměřují hlavně na výrobu, montážní a kompletační práce, catering a stravování, obchod, úklidové služby, textilní výrobu, nebo tiskařské a grafické služby. Královéhradecký i Pardubický kraj na svém území podporují rozvoj sociálního podnikání již řadu let.

V Hradci Králové funguje od roku 2015 Regionální centrum podpory sociálního podnikání – platforma zaměřená na rozvoj sociálního podnikání v Královéhradeckém kraji. Jeho cílem je rozvíjet sociální podnikání v Královéhradeckém kraji prostřednictvím aktivit jako je na poradenství, individuální konzultace a dotační management projektů v oblasti sociálního podnikání, síťování sociálních podniků a ostatních aktérů propojování zaměstnavatelů z chráněného a volného trhu práce, iniciace a facilitace rozvojových záměrů, popularizace oblasti apod.

Pardubický kraj se tématu sociálního podnikání intenzivně věnuje od roku 2013. V roce 2019 vzniklo Poradenské centrum pro sociální podnikání v Pardubicích. Zájemci zde mohou využít poradenské místo k pomoci s nastavením podnikatelského plánu, získají informace k založení sociálního podniku, informace o specifikách zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním a další potřebné informace. Centrum je informačním servisem, ale také prostorem pro sdílení praxí a síťování sociálního podnikání v Pardubickém kraji.

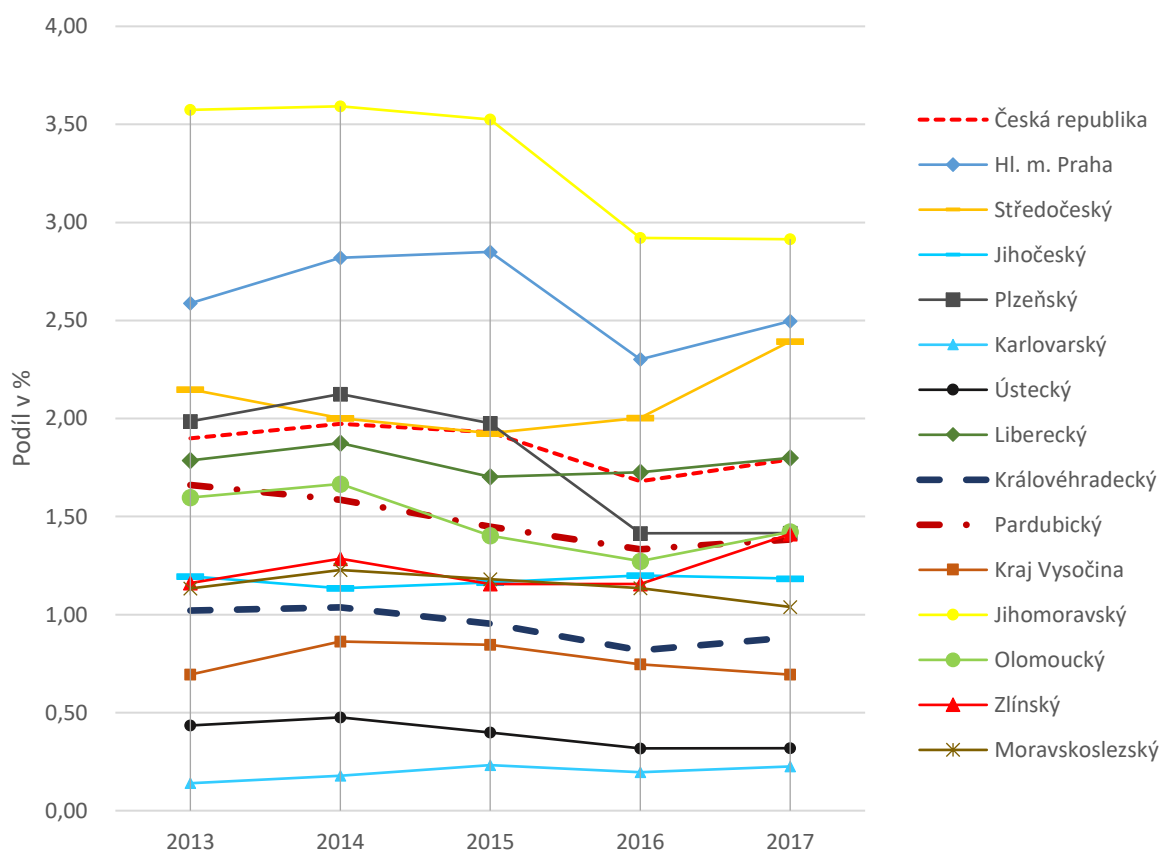
4.1 Výzkum, vývoj a inovace

Analytické závěry Strategie ITI Hradecko-pardubické aglomerace pro oblast výzkumu, vývoje a inovací (dále jen VaVal) vycházejí jednak z podkladů Českého statistického úřadu a dále ze Strategie inteligentní specializace ČR⁵ a jejich krajských příloh za Královéhradecký a Pardubický kraj⁶. RIS3 strategie na základě diskuse se zástupci výzkumné sféry, firemní složky, veřejné správy a dalších podpůrných organizací, identifikovaly cíle a domény pro rozvoj výzkumného a inovačního systému ČR a jejich krajů. Tato kapitola obsahuje zásadní závěry z výše zmíněných dokumentů, které jsou relevantní pro Hradecko-pardubickou aglomeraci.

Výdaje na výzkum a vývoj

Celkové výdaje na výzkum a vývoj (VaV) v obou krajích aglomerace mají v absolutních objemech rostoucí tendenci, ale v relativním mezikrajském vyjádření podíl obou krajů na výdajích za celou ČR klesá. V relativním vyjádření výdajů na výzkum a vývoj jako podílu na HDP daného kraje dosáhl Královéhradecký kraj 1 % (11. pozice v mezikrajském srovnání) a Pardubický kraj 1,86 % (5. pozice v mezikrajském srovnání). Nejvyšších hodnot dosáhl Jihomoravský kraj (3,67 %), Praha (2,56 %) a Středočeský kraj (2,16 %).

Graf 39 Podíl celkových výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2013–2017)

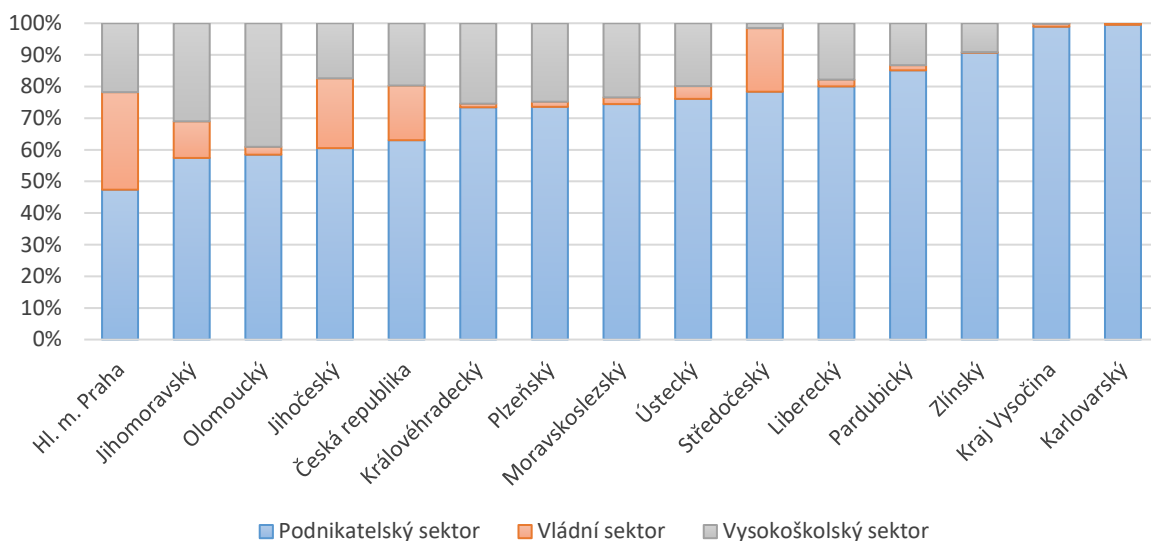
Zdroj: ČSÚ

⁵ <https://mpo.cz/cz/podnikani/ris3-strategie/>

⁶ <https://www.proinovace.cz/cs/aktivity/koncepcie/ris3-10382> , <https://www.pardubickykraj.cz/krajaska-priloha-strategie-inteligentni-specializace/55061/regionalni-inovacni-strategie-pardubickeho-kraje>

Výdaje na výzkum a vývoj byly v Královéhradeckém kraji i Pardubickém kraji dominantně vynaloženy podnikatelským sektorem.

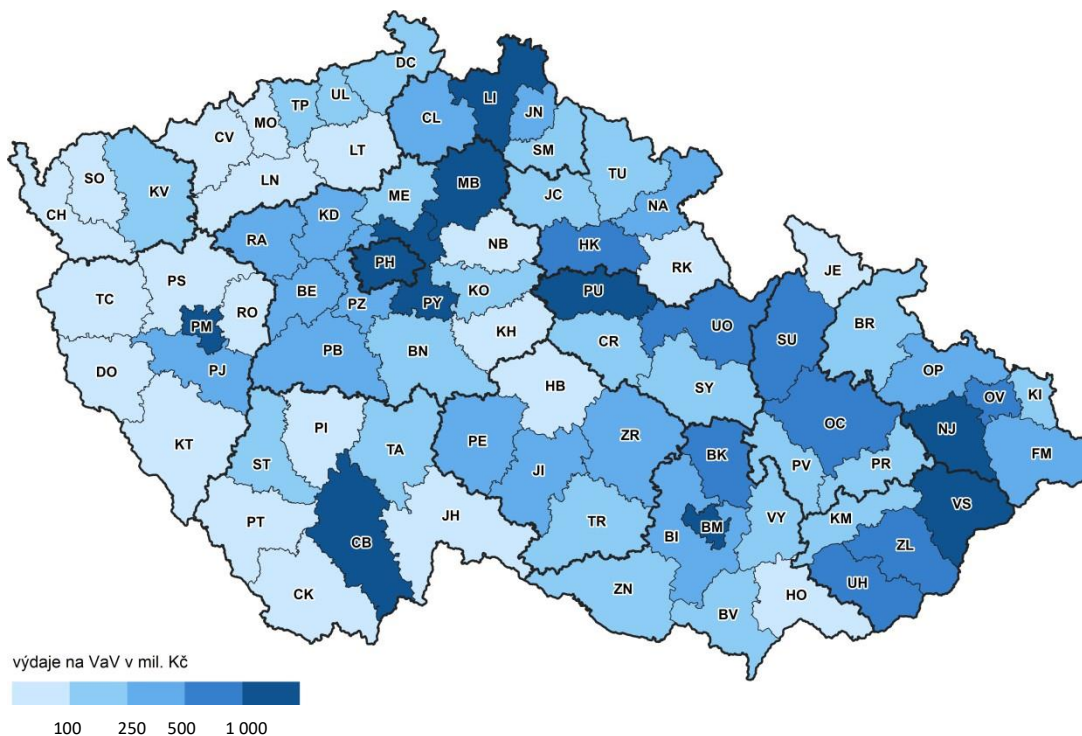
Graf 40 Celkové výdaje na výzkum a vývoj podle hlavních sektorů provádění (mil. Kč) 2017

Zdroj: ČSÚ

Český statistický úřad zveřejňuje některé ukazatele za podnikový výzkum a vývoj až do úrovně okresů. Z okresů, kterými je dotčeno vymezení aglomerace, vykazují okres Hradec Králové a okres Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci (51 %) výdajů na výzkum a vývoj v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace.

Obrazek 18 Výdaje na VaV uskutečněné v podnikatelském sektoru podle okresů ČR, 2017

Zdroj: ČSÚ

Obrázek 18 naznačuje zákonitost koncentrace VaV aktivit do jádrových oblastí (Praha, Brno, Plzeň, České Budějovice, Pardubice, HK) a jejich těsného zázemí, podél strategických dopravních tahů a v blízkosti strategických odběratelů výsledků VaV aktivit (D10). Vyšší hodnoty některých okresů jsou často způsobeny pouze lokalizací jednoho či několika málo významnějších podnikatelských subjektů s VaV (např. okres Ústí nad Orlicí). Jak je patrné v případě Královéhradeckého a Pardubického kraje (ale také např. Plzeňského či Jihočeského kraje), výdaje na úrovni kraje jsou do velké míry určeny výdaji v 1-2 okresech což vypovídá o setrvávající značné geografické koncentraci podnikatelských VaV aktivit.

Celkové rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj dle kraje příjemců

Příjemci z Královéhradeckého kraje se na celkových výdajích na VaV podíleli z 1,2 % (10. mezikrajská pozice) a z Pardubického kraje pak 1,6 % (9. mezikrajská pozice). Na struktuře výdajů se v obou krajích nejvíce podíleli poskytovatelé MŠMT a TA ČR, v Královéhradeckém kraji (v souladu s oborovým zaměřením výzkumných organizací) pak také velmi významně Ministerstvo zdravotnictví.

Tabulka 7 Celkové státní rozpočtové výdaje na VaV podle hlavních poskytovatelů a příjemců v roce 2017 (mil. Kč)

ČR, kraje	Celkem	Hlavní poskytovatelé							Hlavní příjemci		
		MŠMT	AV ČR	Grantová agentura	TA ČR	Ministerstvo zdravotnictví	MPO	Ministerstvo zemědělství	veřejné vysoké školy	veřejné výzkumné instituce	soukromé podniky
Česká republika	30 653	13 102	5 232	4 105	2 816	1 558	1 090	872	13 208	9 840	3 042
Hl. m. Praha	16 030	5 553	4 277	2 460	976	977	321	456	5 775	7 368	852
Středočeský	2 004	670	417	250	296	67	91	65	-	1 018	305
Jihočeský	841	345	164	217	63	6	21	21	411	361	57
Plzeňský	832	500	-	44	168	35	76	0	634	-	132
Karlovarský	3	-	-	-	3	-	-	0	-	-	3
Ústecký	215	115	-	15	25	3	37	16	99	-	113
Liberecký	552	248	-	11	139	2	117	2	326	-	218
Královéhradecký	379	104	-	19	76	77	29	33	79	-	202
Pardubický	499	226	-	40	104	1	51	3	318	-	157
Kraj Vysočina	111	4	-	0	66	-	14	18	4	-	105
Jihomoravský	5 529	2 736	332	813	571	277	219	180	3 419	1 036	441
Olomoucký	1 265	791	-	152	89	74	31	33	1 036	-	186
Zlínský	345	183	-	17	93	-	10	36	223	-	122
Moravskoslezský	1 131	728	42	63	147	39	71	8	884	58	149

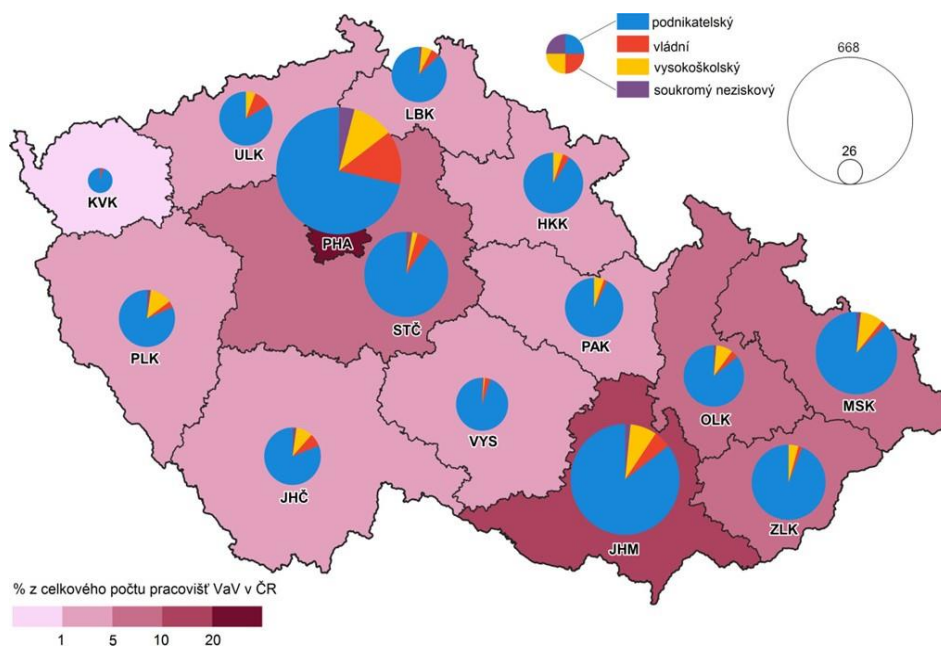
Zdroj: ČSÚ

V rámci aglomeračních výzev bylo realizováno několik klíčových projektů konsorciální povahy zaměřených na předaplikační výzkum a výzkumnou spolupráci akademické a aplikační sféry a rozvoj výzkumného/inovačního potenciálu firem v aglomeraci (OPPIK Potenciál, Aplikace s účinnou spoluprací aj.) (viz profily projektů <http://iti.hrdec.pardubice.eu/projekty.php?kategorie=4>). Je třeba však počítat s reálným dopadem dotovaných investic až po několika letech včetně odrazu ve statistických údajích.

Výzkumná pracoviště

V obou krajích dominují pracoviště v podnikatelském sektoru (celkem 273, z toho je jejich 69 s 10 a více FTE zaměstnanci).

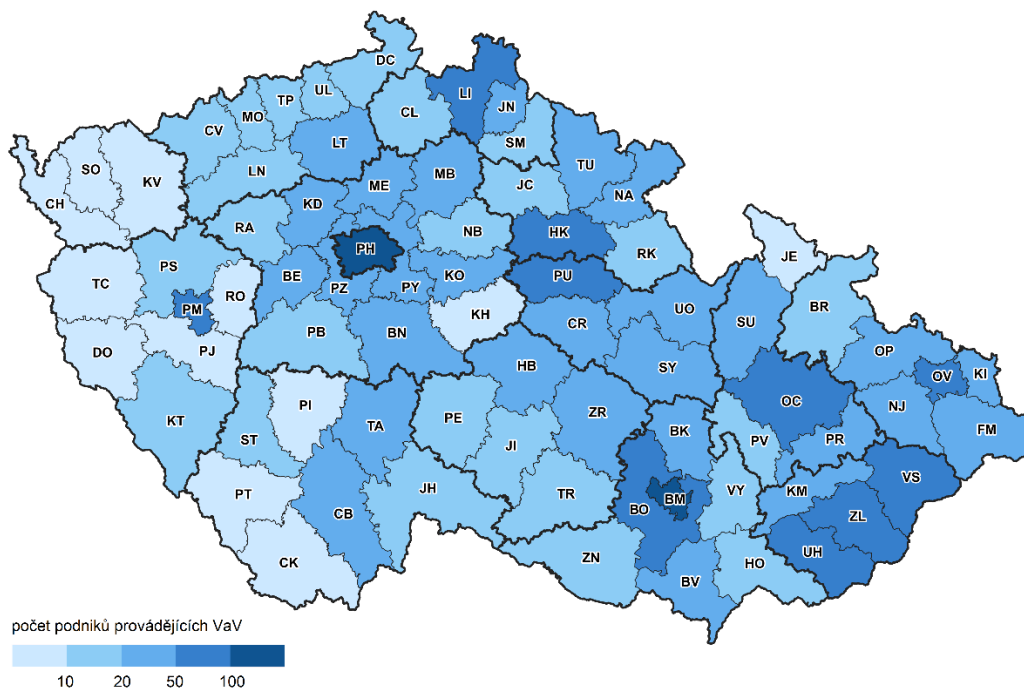
Obrázek 19 Pracoviště VaV podle sektorů provádění v krajích

Zdroj: ČSÚ

Z okresů spadajících do aglomerace, vykazují Hradec Králové a Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci (37 %) pracovišť výzkumu a vývoje v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace.

Obrázek 20 Podniky provádějící VaV podle okresů ČR, 2017

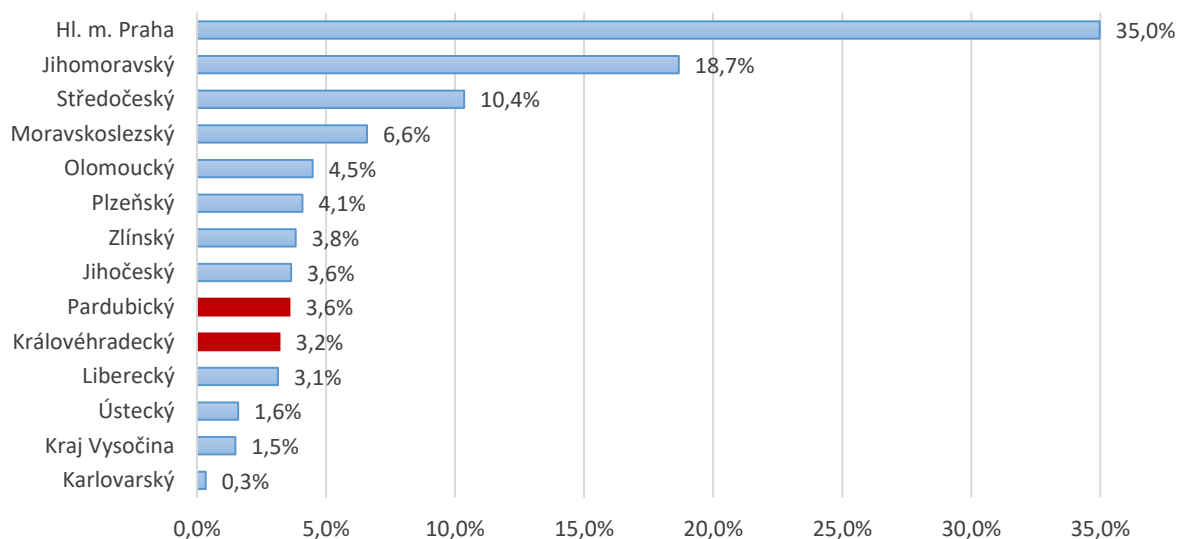
Zdroj: ČSÚ

Výzkumní pracovníci

Královéhradecký kraj se v roce 2017 podílel na počtu výzkumných pracovníků ČR vyjádřeném přepočtem na celé úvazky (FTE) z 3,2 % (10. pozice v mezikrajském srovnání), což představuje nárůst o 0,4 p.b. oproti roku 2014. Pardubický kraj se podílel ze 3,6 % (9. pozice v mezikrajském srovnání), což představuje pokles o 0,4 p.b. oproti roku 2014.

Zahraniční výzkumní pracovníci ve vládním a vysokoškolském sektoru se v roce 2017 podíleli na celkovém počtu VaV pracovníků vládního a vysokoškolského sektoru Pardubického kraje z 4 % (12. pozice v mezikrajském srovnání). V Královéhradeckém kraji činil tento podíl 7 % (7. místo v mezikrajském srovnání). Průměr ČR byl 11 %. Toto svědčí o stále nízké internacionalizaci VaV prostředí.

Graf 41 Pracující ve výzkumu a vývoji celkem v krajích (2017, podíl)

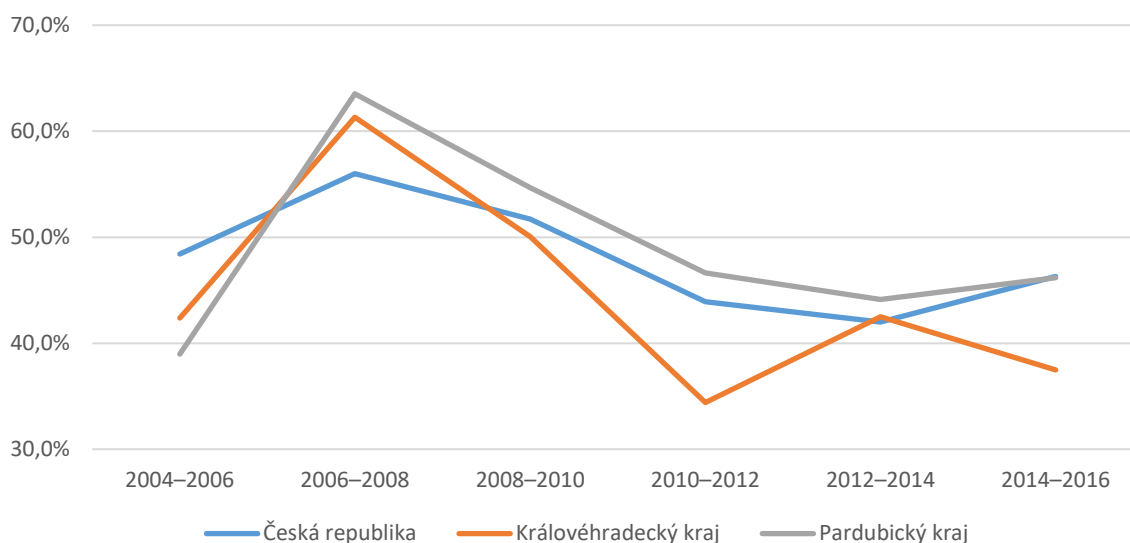
Zdroj: ČSÚ

Z okresů, kterými je dotčeno vymezení aglomerace, vykazují okres Hradec Králové a okres Pardubice nejvyšších hodnot, což svědčí o koncentraci (54,7 %) zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v podnikatelské sféře obou krajů do území aglomerace.

inovujících podniků v Královéhradeckém kraji dlouhodobě pod úrovní ČR, s poklesem výdajů na produktové a procesní inovace mezi lety 2014 a 2016.

Graf 42 Podíl inovujících podniků

Zdroj: ČSÚ, *Statistické šetření o inovačních aktivitách podniků (TI)*

RIS3 specializace České republiky

Národní RIS3 strategie je strategický dokument zajišťující efektivní zacílení evropských, národních, regionálních a soukromých prostředků na aktivity vedoucí k posílení výzkumné inovační kapacity a do prioritně vytyčených perspektivních oblastí na národní i krajské úrovni, s cílem maximálně využít národní znalostní potenciál. Tato strategie má formovat intervence a návrhy, jejichž cílem je zefektivnění využívání výzkumu a vývoje (zejména veřejného) v inovacích. V tomto smyslu ji lze chápat jako národní strategii orientovaného a aplikovaného výzkumu.

Hlavním cílem a účelem RIS3 strategií je zajistit hospodářský růst a konkurenceschopnost, které budou založené na využívání znalostí a na inovacích (na rozdíl od konkurenceschopnosti založené převážně na efektivitě). Nástrojem podporujícím hospodářský růst je „chytré, inteligentní“ využívání a rozvíjení specializace, kombinující hospodářskou specializaci se specializací znalostní.

Výzkumná specializace ČR

Znalostní domény představují soubor poznatků a technologických schopností generické, průřezové povahy s širokým spektrem možných aplikací v řadě oblastí soukromé i veřejné spotřeby. Znalostní domény jsou pro potřeby inteligentní specializace v podmínkách ČR definovány v souladu s definicí tzv. Key Enabling Technologies.

Výzkumné aktivity v ČR pokrývají široké spektrum směrů a v určitém rozsahu pokrývají všechny klíčové technologie – materiálový výzkum, nanotechnologie, mikro a nanoelektronika, fotonika, pokročilé výrobní technologie a průmyslové biotechnologie. Ve většině technologií disponuje ČR výzkumnou základnou, která je schopná produkovat mezinárodně atraktivní výsledky a být kvalitním partnerem aplikační sféře při identifikaci nových aplikačních směrů a technologických řešení.

Indikativní rozložení národní výzkumné specializace v rámci krajů přibližuje následující tabulka.

Tabulka 8 Zastoupení generických znalostních domén (výzkumných specializací) v krajích ČR (2018)

Znalostní doména (Výzkumná specializace)		Kraj													
		JČK	JMK	KVK	KHK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	PHA	STČ	ULK	VYS	ZLK
Key enabling technologies (KETs)	Pokročilé materiály		x		x	x	x	x	x	x	x	x			x
	Nanotechnologie		x		x	x	x	x	x		x		x		x
	Mikro a nanoelektronika		x			x	x	x	x		x				x
	Pokročilé výrobní technologie	x	x		x	x	x	x		x	x	x		x	x
	Fotonika	x	x			x	x	x			x	x			x
	Průmyslové biotechnologie	x	x		x	x		x	x		x	x			x
Netechnologické znalostní domény	Znalosti pro digitální ekonomiku, kulturní a kreativní odvětví		x		x	x		x		x	x		x		x
	Společenskovední znalosti pro netechnické inovace	x			x		x				x	x			x

Zdroj: RIS3 strategie ČR 2018

Ekonomická specializace ČR

Ekonomická specializace ČR odvisí od aplikačních oblastí, ve kterých existují české podnikatelské subjekty, které vykazují značnou znalostní intenzitu, pozitivní ekonomickou dynamiku a slibný potenciál do budoucna. Tyto oblasti představují koncentraci zásadních znalostně intenzivních a inovačních aktivit podniků, které byly identifikovány – s využitím entrepreneurial discovery process – z regionální úrovně a ověřeny datovými analýzami na národní úrovni. Jedná se o aplikační oblasti, v nichž se uplatňuje vysokou mírou specifická znalost a technologické kompetence a které je vhodné do budoucna v rámci Strategie inteligentní specializace rozvíjet a posilovat.

Indikativní rozložení národní ekonomické specializace v rámci krajů přibližuje následující tabulka. Přehled doplňují regionálně specifické specializace, které jdou nad rámec specializace národní, ale přesto představují v regionálním měřítku významná aplikační odvětví.

Tabulka 9 Zastoupení klíčových oblastí aplikace znalostí (ekonomická specializace) v regionech ČR (2018)

Aplikační odvětví (Ekonomická specializace)	Kraj													
	JČK	JMK	KVK	KHK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	PHA	STČ	ULK	VYS	ZLK
Strojírenství-mechatronika														
Hutnictví	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Energetika														
Průmyslová chemie														
Elektronika a elektrotechnika v digitálním věku	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Digitální ekonomika a digitální obsah														
Automotive														
Železniční a kolejová vozidla	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Letecký a kosmický průmysl														
Léčiva, biotechnologie, prostředky zdravotnické techniky a Life Sciences	x	x		x	x	x	x	x	x	x				
Tradiční kulturní a kreativní odvětví														
Nová kulturní a kreativní odvětví				x	x					x				x
Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji														
Udržitelné zemědělství a lesnictví														
Udržitelná produkce potravin														
Zajištění zdravého a kvalitního životního prostředí, biodiverzity a ekologie přírodních zdrojů	x			x	x	x	x			x	x			x
Udržitelná výstavba, lidská sídla a technická ochrana životního prostředí														
Bezpečnostní výzkum														
Výzkum ve zdravotnictví				x						x				x
Práce, soc. služby a důchodový systém														
Balneologie a lázeňství			x									x		
Sklářství a keramika			x									x		x
Textil	x			x	x			x						

Zdroj: RIS3 strategie ČR 2018

Klíčové charakteristiky Královéhradeckého kraje dle RIS3 strategie⁸

Mnoho statistik popisujících regionální inovační a výzkumný systém Královéhradeckého kraje má v absolutních hodnotách v čase rostoucí trend, ale v mezikrajském srovnání se pozice kraje zhoršuje. To se týká především výdajů na výzkum a vývoj a počtu zaměstnanců ve výzkumu a vývoji.

Veřejná výzkumná sféra⁹ je zaměřena především na life sciences (lékařské obory, vývoj léčiv), s důležitým podoborem ve formě vojenského výzkumu a dále na zemědělský výzkum a ICT. V menší míře je skrze pobočky veřejných výzkumných organizací zastoupen výzkum v oblasti gnotobiotiky, lesnictví, radiační ochrany a živočišné výroby. Výzkumné organizace spolupracují v regionu s několika podniky, které působí ve shodných oborech, ve kterých si našly specifické niky a vykazují vysokou výzkumnou/inovační aktivitu. Těchto firem je v kraji přítomno podkritické množství (ve smyslu podílu na krajských podnikových výdajích na výzkum a vývoj), což vede ke spolupráci krajských výzkumných organizací s firmami především mimo Královéhradecký kraj. Ve firemní sféře je podstatná část výzkumných a vývojových aktivit realizována v oborech elektro/elektrotech/ICT, automotive, strojírenství, textil, pryž/plast. I když dochází k postupnému zlepšování a upgradingu (s tím, jak se

⁸ Pro detailnější pohled např. identifikace klíčových hráčů výzkumu, vývoje a inovací viz Stakeholder analýza v [RIS3 strategii Královéhradeckého kraje](#)

⁹ Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové, Lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové, Fakultní nemocnice Hradec Králové, Univerzita obrany, Fakulta vojenského zdravotnictví Hradec Králové, Univerzita Hradec Králové, Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy s.r.o., Mikrobiologický ústav AV ČR, v.v.i., Státní ústav radiační ochrany, v. v. i. - pobočka Hradec Králové, Výzkumný ústav živočišné výroby, v.v.i - pobočka Kostelec nad Orlicí, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. - Výzkumná stanice Opočno, Muzeum východních Čech v Hradci Králové

vyčerpává lokalizační faktor levné pracovní síly v kraji a zvyšuje důvěru mateřských organizací v „český“ výzkum a vývoj), stále se mnoho podniků pod zahraniční kontrolou soustředí na aktivity s nižší přidanou hodnotou v nižších patrech hodnotového řetězce. Velké podniky pod domácí kontrolou s výdaji na výzkum a vývoj jsou přítomny v oborech jako je textilní průmysl, strojírenství mimo automotive, ICT, obalové technologie nebo elektronika. Obecně podniky v kraji málo spolupracují s krajskými výzkumnými organizacemi buď z důvodu různého oborového zaměření, nebo nemají strategii založenou na VaV, ale spíše založenou na zvyšování produktivity (pozice optimalizátora) a spolupracovat s výzkumnými organizacemi tak de facto nepotřebují. Z hlediska dlouhodobé strategie udržitelného rozvoje a s nástupem znalostní ekonomiky je ale tato podniková strategie nepostačující a povede k intenzivnější orientaci na systémový výzkum/vývoj se zapojením multidisciplinarity řešení.

Zprostředkující subjekty jsou zastoupeny několika inovačními centry¹⁰ a dvěma centry pro transfer technologií¹¹; v kraji má sídlo několik aktivních klastrů (obaly, kámen), jejichž členové také vyvíjejí výzkumné aktivity. Některé firmy jsou zapojeny do klastrů se sídlem mimo kraj (CLUTEX – klaster technické textilie).

Charakteristiky Pardubického kraje dle RIS3 strategie¹²

Pardubický kraj patří mezi menší kraje České republiky jak rozlohou, tak i počtem obyvatel, což se odráží i v jeho ekonomické výkonnosti (vyjádřeno v absolutních hodnotách), která se pohybuje ve většině sledovaných parametrů v pásmu průměru či mírného podprůměru ve srovnání s ostatními kraji. Například na tvorbě národního hrubého domácího produktu se Pardubický kraj podílí pouze 4 %, což je třetí nejnižší příspěvek k HDP v Česku.

V kraji je významná průmyslová tradice, zejména v průmyslu elektrotechnickém, chemickém, strojírenském, potravinářském, textilním a ve výrobě dopravních prostředků. V 90. letech minulého století neprošla průmyslová struktura kraje ve srovnání s jinými kraji příliš velkými změnami (kromě textilního průmyslu) a kraj si tak dokázal udržet diverzifikovanou a relativně silnou průmyslovou základnu. Textilní průmysl byl jedním z hlavních zaměstnavatelů především na Orlickoústecku a Svitavsku, s nástupem konkurence levné zahraniční produkce však skončila nebo výrazně omezila výrobu velká část podniků, což bylo příčinou nárůstu nezaměstnanosti v příslušných SO ORP. Za perspektivní v textilním průmyslu lze považovat ty firmy, které přešly od konfekce k výrobě technických a funkčních textilií.

V elektrotechnickém průmyslu došlo k rozpadu velkých firem a následnému vzniku malých a středních podniků a zároveň přišli i velcí zahraniční investoři. V posledních letech klesá váha chemického průmyslu a úspěšně se rozvíjí automobilový průmysl. Hlavním oborem, který se rozvíjí ve službách, jsou informační technologie.

Jedním ze strukturálních problémů kraje i celého Česka je nedostatečná provázanost akademické a firemní sféry. K příčinám patří zejména rozdílná kultura obou prostředí a také částečný nesoulad ve struktuře jejich zaměření, daný např. nepřítomností akademického sektoru v oblasti strojírenství a medicíny v regionu. Rozvoj spolupráce s ostatními, zejména sousedními kraji, může tento nesoulad, resp. jeho dopady výrazně zmírňovat. To je zjevné zejména v případě Královéhradeckého kraje (medicína, farmacie a biotechnologie) ale i dalších krajů jako je Jihomoravský (strojírenství,

¹⁰ Technologické centrum Hradec Králové z.ú, Technologické centrum Tesla s.r.o.

¹¹ Centrum transferu biomedicínských technologií, Centrum pro přenos poznatků a technologií Univerzity Karlovy

¹² Pro detailnější pohled např. identifikace klíčových hráčů výzkumu, vývoje a inovací viz Hlavní aktéři inovačního systému v [RIS3 strategii Pardubického kraje](#)

biomedicína) nebo Liberecký kraj (textil). Zásadní význam má také posilování mezinárodní spolupráce ve VaV využívající finančních nástrojů EU jako je Horizont 2020.

Zároveň na regionální inovační systém dopadá negativně vývoj v kontextu celého Česka. Jedná se především o hrozbu odlivu pracovníků výzkumu a vývoje a finančních prostředků mimo kraj do nově budovaných výzkumných center. Udržení kvalitních lidských zdrojů v regionu se jeví do budoucna jako klíčové.

Regionální inovační a výzkumný¹³ systém Pardubického kraje je svými parametry v rámci Česka na průměrné úrovni. Systém těží z historického zaměření akademické sféry na chemii, elektrotechniku a od poloviny 90. let také na dopravu, což je podpořeno působením privátních VaV organizací a podniků s vysokým podílem VaV, a to jak v „tradičních“ oblastech jako je chemie nebo radiotechnika, tak i v nových progresivních oblastech jako jsou např. bionanotechnologie. V kraji působí také výzkumná organizace v textilním průmyslu a strojírenství. V kraji operuje několik klastrů.¹⁴

Aktivity VaV jsou soustředěny převážně v Pardubicích ve velkých průmyslových firmách. Dalšími centry inovačního podnikání jsou Lanškroun, Vysoké Mýto, Ústí nad Orlicí a Letohrad. Právě tyto dva okresy, Pardubice a Ústí nad Orlicí, ve kterých se tyto centra nacházejí, se v roce 2015 řadili mezi devět okresů v Česku, které mají více než 1 000 zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v podnikatelském sektoru (ČSÚ, 2019).

Krajské domény strategie inteligentní specializace (RIS3)

RIS3 strategie obou krajů definují prioritní obory, z nichž některé jsou oběma kraji sdílené (textil, biomedicína), které se, větší či menší mírou, promítají do výzkumného a inovačního systému aglomerace.

RIS3 domény Královéhradeckého kraje

1. Výroba dopravních prostředků a jejich komponent
2. Strojírenství a investiční celky
3. Nové textilní materiály pro nové multidisciplinární aplikace (doména sdílená s Libereckým a Pardubickým krajem)
4. Elektronika, optoelektronika, optika, elektrotechnika a IT
5. Léčiva, zdravotnické prostředky a lékařská péče (doména sdílena s Pardubickým krajem – Segment medicínských aplikací nanotechnologií a biotechnologií)
6. Pokročilé zemědělství a lesnictví

RIS3 domény Pardubického kraje

1. Inteligentní chemie pro průmyslové a bio-medicinální aplikace (chytrá specializace sdílená s Královéhradeckým krajem)
2. Pokročilé aplikace elektrotechniky a informatiky
3. Udržitelná doprava, výroba dopravních prostředků a jejich komponentů, dopravní infrastruktura (v předchozí verzi dokumentu z roku 2014 uvedena jako Konkurenceschopná doprava)
4. Pokročilé materiály na bázi textilních struktur (chytrá specializace sdílená s Libereckým a Královéhradeckým krajem)

¹³ Výzkumné organizace působící v aglomeraci: Univerzita Pardubice, Synpo, a.s., VUOS, a.s., EXPLOSIA a.s. Výzkumný ústav průmyslové chemie, Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i. – pobočka Pardubice, TOSEDA s.r.o.

¹⁴ NANOPROGRESS, Hi-Tech inovační klastr, Energeticko-technický inovační klastr, Energeticko – vodárenský inovační klastr

5. Strojírnoství a moderní výrobní technologie (v předchozí verzi dokumentu z roku 2014 uvedena jako Strojírnoství)

Podpůrné organizace výzkumu, vývoje a inovací

V segmentu podpůrných organizací výzkumu, vývoje a inovací je v aglomeraci deficit kapacit. Výzkumné organizace v území rozvíjely svá centra transferu technologií¹⁵, ustanovily rady pro komercializaci a zapojily se aktivně do komercializačních projektů typu TAČR GAMA (ověřování výsledků VaV vzniklých ve výzkumných organizacích pro praktické uplatnění a komerční využití). Také krajské úřady¹⁶, regionální rozvojové agentury¹⁷ a regionální kanceláře CzechInvest/CzechTrade obou dotčených krajů se některými svými činnostmi věnují podpoře regionálního výzkumného a inovačního systému. Popularizaci vědy se v aglomeraci nejvíce věnuje nové Digitální planetárium v Hradci Králové¹⁸, Archeopark pravěku ve Věštestech¹⁹ a Hvězdárna barona Artura Krause v Pardubicích²⁰.

V Královéhradeckém kraji působí od roku 2006 Technologické centrum Hradec Králové z.ú.²¹, území Pardubického kraje je od roku 2018 obsluhováno Pardubickým podnikatelským inkubátorem z.ú. (P-PINK²²). Pro rozvoj aglomeračního výzkumného a inovačního ekosystému je potřeba, aby obě inovační centra spolupracovala a poskytovala úplné portfolio služeb pokrývajících inovační cyklus (v současné době pokrývají centra svými aktivitami oblasti 1,3 a částečně 2,4), např. tak, jak je definováno European business network.²³

1. **Stimulace podnikání** – lákání a stimulace inovátorů a potenciálních podnikatelů prostřednictvím cílených akcí zaměřených na stimulaci a popularizaci podnikání
2. **Předinkubace** – služby, které zajišťují, aby se ty nejslibnější inovativní nápady a potenciální podnikatelé dostali do fáze start-up. Předinkubační fáze by měla být provedena tak, aby se zajistilo, že:
  - inovace je použitelná (proof of concept)
  - inovace vytváří bohatství (proof of business)
  - inovace je vyrobitelná (proof of technology)
  - tým plní definovanou misi (hodnocení týmu)
3. **Inkubační programy – podpora** pro začínající podniky během inkubační fáze, aby zajistily růst a místní pozitivní dopad. Inkubační služby by měly být poskytovány začínajícím firmám na omezenou dobu podle jejich potřeb a odvětví, v nichž jsou zapojeny.
4. **Postinkubace** – inovační centra mohou pomáhat start-upům, které se posunuly do fáze scale-up v těchto oblastech:
  - přístup k financování
  - přístup na mezinárodní trhy

---

¹⁵ Centrum transferu technologií a znalostí Univerzity Pardubice, Centrum transferu biomedicínských technologií, Centrum pro přenos poznatků a technologií Univerzity Karlovy

¹⁶ Především skrze realizaci projektů Smart akcelerator

¹⁷ Centrum investic, rozvoje a inovací (www.cirihk.cz), Regionální rozvojová agentura pardubického kraje (www.rrapk.cz)

¹⁸ <http://www.astrohk.cz>

¹⁹ <http://arheoparkvsestary.cz/>

²⁰ <http://www.astropardubice.cz>

²¹ <https://www.tchk.cz/>

²² <https://www.p-pink.cz/>

²³ https://ebn.eu/sharedResources/organisations/1/Quality/Approved_EUBIC_Criteria_Feb2017_F1.pdf

- business to business a business to customer support
  - projektové řízení škálování
  - přístup k otevřeným inovacím
  - clustering
5. **Služby pro zavedené malé a střední podniky** související s udržením nebo posílením jejich tržní pozice:
- školení
  - inovační audit
  - poradenské / koučingové služby
  - přístup k financování
  - přístup na mezinárodní trhy
  - business to business a business to customer support
  - vyhledávání vhodných technologií (např. digitalizace, internet věcí, průmysl 4.0)
  - projektové řízení
  - přístup k otevřeným inovacím

4.2 Podnikatelské nemovitosti

Obecně jsou podnikatelské nemovitosti z hlediska ekonomického rozvoje města či regionu významným lokalizačním faktorem. Sleduje se zejména jejich dostupnost, charakter a technický stav což jsou relevantní aspekty pro rozvoj malých, středních a velkých firem.

Nejrozšířenějším typem podnikatelské nemovitosti, která je zároveň nejpalčivějším rozvojovým problémem z hlediska podnikatelských nemovitostí je brownfield, tj. nemovitost – pozemek, objekt, areál – která není dostatečně využívána, je zanedbána a případně i kontaminována, nelze ji efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace, a vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity. Mezi brownfieldy řadíme například nevyužívané průmyslové a zemědělské objekty, obytné a administrativní budovy, bývalé vojenské prostory, opuštěná nákupní centra nebo nevyužívané stavby dopravní infrastruktury. Jejich sanace a nové využití je problematické z důvodu ne vždy přijatelných dispozic a velké finanční náročnosti. Proto investoři mnohdy upřednostňují zábor volných ploch před revitalizací brownfields. Vzhledem k jejich počtu a nezřídka charakteru nemovitosti skýtají brownfieldy nejvýznamnější potenciál rozvoje.

Právě revitalizace brownfields je vhodným nástrojem řešení zanedbaných oblastí v území nejčastěji obce, města nebo jejich zázemí. Konečné využití může být jak k veřejnoprávním činnostem, neziskovým a dále k výkonu ekonomické činnosti. Tato problematika je řešena Národní strategií revitalizace brownfields 2016–2022, kterou gesturuje Ministerstvo průmyslu a obchodu v součinnosti s agenturou CzechInvest. Dlouhodobým cílem je snížit počet brownfieldů při současném snížení záborů zemědělské půdy. Pro regeneraci jsou nabízeny nejrůznější národní a evropské dotační programy. Základem je databáze www.brownfieldy.cz, která má svou neveřejnou (více než 2500 lokalit) a veřejnou část (více než 450 lokalit). Převažují brownfieldy v soukromém vlastnictví. Největší počet je evidován v kraji Libereckém, Jihomoravském, Moravskoslezském a Ústeckém. Nejmenší pak v kraji Olomouckém.

Na území aglomerace se nachází celá řada malých až středně velkých brownfields (extrémně rozsáhlé brownfields zde chybí). Následující tabulka obsahuje brownfieldy v území aglomerace, nacházející se ve veřejné části Národní databáze brownfields.

Tabulka 10 Přehled brownfields v území Hradecko – pardubické aglomerace (2019)

Lokalita	Obec	Rozloha lokality (m ²)	Předchozí využití lokality
Areál SŽDC	Hradec Králové	32 000	Průmysl
BETA	Černilov	97 291	Zemědělství
Bývalá jatka	Hradec Králové	3 842	Jiné
Bývalý pivovar	Chlumec nad Cidlinou	39 000	Průmysl
Čtvercová kasárna Josefov	Jaroměř	16 328	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Stávající skládka stavebních odpadů a sutí	Hradec Králové – Kukleny u dálničního přivaděče	35 000	Jiné
Tesla	Hradec Králové	300	Průmysl
Vojenská nemocnice Josefov, Jaroměř	Jaroměř	14 952	Občanská vybavenost
Areál bývalého pivovaru	Chrudim	15 509	Průmysl
VCES	Chrudim	36 145	Průmysl
Areál Sladoven	Chrudim	52 383	Průmysl
Evona	Chrudim	25 006	Průmysl
Dřevovýroba Ficek	Chrudim	6 648	Průmysl
Vojenské DEPO	Chrudim	105 661	Vojenské areály
Kasárna Hůrka	Pardubice	176 659	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Kyjevská (bývalá Tesla)	Pardubice	25 000	Průmysl
Masarykova kasárna	Pardubice	97 400	Vojenské areály, kasárny, střelnice
Neletová zóna letiště Hradec Králové	Hradec Králové	-	Vojenské areály

Zdroj: www.brownfieldy.cz, www.czechinvest.org, www.brownfieldy-pk.cz, www.mmhk.cz

Poptávka po podnikatelských nemovitostech

Dle analýzy agentury CzechInvest²⁴, založené na vlastní databázi prověřených nemovitostí, poptávali klienti v roce 2018 shodně ze 45,5% průmyslové pozemky a výrobní haly, a z 9 % pak kancelářské prostory.

V případě průmyslových pozemků byly v roce 2018 nejvíce poptávány plochy s rozlohou 2 až 9,9 hektaru. V mezikrajském srovnání se na této poptávce podílel Pardubický kraj z 5 % (9. místo) a Královéhradecký kraj pak z 3 % (10. místo). Příčinou může být spolu s nízkou nabídkou nemovitostí (často v důsledku vlastnictví průmyslových pozemků developery, kteří nabízejí výstavbu hal do Opronájmu) také nízká míra nezaměstnanosti v těchto regionech. Největší poptávka byla v Ústeckém kraji (19 %), Moravskoslezském kraji (15 %) a Středočeském kraji (12 %).

V roce 2018 měli investoři největší zájem o výrobní haly o velikosti 0–10 tis. m². Největší poptávka v mezikrajském srovnání byl v Ústeckém kraji (14,4 %) a shodně v Plzeňském a Středočeském kraji (10,4 %). Pardubický a Královéhradecký kraj sdíleli 10. pozici (4 %).

V roce 2018 investoři poptávali nejvíce kancelářské prostory o rozloze do 499 m². Nejvíce byly poptávány prostory v Praze (38,5 %) a Jihomoravském kraji (19,2 %). Nulová poptávka byla v kraji Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém, Ústeckém, Zlínském a na Vysočině. V případě Královéhradeckého a Pardubického kraje je jednou z nejpravděpodobnějších příčin akutní nedostatek volných kancelářských prostor vyšších standardů.

²⁴https://www.czechinvest.org/getattachment/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Registrace-nemovitosti-a-databaze/Podnikatelske_nemovitosti-statistiky_2018.pdf

Poptávka po brownfieldových lokalitách je specifická, neboť pro investory často skýtá dodatečné náklady na regeneraci, které mohou být časově nepředvídatelné. V mezikrajském srovnání byla v roce 2018 nejvyšší poptávka v Ústeckém kraji (17,9 %), Středočeském kraji (11,3 %), Jihomoravském a Karlovarském kraji (shodně 10,4 %). Pardubický a Královéhradecký kraj se podílely 5,7 %, což představuje sdílenou 10. pozici.

Dle informací regionální kanceláře agentury Czechinvest pro Pardubický kraj eviduje k červenci 2019 v databázích brownfieldů minimálně v 7 obcích patřících do území ITI (Pardubice, Chrudim, Přelouč, Holice, Lázně Bohdaneč, Stéblová, Opatovice) objekty a areály (o celkové rozloze cca 15 ha), které by bylo vhodné regenerovat pro podnikatelské účely. Zájem o rozvoj průmyslových zón je v Pardubicích a Chrudimi. Kancelář agentury CzechInvest pro Královéhradecký kraj eviduje k červenci 2019 celkem 9 obcí a měst (Barchov, Boharyně, Chlumeck nad Cidlinou, Dolní Přím, Hořiněves, Hradec Králové, Praskačka, Sendražice, Týniště nad Orlicí), kde se nachází celkem 17 brownfieldů s celkovou rozlohou zhruba 60 ha, které je potenciálně možné částečně nebo v určitých případech celé rekonstruovat/revitalizovat pro podnikatelské využití.

Hlavní zjištění:

- Existuje významná koncentrace ekonomicky aktivního obyvatelstva a subjektů se zjištěnou ekonomickou aktivitou Královéhradeckého/Pardubického kraje do území aglomerace
- Do aglomerace jsou ze dvou dotčených krajů nejvíce koncentrovány obory zdravotní a sociální péče, administrativní činnosti, vědecké a technické činnosti, informační a komunikační činnosti tzn. vysoká koncentrace terciéru a kvartéru.
- Největší zaměstnavatelé v aglomeraci se generují z oborů ústavní zdravotní péče, těžba dřeva, výroba počítačů, strojírenství
- V aglomeraci jsou v nedostatečné míře umístěna ústředí velkých, zejména zahraničních firem což souvisí s nedostatkem kancelářských prostor vyššího standardu
- Míra podnikatelské aktivity v aglomeraci je nad úrovní ČR i Pardubického a Královéhradeckého kraje.
- Na území aglomerace funguje celá řada sociálních podniků a je realizována řada aktivit zaměřených na rozvoj sociálního podnikání.
- Oba kraje mají nižší podíl na celkových státních výdajích na výzkum a vývoj v poměru k HDP.
- Výdaje na výzkum a vývoj jsou taženy dominantně podnikatelským sektorem v obou krajích (nejvíce okresy Hradec Králové a Pardubice).
- Pozitivním jevem je mírný nárůst podílu výzkumných pracovníků v Královéhradeckém kraji na celku ČR. A naopak je zřejmý mírný pokles podílu výzkumných pracovníků v Pardubickém kraji na celku ČR.
- Trend podílu inovujících podniků v Pardubickém kraji klesá, ale zatím se stále pohybuje nad úrovní ČR. Podíl inovujících podniků v Královéhradeckém kraji je dlouhodobě pod úrovní ČR.
- V obou krajích existují silné výzkumné a inovační obory RIS3 s průmětem do aglomerace.
- V území aglomerace je zřetelný potenciál dalšího rozvoje služeb inovačních center a center transferu technologií.
- V aglomeraci existuje řada rozvojových ploch pro přípravu průmyslových zón a brownfieldů vhodných k revitalizaci.

5 Cestovní ruch

Cestovní ruch je z pohledu ekonomického rozvoje vnímán jako důležité odvětví ekonomiky, které je orientováno na export služeb a produktů návštěvníkům – turistům, kteří do území přijíždí trávit svůj čas. Pozitivní vliv cestovního ruchu na místní ekonomický rozvoj je historicky prokázán a stejně tak jako dnes obce či kraje soutěží o investice a pracovní místa, soutěží turistické destinace o přízeň turistů a snaží se sezónu od sezóny přilákat více a více návštěvníků. Klíčové v této oblasti však je, že ne každý region, obec či oblast má přirozené dispozice vyvíjet tyto aktivity úspěšně.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace se nachází dvě turistické oblasti TO Hradecko a TO Pardubicko.

Turistická oblast Hradecko zaujímá plochu cca 892 km² a rozkládá se v jižní části Královéhradeckého kraje. V oblasti je 104 obcí, z nichž největší je krajské město Hradec Králové. Destinační management pro turistickou oblast Hradecko zajišťuje Destinační management Hradecko, který je součástí Hradecké kulturní a vzdělávací společnosti s.r.o. DM Hradecko koordinuje spolupráci aktérů v cestovním ruchu, se kterými spolupracuje na vytváření a realizaci produktů cestovního ruchu a komunikuje se všemi partnery. DM Hradecko posiluje image oblasti, prezentuje a propaguje ji v rámci České republiky i v zahraničí. DM Hradecko je také správcem společné webové platformy Hradecko (<http://www.hradecko.eu/>). Realizace jednotlivých aktivit v TO Hradecko naplňuje cíle Strategie rozvoje cestovního ruchu v turistické oblasti Hradecko pro období 2018–2023.

Obrázek 22 Vymezení území TO Hradecko

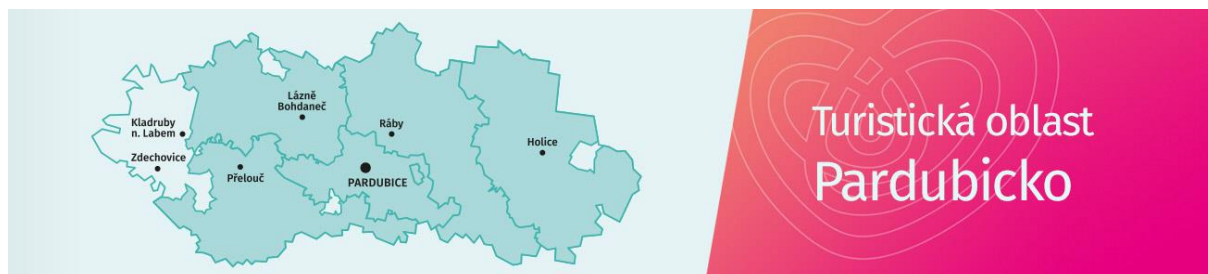
Zdroj: www.hradecko.eu

Turistická oblast Pardubicko pokrývá území města Pardubice, Bohdanečska, Regionu Kunětické hory, Holicka a v západní části území Kladrub nad Labem a jejich okolí. Částečně do území turistické oblasti Pardubicko zasahuje také Železnohorský region. TO Pardubicko zastřešuje organizace destinačního managementu Pardubicko – Perníkové srdce Čech, z.s. Tento spolek průběžně sbírá, aktualizuje a vyhodnocuje údaje o nabídce turistické oblasti i údaje o návštěvnosti. Mezi jeho hlavní úkoly patří prosazování, hájení a koordinace společné zájmů členů spolku a ostatních aktérů cestovního ruchu v turistické oblasti. Klíčovou aktivitou je také marketingová komunikace turistických cílů a atraktivit v TO

Pardubicko, marketingová komunikace oblasti jako celku, tvorba produktů cestovního ruchu ve spolupráci s aktéry cestovního ruchu a také jejich následná a efektivní marketingová komunikace. Účel Spolku vychází a navazuje na Koncepti cestovního ruchu pro turistickou oblast Pardubicko schválenou v roce 2016 Statutárním městem Pardubice a Deklaraci o partnerství a spolupráci v rámci Kraje Pernštejnů, která je naplňována od roku 2016.

Obrázek 23 Vymezení území TO Pardubicko

Zdroj: www.topardubicko.cz

Na území Pardubického kraje sehrává významnou roli také Destinační společnost Východní Čechy, zájmové sdružení právnických osob. Hlavním předmětem činnosti tohoto sdružení je realizace aktivit směřujících k rozvoji destinace Pardubického kraje na trhu cestovního ruchu. Na řadě marketingových aktivit destinační společnost spolupracuje i s Královéhradeckým krajem. Pardubický a Královéhradecký kraj se pod společnou značkou Východní Čechy prezentují a realizují společné marketingové aktivity např. jednotná a společná prezentace na mezinárodních veletrzích, vydávání společných publikací aj.

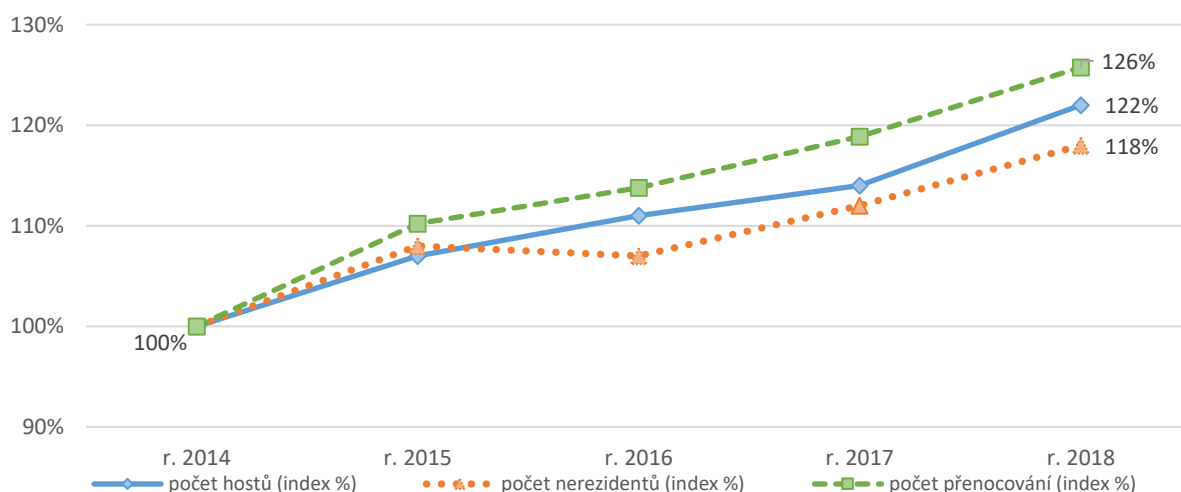
Velkou část návštěvníků TO Hradecko i TO Pardubicko představují jednodenní návštěvníci, kteří většinou využijí alespoň jednu službu či produkt CR na území aglomerace.

5.1 Návštěvnost

Podmínky pro rozvoj CR ve městě a jeho okolí lze posoudit na základě poptávky. Problematické v rámci cestovního ruchu je objektivní sledování jeho intenzity. Určitý, i když ne příliš přesný obraz, je možné získat z dat o vývoji počtu návštěvníků hromadných ubytovacích zařízení a průměrném počtu přenocování. Počty přenocování však neposkytují komplexní obraz skutečnosti. Síť ubytovacích kapacit patří mezi jeden z nejdůležitějších ukazatelů v infrastruktuře cestovního ruchu a ovlivňuje velmi citelně rozvoj cestovního ruchu v dané turistické oblasti. Při sledování tohoto ukazatele vzrostl počet hromadných ubytovacích zařízení na území Hradecko-pardubické aglomerace od roku 2014 z původních 109 na 116 k 31. 12. 2018. Celkový počet lůžek zaznamenal oproti roku 2014, kdy byl 8 353, pokles o 825 lůžek do konce roku 2018. Zatímco počet ubytovacích zařízení v obou částech území aglomerace vzrostl, tak pokles počtu lůžek se týkal především pardubické části aglomerace. V hradecké části aglomerace počet lůžek naopak vzrostl o více jak 8 %. Struktura ubytovacích zařízení je v území pestrá. V aglomeraci však, podobně jako v řadě dalších krajů České republiky, je citelný nedostatek ubytovacích zařízení nejvyšší kategorie.

Pozitivem pro území aglomerace je růst počtu hostů i počtu přenocování. Vzrostl také průměrný počet přenocování z 2,7 na 2,8. Vyšší průměrný počet má v území aglomerace pardubická část (v roce 2018 3,5 dne), hradecká část se dlouhodobě pohybuje na 2 dnech průměrného počtu přenocování. Nejvyšší průměrný počet přenocování má v území město Lázně Bohdaneč (r. 2018 10,7 dní), což je dáno nabídkou lázeňských pobytů.

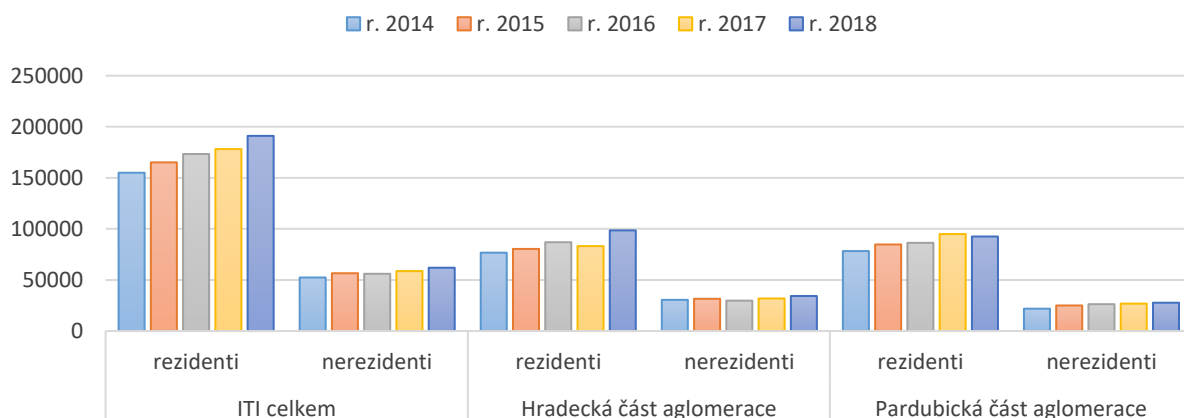
Graf 43 Vývoj návštěvnosti Hradecko-pardubické aglomerace kraje v letech 2014-2018 (100 % = rok 2014)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Nárůst počtu hostů je v posledních 5 letech zřejmý jak u tuzemských návštěvníků, tak u zahraničních návštěvníků. Počet hostů z Česka se od roku 2014 zvýšil o 23 %, přičemž vyšší růst zaznamenala hradecká část aglomerace (o 28 % mezi lety 2014-2018). V posledních pěti letech také roste počet zahraničních hostů. Jejich počet se od roku 2014 do roku 2018 zvýšil o 18 %. Přičemž intenzivnější nárůst byl v pardubické části aglomerace (o 27 % mezi lety 2014-2018).

Graf 44 Vývoj návštěvnosti v jednotlivých částech Hradecko-pardubické aglomerace

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.2 Formy cestovního ruchu v aglomeraci

Mezi hlavní výhody Hradecko-pardubické aglomerace patří rozmanitá nabídka, která osloví širší spektrum cílových skupin návštěvníků/turistů a lze konstatovat, že má významný potenciál pro rozvoj aktivit u několika forem CR:

Městský a kulturní CR, poznávací CR

U této formy CR jsou návštěvníci motivováni možnostmi poznávání historického, kulturního či přírodního dědictví (kultura, zvyky, tradice, památky, přírodní zajímavosti) prostřednictvím návštěvy kulturně-historických památek v podobě hradů, zámků, klášterů, technických památek, muzeí a dalších případně

návštěv tradičních akcí. Pro tento druh CR má aglomerace dobré kulturně-historické podmínky v podobě vyššího počtu zajímavých kulturně-historických památek jako například zámek Hrádek u Nechanic, zámek Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou, Východočeské muzeum Pardubice – zámek Pardubice, Státní hrad Kunětická Hora, Muzeum východních Čech a řada dalších. Podrobně jsou jednotlivé památky uvedeny v kapitole “6 Památky – kulturní dědictví”. Hradec Králové – město, které je často označováno jako „Salon republiky“ nebo „učebnice architektury pod širým nebem“. Velmi proslulý je pardubický perník. Sídlo Perníkového hejtmanství s muzeem perníku a pohádkovým okolím se nachází na Kunětické hoře. Velmi důležitou roli sehrávají u této formy CR také společenské, historické, hudební, gastronomické sportovní nebo zážitkové akce a slavnosti. Především akce nadregionálního významu lákají množství návštěvníků, kteří kromě návštěvy konkrétní akce většinou využívají také další turistické služby, včetně těch základních, tedy stravování, ubytování a zábavy. V území se každoročně koná řada mezinárodních či nadregionálních kulturních a uměleckých festivalů, kde je v nabídce široké spektrum hudebních, výtvarných, divadelních, tanečních aktivit.

Sportovně-rekreační CR

Motivem cest jsou sportovně zaměřené pobyty jako například vodní sporty, cykloturistika, in-line, pěší turistika. Polabí je krajem převážně rovinatým s příznivým teplým klimatem a množstvím příležitostí pro koupání, provozování vodních sportů, pěší turistiku, cykloturistiku, in-line či hipoturistiku. Rovinatá krajina Hradecka je protkaná hustou sítí cyklostezek (územím aglomerace a jejím blízkým okolím prochází řada atraktivních cykloturistických tras) a turistických stezek například hradeckými lesy, kolem množství rybníků a písků. Na Pardubicku je vyznačeno mnoho lokálních a spojovacích stezek, propojujících nejzajímavější turistické cíle, budováno je propojení hradecké a pardubické části „Stezka mechu a perníku“, Labská stezka a další. Zajímavostí jsou možnosti pro wakeboarding, paddleboarding, vodní lyžování například na Labi, Biřičce, na písku Dubina v Hradci Králové. Velký potenciál má také Labe (možnost splavnění až do Pardubic, možnost zpřístupnění řeky aj.). V posledních letech proběhly a jsou nadále plánovány investice do infrastruktury pro in-line bruslení a velmi dobře se rozvíjí také golfová turistika např. golfové hřiště Hrádek u Nechanic, v Roudničce v Hradci Králové či v Dřítěci. Na území aglomerace se rozvíjí také agroturistika, zvláště se zaměřením na tradiční chov koní.

Do této formy cestovního ruchu lze také zařadit cesty diváků na sportovní akce. Pardubice jsou označovány jako „Město sportu“. V průběhu roku se zde koná řada významných sportovních akcí např. Zlatá přílba Pardubice, Czech Open – mezinárodní festival šachu Pardubice aj. Velmi významnou roli sehrává dostihové závodiště v Pardubicích a zejména Velká pardubická steeplechase, jeden z nejtěžších dostihů na světě, a to už od roku 1874. Z hlediska potřeb cestovního ruchu jsou klíčové zejména vícedenní akce, při kterých návštěvník využije ubytovací zařízení a další spektrum turistických služeb, navštíví různé turistické cíle a zajímavosti v blízkém okolí.

Lázeňský CR

Tato forma cestovního ruchu je vázána na město Lázně Bohdaneč. Lázně Bohdaneč se specializují na léčbu pohybového ústrojí. Léčebné procedury jsou určeny například pro pacienty s artrózou kloubů a bolestmi zad, s revmatoidní artritidou, osteoporózou, Bechtěrevovou nemocí, kořenovým syndromem nebo pro pacienty po ortopedických operacích, operacích páteře a úrazech pohybového ústrojí. Lázně Bohdaneč jsou známy svými přírodními léčivými zdroji – slatinou a přírodní minerální vodou.

Kongresový a incentivní CR

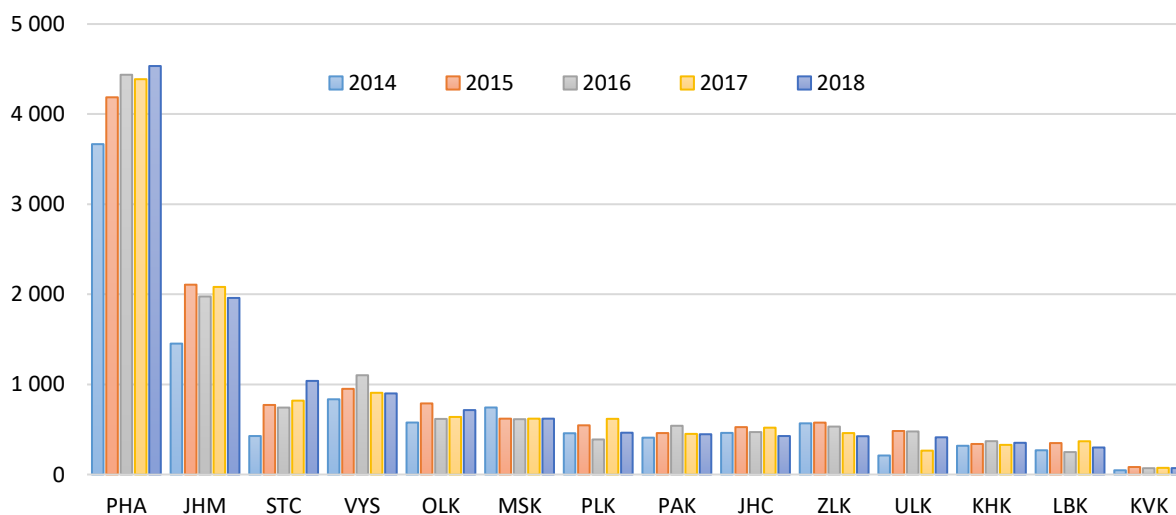
Tato forma CR je závislá na kvalitní materiálně-technické základně a jeho účastníci mají vyšší nároky na poskytované služby. Slibný potenciál má v této oblasti jak město Pardubice, tak Hradec Králové, kde jsou v následujících letech plánovány významné investice do zkvalitnění materiálně – technické infrastruktury. Velkou výhodou obou měst je jejich poloha v blízkosti Hlavního města Prahy, kde sídlí řada firem a institucí jež jsou tradičními zadavateli kongresů, konferencí a dalších akcí. Obě města jsou dobře dostupná i díky dálničnímu napojení.

Pro oslovení kongresové a firemní klientely fungují na území aglomerace tzv. Convention Bureau – Regionální kanceláře kongresové a incentivní turistiky – Hradec Králové Region Convention Bureau a East Bohemia Convention Bureau. Jejich hlavním cílem je vytvořit jednotnou prezentaci všech subjektů v Královéhradeckém a Pardubickém kraji, které nabízí zázemí pro kongresovou, výstavní a incentivní turistiku (tzv. MICE – Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions) a jejich následnou marketingovou propagaci.

V Pardubickém kraji je registrováno přibližně 65 konferenčních zařízení o minimálním počtu 50 konferenčních míst. Nejvíce konferenčních zařízení s největším počtem míst je umístěno v TO Pardubicko. Kromě velkých nebo historických měst mají významný potenciál i lokality nacházející se v tradičních turistických a rekreačních oblastech Pardubického kraje. Zde je však potřeba provést u mnohých zařízení i celých lokalit jejich revitalizaci, tak aby zde byly splněny vysoké nároky na kvalitu služeb, které organizátoři kongresů požadují.

V rámci celého Královéhradeckého kraje registruje kancelář Hradec Králové Region Convention Bureau přes 100 konferenčních zařízení, které disponují minimální kapacitou 40 lidí při divadelním stolovém uspořádání a základní technickou výbavou pro uskutečnění firemních akcí. Nejvíce je těchto zařízení evidovaných jednak v Krkonoších, ale také na Hradecku. Turistická oblast Hradecka vede pomyslnou tabulku především díky statutárnímu městu Hradec Králové, kde se nachází drtivá většina z celkem 34 spolupracujících subjektů. Žádná jiná obec se nemůže pyšnit tolika konferenčními zařízeními.

Graf 45 Počet konferencí v hromadných ubytovacích zařízeních (2014-2018)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V roce 2018 zaujímal Pardubický kraj co do počtu konferencí pořádaných v hromadných ubytovacích zařízeních 8. místo a Královéhradecký kraj 12. místo. Za posledních pět let počet konferencí v obou krajích nepatrně vzrostl (v Pardubickém kraji o 9 %, v Královéhradeckém kraji o 10 %).

Mezi hlavní identifikované nevýhody z hlediska CR se řadí:

- špatné dopravní napojení aglomerace z polské strany
- nedostatečná kapacita a vybavenost parkovišť a odpočívadel
- málo akcí s výrazným turistickým efektem
- nedostatečná infrastruktura pro zážitkovou turistiku, sportovní aktivity, adrenalin, zábavu atd. zejména ve vazbě na stávající hlavní turistické a kulturní cíle aglomerace
- chybí kvalitní a relevantní statistická a marketingová data pro sledování vývoje turismu a turistických zařízení v aglomeraci

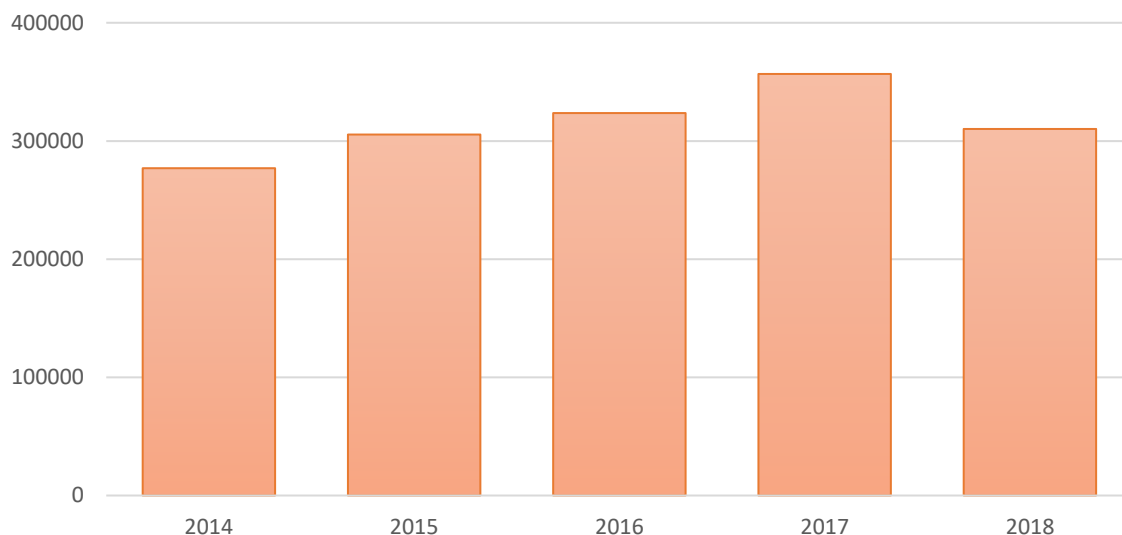
Hlavní zjištění:

- Území aglomerace má potenciál pro rozvoj určitých forem CR. Území má výraznější potenciál zejména u dvou forem CR (i) městský a kulturní CR, poznávací CR a (ii) sportovně-rekreační CR. Tento fakt si jednotlivé destinační společnosti působící v území uvědomují a z hlediska návštěvnosti a okrajově i z hlediska ekonomického přínosu se snaží tento potenciál dostatečně využít.
- Návštěvnost Hradecko-pardubické aglomerace se v posledních letech mírně zvyšuje. Růst se týká jak tuzemských, tak zahraničních návštěvníků.
- Na území aglomerace se nachází široké spektrum ubytovacích zařízení. Avšak stále chybí ubytovací zařízení nejvyšší kategorie, které je významné zejména z pohledu kongresového CR.

6 Památky – kulturní dědictví

Území aglomerace se může pochlubit mnoha pozoruhodnými památkami, včetně národních kulturních památek, z nichž některé zaznamenaly nezanedbatelný růst návštěvnosti. V souhrnu návštěvnosti památek je zaznamenán pozitivní trend růstu v letech 2014-2017, kdy každoročně návštěvnost mírně stoupala. V roce 2018 je však zřejmý výraznější pokles celkové návštěvnosti, který mohl být například způsoben uzavřením některých turistických cílů z důvodu rekonstrukce.

Graf 46 Vývoj celkové návštěvnosti památek v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018

Pozn. jedná se součet hodnot návštěvnosti níže uvedených památek v jednotlivých letech

Zdroj: vlastní průzkum

Dle seznamu národního památkového ústavu se na území Hradecko-pardubické aglomerace nachází 10 národních kulturních památek (NKP) a dalších 10 památek se nachází na indikativním seznamu NKP.

Tabulka 11 Seznam národních kulturních památek v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)

Památká	Obec	Seznam
Muzeum východních Čech v HK	Hradec Králové	Seznam NKP
Zámek s opevněním v Pardubicích	Pardubice	Seznam NKP
Krematorium v Pardubicích	Pardubice	Seznam NKP
Pietní zámeček v Pardubičkách	Pardubice	Seznam NKP
Winternitzovy automatické mlýny v Pardubicích	Pardubice	Seznam NKP
Městské muzeum (Wenkeův obchodní dům) v Jaroměři	Jaroměř	Seznam NKP
Třebechovický betlém	Třebechovice pod Orebem	Seznam NKP
Kaple Zjevení Páně ve Smiřicích	Smiřice	Seznam NKP
Státní hrad Kunětická hora	Ráby	Seznam NKP
Zámek Hrádek u Nechanic	Hrádek; Nechanice	Seznam NKP
Katedrální kostel sv. Ducha	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Labská vodní elektrárna	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Sbor kněze Ambrože a kolumbárium	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP

Památká	Obec	Seznam
Základní škola ²⁵	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Mateřská škola ²⁶	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Gymnázium J. K. Tyla	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Škola ²⁷	Hradec Králové	Indikativní seznam NKP
Železniční stanice Pardubice	Pardubice	Indikativní seznam NKP
Městské opevnění II., Horní pevnost	Jaroměř	Indikativní seznam NKP
Zámek Karlova Koruna	Chlumec nad Cidlinou	Indikativní seznam NKP

Zdroj dat: Ústřední seznam kulturních památek NPÚ (<https://www.pamatkovykatalog.cz/>)

Tabulka 12 Seznam ohrožených kulturních památek v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)

Památká	Obec	Seznam
Pevnost Flošna Pivovarská	Hradec Králové	Seznam OKP
Larischova vila	Pardubice	Seznam OKP
Městské opevnění II., Horní pevnost	Jaroměř	Seznam OKP
Morávkův vodní mlýn	Opatovice nad Labem	Seznam OKP
Vodní mlýn	Dašice	Seznam OKP
Kaple P. Marie	Dolní Roveň	Seznam OKP
Venkovský dům ²⁸	Jezbořice	Seznam OKP
Sýpka u čp. 8	Lány u Dašic	Seznam OKP

Zdroj dat: Ústřední seznam kulturních památek NPÚ (<https://www.pamatkovykatalog.cz/>)

V publikaci „Návštěvnost památek v krajích ČR v roce 2016–2018“ uvádí Centrum informací a statistik kultury Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu v území aglomerace kromě některých výše uvedených další tři památky:

- Bílá věž v Hradci Králové
- Šrámkův statek Piletice v Hradci Králové
- Zelená brána v Pardubicích

U vybraných národních kulturních památek, kulturních památek z indikativního seznamu památek a ohrožených kulturních památek jsou níže uvedeny zjištěné podrobnější informace:

Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Muzeum je institucí se 130 let dlouhou tradicí, svými sbírkami generující nadregionální přesah až do úrovně kulturní instituce střeoevropského významu. V roce 2018 začala tato paměťová instituce novou etapu svého vývoje a její směřování je do velké míry v souladu s koncepcí rozvoje muzea na období 2018-2023. V tomto období je v instituci plánována celá řada organizačních a rozvojových změn navázaných na investiční aktivity, které muzeum realizuje. V koncepci muzeum mimo jiné poukazuje na fakt plnění spíše funkce náhrady neexistujícího městského muzea než plnohodnotného krajského

²⁵ Tylovo nábřeží; V Lipkách č.p. 690/16

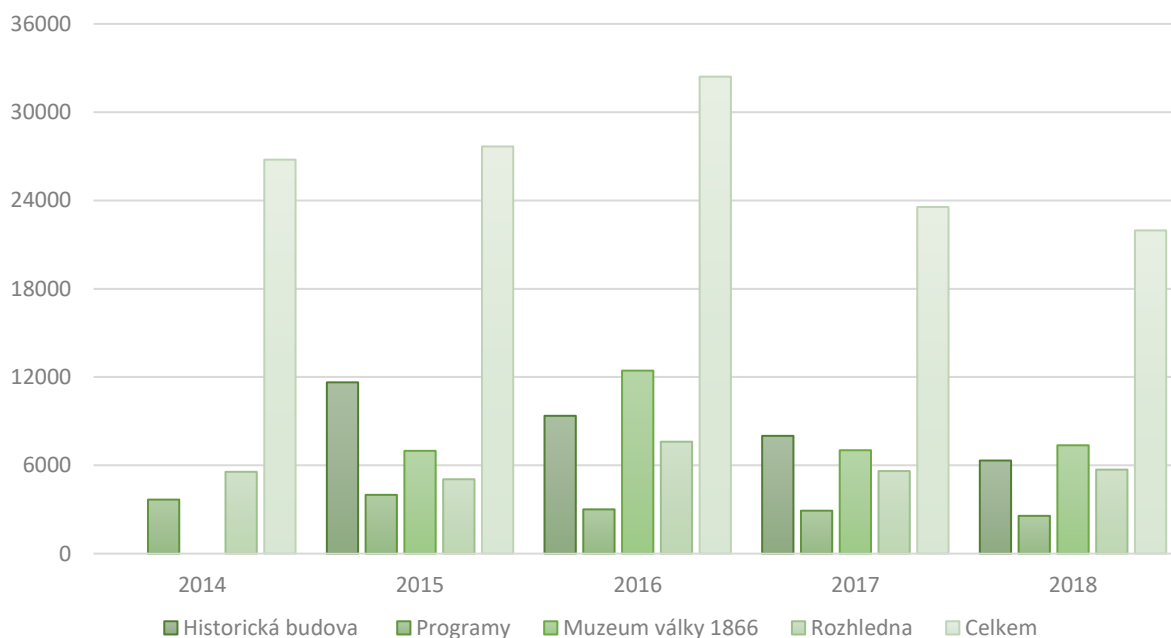
²⁶ Tylovo nábřeží; V Lipkách č.p. 691/18

²⁷ Tylovo nábřeží; V Lipkách č.p. 1140/20

²⁸ Jezbořice č.p. 22

nadregionálního muzea, který je způsobený jednak nedostatkem výstavních prostor, a dále pak charakterem muzejních sbírek. Na tuto skutečnost se muzeum ve své koncepci soustředí a své budoucí aktivity chce směřovat na cíl dosáhnout pozice nadregionálního muzea evropského formátu, chce začít spolupracovat s Východočeským muzeem v Pardubicích či rozvinout svoji etnografickou práci. Aktuální událostí je vrcholení stěhování Gayerových kasáren, které je rozvedeno v koncepci jako slabá stránka v souvislosti se znesnadněním výstavní, evidenční a badatelské výpůjční činnosti a dále v příležitostech jako součást velkého potenciálu v důsledku rekonstrukce nejen této budovy, ale také transformace budovy Vrbenského kasáren. Příležitost pro muzeum je také možnost spolupráce s místními významnými institucemi např. město Hradec Králové, Univerzita Hradec Králové, Studijní a vědecká knihovna, Galerie moderního umění v Hradci Králové, ale také spolupráce se středními školami. Velkou příležitostí je i rozvoj Památníku bitvy Na Chlumu v roce 1866. Na vývoji celkové návštěvnosti i jejich jednotlivých segmentů se negativně podepsala nucená rekonstrukce budovy muzea na Eliščině nábřeží započatá v březnu 2018.

Graf 47 Vývoj návštěvnosti Muzea východních Čech v Hradci Králové v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Zámek s opevněním v Pardubicích

Součástí areálu národní kulturní památky je i tzv. Příhrádek s věžovou branou.

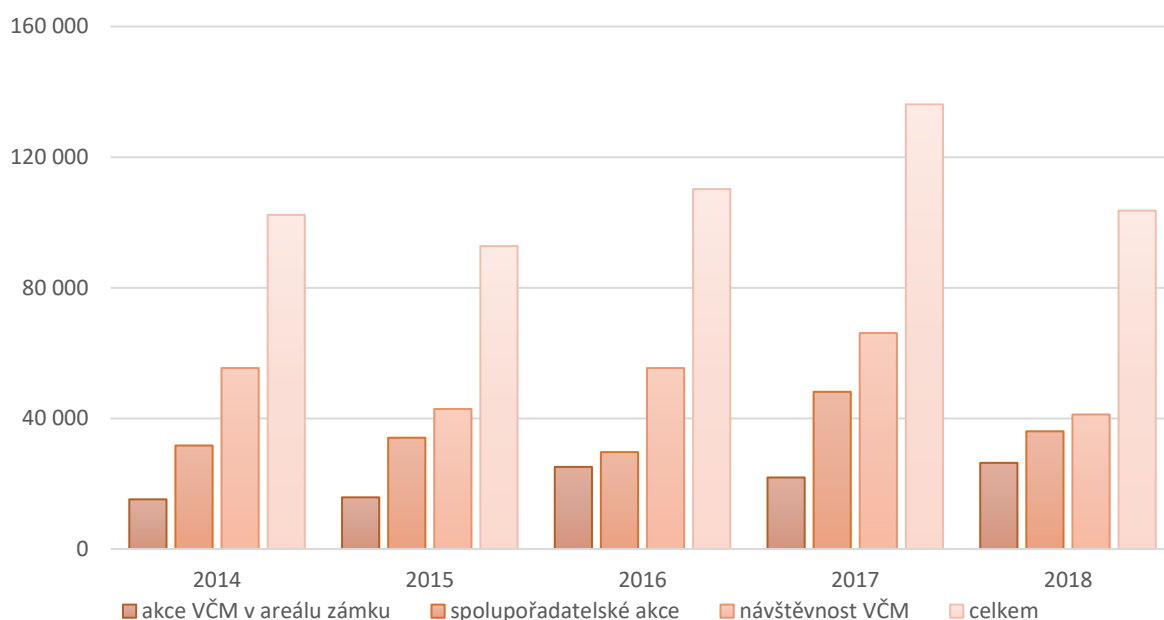
Dle informací poskytnutých Východočeským muzeem v Pardubicích, které je provozovatelem zámku, navazují cíle strategického rozvoje této památky na již realizované projekty. Tyto investice zajistily zpřístupnění dalších prostor zámku, zkvalitnily prezentaci interiéru a kulturního dědictví a v neposlední řadě zefektivnily fungování programů, výstav a společenských akcí. V důsledku realizace těchto projektů byla identifikována absence kvalitního návštěvnického zázemí a navigačního systému. Investice přinesly zvýšení návštěvnosti z 90 tisíc na téměř 140 tisíc (rok 2017). Během sledovaného období 2014-2018 nemá vývoj návštěvnosti památky jednoznačný trend. Celková návštěvnost vykázala pokles v roce 2015 oproti předchozímu roku a v roce 2018 ve srovnání s předchozími dvěma lety růstu. Návštěvnost spolumořadatelství akcí se pohybuje v průměru okolo třetiny celkové návštěvnosti. Po mírném poklesu v roce 2016 následovalo výrazné zvýšení a opětovný pokles v roce 2018. Návštěvnost akcí pořádaných Východočeským muzeem v Pardubicích se nejvíc přiblížila spolumořadatelství akcím v roce 2016. Jinak se relativně stabilně pohybovala na nižší úrovni. Z hlediska budoucnosti jsou konkrétní

cíle: vybudování společenského traktu včetně návštěvnického centra a pokračování v rozšiřování stálých muzejních expozic. V souvislosti s uvedenými cíly byly započaty stavební úpravy v rámci rekonstrukce zámku s opevněním. Stavební práce vycházejí z generelu dlouhodobé prezentace zámku s opevněním v Pardubicích jako pernštejnské rezidence, připomínkový renomovanými českými architekty. V zámeckém paláci budou opraveny povrchy, skladby podlah i poškozené části omítek a obnoveny kamenické prvky. V místě dnešní truhlárny vznikne Pernštejnská zbrojnice. Změny proběhnou i v přednáškovém sále v přízemí budovy i v prvním patře, kde vznikne pedagogický a výtvarný ateliér. Nové výstavní sály budou vybudovány v dostavbě dvou traktů původních sýpek. Za hospodářskými budovami získají zázemí dílenské provozy. Na stavební úpravy plynule navážou práce na vzniku nové expozice Pernštejnská rezidence – nejstarší renesance v Čechách.

V roce 2017 se Zámek s opevněním v Pardubicích umístil v publikace agentury CzechTourism („Návštěvnost turistických cílů 2017“) na 3. místě v kategorii Muzea a galerie v rámci republikového srovnání a zároveň nejnavštěvovanějším turistickým cílem Pardubického kraje roku 2017.

Graf 48 Vývoj návštěvnosti zámku s opevněním v Pardubicích v období 2014-2018

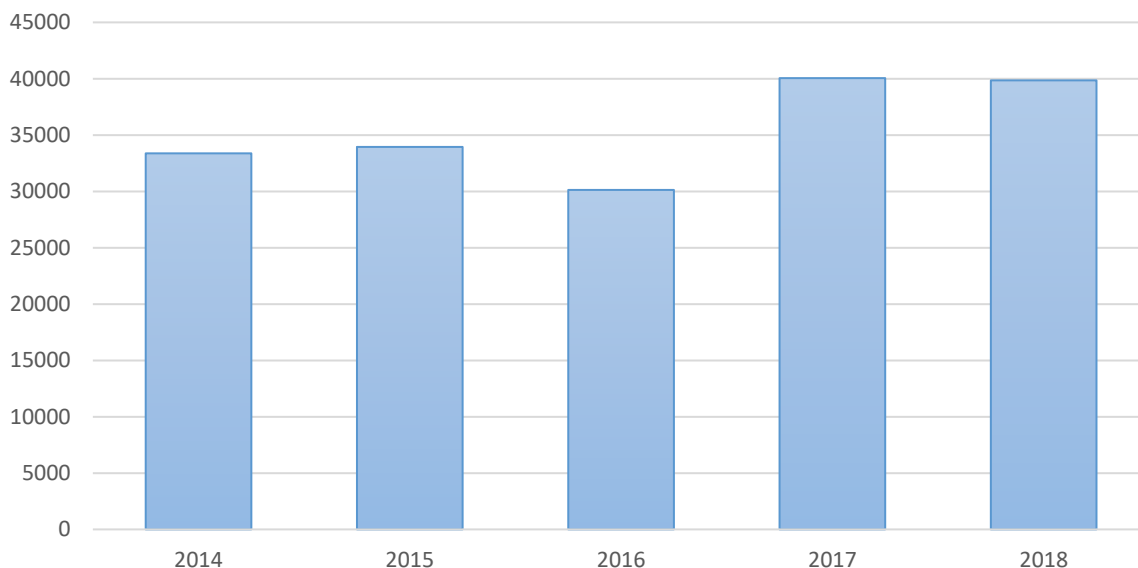
Zdroj: vlastní průzkum

Státní zámek Hrádek u Nechanic

Vývoj návštěvnosti státního zámku Hrádek u Nechanic se dá označit za pozitivní – po mírném poklesu v roce 2016 došlo k výraznému zvýšení hodnot v následujících dvou letech. Dle sdělených informací od správy zámku byl záměr Národního památkového ústavu opravit přilehlou hospodářskou budovu. Z důvodů nedostatečných dotačních prostředků na realizaci projektu, se NPÚ rozhodl projekt nerealizovat. Dochází tak k nevyužití několika prostor vhodných pro pořádání svateb, výstav, koncertů, trhů, dále nevyužití prostor pro zázemí různých společenských akcí včetně reprezentativních prostor (prohlídková terasa), kulturních akcí (komorní koncerty, promítání filmů) či pro komerční účely. K budoucím investičním plánům se řadí také generální oprava střech na zámecké budově, která je nezbytná vzhledem k hrozbě pokračování devastace střešní krytiny. Nezbytná je i rekonstrukce předzámeckých budov, kde se předpokládá v jedné části umístění zázemí pro údržbu a zahradní techniku a v druhé části vybudování zámecké kavárny, kterou areál velmi postrádá.

K dalším uvažovaným investicím patří rekonstrukce domu čp. 49 na bytové jednotky a rekonstrukce jižní terasy včetně závlahového systému a zásobní zahrady s přilehlými budovami do původní podoby.

Graf 49 Vývoj návštěvnosti státního zámku Hrádek u Nechanic v období 2014-2018

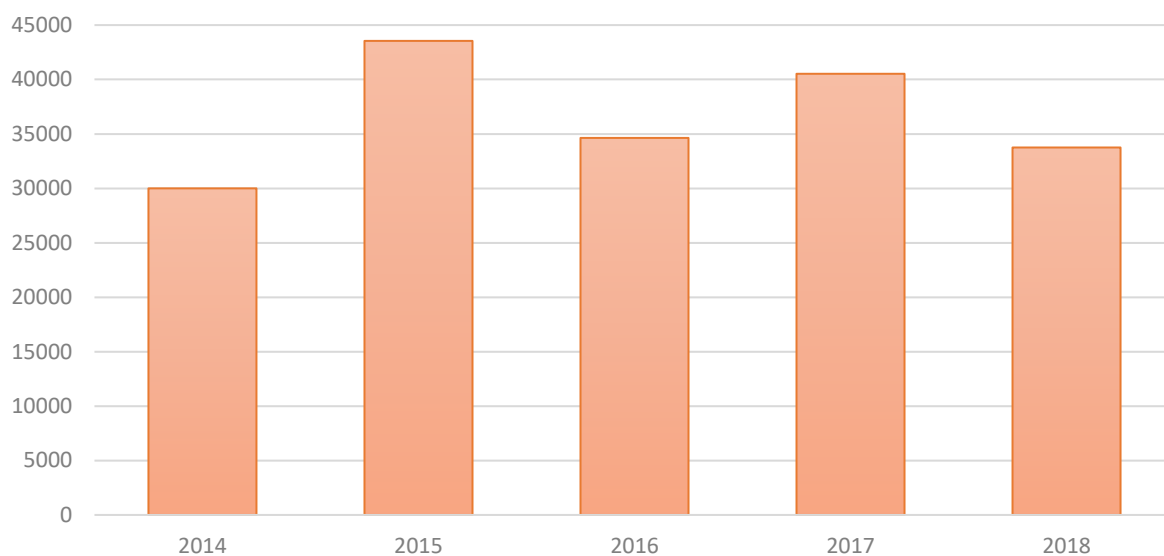
Pozn. návštěvnost SZ hrádek u Nechanic nezohledňuje návštěvnost zámeckého areálu a přilehlého parku, která není evidována

Zdroj: vlastní průzkum

Státní hrad Kunětická hora

Hrad Kunětická hora je jednou z hlavních památkových dominant Pardubického kraje. V roce 2017 se státní hrad umístil v publikaci agentury CzechTourism Návštěvnost turistických cílů 2017 na 7. z deseti možných míst v kategorii Pardubický kraj. Nejen zařazením jako jednoho z pořadatelských míst již tradičního festivalu Hrady CZ (15. ročník v roce 2019) se objekt hradu Kunětická Hora relativně dobře vryl do paměti českých občanů v celostátním měřítku. Kromě každoročního pořádání zmíněného festivalu však návštěvnost této památky výrazně kolísá. Provozovatel objektu, Národní památkový ústav, se snaží návštěvnost zvýšit různými způsoby. V současné době realizuje projekt "Kunětická hora Dušana Jurkoviče – básníka dřeva" zaměřený na západní areál hradu s plánovaným koncem realizace v roce 2021. Záměrem projektu je odstranit novodobé stavební zásahy a vytvořit náznak původní atmosféry hradního komplexu. V obnovených prostorách pak vznikne expozice věnovaná jednak osobnosti architekta Dušana Jurkoviče a jeho výtvarům především ve východních Čechách a dále zásadní rekonstrukci hradního areálu vedené Jurkovičem ve 20. letech minulého století. Součástí projektu je mimo jiné i vytvoření návštěvnického centra. Na tento projekt by měla navazovat realizace dalšího projektu "Kunětická hora – divadlo na hradě a v podhradí", který je aktuálně připravován. Jeho náplní budou opravy hradního paláce včetně např. vybudování víceúčelového sálu vložením konstrukce s ochozem, s obnovou a rozšířením expozice a obnovou přilehlé části vnitřního nádvoří. Plánované dokončení realizace je v roce 2023. Realizace obou projektů předpokládá zvýšení návštěvnosti.

Graf 50 Vývoj návštěvnosti Státního hradu Kunětická hora v období 2014-2018

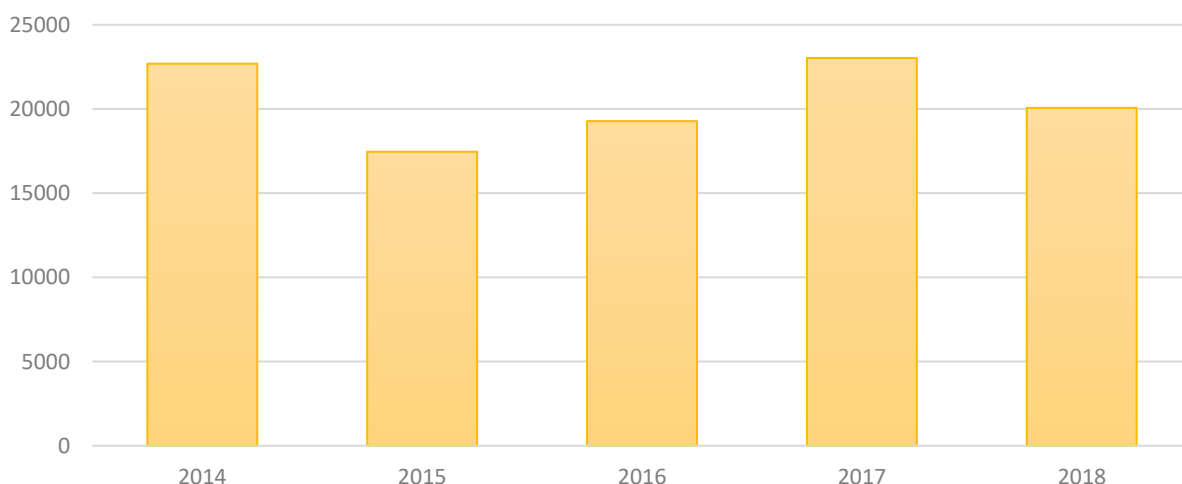

Zdroj: vlastní průzkum

Zámek Karlova Koruna

Zámek Karlova Koruna je jednou z více památek aglomerace s výrazně kolísající návštěvností. Dle sdělení zástupce provozovatele zámku však bylo identifikováno určité zvýšení návštěvnosti, které je přičítáno přidaným službám pro návštěvníky – programy pro rodiny s dětmi, MŠ, ZŠ aj. Očekávány jsou i další služby z hlediska kvalitního zázemí památky pro návštěvníky a návaznost přehledné nabídky dalších turistických zajímavostí. Platnost tohoto tvrzení se provozovatelům ukázala i díky maximální spokojenosti zákazníků (návštěvníků) s nově vybudovanou oranžerií. Zásadní změna je očekávána v roce 2023, kdy má dojít k otevření opravených zámeckých budov a představení nové expozice v rámci realizace projektu financovaného z IROP.

Graf 51 Vývoj návštěvnosti zámku Karlova Koruna v období 2014-2018

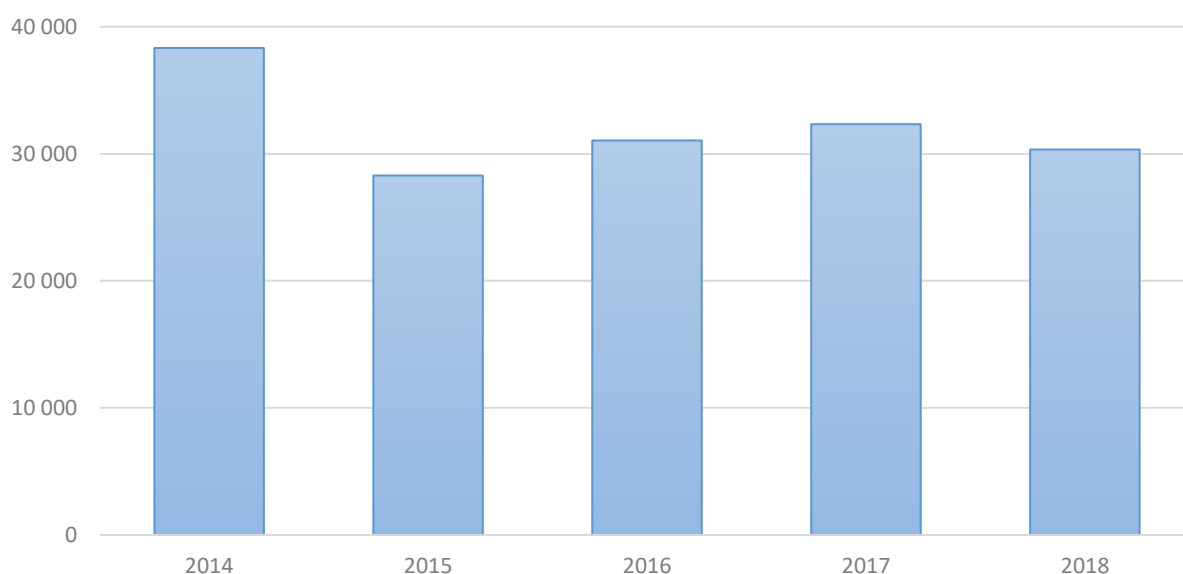

Zdroj: vlastní průzkum

Třebechovické muzeum betlémů

Třebechovické muzeum betlémů je muzeum specializované na betlémy. Nejznámějším exponátem je Proboštův betlém. Muzeum vzniklo v roce 1925 a od září 2013 sídlí v nové muzejní budově. Rekonstrukce přispěla k navýšení návštěvnosti, která se poslední čtyři roky pohybuje stabilně okolo 30 tis. návštěvníků za rok. Muzeum je druhým nejnavštěvovanějším muzeem Královehradeckého kraje a díky svoji výhradní specializaci se řadí k předním českým muzeím. Netradiční zajímavostí pro návštěvníky byla možnost shlédnutí restaurování Proboštova betlému probíhajícího přímo za plného provozu muzea, ke kterému došlo v období od června 2015 do března 2016. I přes snahu vedení muzea zmírnit snížení návštěvnosti (v důsledku oprav) umožněním shlédnout relativně unikátní restaurátorské činnosti, podepsala se tato oprava negativně na návštěvnosti muzea v tomto období.

Graf 52 Vývoj návštěvnosti Třebechovického muzea betlémů v období 2014-2018

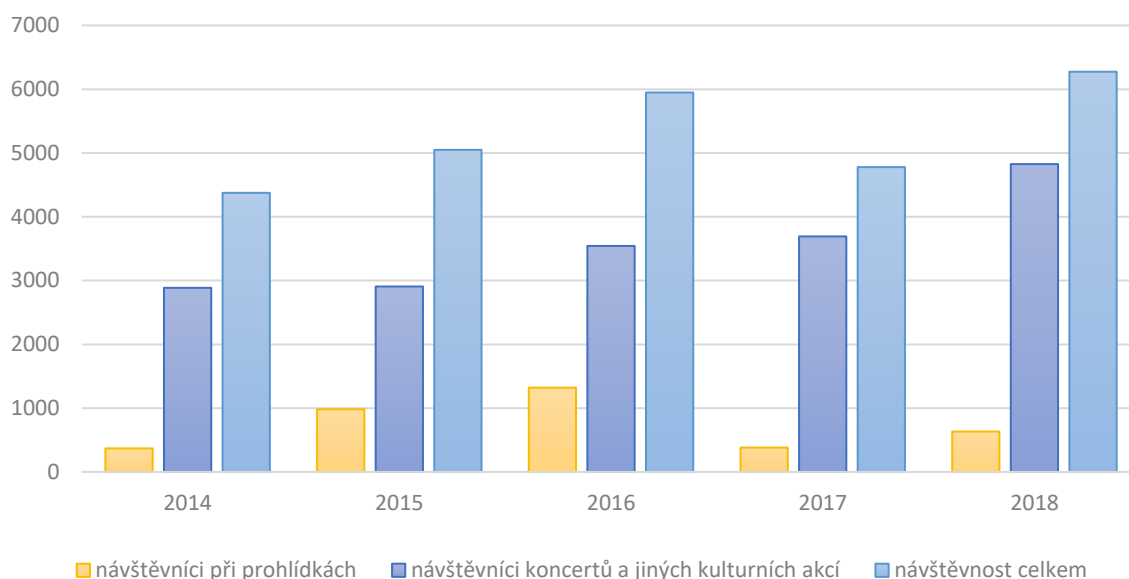

Zdroj: vlastní průzkum

Kaple Zjevení Páně ve Smiřicích

Dle sdělení Městského úřadu ve Smiřicích je návštěvnost tvořena zejména hromadnými vstupy zejména zájezdy. Statistika návštěvnosti národní památky naznačuje velkou závislost zájmu o památku na jiných kulturních akcích (koncerty aj.) Památka je vzhledem k církevnímu charakteru vyhledávána poměrně úzkým okruhem návštěvníků. I přes snahu přizpůsobit otevírací dobu návštěvníkům památky, ukázalo se toto nastavení jako neefektivní a ztrátové. Kaple je otevřena v letním období do konce měsíce září vždy každou druhou neděli příp. dojde k jejímu mimořádnému otevření v závislosti na další, jinde pořádané akci či při příležitosti státních svátků. Město Smiřice předpokládá zvýšení návštěvnosti po otevření pivovaru umístěném v památkovém areálu.

Graf 53 Vývoj návštěvnosti Kaple Zjevení Páně ve Smiřicích v období 2014-2018

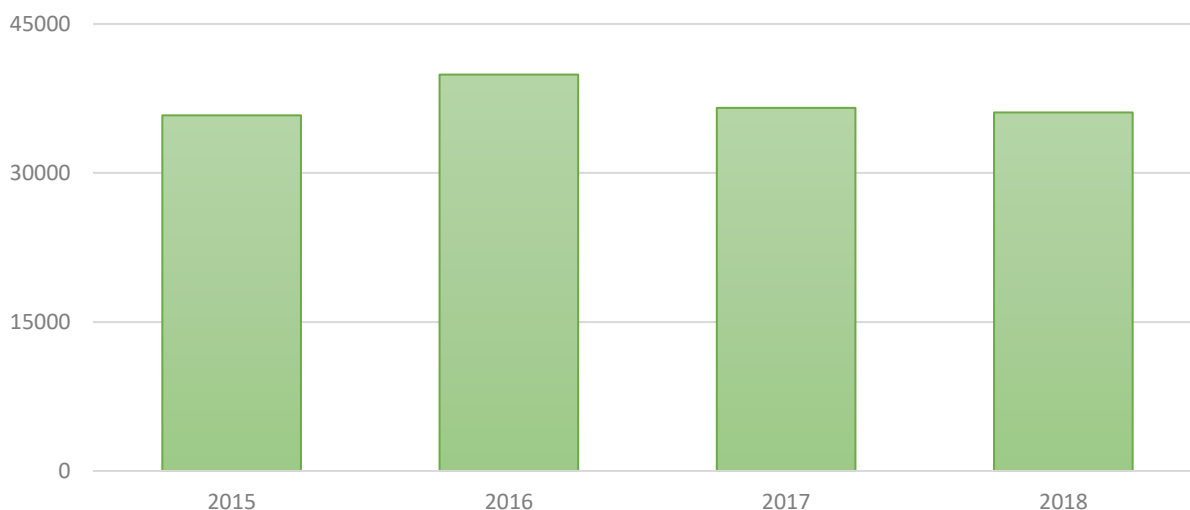

Zdroj: vlastní průzkum

Bílá věž v Hradci Králové

Bílá věž je jednou z dalších významných památek v území aglomerace. Ve svých útrobách ukrývá třetí největší zvon v Česku, původní hodinový stroj Josefa Brožka. Vlivem rozsáhlé rekonstrukce, která se uskutečnila v letech 2014-2015, obsahuje památka také unikátní skleněný model věže a moderní audiovizuální technologii. Dominanta města byla znovu otevřena 23. 5. 2015. Návštěvnost památky se po provedené rekonstrukci mírně zvýšila v následujícím roce 2016. V dalších letech návštěvnost stagnuje a pohybuje se řádově okolo 36 tis. návštěvníků za rok. V kategorii Věže a rozhledny se Bílá věž umístila v roce 2017 i 2018 na 8. místě z deseti možných v rámci republikového srovnání (publikace agentury CzechTourism „Návštěvnost turistických cílů 2017 a 2018“).

Graf 54 Vývoj návštěvnosti Bílé věže v Hradci Králové v období 2014-2018

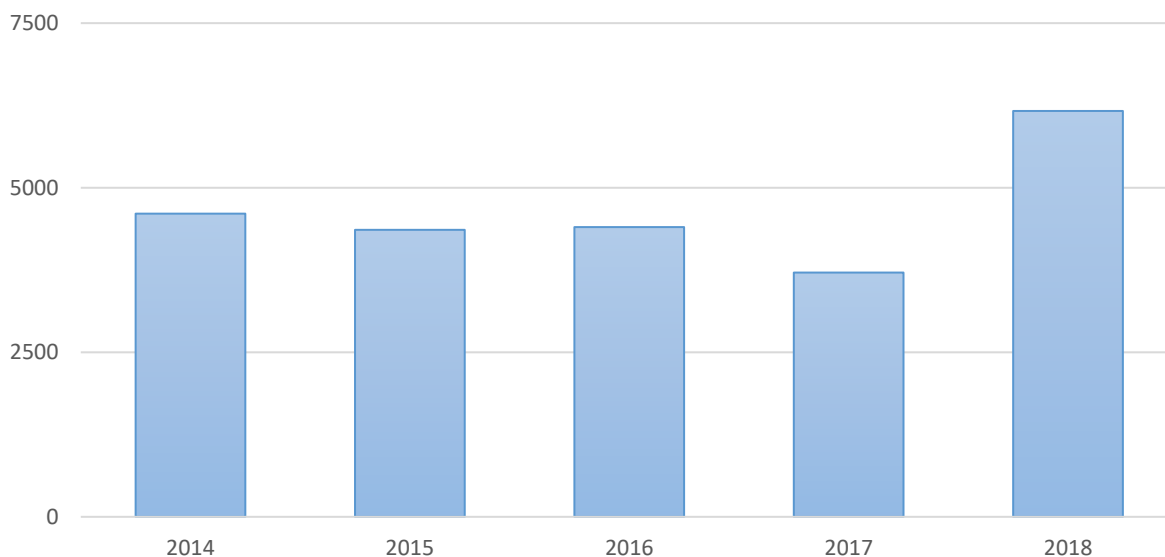
Poznámka: Údaje o návštěvnosti v roce 2015 jsou dostupné pouze za období od 23.5.2015; údaje o návštěvnosti za rok 2014 nejsou dostupné

Zdroj: vlastní průzkum

Šrámkův statek Piletice

Šrámkův statek v Pileticích je památkově chráněným areálem se vzácnými dřevěnými objekty. Jedná se o areál původní lidové architektury, jehož součástí je ve zdejším prostředí ojedinělé dvoupatrové roubené obytné stavení s pozoruhodnou pavlačí z roku 1802. Hradecká kulturní a vzdělávací společnost s.r.o. využívá tento objekt k pořádání mnoha již tradičních akcí – akce lidové kultury a tradic, koncerty či pro mnoho různých výstav. Účelnost a oblíbenost této památky dokazuje výrazně zvýšený zájem v roce 2018, způsobený zvýšeným počtem pořádaných akcí oproti předchozím rokům.

Graf 55 Vývoj návštěvnosti památky Šrámkův statek Piletice v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Krematorium v Pardubicích

Pardubické krematorium je jednou z nejznámějších pardubických staveb, která významně zvýšila obeznámenost města Pardubic v České republice. Stavba postavená na počátku dvacátých let 20. století dodnes zcela plní svoji funkci a za tímto účelem prodělala v letech 2005-2009 rozsáhlou rekonstrukci zahrnující velké změny ve vnitřním uspořádání. Vytvoření bezbariérového přístupu, vybudování výtahu k ochozu v prvním patře budovy si vyžádalo změny v koncepci provádění smutečních obřadů. Instalací videoprojekce se krematorium stalo průkopníkem této služby v České republice. V roce 2010 se objekt stal národní kulturní památkou. V rámci snahy zpřístupnit tuto památku veřejnosti pořádá správce objektu, Služby města Pardubic a.s., dvakrát ročně den otevřených dveří – první v rámci celostátního projektu „Muzejní noc“ a druhý během dne Památky zesnulých, lidově nazývaného Dušičky na počátku měsíce listopad. Zájem o prohlídku budovy, její provoz i historii je ze strany jak odborné, tak laické veřejnosti značný. Za poslední tři roky se návštěvnost pohybuje cca okolo jednoho tisíce zájemců v jednom dni otevřených dveří.

Atraktivita památky přesahující pouhý turistický zájem prokazuje i její zařazení do filmu *Spalovač mrtvol*, natočený českým režisérem Jurajem Herzem v roce 1968.

Pietní území Zámeček v Pardubičkách

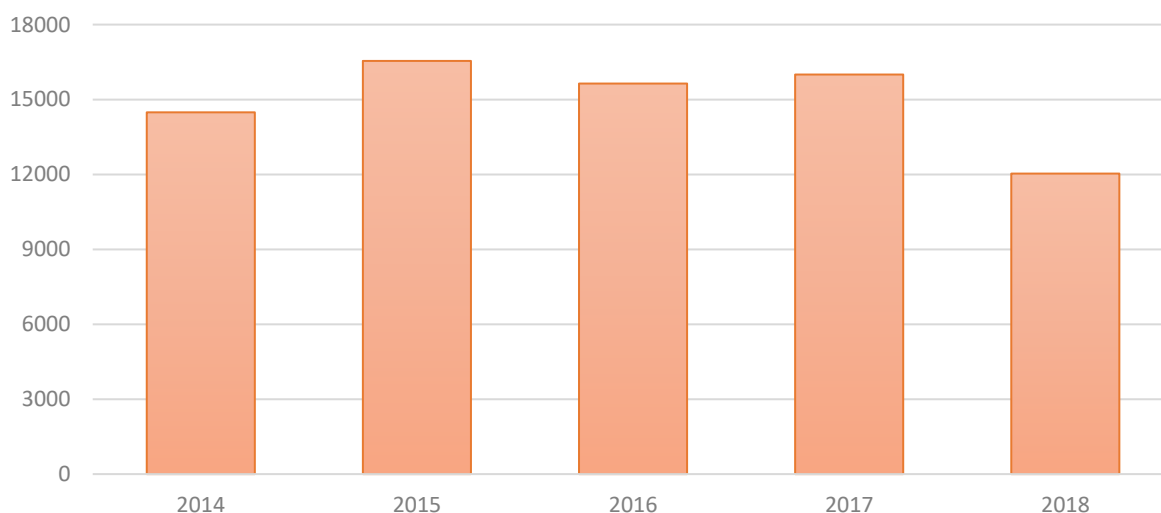
Provozovatel národní památky Pietní zámeček v Pardubičkách, město Pardubice, má záměr zrekonstruovat a zmodernizovat Památník Zámeček. Tento záměr je již v pokročilém stádiu příprav a

dle zjištěných informací má provozovatel dále zájem na zatraktivnění tohoto památného místa formou propojení místa památníku a Larischovy vily. Jedná se o snahu propojení před jeho násilným oddělením v 60. letech, po němž došlo mezi oběma objekty k vybudování průmyslového areálu. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o propojení národní kulturní památky a ohrožené kulturní památky jde o velmi progresivní kulturně-turistické řešení s velkým potenciálem z hlediska návštěvnosti a zvýšení atraktivity této lokality v rámci území města a celé Hradecko-pardubické aglomerace.

Zelená brána

Zelená brána je charakteristická a významná dominanta města Pardubic. Tato stavba je často vnímána jako jeden celek, přestože se ve skutečnosti jedná o dvě stavby za sebou – renesanční předbraní a vlastní brána s věží 59 m vysokou. Tento celek je jediným významným, ale velice cenným zbytkem městského opevnění z počátku 16. století. Turistické informační centrum Pardubice, p. o., provozovatel této památky, uvedl v rámci průzkumu návštěvnosti potřebu revitalizace předbraní – oprava interiéru včetně nového vhodného osvětlení. Problémem je také instalace vystavovaných děl a exponátů, ten je však nyní ve fázi řešení s oslovenou odbornou firmou. Předmětem úvah budoucího zlepšení a zvýšení atraktivity je i pořízení některých interaktivních prvků. Jako možné další opatření napomáhající provozu bylo provozovatelem zmíněno pořízení a instalace kamerového systému do venkovních prostor, z důvodu občasného vandalismu (a související navázání spolupráce s městskou policií), a interiéru. Pro návštěvnické účely je potřebné vybudování sociálního zázemí pro návštěvníky a posílení personálního obsazení, zejména o technického pracovníka údržby a v případě rozšíření aktivit s vazbou na památku, tak také o pracovníka zajišťujícího provoz památky. Návštěvnost památky v letech 2015-2017 spíše stagnovala, k výraznějšímu poklesu návštěvnosti došlo až v roce 2018. Velmi aktuálním problémem, které bylo již nejednou předmětem veřejného průzkumu, je diskuse o omítnutí této městské dominanty či zachování její nynější podoby. Vzhledem k různým výsledkům provedených anket, není o konečném řešení doposud rozhodnuto. Nicméně již tato forma nezamýšlené propagace rozhodně způsobí zvýšení povědomí příp. návštěvnosti této památky.

Graf 56 Vývoj návštěvnosti památky Zelená brána v období 2014-2018

Poznámka: Vzhledem k ukončení činnosti Kulturního centra v Pardubicích byl za rok 2017 poskytnut odhad návštěvnosti

Zdroj: vlastní průzkum

6.1 Muzea, knihovny, skanzeny, památníky

Tato podkapitola představí nejvýznamnější muzea, knihovny, památníky a nevšední podorlický skanzen s architektonickými a technickými památkami.

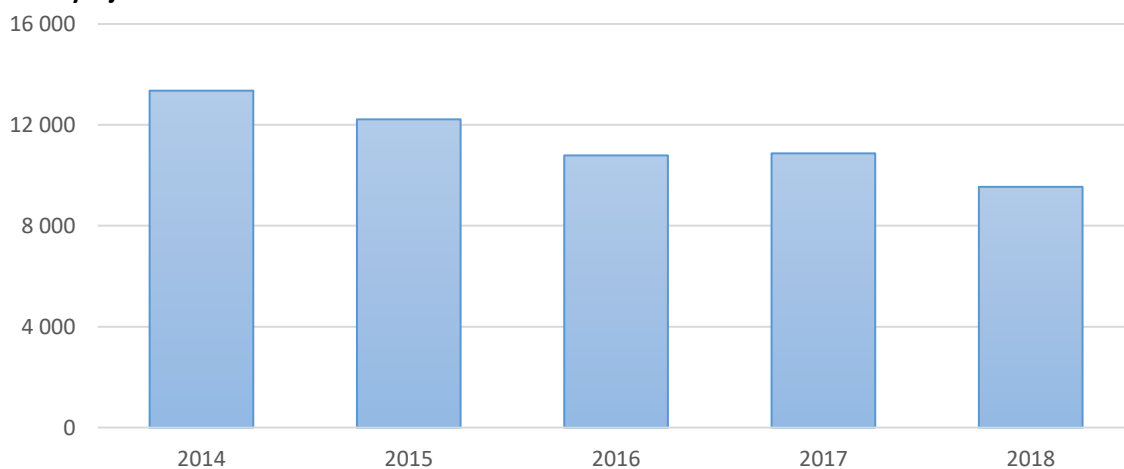
Aglomerace se může v segmentu muzeí pochlubit relativně pestrou nabídkou různě zaměřených muzeí – např. muzeem s africkými artefakty, muzeem loutkářských kultur, barokních soch, magie či železničním muzeem.

Vzhledem k přítomnosti dvou univerzit v obou jádrových městech aglomerace a vysokému stupni urbanizace tohoto regionu, nachází se v Hradci Králové, resp. v Pardubicích několik významných knihoven.

Památník Dr. Emila Holuba – Africké muzeum v Holicích

Již od roku 1902, roku úmrtí slavného českého cestovatele a lékaře Dr. Emila Holuba, existoval záměr založit této významné osobnosti muzeum v rodných Holicích. Cíle bylo dosaženo postupnými kroky – v roce 1956 byla na místní faře zřízena pamětní síň, o deset let později následovaná otevřením památníku, který byl v roce 2012 přejmenovaný na Africké muzeum Dr. Emila Holuba. Ve stejném roce proběhla rekonstrukce vnitřních prostor muzea, která byla příčinou rekordní návštěvnosti (rok 2012 = 23 465 návštěvníků). Nicméně od tohoto roku začal úbytek v počtu návštěvníků, který se snaží vedení muzea řešit větší propagací muzea, účastí v různých soutěžích či pořádáním akcí pro rozličné cílové skupiny. Dle publikace Návštěvnost turistických cílů 2018 agentury CzechTourism se muzeum umístilo v kategorii osobnosti na 9. místě z deseti možných v ČR.

Graf 57 Vývoj návštěvnosti Památníku Dr. Emila Holuba – Afrického muzea v Holicích v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

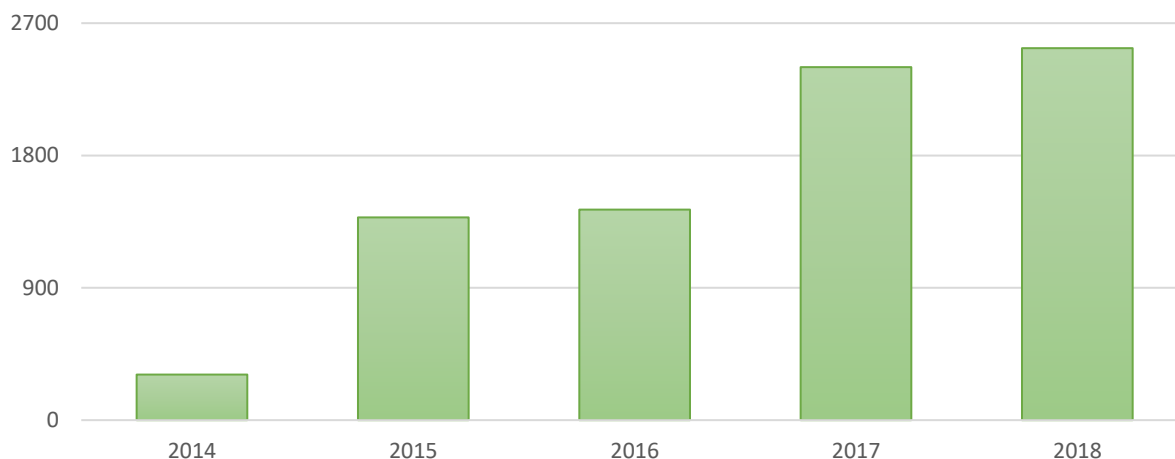
Městské muzeum v Přelouči

Turbulentní období po zrušení muzea v roce 1992 a stěhování jeho sbírek po různých prostorách skončilo v roce 2012. V tomto období vznikla myšlenka obnovy muzea a naskytla se možnost využít uvolněné prostory bývalého městského úřadu. V roce 2014 byla muzejní činnost zařazena pod Kulturní a informační centrum města Přelouče. Pozitivní vývoj potvrdil vznik několika projektů, z nichž poslední vzalo na vědomí zastupitelstvo města v dubnu 2018. V současné době je pro další činnost muzea nezbytná rekonstrukce objektu muzea. Vedení města Přelouče má vizi dokončení projektu v roce 2021. Dle informací poskytnutých muzeem neprobíhaly do roku 2012 ze strany muzea žádné veřejné aktivity. V současnosti se muzeum velmi aktivně snaží vytvářet pestrou nabídku pro veřejnost. Jsou pořádány tematické přednášky, výstavy, komentované procházky po městě a jeho památkách. Dochází i ke

spolupráci se školami. Propagace muzea a jeho aktivit je prováděna i publikováním článků v městském zpravodaji. Za účelem posílení atraktivity jsou rozšiřovány sbírky. Slabou stránkou této městské instituce je absence stálých expozic, kterou si vedení muzea plně uvědomuje a snaží se tento fakt napravit. Nicméně celkové fungování je stále v režimu provizoria s minimálním rozpočtem. Vývoj návštěvnosti však naznačuje nesporný potenciál dalšího rozvoje instituce a jejich aktivit nejen s ohledem na samotné muzeum, ale také na související atraktivitu města jako celku.

Graf 58 Vývoj návštěvnosti Městského muzea v Přelouči v období 2014-2018

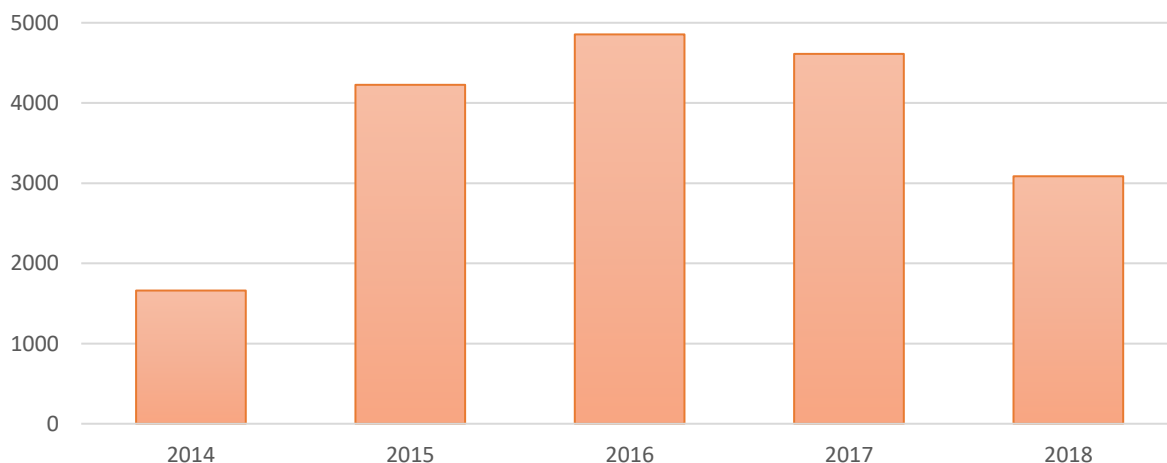

Zdroj: vlastní průzkum

Městské muzeum Loreta v Chlumci nad Cidlinou

Dle vývoje návštěvnosti lze usuzovat na relativně velkou oblíbenost Městského muzea Loreta. Pokles v roce 2018 byl způsoben nuceným přerušением provozu. V důsledku této vynucené pauzy v provozu muzea nebylo možné uspořádat velikonoční výstavu a den otevřených dveří v rámci Muzejní noci což mělo velký dopad na počet návštěvníků v daném roce.

Graf 59 Vývoj návštěvnosti Městského muzea Loreta v Chlumci nad Cidlinou v období 2014-2018

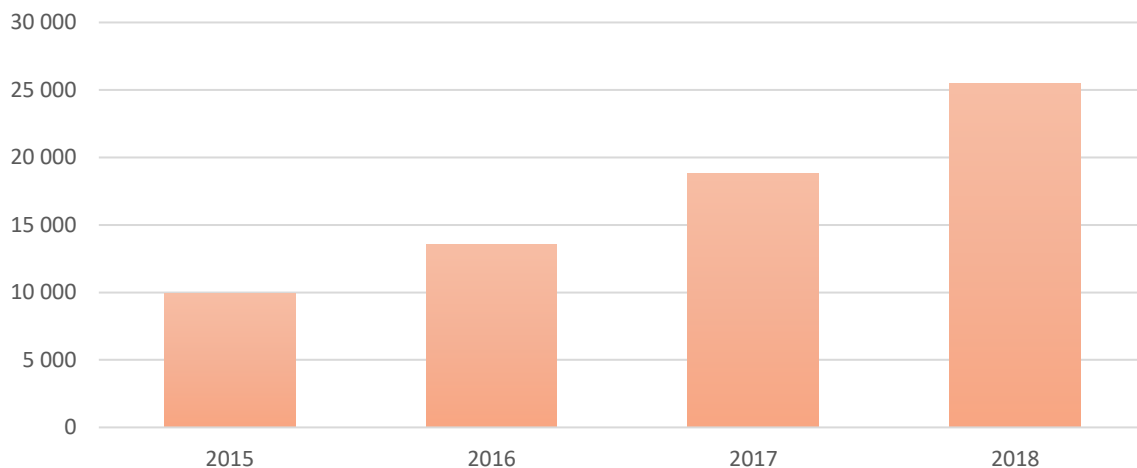
Zdroj: vlastní průzkum

Regionální muzeum v Chrudimi

Téměř ztrojnásobení počtu návštěvníků během čtyřletého sledovaného období zřetelně naznačuje výrazně se zvyšující oblíbenost muzea, které neplní pouze funkci lokální paměťové a kulturně-

vzdělávací instituce, nýbrž je svoji nabídkou multižánrová instituce s nadregionálním významem, která vytváří vhodnou alternativu a doplnění dalších podobně zaměřených institucí v aglomeraci jako jsou Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Východočeské muzeum v Pardubicích či Galerie moderního umění v Hradci Králové.

Graf 60 Vývoj návštěvnosti Regionálního muzea v Chrudimi v období 2015-2018

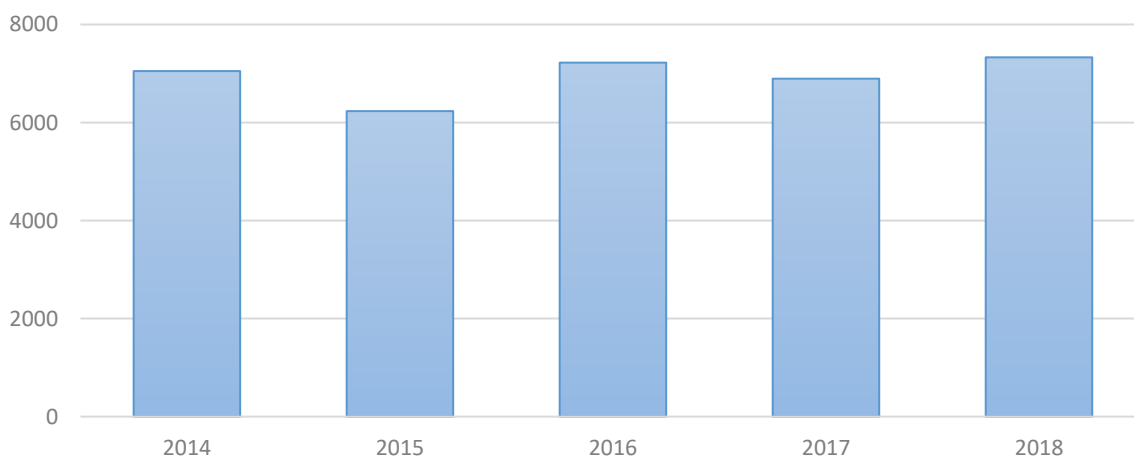

Zdroj: vlastní průzkum; pozn. údaje za návštěvnost v roce 2014 nebyly k dispozici

Muzeum barokních soch Chrudim

Muzeum barokních soch, dle informací z vedení muzea instituce s budoucím plánovaným názvem „Muzeum barokního umění“, chce v budoucnu rozšířit expozici o sochy, obrazy a další umělecké předměty z období baroka. Součástí budoucího rozvoje se předpokládá obohacení nabídky muzea o interaktivní prvky a využití pověstí vázajících se k městu Chrudim. Vývoj návštěvnosti naznačuje spíše se zvyšující zájem návštěvníků muzejní atraktivitu.

Graf 61 Vývoj návštěvnosti muzea barokních soch v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

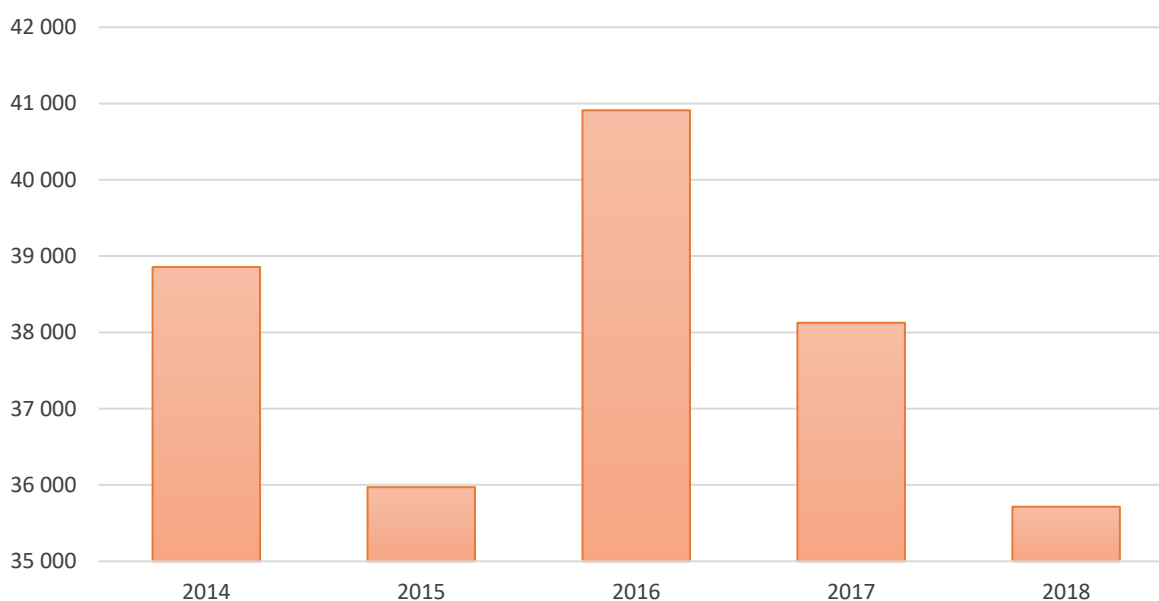
Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi

V rámci snahy o zprovoznění nové, dotované části stále expozice s názvem Tajemství malé tanečnice bylo nutné provést rekonstrukci stávajících sálů. Stavební úpravy byly prováděny během roku 2018 a ukončeny k 30.4.2019.

S ohledem na regionální působnost loutkářského muzea s možným nadregionálním přesahem je pro muzeum strategicky důležitá nejen fungující spolupráce s městem Chrudim a kulturním centrem Chrudimská beseda, ale také s turistickým informačním centrem v Chrudimi, Destinační společností Východní Čechy, školskými zařízeními v regionu, Českým rozhlasem Pardubice, Pardubickým krajem, Konzervatoří Pardubice či Českými drahami.

V aktuálně vydané publikaci agentury CzechTourism Návštěvnost turistických cílů 2018 je muzeum umístěno na 7. příčce z deseti možných dle návštěvnosti v Pardubickém kraji (stejně umístění i v roce 2017). Po prudkém nárůstu počtu návštěvníků v roce 2016 docházelo k postupnému poklesu. Výrazné snížení návštěvnosti v roce 2018 bylo zapříčiněno výše zmíněnými stavebními úpravami.

Graf 62 Vývoj návštěvnosti muzea loutkářských kultur v Chrudimi v období 2014-2018

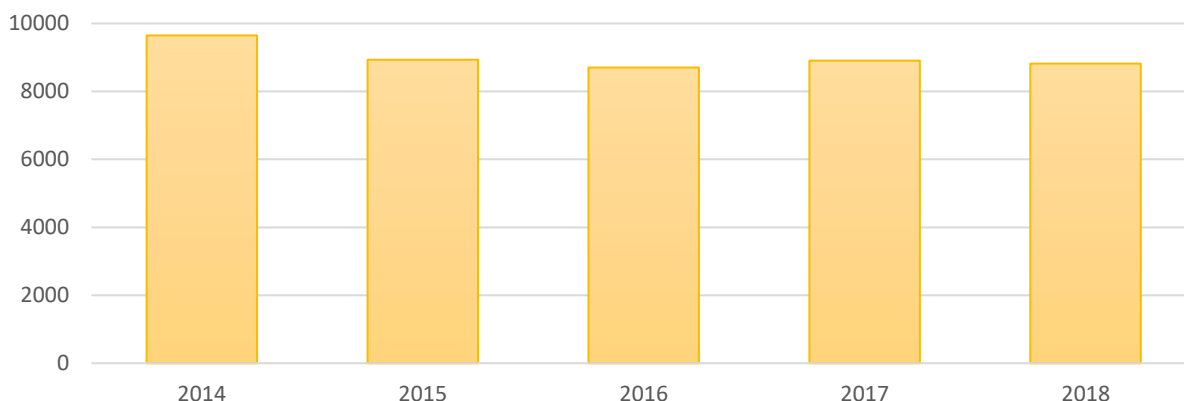
Zdroj: vlastní průzkum

Železniční muzeum Jaroměř

Muzeum má velkou podporu Města Jaroměř, Královéhradeckého kraje a nově i Ministerstva kultury ČR. Během posledních osmi let byl od Českých drah, a.s. odkoupen areál muzea (bývalá výtopna parních lokomotiv), který se postupně revitalizuje (nový chodník pro návštěvníky s osvětlením, oprava kolejí a točny, oprava střechy výtopny, budování expozice zabezpečovací techniky apod.).

Záměrem muzea bylo odkoupit i další areál s bývalou sociální budovou pro zaměstnance (novodobá, narušující historický areál), zakoupený bývalým nájemcem, kterou bylo v plánu zbourat a dostavět historickou budovu výtopny dle původních plánů a rozšířit tak krytou expozici a restaurátorské prostory. Dlouhodobým cílem je vybudovat "živé" železniční muzeum s maximem funkčních a interaktivních exponátů. Částečně se tato idea daří v omezené míře prezentovat už v současnosti v podobě například ukázkových jízd lokomotiv, historických vlaků, funkční točny atd. Návštěvnost muzea od roku 2014 spíše stagnuje.

Graf 63 Vývoj návštěvnosti Železničního muzea v Jaroměři v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

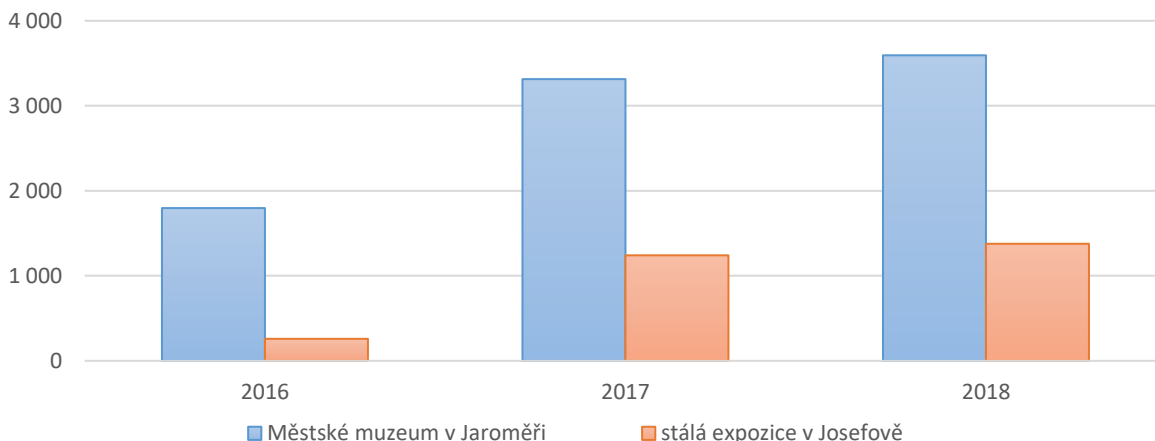
Muzeum magie Jaroměř

Muzeum magie v Jaroměři, provozované Magickou lóží M. S. Patrčky, z. s., je sezónní institucí otevřenou vždy od května do září o víkendech a státních svátcích. Návštěvnost muzea se pohybuje vždy kolem cca 1 tisíce návštěvníků ročně, avšak v poslední době byl zaznamenán mírný pokles. Návštěvnost je závislá na počasí a zejména na dalších akcích pořádaných v okolí. Většina návštěvníků přichází na akce pořádané v areálu muzea. Každou první sobotu v měsíci jsou během sezóny pořádána kouzelnická představení pro veřejnost tzv. Magic party, která navštíví cca 30 až 70 diváků. V případě objednání předem muzeum pořádá i mimořádná vystoupení pro větší skupiny. Navzdory snahám a různým promotérským formám se muzeum v rámci své činnosti nejvíce potýká s propagačními problémy – doposud řada občanů aglomerace o existenci muzea vůbec neví.

Městské muzeum v Jaroměři

Městské muzeum se v budoucnu, kromě stabilních služeb v uspokojování kulturních potřeb obyvatel města, blízkých obcí a dalších návštěvníků, chce zaměřit na posílení animační složky realizovaných výstav ve smyslu zvýšení jejich atraktivity pro všechny věkové skupiny včetně mladší školní mládeže. Nadále chce muzeum pokračovat ve zkvalitňování svoji edukační činnosti. Z hlediska vybavení je záměrem za pomoci dotačních prostředků pořídit další regálové vybavení pro depozitáře a vitríny pro stálou expozici v Josefově. Před začátkem turistické sezóny byla nově realizována atraktivní expozice foyer Wenkeova domu.

Graf 64 Vývoj návštěvnosti Městského muzea v Jaroměři v období 2016-2018

Zdroj: vlastní průzkum; pozn. údaje za návštěvnost v letech 2014 a 2015 nebyly k dispozici

Pevnost Josefov

Pevnost Josefov vznikla mezi roky 1780 a 1787. Během první světové války (později i po druhé světové válce) pevnost sloužila jako zajatecký tábor, ve kterém se však velmi projevoval i umělecký a duchovní život zajatců, jehož dokladem je i ruský hřbitovní pomník. Během druhé světové války sloužilo území jako cvičiště protektorátního vojska a vojáků Wehrmachtu. Tvář pevnostního města byla však nejvíc poznamenána sovětskou okupací (1968-1991), z jejichž následků se pevnost vzpamatovává dodnes, a ještě větší zásah na městečko měl odchod vojáků v polovině 90. let 20. století.

V současnosti tento historický objekt hostí zejména pořadatele mezinárodního metalového festivalu, avantgardní umělce, ale i filmové štáby či ochránce přírody. Zástupkyní střediska v pevnosti bylo sděleno, že návštěvnost památky se v posledních letech stabilně pohybuje mezi 24 a 25 tisíci návštěvníky ročně. V kategorii Vojenské turistické cíle publikace agentury CzechTourism „Návštěvnost turistických cílů 2018“ se pevnost v rámci republikového srovnání umístila na 5. místě z deseti možných.

Podorlický skanzen Krňovice

Podorlický skanzen Krňovice je jediné muzeum tohoto typu v Královéhradeckém kraji. Soustřeďuje architektonické a technické památky regionu Královéhradecka, podhůří Orlických hor a Podkrkonoší. Skanzen je výsledkem dobrovolnických aktivit fanoušků této kulturní instituce, kteří začali areál utvářet v roce 2002. Proměny skanzenu probíhají nepřetržitě až do současnosti. Realizace tohoto ojedinělého projektu je finančně zajištěna soukromou firmou Dřevozpracující družstvo a neziskovou organizací Český svaz ochránců přírody, základní organizace Orlice. Z hlediska návštěvnosti zaznamenává skanzen relativně vzestupnou tendenci, která v loňském roce dosáhla 15 tis. osob.

Z pohledu plánu budoucího rozvoje má skanzen záměr rekonstruovat nedochovaný větrný mlýn z nedalekých Librantic. Obdobně jako u ostatních zařízení např. vodní mlýn, jedolistá pila – katr je také u tohoto objektu cílem jeho plná funkčnost. Vzhledem k charakteru skanzenu, který je ryze soukromým projektem a pro provozovatele a personál spíše náplní volného času, se instituce potýká s nedostatkem finančních prostředků na další investice. Finanční prostředky získané ze vstupného a dalších aktivit pokrývají mzdy průvodců a náklady na základní udržovací práce.

Knihovny

Jednou ze základních institucí tvořících kulturní povědomí občanů, napomáhající udržení a dalšímu rozvoji vzdělanosti se řadí knihovny, které se stále více podílejí na budování a posilování komunitního života v obcích a městech. Mezi nejvýznamnější instituce tohoto typu se v území aglomerace řadí:

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové – ze stavebně-technického hlediska největší pozornost vyžaduje depozitář SVK HK na Pouchově, toto pracoviště prodělalo poslední změny v roce 2003, kdy byla rekonstruována 1. hala resp. v roce 2017, kdy byly opraveny střechy na 3. hale. V roce 2018 byla posílena klimatizace, doplněno zvlhčování do vzduchotechnik a zmodernizována síťová infrastruktura v budově v Hradecké ul. V blízké budoucnosti bude muset knihovna řešit modernizaci prostor pro veřejnost (např. vznik tiché a multifunkční studovny) a modernizaci technologií především pro ochranu fondu. Mělo by také dojít k obnově vybavení Krajské digitalizační jednotky, vzniklé z dotačních prostředků v roce 2014. Velký důraz by měl být kladen na zajištění kybernetické bezpečnosti v knihovně.

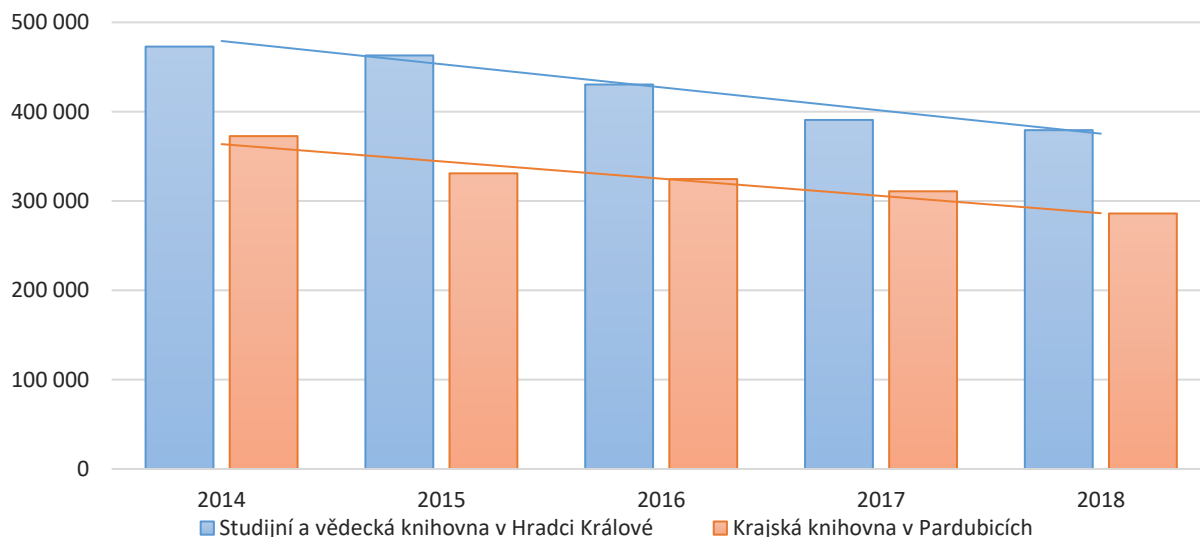
SVK HK spolupracuje s městskými a muzejními knihovnami Královéhradeckého kraje v oblasti digitalizace regionálních fondů a připravuje se na spolupráci na projektech Univerzity Hradec Králové a Univerzity Pardubice.

Krajská knihovna v Pardubicích – datem zřízení knihovny je rok 2002. V letech 2004-2005 pro celokrajskou funkci instituce Pardubický kraj, zřizovatel knihovny, zrealizoval rekonstrukci budovy domu U Zlatého Beránka zakoupené v roce 2003 a dovýstavbu dvorního traktu. Rozšířením o pětipodlažní dvorní vestavbu – depozitář, připojenou k původní budově dvoupodlažním spojovacím traktem, byla plocha knihovny téměř zdvojnásobena.

Velmi důležitou funkci plní knihovna zásobováním knih, elektronických medií a dalších materiálů obecní knihovny svého spádového regionu. Edukativní a kulturně-vzdělávací funkce knihovny vzrůstá – počet zrealizovaných vzdělávacích akcí se rapidně zvyšuje a počet kulturních akcí po poklesu v roce 2016 opět roste.

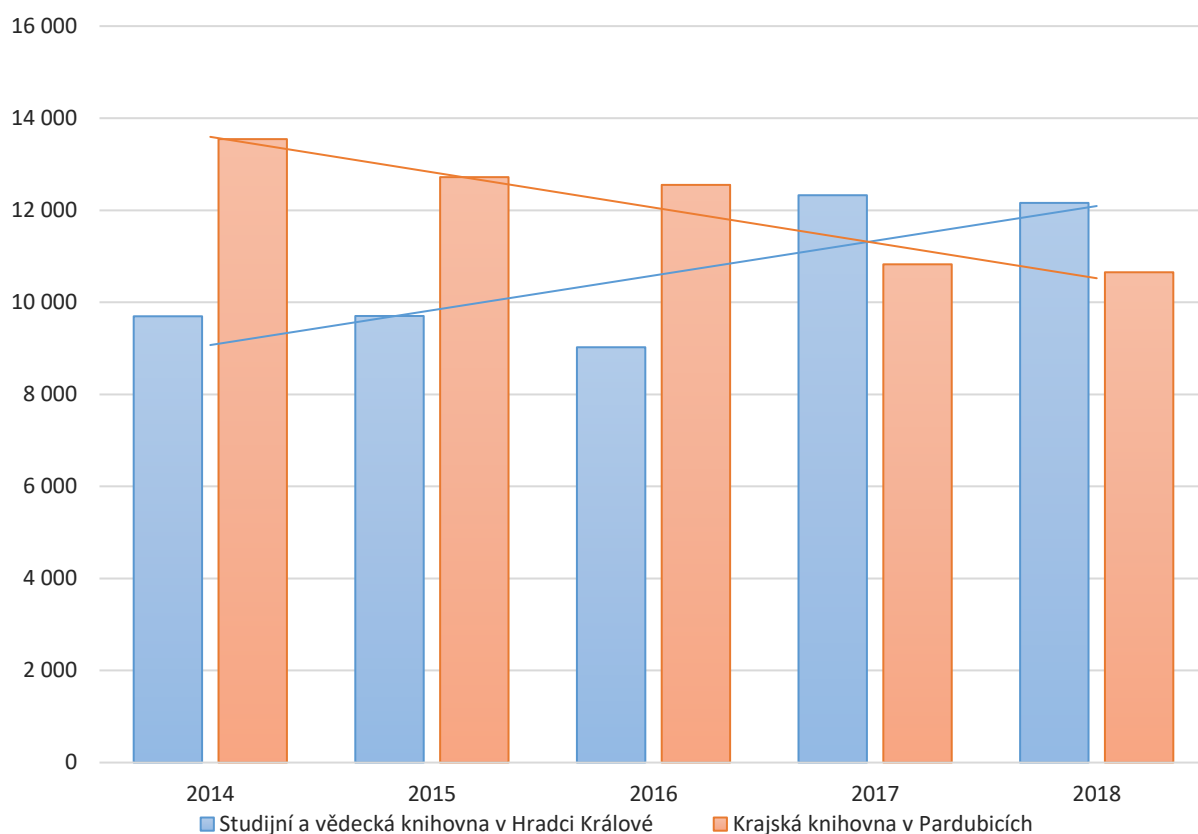
I přes ne zcela pozitivní trend ve vývoji počtů výpůjček a registrovaných čtenářů, níže uvedené grafy naznačují důležitost těchto institucí pro region aglomerace nejen z kulturního hlediska.

Graf 65 Vývoj počtu výpůjček ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a Krajské knihovně v Pardubicích v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Graf 66 Vývoj počtu registrovaných čtenářů ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a Krajské knihovně v Pardubicích v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Univerzitní knihovna Univerzity Pardubice – budova univerzitní knihovny, postavená v roce 1997, absolvovala od svého vzniku pouze dvě menší technické úpravy – výměna dlažby v částech dvou podlaží a kompletní výměnu kovové konstrukce světlíků včetně skel. Knihovna je zcela bezbariérová a do budoucna nejsou plánovány žádné větší zásahy. Problémem je pouze nedostatek skladových prostor, jelikož jeden z knihovnických skladů využívá jiný univerzitní útvar, tzn. problém má interní řešení v rámci univerzity. V interiérovém uspořádání scházejí oddělené prostory pro skupinové studium. Nicméně vzhledem k aktuálně nízkému počtu studentů se nejedná o zásadní překážku v provozu. Obvyklé knihovnické téma digitalizace knihovnického fondu bude částečně řešeno v následujících třech letech pod gescí rektorátních útvarů.

Univerzitní knihovna částečně spolupracuje s Krajskou knihovnou Pardubice (sdílení biblioboxů, společné průkazy). Do budoucna bychom chtěli sdílet průkaz i s ostatními knihovnami na území města Pardubice. Ze strany knihovny by byl zájem i o spolupráci např. se Studijní a vědeckou knihovnou HK, která se nabízí (vzhledem k tomu, že v Pardubickém kraji vědecká knihovna není). Nicméně konkrétní plány zatím v tomto směru neexistují. Na úrovni pořádání exkurzí pro studenty spolupracujeme s několika středními školami.

Rozvoj Univerzitní knihovny chceme nejvíce směřovat na podporu studentů a akademických pracovníků (školení, semináře, informační vzdělávání, podpora vědy a výzkumu, podpora doktorandů apod.).

Univerzitní knihovna Univerzity Hradec Králové – historie knihovny sahá do roku 1959, kdy vznikla jako vysokoškolská knihovna nově založeného Pedagogického institutu. V současnosti knihovnu tvoří 1 centrální knihovna, 3 pobočkové a 14 příručních knihoven na katedrách UHK. Budova knihovny sídlí

v budově A architektonicky zdařilého komplexu univerzity již 22 let. Za posledních 20 let neprošla významnější přestavbou, což se například projevuje v nedostačující kapacitě knihovny – chybí prostor volného výběru a skladové prostory. Na počátku roku 2020 je sice plánováno posílení kapacit univerzitní knihovny bez větších stavebních zásahů (posílení počtu regálů pro 20 tis. knih), přesto knihovna potřebuje významnější stavebně-dispoziční změny. V budoucnu by knihovna uvítala další prostory pro samostudium, pro výuku i pro realizaci moderních knihovnických trendů ve směru vytváření útulného „domácího“ prostředí.

V současnosti knihovna úzce spolupracuje s několika středními školami (např. SŠ vizuální tvorby, GJKT), se všemi knihovnami v HK, zejména s Biskupskou knihovnou BIHK, Lékařskou knihovnou UK v Hradci Králové, Farmaceutickou knihovnou UK v Hradci Králové a SVK v Hradci Králové. Přáním univerzitní knihovny je posílit vztahy s Muzeem východních Čech a Galerií moderního umění v Hradci Králové.

Mezi další významné knihovny v aglomeraci se řadí – Knihovna města Hradce Králové, Městská knihovna Pardubice s pobočkami v jednotlivých městských obvodech a knihovny v dalších větších městech aglomerace např. Chrudim, Jaroměř, Přelouč, Holice, Chlumeck nad Cidlinou, Týniště nad Orlicí, Lázně Bohdaneč.

Ve většině dalších obcí se místní knihovny stále nacházejí, avšak dle dílčích zjištění těchto knihoven ubývá. Přičemž ubývají nejen knihovny, ale také čtenáři v knihovnách a s tím souvisí pokles počtu výpůjček. Hlavní důvody tohoto poklesu lze spatřovat v elektronizaci společnosti, kdy významná část populace obrací svoji pozornost k e-knihám v mobilních telefonech, čtečkách apod. Trendem spojeným s digitalizací a rozmachem internetu je masové a dále se rozšiřující využívání sociálních sítí často nevhodně suplujících osobnostní rozvoj dříve zajišťovaný např. četbou knih a studiem. Faktorem ovlivňujícím tento negativní, avšak nikoli plošně existující, jev je dle dalšího dílčího zjištění přesun trvalých uživatelů a fanoušků knih a knihovnických služeb do větších knihoven soustředěných ve větších a jádrových městech aglomerace. Tento fakt potvrzují údaje o návštěvnosti a informace poskytnuté knihovnami z Hradce Králové a Pardubic – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, Knihovna města Hradce Králové, pobočky Městské knihovny Pardubice v městských obvodech II, III, IV a V.

Z dalších paměťových institucí nacházejících se v území aglomerace lze uvést:

- **Památník Václava Hanky v Hoříněvsi** – památník je představován rozlehlým dřevěným domem, roubenou lidovou stavbou pocházející pravděpodobně z roku 1720, nacházející se v horní části obce Hoříněves. Nachází se zde stálá expozice věnovaná životu a dílu Václava Hanky, významného českého vlastence, jazykovědce, básníka, překladatele, literárního historika, vydavatele staročeských a staroslověnských památek a prvního bibliotékaře knihovny Muzea království českého. Mezi českou veřejností je nejvíce zapsán jako údajný spolupadělatel Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského.
- **Památník Františka Škroupa v Osicích** – jedná se o pamětní síň skladatele české národní hymny a místního rodáka umístěné v budově fary. Expozice se věnuje jeho životu a dílu v dobových souvislostech. Prohlídka je možná celoročně na vyžádání.

Hlavní zjištění:

- Z hlediska budoucího vývoje aglomerace velký potenciál z hlediska rolí hlavních kulturních institucí v kulturním a komunitním rozvoji regionu (např. Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Galerie moderního umění v Hradci Králové, Zámek s opevněním v Pardubicích, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, Krajská knihovna v Pardubicích, Regionální muzeum v Chrudimi) nejen svým tradičním regionálním ukotvením, ale i progresivním plánováním a realizací projektů
- Jednoznačný pozitivní efekt realizovaných investic (rozšíření prostor, rozšíření a zkvalitnění expozic a programů) na návštěvnost (viz Zámek s opevněním v Pardubicích či zámek Karlova koruna), avšak bez následných investic do lidského kapitálu, doprovodných zařízení, programů, prvků apod. se jeví efekt jako krátkodobý (viz např. Africké muzeum Dr. Emila Holuba v roce 2012)
- Nedostatečné využití potenciálu některých památek (např. Hrádek u Nechanic, Státní hrad Kunětická hora)
- Absence aplikace moderních přístupů (interaktivní a funkční prvky, doprovodná zařízení, propojování místních akcí, nedostatečný networking na místní úrovni) při provozu některých památek či paměťových institucí či neochota je zavádět, přestože objektivně fungují (např. Zámek Karlova koruna, Muzeum barokních soch)
- Rostoucí význam profesionálních knihoven v městech aglomerace na úkor malých obecních knihoven. Na území menších obcí pokles registrovaných čtenářů v knihovnách.
- Nedostatek finančních prostředků některých památkových či paměťových institucí
- Území aglomerace vlivem přítomnosti řady historicky významných památek lze považovat za významnou turistickou destinaci.

7 Kulturní a kreativní odvětví

Kultura je fenomén, který je vždy výsledkem lidské aktivity. Hranice mezi jednotlivými kulturními obory se však stále více rozplývají v souvislosti s využitím mnoha kulturních odvětví v různých hospodářských odvětvích, regionálním rozvoji aj. Obory nacházejícími se na pomezí techniky a umění jsou např. architektura či reklama. Důležitou součástí kultury je i individuální talent, který se projevuje v rozvíjejících se odvětvích kulturního a kreativního průmyslu.

Kreativní průmysl je odvětvím, jehož podstatou je lidská tvořivost, kreativita jedince, dovednosti a talent. Tento průmysl má potenciál vytvářet bohatství a pracovní místa díky rozvoji duševního vlastnictví.

Mezi kulturní a kreativní odvětví patří:

- umění (výtvarné umění, scénická umění, kulturní dědictví),
- kulturní průmysly (film a video, TV, rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk),
- kreativní průmysly (design vč. např. módního návrhářství, architektura, reklama)
- a příbuzná průmyslová odvětví (výrobci PC, odvětví mobilních telefonů apod.).

7.1 Umění

V území aglomerace převažují spíše paměťové a umělecké instituce. Z podstaty jejich zaměření vyplývá převis provozních nákladů nad ziskem. V této souvislosti je třeba poznamenat i náročnost na zajištění vhodných prostor i lidských zdrojů. Jedná se o organizace zřizované a financované z většiny prostředků městem, krajem či státem prostřednictvím různých příspěvkových organizací.

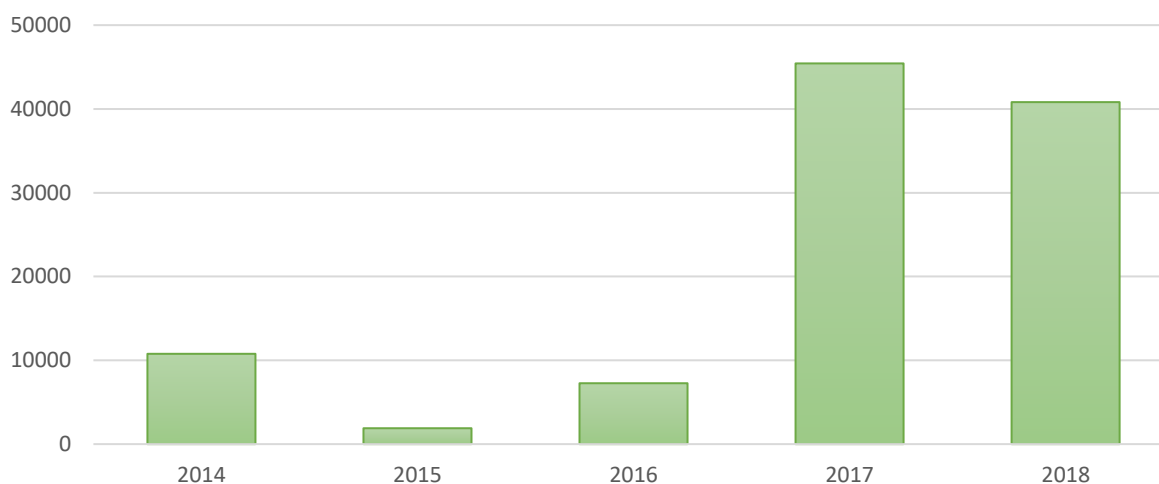
Výtvarné umění

Galerie moderního umění v Hradci Králové

Jak vyplývá z grafu vývoje návštěvnosti, galerie se potýkala v letech 2014-2016 s nízkou návštěvností v důsledku omezeného provozu. Celková rekonstrukce objektu galerie přinesla výrazné zvýšení návštěvnosti, což je zřejmé z údajů za roky 2017 a 2018. Ve své koncepci rozvoje si galerie kromě poskytování hodnotných kulturních zážitků pro svoje návštěvníky, klade za cíl získání reputace v celostátním měřítku a plného využití strategické geografické polohy Hradce Králové. Program je postaven na lákavé konfrontaci místních autorů s úspěšnými umělci vystavujícími v prestižních tuzemských a zahraničních institucích. Plánem galerie je stát se živou, progresivní institucí s rostoucí rolí ve střední Evropě. Za tímto účelem byla v letošním roce založena sbírka Collection of Central and Eastern Europe prezentující autory ze střední a východní Evropy od roku 2000 do současnosti. Kromě zemí Visegrádské čtyřky se k tomuto projektu připojuje většina zemí Balkánského poloostrova (Albánie, Chorvatsko, Srbsko, Severní Makedonie, Bulharsko, Rumunsko, Moldavská republika), pobaltské země (Litva, Lotyšsko a Estonsko) a Ukrajina. Záměrem galerie je v tomto projektu projevit české tendence a specifika a v rámci těchto snah iniciovat budoucí výstavní a výzkumné projekty postavené na spolupráci institucí z výše uvedených zemí. Je očekáváno, že se sbírka posléze začlení do mezinárodního kontextu. Navrhované aktivity by také měly přispět ke zlepšení strategie cestovního ruchu v rámci Hradecko-pardubické aglomerace. Za důležité aspekty budoucího rozvoje považuje

galerie jednak dopravní dostupnost a dále společnou prezentaci aglomerace v rámci kampaní agentury CzechTourism.

Graf 67 Vývoj návštěvnosti Galerie moderního umění v Hradci Králové v období 2014-2018

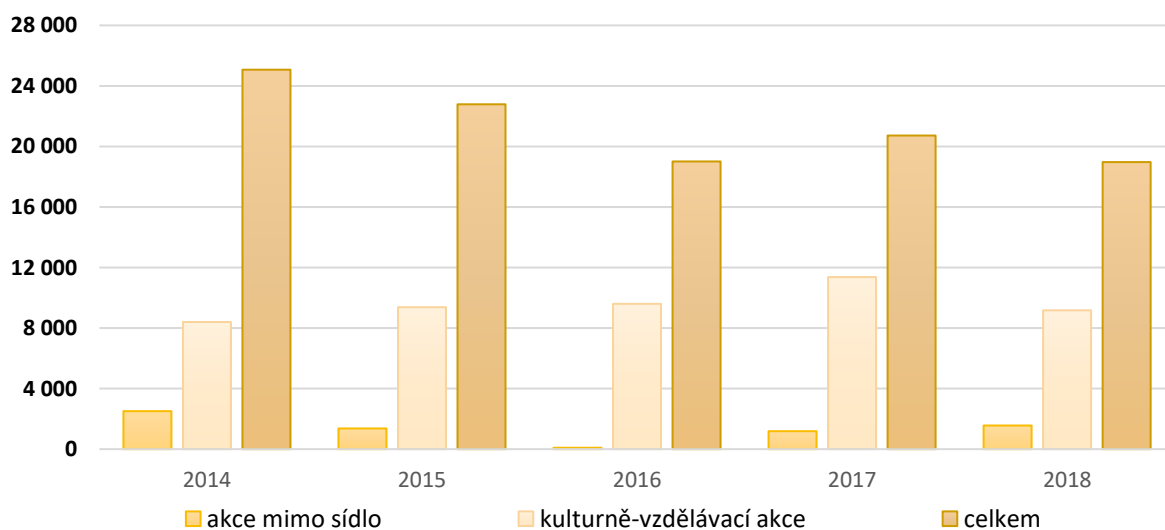

Zdroj: vlastní průzkum

Východočeská galerie v Pardubicích

S budoucností Východočeské galerie je úzce spojena národní kulturní památka Winternitzovy automatické mlýny, ve kterých dle sdělení vedení galerie najde instituce po jejich rekonstrukci nové sídlo, které bude kvalitním základem pro budování vyšší návštěvnosti spojené se zkvalitněním galerijních aktivit (budou nabídnuty nové podněty a zážitky). Majestátnost komplexu Winternitzových mlýnů bezpochyby přispěje ke zlepšení vnímání Východočeské galerie jako jedné z nejvýznamnějších pamětových a uměleckých institucí aglomerace, její návštěvnosti a napomůže realizaci potenciálně významných projektů regionálního, národního příp. nadnárodního významu. V kategorii Architektura se Dům u Jonáše umístil v publikaci agentury CzechTourism „Návštěvnost turistických cílů 2017“ na 7. z 10 míst v rámci republikového srovnání.

Graf 68 Vývoj návštěvnosti Východočeské galerie v Pardubicích v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Galerie města Pardubic

Velmi moderním projektem je již sedmým rokem fungující Galerie města Pardubic, sídlící v prostorách tzv. Příhrádku, součásti komplexu národní kulturní památky Zámek s opevněním v Pardubicích. Galerie je výsledkem iniciativy kulturní veřejnosti města, aby obohatila veřejný prostor o výstavní instituci typu "kunsthalle". Galerie představuje hostující autorské projekty, které jsou obměňovány každé dva měsíce. Cílem městské galerie je seznámit obyvatele i návštěvníky města s aktuálními uměleckými, estetickými i společenskými problémy současnosti a vytvořit pro ně relaxační a zážitkový prostor. Cílem galerie je programově se zaměřit v následujících několika letech na celoroční výstavní cykly, nahlížející na určitá témata z různých úhlů pohledu.

Velkou možností usnadnění fungování galerie, ale také její rozšíření a diverzifikaci aktivit, skýtá její plánované přestěhování do prostor Automatických mlýnů. Díky novému zasídlení bude dle vedení Centra možné realizovat i venkovní akce a Galerie tak nebude plnit pouze svoji výstavní funkci. Nové prostory by měly poskytnout také možnost vybudování i rezidenčního zázemí pro výtvarníky, tanečníky, divadelníky aj., se kterými Galerie spolupracuje. Jako nezanedbatelný problém vedení Galerie označuje i nedostatek pracovních sil, konkrétně absenci pracovníka na pozici PR manažera/produkčního na plný úvazek.

Galerie T Univerzity Hradec Králové

Vznik galerie, která je umístěna v hlavních prostorách univerzity v Hradecké ulici, se datuje do roku 1997. Jedná se o objekt tzv. společné výuky. Tato instituce svým zaměřením má nesporný význam a velký potenciál integrovaného rozvoje aglomerace. Galerie umožňuje umělcům a studentům vystavení svých děl v kultivovaném prostředí a poskytuje studentům univerzity a občanům regionu širší pohled na současné výtvarné umění s důrazem na tvorbu mladých a méně známých výtvarníků z České republiky i ze zahraničí. Hlavními problémy, se kterými se Galerie potýká, je nedostatečné zabezpečení prostoru v důsledku absence kamerového systému, nedostatečná obslužnost a hlídání výstav formou kustoda a nedostatečná propagace v rámci spádových oblastí zájmu. Společným jmenovatelem zmíněných problémů je malý provozní rozpočet. Galerie formou realizace vzájemných výstav uměleckých děl studentů, pedagogů a umělců spolupracuje s dalšími partnerskými pedagogickými fakultami, vysokými školami s programem Výtvarná umění, umělci a zahraničními vysokými školami. Z hlediska dalšího směřování je záměrem rozvíjet započatý program galerie s akcentem na potřeby a zájmy vycházející ze statutu univerzitní galerie, tj. prezentace umělecké tvorby studentů Katedry textilní tvorby a výtvarné kultury a dalších ústavů a kateder UHK, organizovat výstavy současných umělců a vytvořit prostory pro realizaci edukačních programů. Součástí dlouhodobého plánu je pak také udržet galerii v kategoriích systému registru uměleckých výstupů a zvyšovat její ratingový statut. Záměrem je také vytvořit galerijní tým a navázat spolupráci s externími kurátory. V neposlední řadě je důležité podpořit prezentaci a propagaci galerie.

Galerie P Univerzity Hradec Králové

Galerie P je projektem studentů Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Vznik výstavní činnosti byl spjat s přestěhováním Katedry výtvarné kultury a textilní tvorby do zrekonstruovaného hradeckého pivovaru v roce 2008. Vedle snahy plně využít nové prostory podnítila ustanovení Galerie P touha zviditelnit studentskou tvorbu. Ta je často skrytá a nenápadná a o její existenci se mnohokrát vůbec neví. Galerie P tak prezentuje výtvarná díla, která vznikají nejen v praktických kurzech studia na univerzitě, ale také z vlastní iniciativy studentů, z touhy vyjádřit se v umělecké rovině. Studenti tak mají možnost předvést svá díla a mají tímto šanci si najít diváka. Jen tak je asi možné, aby se mohla stát díly

uměleckými. V současné době Galerie P slouží převážně k prezentaci a obhajobám klauzurních, bakalářských a diplomových prací.

V aglomeraci se kromě výše uvedených významnějších institucí zaměřených na výtvarné umění nachází další relevantní organizace – Památník národního písemnictví – Kabinet ex libris, GALERIE ART Světlana a Luboš Jelínkovi, Galerie Artičok, Česká unie karikaturistů a časopis Keramika a sklo.

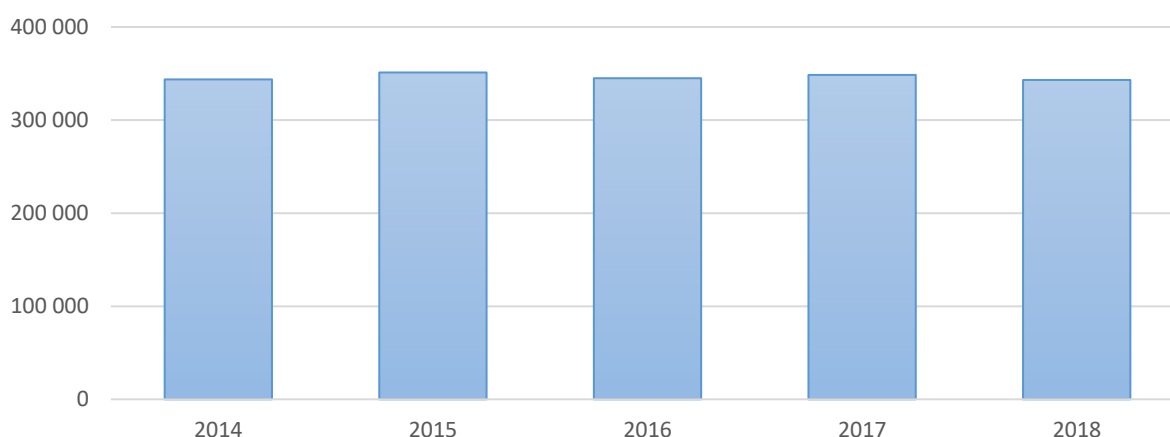
Scénická umění

Scénická umění jsou nedílnou součástí uměleckých odvětví, vyznačující se větší či menší interakcí s publikem, která často odráží aktuální společenské dění či problémy každodenního života.

V území aglomerace se kromě celostátně známých divadel – Klicperovo v Hradci Králové a Východočeské v Pardubicích – nacházejí i neméně kvalitní a již relativně etablovaná divadla Exil, DRÁK a Mezinárodní institut figurálního divadla a chrudimské divadlo Karla Pippicha.

Celková návštěvnost²⁹ divadel v Hradecko-pardubické aglomeraci se v posledních pěti letech výrazně neměnila, což dokládají i údaje o návštěvnosti za jednotlivé instituce - Graf 69.

Graf 69 Vývoj celkové návštěvnosti divadel v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018

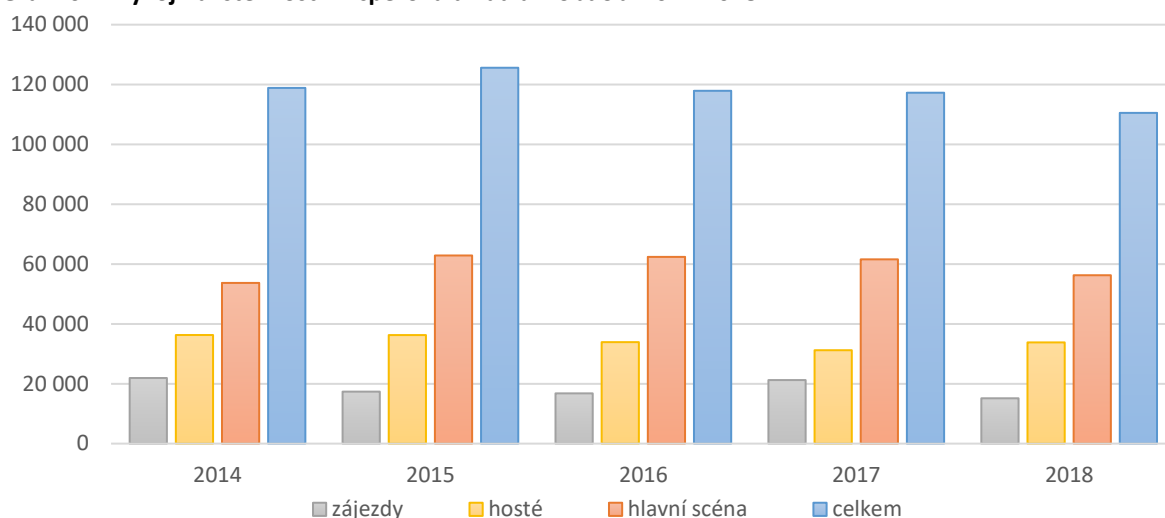
Zdroj: vlastní průzkum

Klicperovo divadlo

Vzhledem k tradici, celostátní obezřetnosti a oblíbenosti divadla se tato instituce nepotýká s nezájmem ze strany diváků, přestože návštěvnost mírně kolísá, a to ve všech segmentech návštěvnosti. Za problém vedení Klicperova divadla opakovaně považuje problematické čerpání dotací na provoz divadla, které znesnadňuje odhadování výše poskytnutých prostředků, což posléze komplikuje navyšování mezd umělců a dalších zaměstnanců aj. Nabízí se řešení v podobě uzavírání smluv o dlouhodobějším poskytování provozních dotací.

²⁹ Celková návštěvnost byla vyhodnocena jako součet hodnot návštěvnosti níže uvedených divadel s dostupnými údaji za návštěvnost v letech 2014-2018.

Graf 70 Vývoj návštěvnosti Klicperova divadla v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Východočeské divadlo Pardubice

Ačkoliv návštěvnost externích představení stagnuje a zájem o zájezdová představení mírně poklesl, na celkové návštěvnosti Východočeského divadla se to výrazně neprojeví. Určující pro celkovou návštěvnost má vývoj počtů vlastních a dovozových představení.

Graf 71 Vývoj návštěvnosti Východočeského divadla v období 2014-2018

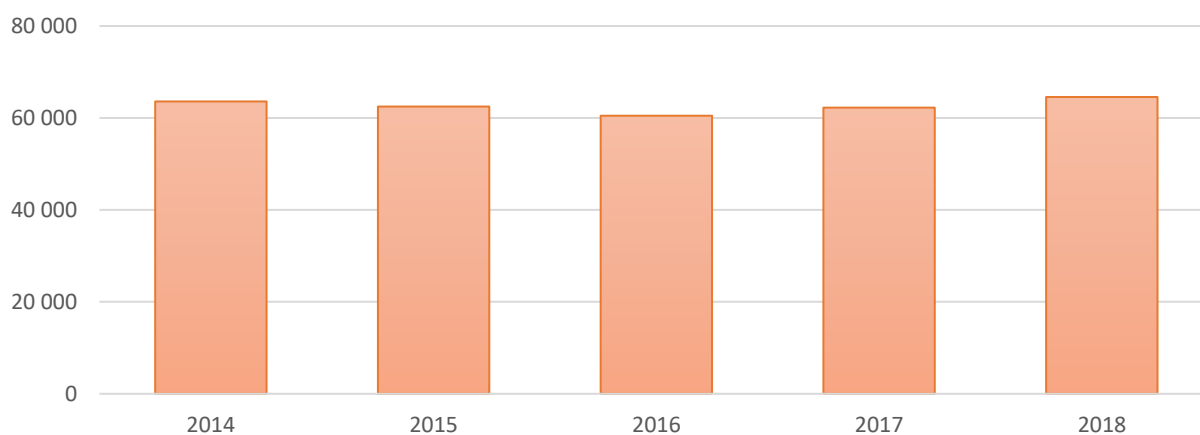
Zdroj: vlastní průzkum

Divadlo DRAK a Mezinárodní institut figurálního divadla

Divadlo, které se dle publikace „Kultura v číslech 2018“ řadí k TOP divadlům dle počtu diváků v rámci republikového srovnání, je obecně prospěšnou společností založenou Statutárním městem Hradec Králové a Královéhradeckým krajem. Jeho primární cílovou skupinou jsou děti a mládež, avšak repertoár je průběžně sestavován, tak aby oslovoval všechny cílové skupiny včetně dospělých. Z pohledu personálního osazení divadlo kontinuálně obměňuje soubor, ať již záměrně či v rámci přirozené výměny. Omezením v tomto směru je i finanční rozpočet.

Divadlo je otevřenou institucí spolupracující s kulturními, pedagogickými, ale i jinými institucemi. Aktivní je divadlo i ve směru do zahraničí – spolupořádá mezinárodní divadelní festival Divadlo evropských regionů a účastní se zahraničních festivalů. Dle sdělení vedení divadla by byla na místě veřejná podpora pro zabezpečení zahraničních výjezdů. Možností je i využití spolupráce s partnerskými městy či oblastmi. Nejčastější problém pro divadlo je však navýšování mezd vzhledem k charakteru instituce, která nepodléhá zákonným úpravám a není jí tedy automaticky zvyšován příspěvek.

Graf 72 Vývoj návštěvnosti Divadla DRAK v období 2014-2018

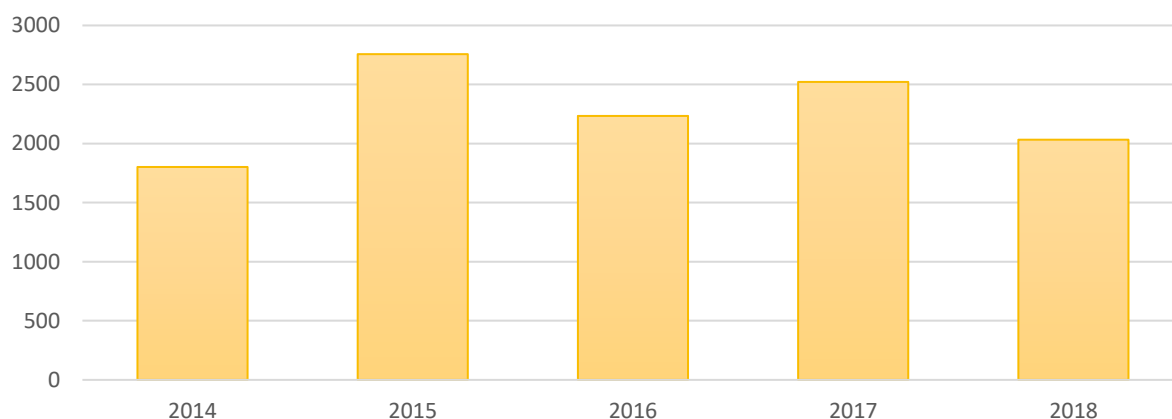
Zdroj: vlastní průzkum

Divadlo Exil

Z grafu návštěvnosti je na první pohled patrné výrazné kolísání počtu zájemců o představení tohoto menšího divadla. Právě s ohledem na svoji velikost je důležitá skutečnost, že se vedení divadla snaží neustále profesionalizovat a zkvalitňovat prostřednictvím spolupráce profesionálních režisérů, herců, scénografů, hudebníků aj.

Z technického hlediska je pro divadlo problém jeho zázemí. Divadlo potřebuje opravit elektrické vedení a s tím související vylepšení osvětlení. Významnějším problémem vyžadující větší zásah či radikální řešení je v blízké budoucnosti nutná kompletní rekonstrukce elevace, sezení pro diváky i zázemí pro herce. Z tohoto důvodu zvažuje vedení divadla přesun do nových prostor, respektive hledání adekvátních prostor.

Graf 73 Vývoj návštěvnosti Divadla Exil v období 2014-2018

Zdroj: vlastní průzkum

Divadlo Karla Pippicha

Divadlo je po celkové rekonstrukci a je i bezbariérové. V současné době se řeší modernizace audio systémů. Návštěvnost divadla se každoročně relativně stabilně pohybuje kolem 21 tis. návštěvníků. Kromě divadelní scény se ke scénickým uměním řadí dále tanec a folklór. Hradecko-pardubická aglomerace nabízí i takto zaměřené instituce. Na území aglomerace působí široké spektrum tanečních skupin a škol. Mezi výrazné taneční skupiny lze například zařadit Taneční skupinu T-BASS Hradec Králové, Taneční školu Bonstep, Tap Dance Company Avalanche, Taneční divadlo Honzy Pokusila, Taneční školu a Taneční divadlo Heleny Machové, Taneční centrum Monsignore, Taneční školu InDance, uměleckou skupinu Rinas Dance a řadu dalších. V této oblasti je v území pořádána řada mezinárodních soutěží a festivalů. Mezi nejvýznamnější lze zařadit například Entrée k tanci, festival Hradecká Odette, Festival dětského tance v Hradci Králové, The International Festival Jazz Dance Open, festival Pardubická arabeska, Folklórní festival Pardubice – Hradec Králové

Divadlo 29

Název divadlo je pro tuto instituci lehce zavádějící, jelikož se jedná o multižánrové kulturní centrum, jehož posláním je uvádění a podpora současného nemainstreamového umění napříč žánry. Prostřednictvím jednotlivých programů a projektů Divadla 29 se obyvatelé města a celého regionu mohou pravidelně setkávat s projevy současného či živého umění, v co možná nejširším spektru soudobého uměleckého vyjádření. Součástí aktivit Divadla 29 je i produkční podpora a spolupráce na vzniku nových uměleckých děl, vytváření prostoru pro komunikaci, setkávání a navazování kulturních kontaktů a vazeb v rámci regionu i mimo něj a podpora nejrůznějších kulturně-komunitních aktivit. Dokladem rozvolněnosti aktivit je i existence těsně spjatého Klubu 29, fungujícího na stejné adrese. Divadlo se potýká především se dvěma technickými problémy – přehřívání sálu a nedostatek skladovacích prostor. Přehřívání se plánuje řešit pořízením klimatizační jednotky. V této souvislosti, však vyvstávají u vedení divadla obavy z nedostatku finančních zdrojů pro úhradu provozních nákladů zařízení.

Z folklórních souborů působí na území aglomerace například tyto soubory: Sdružení přátel folklórního souboru DUPÁK, Sdružení dětského folklórního souboru ČERVÁNEK, HOLOUBEK a RADOST Pardubice, KOHOUTEK Chrudim, KVÍTEK Hradec Králové, Folklórní soubor LIPKA Pardubice, MARCIPÁNEK a PERNÍČEK Pardubice, ŠMIDLATKA Pardubice, TRDLO Pardubice a další.

7.2 Kulturní průmysly

Přestože i níže uvedené obory kulturních průmyslů vyžadují větší či menší dávku nápaditosti, originality a improvizčního talentu, jejich technická náročnost či manuální zručnost není tak vysoká. Lze tvrdit, že všeobecně mají tyto obory stále blíže k uměleckým směrům než k produkčně zaměřeným odvětvím. Pojem průmysly je v tomto smyslu používán spíše z důvodu zvyšujícího se ekonomického potenciálu a zhodnocení výsledných produktů.

Pro nastínění ne zcela jasně vymezených hranic mezi jednotlivými obory, respektive jejich časté prolínání, provázanost a vzájemné ovlivňování, je níže uvedena tabulka s několika hlavními institucemi působícími v různých odvětvích více či méně na pomezí kultury a průmyslu.

Institut umění – Divadelní ústav (státní příspěvková organizace Ministerstva kultury České republiky) spravuje web www.culturenet.cz, na kterém rozlišuje 13 kulturních a kreativních odvětví. Těchto 13 odvětví je v Hradecko-pardubické aglomeraci zastoupeno následujícími institucemi:

Tabulka 13 Seznam institucí kreativních odvětví v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)

Instituce	Sídelní útvar	Obor
Muzeum východních Čech v Hradci Králové	Hradec Králové	literatura, výtvarné umění, architektura, design, móda, umělecká řemesla, kulturní dědictví
Východočeské muzeum v Pardubicích	Pardubice	výtvarné umění, architektura, design, umělecká řemesla, kulturní dědictví
Městské muzeum v Jaroměři (vč. historické expozice v Josefově)	Jaroměř	výtvarné umění, architektura, móda, umělecká řemesla, kulturní dědictví
Africké muzeum Dr. Emila Holuba	Holice	literatura, výtvarné umění, kulturní dědictví
Galerie města Pardubic	Pardubice	výtvarné umění architektura, design
Galerie moderního umění v Hradci Králové	Hradec Králové	výtvarné umění
Východočeská galerie v Pardubicích (vč. lokality Dům u Jonáše)	Pardubice	design, umělecká řemesla
Třebechovické muzeum betlémů	Třebechovice pod Orebem	design, umělecká řemesla, kulturní dědictví
IMPULS Hradec Králové, centrum podpory uměleckých aktivit	Hradec Králové	scénická umění (divadlo, tanec, folklor), sborový zpěv, foto, film, výtvarné umění
festival OFFCITY	Pardubice	divadlo, hudba, kulturní dědictví, film, výtvarné umění, architektura
Mezinárodní festival Pardubické hudební jaro	Pardubice	Hudba
Pardubická Arabeska	Pardubice	Tanec
TANEČNÍ ŠKOLA A TANEČNÍ DIVADLO HELENY MACHOVÉ	Pardubice	Tanec
Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	Hradec Králové	Literatura
REGIONÁLNÍ MUZEUM V CHRUDIMI	Chrudim	výtvarné umění, design, umělecká řemesla
Památník národního písemnictví – Kabinet ex libris	Chrudim	výtvarné umění
GALERIE ART Světlana a Luboš Jelínkovi	Chrudim	výtvarné umění
Czech Design Map	Hradec Králové	design, móda, šperk, grafický design, ilustrace

Instituce	Sídelní útvar	Obor
Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku	Hradec Králové	výtvarné umění, design, kulturní dědictví
High voltage magic	Jaroměř	umělecká řemesla, reklama
Archiv Univerzity Hradec Králové	Hradec Králové	kulturní dědictví
Ústav historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice	Pardubice	kulturní dědictví
Kino Bio Central	Hradec Králové	Film
Podorlický skanzen Krňovice	Krňovice	umělecká řemesla, kulturní dědictví, architektura

Zdroj: <http://www.culturenet.cz/>

Tento výčet institucí a jejich oborové zařazení, v mnoha případech vícečetné, v jistém smyslu naznačuje potenciál pro rozvoj kultury a úzce propojeného cestovního ruchu v oblastech, tak aby se stala Hradecko-pardubická aglomerace atraktivitou srovnatelnou např. s jinými srovnatelnými evropskými aglomeracemi či metropolemi.

Film a video

Se záměrem dosáhnout zvýšení atraktivity svého území včetně kulturních a přírodních turistických cílů, spolupracuje Královehradecký kraj s neziskovou filmovou kanceláří East Bohemia film office, spadající pod Destinační společnost Východní Čechy se sídlem v Pardubicích. Jak již vyplývá z názvu společnosti, jedná se o organizaci, která se pod značkou Východní Čechy zaměřuje na celé území Královehradeckého a Pardubického kraje z hlediska pomoci filmařům objevovat filmařům nová a dosud filmem neokoukaná místa. Při poslední tzv. location tour byla v území aglomerace navštívena např. moderní odbavovací hala letiště Pardubice, město Chrudim a jeho Divadlo Karla Pippicha, Galerie moderního umění v Hradci Králové či bývalé ředitelství státních drah.

Zájem tvůrců a filmových štábů o území východních Čech roste. Na území Hradecko-pardubické aglomerace se natáčelo např. na náměstí v Hradci Králové, které se stalo exteriérem pro rakouský film Sarajevo ztvárňující dění kolem atentátu v roce 1914 v tomto městě, pro film Můj deník s hercem Jackiem Chanem či indický film Shine. Epizodní roli sehrají exteriéry Hradce Králové ve filmu Zlatý podraz. V interiérech hradecké vědecké knihovny natáčela reklamu i herečka Catherine Zeta Jones. V minulosti se v Hradci Králové natáčel i film Vyšší princip. Natáčelo se také v pevnostním městě Josefov v Jaroměři. Pardubice byly svědkem natáčení filmů Spalovač mrtvol, Dívka na koštěti, LOVEní, Palach, Dáblova bible či Operace Silver A.

Televize

regionálnítelevize.cz – Projekt regionalnitelevize.cz má smělý záměr propojit všechny regiony ČR a přinášet zprávy o aktuálním dění v obcích, městech a regionech na území České republiky. Na svém webu společnost Regionální televize CZ s. r. o. deklaruje pokrytí ve všech krajích Česka, avšak dle mapy na zmíněném webu není toto naplněno zcela. Území aglomerace by mělo být pokryto v celé svojí ploše.

Východočeská televize V1 – Východočeská televize V1, působí na trhu šestým rokem a ve svém portfoliu sdružuje více jak 300 klientů. Sídlo společnosti VČTV s.r.o., provozující televizní vysílání, je v pardubické části Semtín, avšak televizní studio je umístěno v druhém městském aglomeračním jádru, Hradci Králové, konkrétně v areálu hradeckého letiště. Televize vysílá 24 hodin denně na samostatném vysílacím kanálu. Dle informací je sledovanost 360 tis. diváků/týden, z nichž největší podíl činí lidé

v produktivní věkové kategorii 35-44 let. Téměř 60 % diváků celkové sledovanosti tvoří ženy. Webová stránka s více informacemi o televizní stanici je vzpravy.cz.

TV HRADEC – Lokální televizní stanice vysílající z Hradce Králové je primárně zaměřená na informování a vysílání pořadů s vazbou na dění v tomto krajském městě. Nicméně poskytuje i zpravodajství a dění z regionu. Poskytovatelem vysílacích služeb je společnost TV PROXIMA s.r.o. Velkou část programového vysílání tvoří zprávy ze sportu, tj. zejména informace o místním fotbalovém druholigovém klubu FC Hradec Králové (červenec 2019) a extraligovém hokejovém klubu Mountfield Hradec Králové. Web televizní stanice najdete na www.tvhradec.cz

HRADECKÁ INTERNETOVÁ TELEVIZE (HIT) - Hradecká internetová televize je projektem realizovaným Statutárním městem Hradec Králové plnící nejen zjevně informativní funkci, avšak má také všeobecně kulturně-vzdělávací obsah. Za poznamenání stojí například speciální rubrika mapující různé oblasti života občanů Hradce Králové – život seniorů v sérii reportáží nazvané „Hradecké poklady 2018“ či sérii „Jak se žije rodinám v Hradci Králové“ apod.

CHRUDEM.TV - K trendu provozování lokálních televizí se od roku 2011 zařadilo i okresní město Chrudim, provozující televizní stanici „CHRUDEM.TV“, o které lze zjistit více informací, na stejnojmenném webu. V důsledku funkce veřejné služby provozovatele je zaměření této místní stanice všeobecné, zahrnující jak zprávy a informace ze společnosti, kultury i sportu. Televize svými stejně nazvanými rubrikami oslovuje především cílovou skupinu studentů a návštěvníků města.

Rozhlas

Český rozhlas – Český rozhlas provozuje regionální stanice ve všech krajích ČR, studia se tedy nachází i v obou krajských centrech na území Hradecko-pardubické aglomerace. V souladu s funkcí Českého rozhlasu jakožto veřejného nezávislého média je programová náplň stanic velmi pestrá, aby uspokojila všechny kategorie obyvatelstva. Specifikem regionálních stanic je větší informovanost o regionálním dění a jejich větší sepětí s lokální a regionální společností a institucemi. Již zavedenou praxí je spolupráce s četnými známějšími osobnostmi s televizních obrazovek či éteru celostátních rozhlasových stanic a rádií. Z hlediska počtu zaměstnanců je větší studio v Hradci Králové zaměstnávající 71 pracovníků ve srovnání s 55 v pardubickém rozhlasovém studiu. Přestože zahájení provozu východočeského vysílače proběhlo 26. 8. 1945, začlenění východočeského regionálního vysílání do tehdejšího československého rozhlasu proběhlo až během listopadu 1950.

Hitrádio Černá Hora – do konglomerátu s označením „hitrádio“, poskytujícího soukromé rádiové vysílání prostřednictvím studií ve většině krajských měst, se řadí i soukromá rádio stanice s původním názvem „Rádio Černá hora“, pokrývající svým signálem především území Královehradeckého kraje, ale výrazně zasahující i do území Pardubického a Středočeského kraje.

Rádio Hey Profil – obdobným způsobem jako výše uvedené společenství několika rádiových stanic Hitrádio funguje i rádio Hey. Z Pardubic v rámci této sítě rádií vysílá stanice Rádio Hey Profil.

Videohry

Do odvětví počítačových her byly zařazeny obory s označením 58.2 Vydávání softwaru a 58.21 Vydávání počítačových her (dle klasifikace odvětvových činností CZ NACE). Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí v současné době 10 subjektů podnikajících v této oblasti. Za období 2014-2018 se tento počet ztrojnásobil (v roce 2014 byly v území 3 subjekty s tímto ekonomickým zaměřením). Z hlediska geografického rozmístění se subjekty koncentrují ve větších městech aglomerace (Hradec Králové, Pardubice, Chrudim). Nicméně oproti roku 2017 v tomto odvětví nově

přibyly firmy se sídlem v obcích Černožice, Praskačka a Stěžery a donedávna se jedna firma nacházela ve Starém Hradišti.

Hudba

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí celá řada hudebních těles různých žánrů. K nejvýznamnějším hudebním tělesům činným ve svém oboru lze zařadit:

Barocco sempre giovane, o.p.s. - soubor, produkuje klasickou hudbu. Na základě analýzy počtu absolvovaných koncertů tohoto souboru je odůvodněné se domnívat, že se jedná o stabilní sdružení, o které je proječován trvalý zájem v celém území ČR. Kromě České republiky, koncertoval soubor i v blízkém zahraničí (Německo a Rakousko) a v roce 2014 několik koncertů ve Španělsku.

Filharmonie Hradec Králové – hudební těleso, které se dlouhodobě věnuje oslovování mladšího publika, prolínání hudebních žánrů a koncertům typu crossover. Filharmonie koncertuje v síních mnoha evropských zemích a od roku 2005 pořádá ve spolupráci s Českým rozhlasem – Vltava unikátní festival Hudební fórum Hradec Králové.

Komorní filharmonie Pardubice – souborem taktéž vystupujícím i v mezinárodním měřítku je pardubická Komorní filharmonie. Jedná se o tradiční hudební těleso, které v roce 2018 oslavilo 50 let svého nepřetržitého působení.

Chrudimská komorní filharmonie, z. s. - soubor působící převážně na regionální úrovni. Členskou základnu tvoří především učitelé a mimořádně nadaní žáci ZUŠ Chrudim, ale i studenti konzervatoří a amatérští hudebníci z města a blízkého okolí. Orchester je věrný základům spolkové činnosti, snaží se o rozvíjení talentu svých hráčů o přátelskost a vstřícnost uvnitř orchestru a o obohacení kulturního života města a kraje.

Komorní soubor ŠKROUP – soubor má svůj původ ve spolku vzniklém již v roce 1920, věnujícím se sborovému zpěvu. Instrumentální a pěvecký soubor vznikl později. Soubor pořádá pravidelné koncerty na radnici v Lázních Bohdaneč, ale i v řadě dalších měst.

Vysokoškolský umělecký soubor Pardubice – Univerzita Pardubice – zaměřuje se na mnoho různých hudebních žánrů (klasická vokální a vokálně-instrumentální díla, jazz, soul, muzikálové písně, gospel, scénickou a alternativní hudbu) a spolupracuje s řadou výše uvedených hudebních těles například Filharmonií Hradec Králové a Komorní filharmonií Pardubice.

Dechový orchestr města Hradce Králové – tradiční hudební soubor v současnosti uskutečňuje mnoho zájezdů a úspěšných koncertních vystoupení doma i v zahraničí a účastní se řady prestižních festivalů dechové hudby. Ve svém repertoáru má nejen tradiční skladby významných českých autorů symfonické, koncertní a dechové hudby, ale i díla světových autorů a skladby různých žánrů a druhů.

Gentlemen Singers – vokální soubor Gentlemen Singers je českým mužským profesionálním oktetem, vítězem mezinárodních soutěží a pravidelným účastníkem významných festivalů.

Tisk

Kromě celostátních deníků, které mají ve svých vydáních obsaženou regionální rubriku, vycházejí samozřejmě v různých časových periodách mnohá další periodika věnující se dění na místní či regionální úrovni. Vzhledem ke skutečnosti, že není území aglomerace nijak oficiálně institucionalizované a ukotvené ve správním systému a administrativním členění tzv. účelově vymezené území, žádné periodikum, které by se věnovalo výhradně této oblasti, neexistuje. Občanům měst aglomerace jsou distribuovány tiskoviny:

- týdeníky – Týdeník Hradečák – Hradec Králové; Týdeník Pernštejn – Pardubicko; Zpravodaj Radnice (Hradec Králové).
- měsíčníky – Chrudimský zpravodaj; Zpravodaj (Jaroměř); Holické listy; Zpravodaj (Týniště nad Orlicí); Chlumecké listy
- dvouměsíčníky – Zpravodaj (Lázně Bohdaneč)

Pro zájemce o zajímavosti o Pardubicích a jejich okolí vychází dvakrát ročně časopis „To jsou Pardubice“. O jednotlivých městech a regionu vycházejí i další, většinou internetové noviny se všeobecným či specifickým zaměřením:

- Novinychrudim.cz
- Chrudimskenoviny.cz
- Jaroměřský posel – inzertní noviny pro oblast Jaroměře a okolí
- Jaromersko.cz
- Holické noviny (holickenoviny.cz)
- ORIN – inzertní noviny pro oblast okresu Rychnov nad Kněžnou se sídlem v Týništi nad Orlicí

7.3 Kreativní průmysly

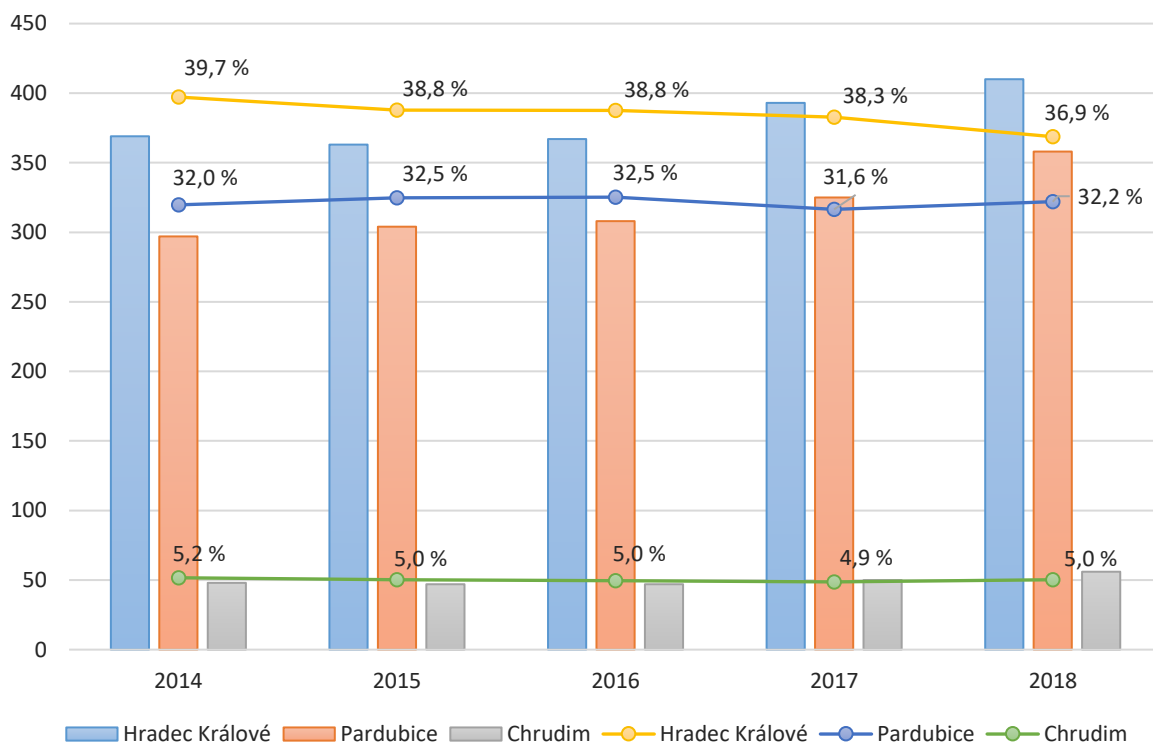
Jak správně naznačuje nadpis této kapitoly, jejím obsahem jsou stručná zjištění o stavu a vývoji v odvětvích kreativních průmyslů, tj. oborech vyžadujících vysokou míru talentu, fantazie a osobní kreativity.

Design a Módní návrhářství – obory Design a Módní návrhářství se do klasifikace CZ NACE oba řadí pod označení 74.1 a 74.10 Specializované návrhářské činnosti. Subjektů spadajících do této klasifikační třídy se v území aglomerace nacházelo od roku 2014 stále více. V roce 2018 jejich počet prozatím dosáhl hodnoty 130.

Architektura – za účelem zjištění počtu subjektů vykonávajících architektonické činnosti byl zvolen obor s označením 71.11 Architektonické činnosti (dle klasifikace odvětvových činností CZ NACE). Počet architektů a architektonických studií a firem se během období 2014-2018 postupně zvyšoval od 418 v roce 2014 až k 612 subjektům v roce 2018.

Reklama – do reklamního odvětví byly zařazeny obory s označením 73.1 Reklamní činnosti, 73.11 Činnosti reklamních agentur a 73.12 Zastupování médií při prodeji reklamního času a prostoru (dle klasifikace odvětvových činností CZ NACE). V roce 2014 působilo v území aglomerace v tomto odvětví 929 podnikatelských subjektů, z nichž 39,7 % (369) mělo svoje sídlo v Hradci Králové, 31,9 % (297) v Pardubicích, 5,2 % v Chrudimi (48) a dále pak v Jaroměři, Přelouči, Holicích, Týništi nad Orlicí, Lázních Bohdaneč, Černilově, Nechanicích a dalších menších obcích. O rok později se celkový počet subjektů zvýšil o 7. Podíly se v případě Pardubic navýšily na 32,5 %, Hradce Králové snížily na 38,8 %, Chrudimi na 5 % aj. O dalších rok později tj. v roce 2016 se počet zvýšil o dalších 11 subjektů na 947. Podíly jednotlivých měst z hlediska sídel subjektů zůstaly setrvalé. Důležitost činností reklamy se potvrdila nárůstem počtu subjektů tohoto odvětví v roce 2017 na 1 027. Podíly jednotlivých měst jsou však relativně neměnné. V roce 2018 je viditelný další nárůst počtu subjektů na 1 112. Z hlediska podílů jednotlivých měst nedošlo kromě snížení procenta Hradce Králové na 36,8 % k žádné markantnější změně.

Graf 74 Absolutní počty a podíly subjektů reklamního odvětví ve třech největších městech v území hradecko-pardubické aglomerace v období 2014-2018

Zdroj dat: ČSÚ

Výše uvedené informace o vývoji počtu podnikatelských subjektů v Hradecko-pardubické aglomeraci jasně ukazují na vzrůstající důležitost nejen kreativních odvětví, ale lze tvrdit, že vzrůstá význam individuální kreativity, nápaditosti a fantazie, které se stávají cenným zdrojem konkurenceschopnosti zejména podnikatelských subjektů.

7.4 Příbuzná průmyslová odvětví

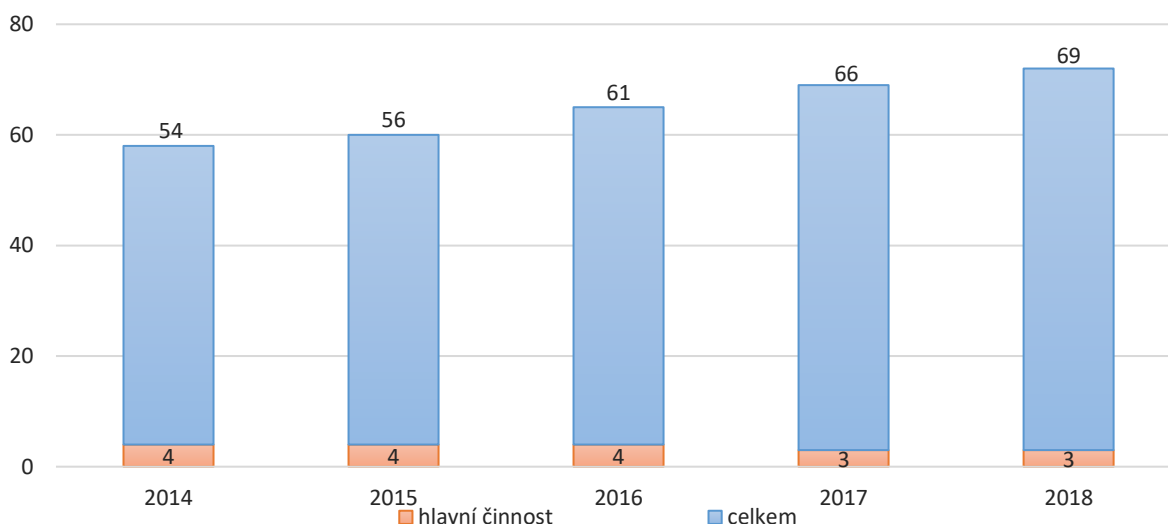
S kreativními průmysly souvisejí i odvětví ryze technická jako je výroba elektronických zařízení, při které se v relativně velké míře uplatňuje velká dávka osobní invence, nápadů a originality.

Výroba počítačů – pro účely analýzy byla zvolena odvětví řadící se do třídy klasifikace CZ NACE 26 Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení. Přímou výrobu počítačů a jim technicky podobným přístrojům se vztahuje podtřída 26.2 Výroba počítačů a periferních zařízení. Nicméně vzhledem k procesní propojenosti a vzájemné provázanosti s dalšími obory dalších podtříd (26.1 a 26.3) byly zařazeny k výrobě PC i tyto třídy.

V roce 2014 bylo v aglomeraci celkem 54 podnikatelských subjektů, z nichž jako svoji hlavní činnost s označením 26.2 Výroba počítačů a periferních zařízení uváděly pouze 4 firmy. V roce 2015 se počty příliš nezměnily – celkový počet subjektů se zvýšil o 2 a počet přímo zaměřených firem zůstal neměnný. Následující rok 2016 zaznamenal další zvýšení celkového počtu subjektů na 61, ale počet firem zabývajících se přímo výrobou osobních počítačů apod. zůstal nadále beze změny. Rok 2017 byl svědkem dalšího mírného nárůstu v počtu subjektů na 66. Počet specializovaných výrobních podniků

na produkci počítačů se však snížil na 3. Rok 2018 se z vývojového hlediska téměř shodoval s rokem předchozím – došlo k nárůstu o další 3 subjekty v celkovém počtu na 69, avšak výrobní podniky zůstaly nadále pouze 3.

Graf 75 Počty subjektů odvětví výroby počítačů a periferních zařízení v území hradecko-pardubické aglomerace v období 2014-2018

Zdroj dat: ČSÚ

Odvětví mobilních telefonů – dle klasifikace CZ NACE oborově úzce propojené odvětví mobilních telefonů (26.3 Výroba komunikačních zařízení) nezaznamenalo podobně jako výroba PC výraznou kvantitativní změnu – během období 2014-2018 se počet subjektů zvýšil z 12 na 14 firem.

Hlavní zjištění:

- Značné a dále se zvyšující propojení kulturních průmyslů s provozem a propagací památek a paměťových institucí
- Problematické čerpání dotací ze strany divadel a s tím související vysoce problematické stanovování mezd zaměstnanců, resp. jejich navyšování
- S ohledem na identifikované organizace kulturních a kreativních průmyslů, příbuzných odvětví nefungují kreativní klastry ani inkubátory, které oslabují rozvoj tohoto stále významnějšího segmentu ekonomiky
- Z hlediska zvýšení atraktivity cestovního ruchu nedostatečné informování veřejnosti o aglomeraci, resp. jejich konkrétních městech jako využitých lokacích filmového průmyslu
- Potenciál zvýšení zahraniční obeznamenosti s hradecko-pardubickým regionem s ohledem na dlouhodobou zkušenost se zahraničními vystoupeními klasických hudebních těles z Hradce Králové a Pardubic
- Slabá obeznamenost s potenciálem kreativních odvětví a s tím související relativně malý zájem o technické obory (viz např. Střední uměleckoprůmyslová škola hudebních nástrojů a nábytku).

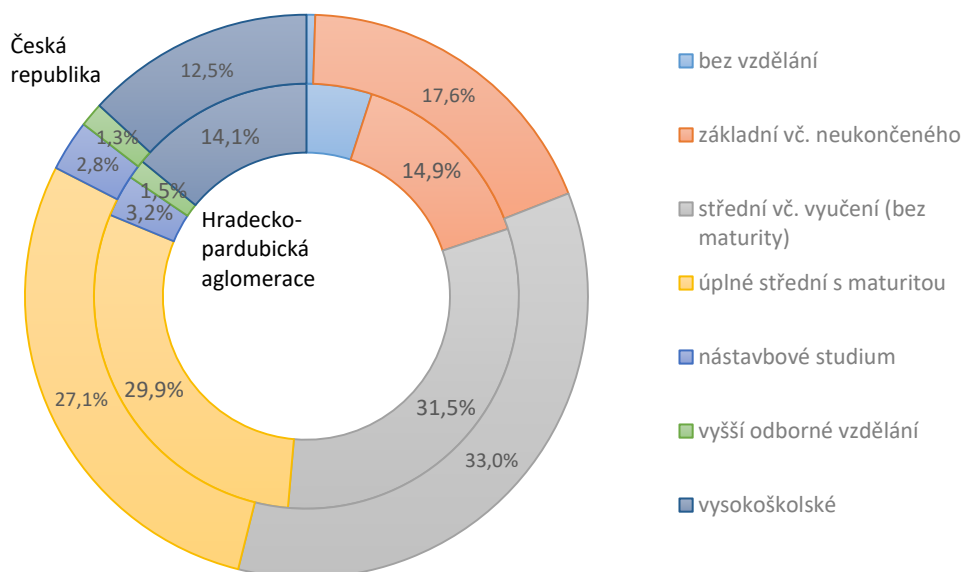
8 Vzdelanostní struktura a vzdělávání

Vzdelanostní úroveň, kterou do určité míry ovlivňuje dostupnost a kvalita vzdělávacích institucí, je jedním ze základních ukazatelů kvality lidských zdrojů. Zajištění kvalifikované a kvalitní pracovní síly pro zaměstnavatele v aglomeraci by mělo být hlavním úkolem zejména středních a vyšších odborných škol. Poptávka po určitých profesích by měla mít do určité míry vliv na strukturu nabízených studijních oborů tak, aby absolventi středních a vyšších odborných škol nacházeli uplatnění na místním trhu práce. Neméně významná je také práce se žáky v mateřských a základních školách, kde je potřebné postupně děti navádět k tomu, aby přemýšlely o svých kvalitách, schopnostech a dokázaly se rozhodnout pro budoucí povolání.

8.1 Vzdelanostní struktura obyvatelstva

Hradecko-pardubická aglomerace patří k územím s vyšší průměrnou úrovní vzdelanosti obyvatel.³⁰ V roce 2011 ve vzdelanostní struktuře převažovali obyvatelé s minimálně dosaženým vzděláním úplným středním s maturitou a vyšším (rok 2011 = 48,6 %), což byly hodnoty jak nad průměrem Česka, tak i obou krajů na jejichž území se aglomerace nachází. Do aglomerace bylo v roce 2011 koncentrováno necelých 45 % vysokoškolsky vzdělaných osob a více jak 35 % obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou

Graf 76 Porovnání vzdelanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v aglomeraci a v ČR

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011

Z dat za oba kraje lze předpokládat, že vzdelanostní struktura v území aglomerace se za posledních šest let zlepšila.

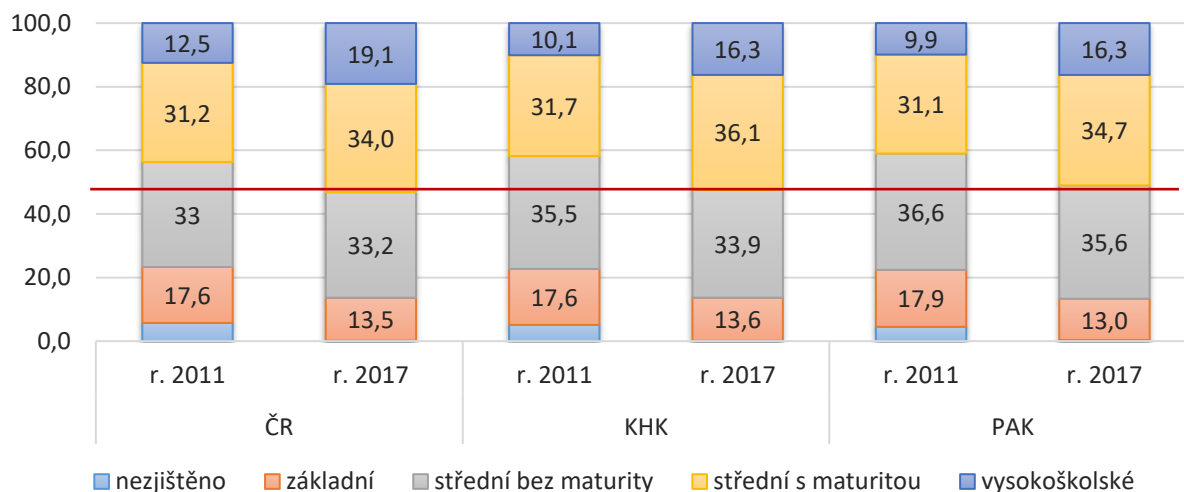
Královéhradecký kraj i Pardubický kraj patří v porovnání s ostatními kraji Česka k regionům s průměrnou úrovní vzdelanosti obyvatel. Vzdelanostní struktura obyvatel se trvale zlepšuje a téměř již dosahuje průměru Česka. Necelou polovinu populace starší 15 let tvoří v obou krajích lidé s maximálním dosaženým vzděláním základním nebo středním bez maturity – průměr ČR je 46,8 %. Nad

³⁰ Za území aglomerace jsou dostupná data za vzdelanostní strukturu pouze ze SLDB 2011. Aktuální data jsou k dispozici pouze za Královéhradecký kraj a Pardubický kraj, ve kterých se aglomerace nachází.

průměrem ČR se kraje pohybují u podílu osob se středním vzděláním bez maturity i s maturitou. Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním v kraji roste, ale je pod průměrem ČR o necelé 3 p. b.

Graf 77 Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v Královéhradeckém, Pardubickém kraji a v ČR (rok 2017)

Zdroj: Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – roční průměry – rok 2017, vlastní zpracování

8.2 Vzdělávání v aglomeraci

Z pohledu potřeb obyvatel aglomerace je také důležitá dostupnost jednotlivých úrovní vzdělávací soustavy. Zřizovateli škol a školských zařízení na území Hradecko-pardubické aglomerace jsou také obce, církve a náboženské společnosti, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a další fyzické nebo právnické osoby. Obce zřizují naprostou většinu základních a mateřských škol v aglomeraci z důvodu povinnosti zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky a podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na svém území. Podrobné hodnocení vzdělávací soustavy v aglomeraci je provedeno odděleně po jednotlivých typech vzdělávacích institucí.

Předškolní vzdělávání a péče

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami, dětskými skupinami a zařízeními pečujícími o děti do tří let.

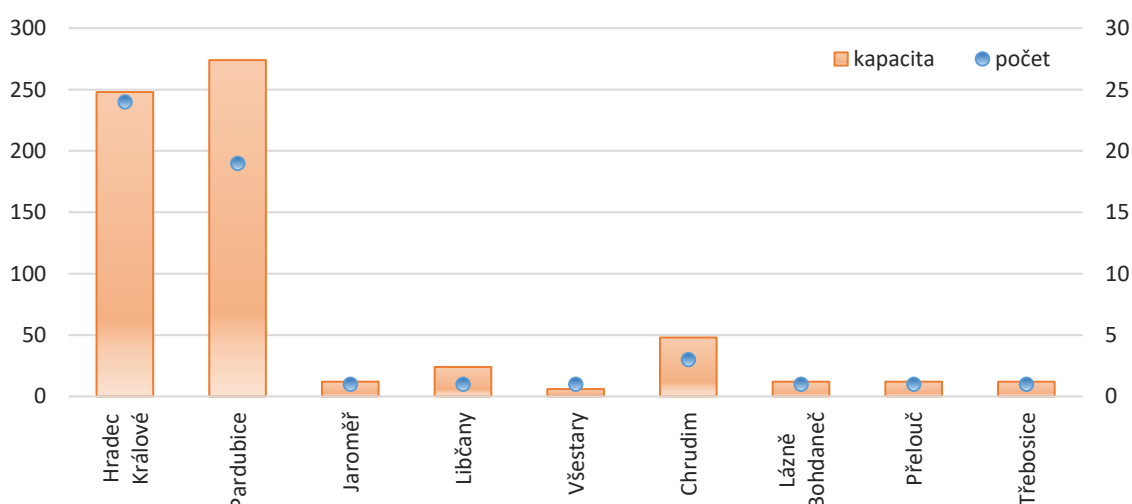
Výchova a péče o děti do tří let není v České republice systémově řešena. Do 1. 4. 2012 tuto péči zajišťovaly jesle, které patřily mezi zvláštní dětská zdravotnická zařízení pečující o všestranný rozvoj dětí ve věku do 3 let. S účinností ode dne 1. 4. 2012 je v platnosti zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který částečně nahrazuje zákon č. 20/1966 Sb. V souladu s tímto zákonem již jesle nepatří mezi zdravotnická zařízení. Obdobnou péči, která byla poskytována v jeslích, je možno poskytovat kupř. v režimu vázané živnosti dle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších právních předpisů, „péče o děti do 3 let věku v denním režimu“. Statistika Ministerstva zdravotnictví na úroveň obcí tak již není dostupná. Jesle jsou nahrazovány a doplňovány soukromými institucemi, které však mohou být finančně náročné, tudíž pro rodiny často nedostupné a absence širšího spektra těchto zařízení může znemožňovat zapojení matek po mateřské a návazné rodičovské dovolené dříve než ve 3 letech dítěte. Dle databáze serveru www.topskolky.cz působí v území aglomerace celkem 10

organizací (z toho 3 veřejné a 7 soukromých) poskytujících služby péče o dítě do tří let věku v denním režimu (6 v Hradci Králové, 2 v Pardubicích a 1 v Chrudimi a v Horních Ředvicích).

Důležitou roli v předškolním vzdělávání sehrávají v posledních letech dětské skupiny, které rozšířily spektrum nabízených služeb pro předškolní děti. Dětské skupiny poskytují pravidelnou péči o předškolní děti již od jednoho roku věku do zahájení povinné školní docházky. Umožňují docházku v rozsahu nejméně 6 hodin denně každý pracovní den v týdnu. Dle nastavených standardů může být v dětské skupině maximálně 24 dětí. Dle velikosti skupiny je pak určen počet pečujících osob s pedagogickým, zdravotnickým či sociálním vzděláním nebo s profesní kvalifikací chůvy. Dětské skupiny poskytují služby buď široké veřejnosti tzv. veřejná dětská skupina nebo mohou být zřizovány zaměstnavatelem jako služba určená pro děti jeho zaměstnanců, tj. podniková dětská skupina.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 dle evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR³¹ celkem 52 dětských skupin o celkové kapacitě 648 míst. V hradecké části aglomerace se nachází 52 % dětských skupin s kapacitou 290 míst, které jsou lokalizovány zejména do Hradce Králové (24 DS), Jaroměře, Libčany a Všestary. Pardubická část aglomerace nabízí 358 míst v dětských skupinách, které jsou z velké části lokalizovány do Pardubic (19 DS), dále pak do Chrudimi (3 DS), Lázní Bohdaneč, Přelouče a Třebosic. Poskytovatelem na území aglomerace jsou především nestátní nezisková organizace, dále pak vysoká škola a zaměstnavatelé.

Graf 78 Kapacita dětských skupin na území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)

Zdroj: MPSV ČR - <http://www.dsmpsv.cz>

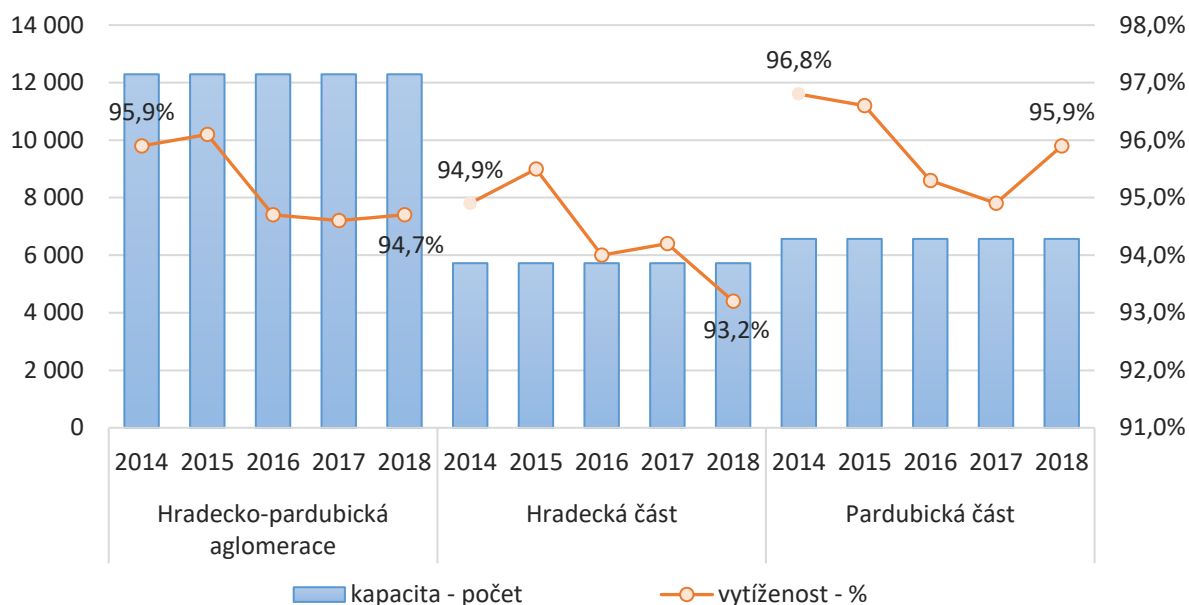
V nejširší míře zajišťují předškolní vzdělávání mateřské školy, popř. je realizováno v přípravných třídách základních škol. Ve školním roce 2017/18 nabízelo předškolní vzdělávání v mateřských školách na území Hradecko-pardubické aglomerace celkem 70 obcí, což je necelá polovina (48,3 %) obcí aglomerace.

Předškolní vzdělávání zajišťuje v území celkem 144 subjektů registrovaných v rejstříku škol, z toho 89,6 % zřizovatelů byly obce, 6,3 % privátní subjekty, 2,1 % kraje a 2,1 % církev. Pozitivní trend prudkého růstu počtu dětí v mateřských školách se v posledních třech letech zastavil, což je zřejmé i z grafu - Graf 79. Ze 70 obcí mělo plně naplněnou kapacitu 21 obcí (30 %). Další 34 obcí mělo naplněnost 90 % a

³¹ Projekt MPSV ČR, Podpora implementace dětských skupin <http://www.dsmpsv.cz>

vyšší - Obrázek 24. Tento trend odpovídá demografickému vývoji počtu živě narozených dětí. Zvýšený zájem o předškolní vzdělávání již pomíjí a populačně silnější ročníky 2007-2010 se přesunuly na ZŠ.

Graf 79 Kapacita a vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014-2018

Zdroj: MŠMT-rejstřík škol, Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Zvýšená poptávka po předškolním vzdělávání (instituce pro děti do 3 let či MŠ) bude v budoucnu především lokální záležitostí spojenou s posunem hranice nástupu dětí do mateřské školy na 2 roky, se zajištěním povinné školní docházky před nástupem na ZŠ. Mateřské školy budou muset zajistit chůvy pro děti od 2 do 3 let, což je dáno novelou Školského zákona³².

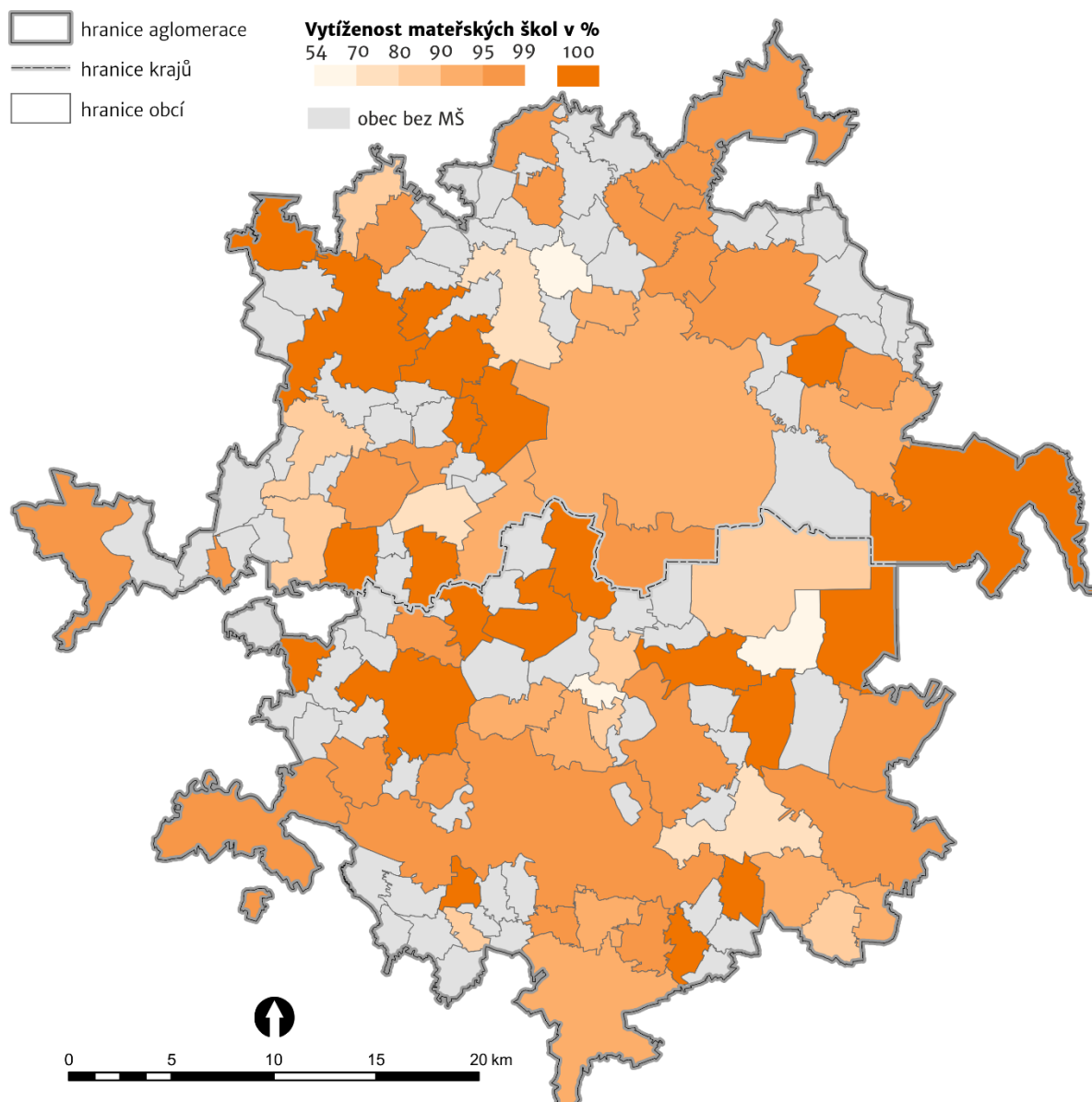
Zvýšený zájem může být o některá zařízení nabízející alternativní formy vzdělávání a také může být spojen s kvalitou nabízeného vzdělání či s intenzivnějším rozvojem některých území. Krátkodobě lze také očekávat zvýšený zájem v obcích ve vazbě na intenzivnější bytovou výstavbu.

Místní akční plány ORP Hradec Králové i ORP Pardubice mapují hlavní problémy, potřeby a plány jednotlivých vzdělávacích institucí v území. Dle dostupných informací³³ potřebují mateřské školy rozvíjet zejména následující oblasti – investice do infrastruktury včetně vybavení, polytechnické vzdělávání, inkluzivní/společné vzdělávání, matematická a čtenářská pregramotnost, iniciativa a kreativita dětí.

³² „Do mateřské školy jsou přijímány děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však děti od 2 let.“ Toto ustavení platí do 31. 8. 2020 (paragraf 34 odst. 1).

³³ Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice (březen 2019),

Obrázek 24 Vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2017/2018

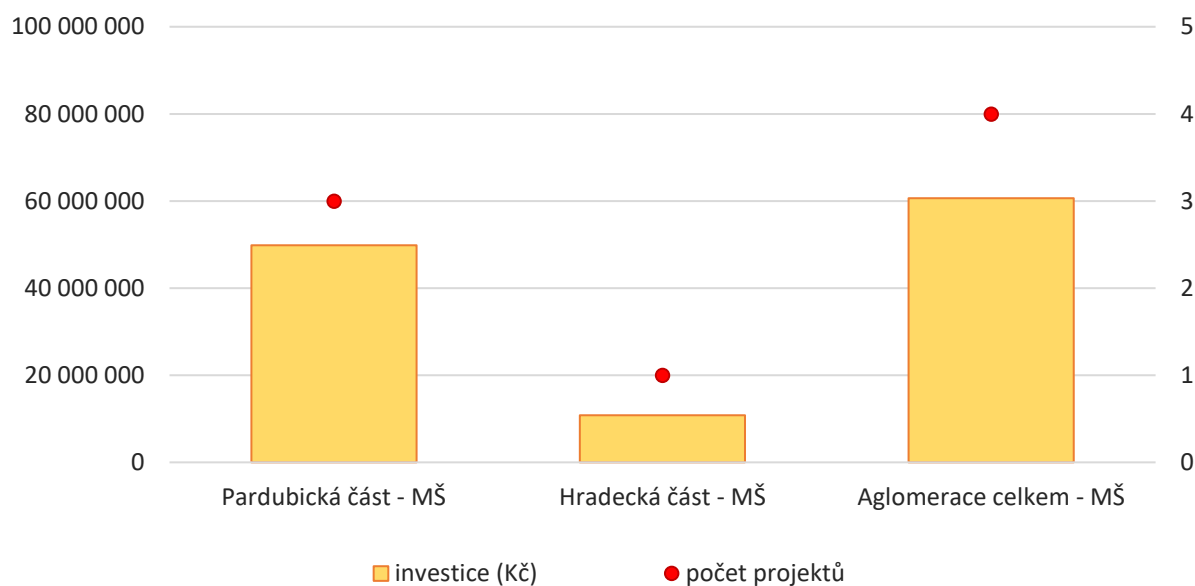

Investice a rozvoj vzdělávání

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol,
Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

Podíl mateřských škol, které úspěšně využily finanční prostředky z IROP na výstavbu nebo modernizaci budov, bylo v aglomeraci velmi málo – necelá 3 %. V programovém období 2014-2020 byly na území aglomerace zrealizovány pouze 4 projekty v rámci individuálních výzev IROP zaměřené na rozšíření kapacit MŠ v celkové výši 60 654 074 Kč (Graf 80). Všechny projekty byly zaměřeny na rozšiřování kapacit vzdělávacích institucí mateřské školy, případně dětské skupiny - Příloha 1.

Graf 80 Přehled investic mateřských škol z IROP (květen 2019)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Zjišťování absorpční kapacity³⁴ realizované v roce 2019 ukázalo, že v území zůstává obecná potřeba zlepšení technického stavu MŠ včetně zahrad a vybavenosti areálů, zajištění odpovídajícího vybavení dle aktuálních standardů.

V ostatních oblastech uvedly mateřské školy jako nejvýznamnější překážky pro rozvoj

- polytechnické vzdělávání – nedostatek financí, absenci pozice samostatného pracovníka pro rozvoj polytechnického vzdělávání, malý zájem pedagogů o tuto oblast nebo jejich strach o bezpečnost dětí;
- inkluzivní/společné vzdělávání – velký počet dětí ve třídách, nedostatečné finanční zajištění personálních nákladů na práci s heterogenními skupinami dětí (např. asistentů pedagoga, pedagogické i nepedagogické pracovníky), technická nemožnost bezbariérových úprav školy;
- matematická a čtenářská pregramotnost – nevyhovující materiálně-technické zázemí, chybějící finanční prostředky na inovace, výměnu a nákup dostatečného množství pomůcek, málo interaktivních metod a možností pro sdílení dobré praxe;
- rozvoj kompetencí k iniciativě a kreativitě dětí – nedostatek finančních prostředků pro zajištění pomůcek, literatury apod., nedostupnost informačních a komunikačních technologií a chybějící příležitosti k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti rozvoje iniciativy a kreativity dětí.

³⁴ Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

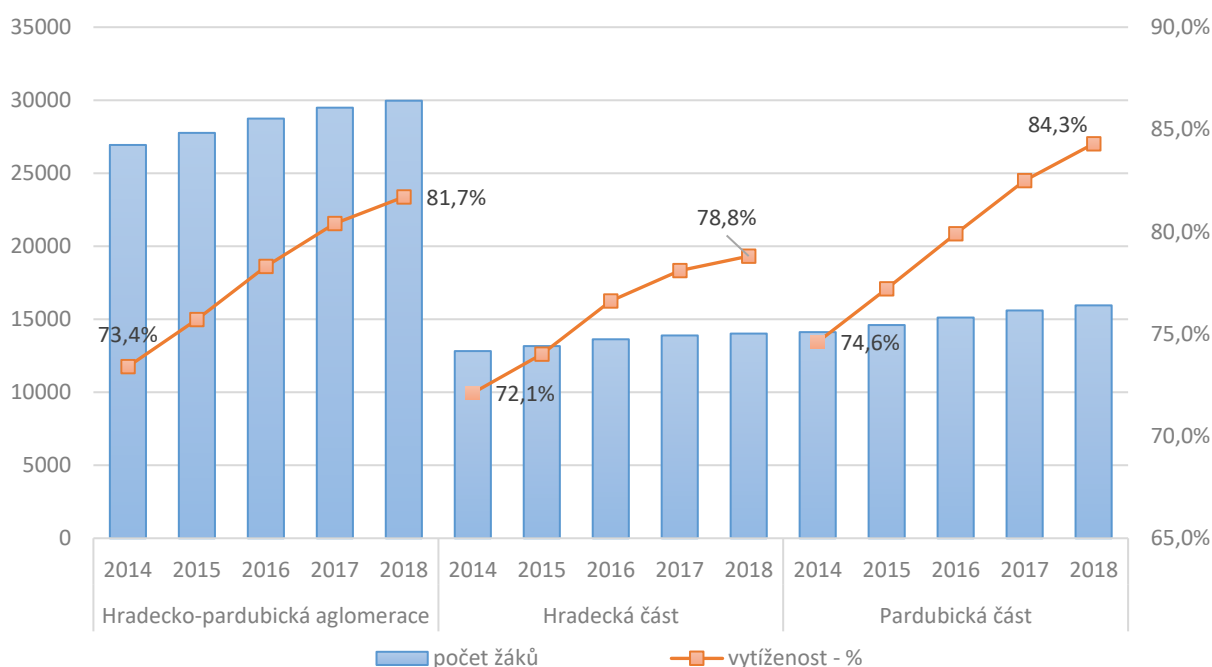
Základní vzdělávání

V roce 2018 působilo na území Hradecko-pardubické aglomerace celkem 110 základních škol, přičemž v naprosté většině (81,8 %) byly zřizovatelem obce. Základní školy s 1. stupněm se nachází v celkem 29 obcích a základní školy s 1. a 2. stupněm ve 22 obcích. Mnohé školy, zejména v Pardubicích a Hradci Králové, jsou specializované na určité oblasti (jazyky, tělesná výchova, matematika apod.) a vytvářejí tak prostor pro nadané žáky.

Kapacitu základních škol lze považovat za dostatečnou i vzhledem k růstu počtu žáků v posledních letech. Z grafu (Graf 81) je zřejmé, že negativní trend poklesu počtu žáků na základních školách se zastavil, a počet žáků v posledních letech na základních školách mírně stoupá, což je zejména vlivem vyššího přílivu dětí do 1. ročníků. Od školního roku 2013/14 došlo v aglomeraci k nárůstu o 3 031 žáků, tedy o více jak 11 %. Tento pozitivní trend se však v následujících letech změní. Na základě demografického vývoje lze očekávat postupný obrat. Počet dětí nastupujících do prvních tříd se bude stabilizovat, postupem času začne mírně klesat a dočasně poroste počet žáků na druhém stupni.

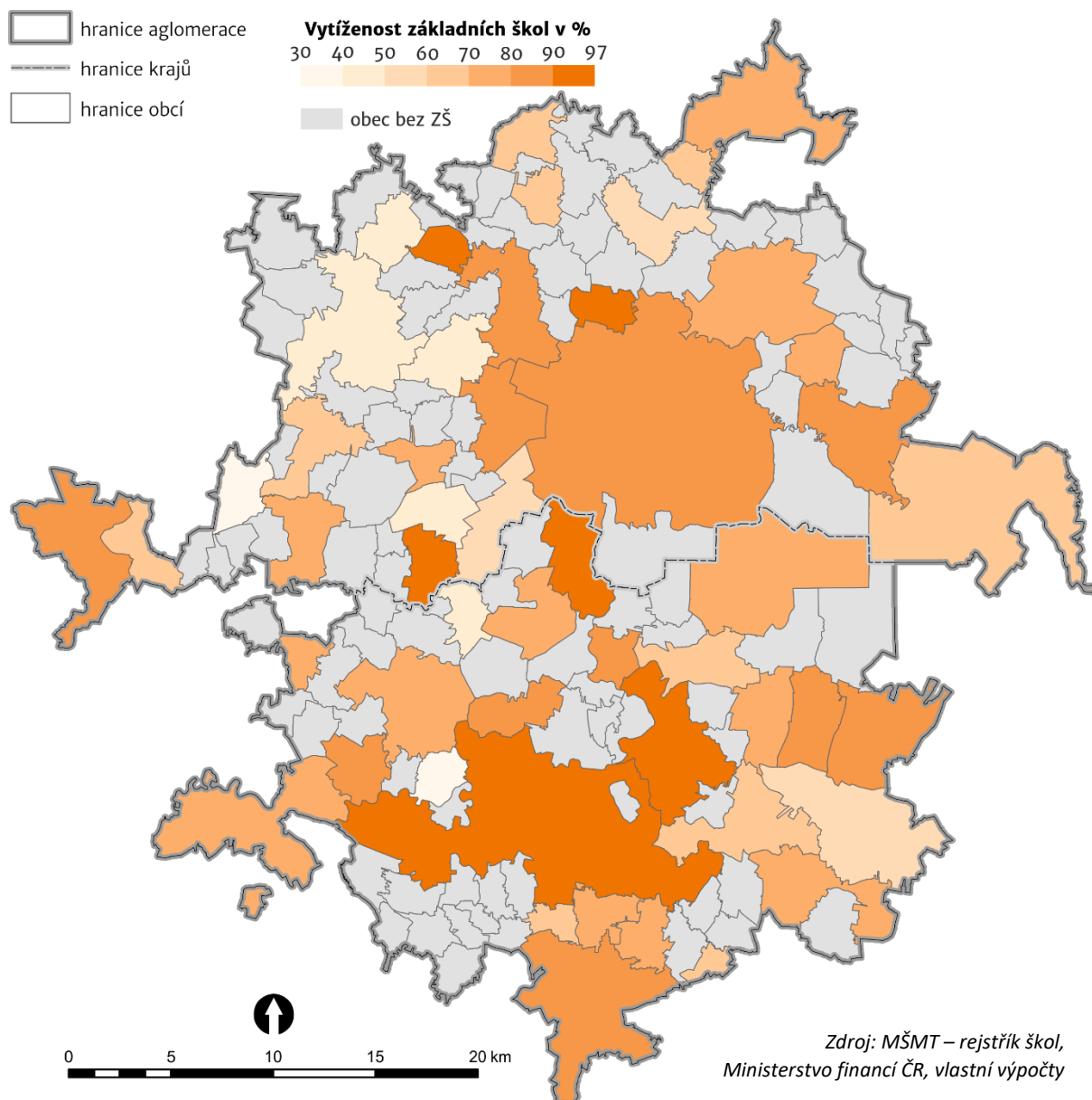
Celkové kapacity základních škol zřizovaných obcemi v Hradecko-pardubické aglomeraci, které jsou 36 695, jsou využívány zhruba na 81,7 %. Podrobnější analýza naplněnosti kapacit jednotlivých základních škol ukazuje, že v roce 2018 byla vyšší vytíženost základních škol v pardubické části aglomerace (84,3 %) v porovnání s hradeckou částí (78,8 %). Žádná obec nevykazovala ve školním roce 2017/2018 vytížení 100 %. Celkem 7 obcí (7,7 %) mělo vytíženost základních škol vyšší než 90 %. Naopak 7,7 % základních škol nedosahuje ani nad 50 % vytíženosti a 1 základní škola v pardubické části aglomerace využívá svou kapacitu pod 30 % (ZŠ v Rybitví 29,6 %) - Obrázek 25.

Graf 81 Počet žáků a vytíženost základních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace zřizovaných obcemi v letech 2014-2018

Zdroj: MŠMT-rejstřík škol, Ministerstvo financí ČR, vlastní výpočty

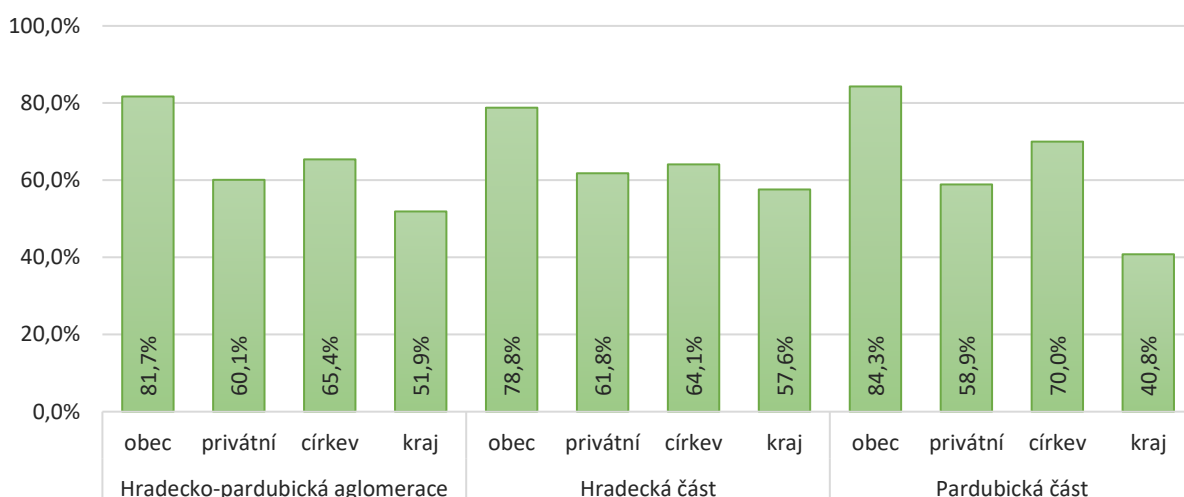
Obrázek 25 Vytíženost základních škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2017/2018

Kromě základních škol zřizovaných obcemi fungují v území aglomerace také základní školy zřizované dalšími subjekty. V roce 2018 bylo v rejstříku škol evidováno celkem 20 subjektů, přičemž 55 % je zřizováno soukromým nebo neziskovým subjektem, 30 % kraji a 15 % církví. Celkově tato zařízení nabízí kapacitu 3 106 míst.

Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele je uvedena v následujícím grafu. Mezi nejvíce vytížené patří základní školy zřizované obcemi a následně ZŠ zřizované privátními či neziskovými subjekty. Nejméně vytíženými ZŠ jsou školy zřizované kraji. U základních škol zřizovaných kraji se ve většině případů jedná o speciální vzdělávací instituce – speciální ZŠ pro děti se specifickými potřebami vzdělávání, ZŠ při Fakultní nemocnici HK nebo při diagnostickém ústavu apod.

Graf 82 Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele ve školním roce 2017/2018

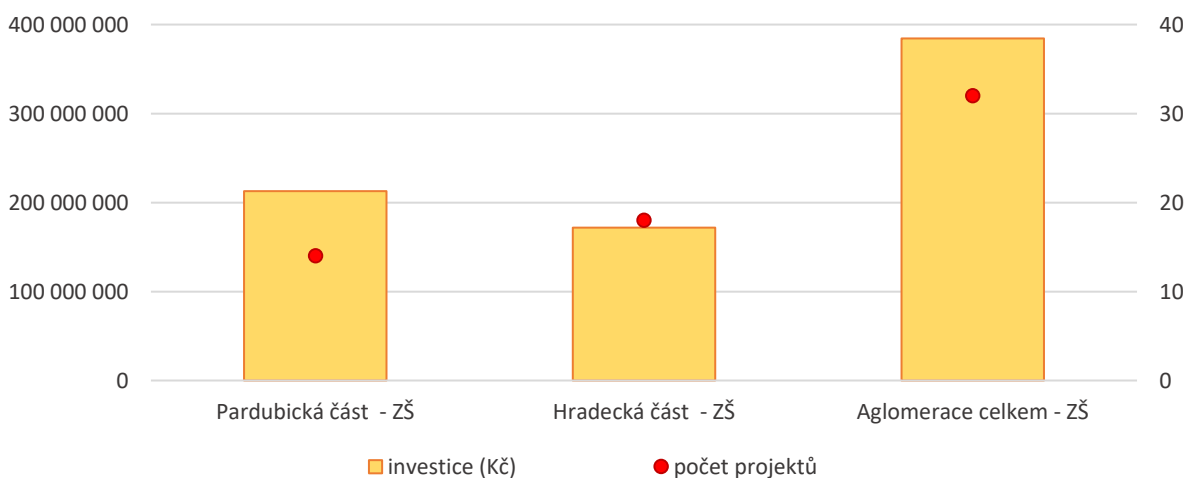
Zdroj: MŠMT, vlastní zpracování

Síť základních škol je na území aglomerace doplněna ještě základními uměleckými školami. Na území aglomerace působí celkem 16 subjektů o celkové kapacitě 10 911 míst, přičemž 75 % je zřízeno obcemi a představují podíl cca 25 % všech základních uměleckých škol obou krajů. Informace o základních uměleckých školách jsou uvedeny v podkapitole 8.4 Základní umělecké vzdělávání.

Investice a rozvoj vzdělávání

Podíl základních škol, které úspěšně využily finanční prostředky IROP na výstavbu nebo rekonstrukci odborných učeben, bylo v aglomeraci pouze 29 %. V programovém období 2014–2020 bylo zatím na území aglomerace zrealizováno celkem 32 projektů zaměřených na modernizaci učeben základních škol v celkové výši 384 431 668 Kč (Graf 83). Z celkového počtu bylo 27 projektů financováno z výzev ITI Hradecko-pardubické aglomerace a 5 projektů z individuálních výzev IROP. Všechny projekty byly zaměřeny na budování či modernizaci učeben technických, přírodovědných či řemeslných oborů a pro práci s digitálními technologiemi, bezbariérovosti a zajištění vnitřní konektivity školy - Příloha 1³⁵.

Graf 83 Přehled investic základních škol z IROP (data k 31.5. 2019)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

³⁵ Počty projektů jsou k 31.5. 2019

Místní akční plány vzdělávání uvádějí jako problém základního vzdělávání v aglomeraci nedostatečné infrastrukturní, materiální a personální zajištění podmínek pro zkvalitnění výuky směrem ke klíčovým kompetencím žáků.

Dle dostupných zdrojů³⁶ se území aglomerace se potýká s významným nedostatkem infrastruktury a vybavení pro podporu rozvoje polytechnického vzdělávání, a to nejen na školách, ale také v rámci volnočasových aktivit. Jako nejvýznamnější překážky v oblasti podpory polytechnického vzdělávání na ZŠ byly identifikovány nedostatečné a neodpovídající prostory pro výuku, nevhodné či žádné vybavení laboratoří, odborných učeben, dílen apod. Problémem je také nedostatek financí na úhradu vedení volitelných předmětů a kroužků. Učitelé polytechnických předmětů nemají často dostatečné jazykové znalosti pro integrovanou výuku předmětu a cizího jazyka (označovanou anglickou zkratkou CLIL, tj. content and language integrated learning) a ve školách chybí samostatný pracovník pro rozvoj polytechniky. Tyto překážky jako nejvýznamnější shodně označily školy v celé ČR.

Základní školy na území Hradecko-pardubické aglomerace mají zájem nadále investovat do zlepšení infrastruktury pro vzdělávání za účelem zvyšování kompetencí a dovedností žáků, chtějí nadále zvyšovat zájem žáků o přírodní a technické obory, propojovat znalosti z oblasti polytechniky s každodenním životem a budoucí profesí. Kromě investic do infrastruktury je potřeba zvyšovat také vlastní kvalitu vzdělávání na základních školách. Je potřebné, aby školy disponovaly dostatečným množstvím vzdělávacích materiálů polytechnického charakteru a učitelé přírodních a technických oborů rozvíjeli své znalosti v oblasti polytechnického vzdělávání a využívali je aktivně ve výuce (kurzy dalšího vzdělávání, studium literatury aj.). V oblasti vzdělávání na základních školách stále chybí kvalitní systém kariérového poradenství. V posledních letech došlo ke zlepšení spolupráce škol a firem, přesto tuto formu zvyšování zájmu o technické obory využívá stále velmi malý podíl základních škol.

Zjišťování absorpční kapacity³⁷ a Místní akční plány vzdělávání ORP Pardubice i ORP Hradec Králové identifikovaly, že problematický je také technický stav sportovišť, tělocvičen, zahrad či stravovacích provozů základních škol. Vzhledem k nedostatečným finančním prostředkům jsou tyto části vzdělávacích institucí v nevyhovujícím a v některých případech až havarijním stavu.

Z celkového pohledu aglomerace lze nabídku předškolního i základního vzdělávání považovat za dostatečnou. Budoucí změny počtu žáků by měly být v rámci jednotlivých škol organizačně řešitelné. Lze však očekávat místní odlišnosti, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu související s celkovým rozvojem jednotlivých obcí aglomerace. Optimalizací mateřských a základních škol mohou být v budoucnu ohroženy zejména venkovské a periferní obce. Zvýšený zájem o předškolní a základní vzdělání bude spíše lokální záležitostí spojenou buď s kvalitou nabízeného vzdělání či s intenzivnějším rozvojem některých obcí. Krátkodobě lze ještě očekávat zvýšený zájem ve větších městech ve vazbě na intenzivnější bytovou výstavbu.

---

³⁶ Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice (březen 2019), Analýza území MAP Hradecko (červen 2019)

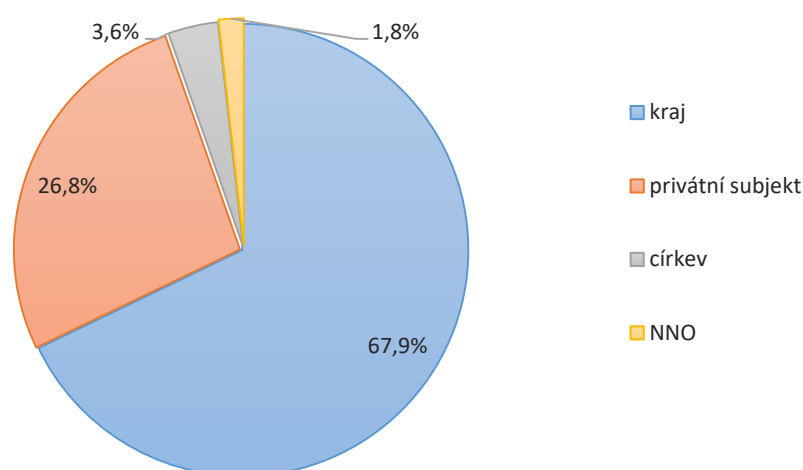
³⁷ Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

Střední vzdělávání

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 celkem 57 středních škol, které byly lokalizovány v 8 obcích – Pardubice, Chrudim, Holice, Přelouč, Rybitví, Hradec Králové, Jaroměř, Třebechovice p. O.

V roce 2018 nabízely střední školy na území aglomerace celkovou kapacitu 27 093 míst, přičemž z toho většinu zřizoval Královéhradecký kraj (16 škol/36,4 %) a Pardubický kraj (22 škol/42,3 %) – viz Graf 84. Druhým významným zřizovatelem SŠ v území aglomerace je privátní sektor, který je zřizovatelem celkem 16 škol. Dvě střední školy jsou zřízeny církví a jedna neziskovou organizací.

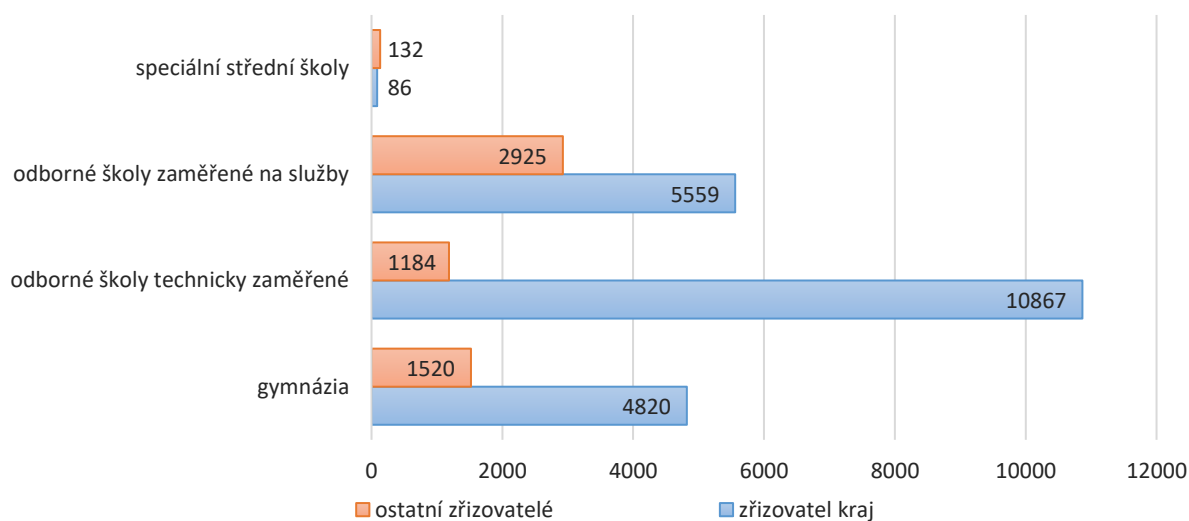
Graf 84 Střední školy v Hradecko-pardubické aglomeraci dle zřizovatele (k 1.1. 2019)

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol

Negativní trend ve vývoji počtu žáků středních škol se na území Hradecko-pardubické aglomerace zastavil zhruba před třemi lety. Od školního roku 2015/16 je v aglomeraci zřejmý mírný růst počtu žáků, což je především díky pozitivnímu vývoji v pardubické části aglomerace - Graf 86. Počet žáků na středních školách na území pardubické části aglomerace se za poslední tři roky zvýšil o více jak 2 %. Naopak na středních školách na území hradecké části aglomerace se počet snížil o 1 %.

Graf 85 Kapacita středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace (k 1.1.2019)

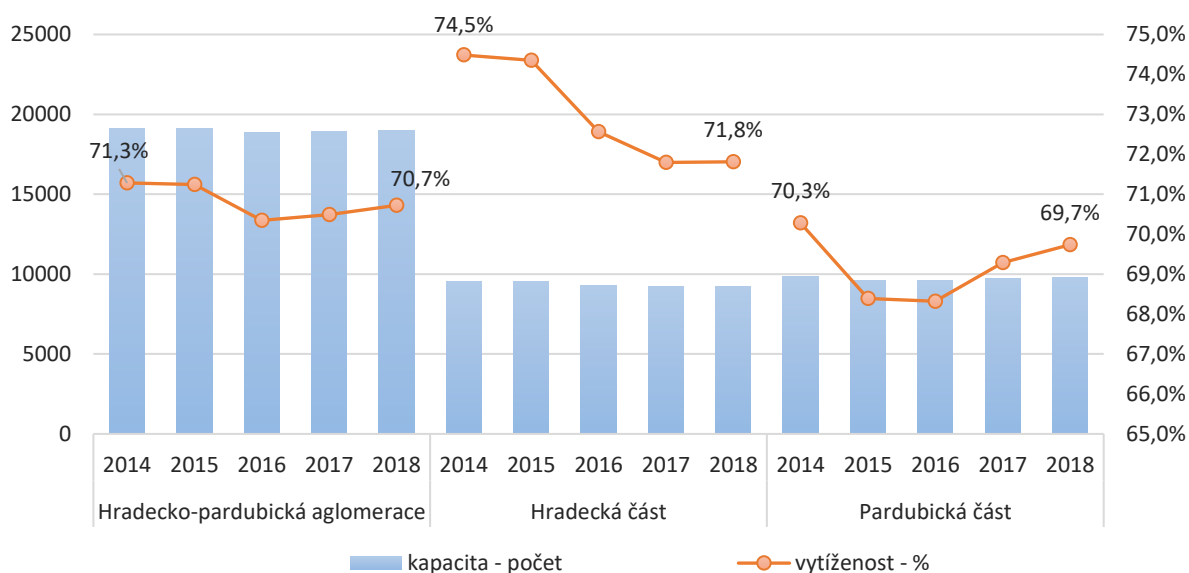

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, vlastní výpočty

V následujících letech lze díky příznivému vývoji počtu žáků na základních školách očekávat postupný mírný nárůst počtu zájemců hlásících se do prvních ročníků středních škol. Tento růst však nedosáhne plné kapacity nabízených míst.

Nejvyšší zájem je dlouhodobě o studium oborů s maturitní zkouškou a o studium na gymnáziích.

Graf 86 Počet žáků a využitost středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014-2018

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, vlastní výpočty

Na území aglomerace se nachází celkem 13 gymnázií, která jsou soustředěna do 6 měst a jedná se o zhruba třetinu všech gymnázií obou krajů. Gymnázia v aglomeraci se podílí na celkové kapacitě středních škol více jak 23 %. Z celkového počtu využívá šest gymnázií svou kapacitu nad 90 %, přičemž tři soukromá gymnázia lokalizovaná do Hradce Králové byla ve školním roce 2017/18 naplněna na 100 %. S nižší naplněností se potýkají zejména gymnázia v menších městech, kde se využitost pohybuje v rozmezí 59-79 % (vytíženost pod 60 % měla ve školním roce 2017/18 celkem 2 gymnázia).

Celkem 37 středních odborných škol lokalizovaných v aglomeraci se podílí na celkové kapacitě nabízených míst zhruba 76 %. Technicky zaměřené střední odborné školy (celkem 20 škol) se podílí na celkové kapacitě téměř 45 % a jejich kapacita je využita na 69 %. V pardubické části aglomerace má téměř naplněnu kapacitu Střední škola automobilní Holice (99,2 %), Střední průmyslová škola elektrotechnická a Vyšší odborná škola Pardubice (97,6 %) a Střední průmyslová škola chemická Pardubice (92,8 %). Zájem o studium na těchto školách roste, což dokazuje růst počtu studentů v posledních 4 letech. V hradecké části aglomerace byly střední odborné školy naplněny ve školním roce 2017/18 v rozmezí 47 - 76,2 %.

Středních odborných škol specializujících se na obory z oblasti služeb je ve městech aglomerace lokalizováno celkem 17 a jejich kapacita je využita zhruba na 69 %. Kapacitu nad 90 % mají naplněnu čtyři střední odborné školy v hradecké části aglomerace – Střední škola Sion High School, Hradec Králové (100 %), Obchodní akademie, Střední pedagogická škola, Vyšší odborná škola cestovního ruchu a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. (97,3 %), Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední zdravotnická škola, Hradec Králové, Komenského 234 (94,4 %) a Střední odborná škola veterinární, Hradec Králové-Kukleny, Pražská 68 (92,4 %).

V území aglomerace přetrvává v oblasti středního školství několik problémů. Absolventi poptávaní na trhu práce nejsou dle zaměstnavatelů stále dostatečně připraveni na výkon své profese – důvodem mohou být často snížené nároky na studijní předpoklady uchazečů ke vzdělávání, nedisciplinovanost žáků, vědomostní, morální a sociální nepřipravenost, ale i nižší intenzita spolupráce škol a zaměstnavatelů. Na středních odborných školách je stále nízká účast specialistů a odborníků z praxe v rámci procesu výuky a praktického vyučování, nedostačující kontakt pedagogů s reálnou praxí, malá provázanost teoretické a praktické výuky, a především rozdílné vzdělávací záměry škol v porovnání s požadavky zaměstnavatelů.

Přestože zejména v Pardubickém kraji mírně vzrostl zájem o polytechnické a odborné vzdělávání na středních školách, tak tento zájem stále není dostatečný, a to zejména v hradecké části aglomerace. Tento problém má v mnoha ohledech své příčiny především ve slabé vnitřní motivaci žáků, povrchním společenském přístupu, ale zřejmě také ve kvalitě výuky technických předmětů ve školách. Žáci se často obávají náročnosti tohoto typu vzdělávání. Z hlediska prostorových, materiálních a personálních kapacit se situace na řadě středních a vyšších odborných škol lepší, přesto v některých vzdělávacích institucích tyto kapacity neodpovídají nejmodernějším poznatkům a technologiím.

Významným problémem zůstává nadále oblast kariérového poradenství. Žáci na většině středních škol nejsou dostatečně podporováni při volbě povolání. Hlavní příčiny tohoto problému lze spatřovat v nepříznivých podmínkách pro realizaci kariérového poradenství na školách, v nedostatečné teoretické a zejména praktické připravenosti pedagogů vykonávat kvalitní kariérové poradenství a také v nedostatečné spolupráci škol a dalších aktérů kariérového poradenství v území.

Investice a rozvoj vzdělání

Díky investicím ve školách v posledních letech došlo ke zlepšení stavu zejména díky investicím do zlepšení vybavení odborných učeben, laboratoří a dílen odborného výcviku, možnost nákupu odborných učebnic, pomůcek a výukových materiálů, modernizace a zkvalitnění IT sítí ve škole, včetně připojení na internet a vybavení IT učeben a včetně zvýšení počtu a kvality výpočetní techniky (PC, notebooků, tabletů) a dalších zařízení. Součástí projektů bylo zajištění bezbariérovosti.

Podíl středních škol, které úspěšně využily finanční prostředky Integrovaného regionálního operačního programu na výstavbu nebo rekonstrukci odborných učeben, však bylo v aglomeraci pouze 33 %. V programovém období 2014-2020 bylo na území Hradecko-pardubické aglomerace zrealizováno celkem 22 projektů zaměřených na modernizaci učeben pro odbornou výuku na středních školách v celkové výši 326 208 476 Kč (Graf 87). Z celkového počtu bylo 14 projektů financováno z výzev ITI Hradecko-pardubické aglomerace a 8 projektů z individuálních výzev IROP. Všechny projekty byly zaměřeny na budování či modernizaci učeben technických, přírodovědných či odborných předmětů a pro práci s digitálními technologiemi - Příloha 2.

Dle dostupných informací³⁸ se střední školy stále potýkají s nedostatkem finančních prostředků na zajištění materiálně technického vybavení škol pro výuku. Hlavním cílem investic škol je zvýšení efektivity využívání materiálně technického vybavení a odborného potenciálu škol a školských zařízení. Mezi hlavní rozvojové priority středních škol patří:

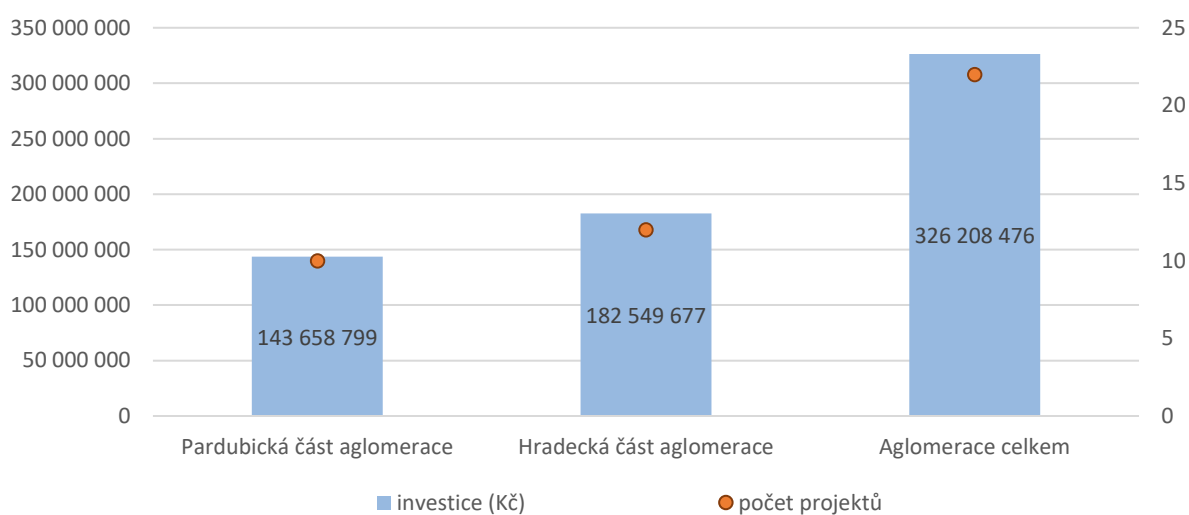
- modernizace a vybavení laboratoří, odborných učeben, dílen odborného výcviku, tak aby umožnily přípravu žáků dle potřeb a požadavků zaměstnavatelů;

---

³⁸ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2016-2020), Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji (2016-2020), Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

- rozvoj oblasti polytechnického vzdělávání, zajištění financí na úhradu vedení nepovinných předmětů, zajištění odborných učebnic, pomůcek a výukových materiálů;
- zavádění a rozšiřování mimovýukových akcí pro žáky za účelem podpory polytechnického vzdělávání;
- modernizace a zkvalitnění IT sítí na SŠ, včetně zajištění moderní výpočetní techniky;
- modernizace a rekonstrukce starších budov středních škol včetně zázemí (zahrady, hřiště, okolí škol apod.), modernizace stravovacích provozů, modernizace domovů mládeže

Graf 87 Přehled investic středních škol z IROP (2014-2018)

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Na podporu oborů vzdělání, po jejichž absolventech je na území Pardubického a Královéhradeckého kraje zájem vynakládají oba regiony finanční prostředky v podobě prospěchových stipendií.

Královéhradecký kraj finančně podporuje obory poskytující střední vzdělání s výučním listem již od roku 2008. Do systému podpory je zařazeno 25 oborů vzdělání - 5 strojírenských (strojní mechanik, nástrojař, klempíř, obráběč kovů, strojírenské práce), 3 elektrotechnické (elektrikář, elektrikář - silnoproud, elektromechanik pro zařízení a přístroje), 1 potravinářský (řezník - uzenář), 1 chemický (chemik), 1 textilní (krejčí), 8 stavebních (instalatér, kominík, tesař, zedník, pokrývač, malířské a natěračské práce, tesařské práce, zednické práce), 1 interdisciplinární (malíř a lakýrník) a 5 zemědělských (zemědělec – farmář, zahradník, zemědělské práce, zahradnické práce a lesní mechanizátor). I přes tuto podporu se nedaří některé obory naplnit. Od roku 2017 se kraj snaží podpořit také vyšší odborné vzdělávání v oblasti zdravotnictví a Rada královéhradeckého kraje schválila pravidla pro poskytování stipendií studentům oboru Diplomovaná všeobecná sestra.

Pardubický kraj zavedl prospěchová stipendia v roce 2010. Smyslem peněžní podpory je motivovat žáky k zodpovědnějšímu přístupu ke studiu, pravidelné docházce do školy a dobrému chování. Do systému podpory má kraj zařazeno celkem 22 oborů vzdělání – 6 strojírenských (obráběč kovů, strojní mechanik, strojírenské práce, mechanik strojů a zařízení, nástrojař, autolakýrník), 7 stavebních (kominík, zedník, zednické práce, tesař, tesařské práce, vodař, montér vodovodů a kanalizací a obsluha vodárenských zařízení); 1 chemický (chemik), 3 potravinářské (řezník-uzenář, potravinářská výroba, výrobce potravin); 4 zemědělské (zemědělec – farmář, zemědělské práce, opravář zemědělských strojů, opravářské práce) a 1 polygrafický (knihař).

Vzdělávání a výchova dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných

Systém vzdělávání a výchovy dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále „SVP“) se poměrně výrazně změnil novelou školského zákona v roce 2016³⁹. Školský zákon (§ 16) definuje dítě, žáka a studenta se SVP jako osobu, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Tato úprava školského zákona stanovila podmínky, aby děti, žáci a studenti se SVP měly umožněno vzdělávat se společně s ostatními ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Pouze v případech, kdy školské poradenské zařízení vyhodnotí podpůrná opatření jako nedostačující k naplnění vzdělávacích možností a k uplatnění práva na vzdělávání, tak je možné děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem zařadit do škol či tříd, oddělení a studijní skupiny pro daný typ znevýhodnění zřízených dle podle § 16 odst. 9 školského zákona. Dle platného školského zákona má kraj povinnost zajistit vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP.

V oblasti vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami došlo k zásadním legislativním změnám, které se promítly do fungování speciálních škol. Ve speciálních třídách došlo k poklesu počtu žáků s lehkým mentálním postižením a se závažnými vývojovými poruchami učení. Tyto děti byly integrovány většinou do běžných tříd. Díky tomu došlo i ke snížení počtu speciálních škol.

Královéhradecký kraj byl ve školním roce 2016/2017 kraj zřizovatelem celkem 25 organizací určených pro vzdělávání dětí a žáků se SVP, z nichž 10 vykonávalo činnost MŠ, 22 činnost ZŠ a 11 činnost SŠ. Dalšími zřizovateli škol určených výhradně pro děti a žáky se SVP jsou v Královéhradeckém kraji soukromé subjekty (celkem 4 instituce), církev (1 instituce) a také obce (1 instituce). V tomto školním roce byl počet dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Královéhradeckém kraji vzdělávajících se v rámci individuální i skupinové integrace ve školách běžného vzdělávacího proudu nebi ve speciálních školách zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona následující⁴⁰:

- děti se SVP v mateřských školkách 859
- děti se SVP v základních školách 6 457
- žáci se SVP na středních školách v denní formě vzdělávání 1 613

Ve školním roce 2017/2018 působilo na území Pardubického kraje celkem 16 škol pro žáky se speciálními potřebami, z toho Pardubický kraj zřizoval 13 škol, obce 2 školy a 1 škola měla soukromého zřizovatele. V tomto školním roce byl počet dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Pardubickém kraji vzdělávajících se v rámci individuální i skupinové integrace ve školách běžného vzdělávacího proudu nebi ve speciálních školách zřízených dle § 16 odst. 9 školského zákona následující⁴¹:

- děti se SVP v mateřských školkách 352
- děti se SVP v základních školách 6 571
- žáci se SVP na středních školách v denní formě vzdělávání 1 823

---

³⁹ Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami dále upravuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji za školní rok 2017/2018

⁴¹ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji za školní rok 2017/2018

Ve školách samostatně zřizovaných pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i ve školách s individuálně integrovanými žáky je v průběhu vzdělávacího procesu přihlíženo k vrozeným možnostem a schopnostem dětí a žáků s cílem rozvinout jejich vzdělávací potenciál v nejvyšší míře.

V rámci podpory rozvoje inkluzivního vzdělávání je důležité, aby měly školy vytvořené systémy podpory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzn. vybavenost kompenzačními a speciálními pomůckami, využívání služeb asistenta pedagoga atd.) a především přístup vedení školy k vytváření podmínek pro realizaci inkluzivních principů ve vzdělávání na škole (tzn. zajišťování odborné, materiální a finanční podpory, další vzdělávání pedagogických pracovníků, pravidelná metodická setkání členů pedagogického sboru aj.). Největšími překážkami rozvoje inkluzivního vzdělávání jsou dle základních škol stále nedostatečné finanční zajištění personálních nákladů na práci s heterogenními skupinami žáků (např. asistentů pedagoga, pedagogické i nepedagogické pracovníky), nedostatek finančních prostředků pro realizaci mimoškolního vzdělávání pro znevýhodněné žáky a u některých škol stále i technická nemožnost bezbariérových úprav škol.

Novela školského zákona ovlivnila oblast poradenských služeb, kde zavedením společného vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP došlo k velkému nárůstu práce a administrativy. Speciální pedagogická centra se potýkají s nedostatkem pracovníků a také s dostatečnou odbornou kvalifikací svých zaměstnanců. V této oblasti je také vnímán jako problém finanční ohodnocení asistentů žáků, které je považováno za nedostatečné.

Královéhradecký kraj i Pardubický kraj realizují aktivity, které jsou zaměřeny na nadané a mimořádně talentované děti. Královéhradecký kraj podporuje práci s nadanými dětmi formou dotačního programu v oblasti vzdělávání s názvem Rozvoj talentů, který umožňuje školám a školským zařízením KHK motivovat nadané děti, žáky a studenty k zapojení do aktivit a činností, které jejich nadání umožňují prohlubovat, využívat a rozvíjet. Krajský úřad Královéhradeckého kraje je také příjemce dotace z rozvojového programu MŠMT Podpora soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání. Nadaní žáci jsou v Královéhradeckém kraji také podporováni pomocí Systému podpory nadání. Do tohoto systému jsou zařazeny aktivity Krajská síť podpory nadání, Talentcentrum NIDV, program Talnet a soutěže a přehlídky v zájmovém vzdělávání.

V Královéhradeckém kraji se ve školním roce 2017/2018 vzdělávalo:

- v mateřských školách jedno mimořádně nadané dítě, jehož nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením;
- v základních školách 79 nadaných žáků, z toho 49 mimořádně nadaných, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením;
- na středních školách 6 žáků, z toho 4 mimořádně nadaní, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením.

V základních školách na území ORP Hradec Králové se dle dostupných informací školní matriky ZŠ vzdělávalo ve školním roce:

- š. r. 2018/2019 ... 17 nadaných žáků
- š. r. 2017/2018 ... 24 nadaných žáků
- š. r. 2016/2017 ... 20 nadaných žáků
- š. r. 2015/2016 ... 17 nadaných žáků
- š. r. 2014/2015 ... 11 nadaných žáků

Krajský úřad Pardubického kraje je také příjemce dotace z rozvojového programu MŠMT Podpora soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání, který napomáhá k plnění úkolů v oblasti identifikace a rozvoje nadání a péče o nadané žáky. Odbor školství realizuje Program podpory nadaných žáků

vyhlášený Pardubickým krajem s cílem podporovat odborné zájmy žáků a napomáhat k identifikaci a uplatnění nadání. Součástí programu je udělení ocenění Mladý talent Pardubického kraje ve dvou kategoriích (ZŠ a SŠ). Ceny získávají žáci, kteří dosáhli vynikajících umístění v celostátních a mezinárodních odborných soutěžích, pracovali na úspěšných vědeckých projektech nebo dosáhli výrazného úspěchu v některé sportovní disciplíně. Návrhy na udělení cen předkládají Krajskému úřadu jednotlivé školy. Pardubický kraj také spolupracuje s krajskou sítí podpory nadání, pravidelně informuje na svém Školském portálu Pardubického kraje o možnostech, jak rozvíjet své nadání.

V Pardubickém kraji se ve školním roce 2017/2018 vzdělávalo:

- v mateřských školách 2 mimořádně nadané děti, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením;
- v základních školách 35 nadaných žáků, z toho 23 mimořádně nadaných, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením;
- na středních školách 14 nadaných žáků, z toho 6 mimořádně nadaných, jejichž nadání bylo potvrzeno na základě vyšetření školským poradenským zařízením.

8.3 Základní umělecké vzdělávání

Základní umělecké vzdělávání zajišťují na území Hradecko-pardubické aglomerace základní umělecké školy (ZUŠ). Tento typ vzdělávání poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech a člení se na několik stupňů – přípravné studium, základní studium I. a II. stupně, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studium pro dospělé. Cíle a obsahy vzdělávání na sebe navazují a vytvářejí základ pro rozvoj klíčových kompetencí, ale také pro úspěšný vstup do dalšího uměleckého vzdělávání na středních školách uměleckého zaměření a konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.⁴²

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 celkem 16 základních uměleckých škol, které byly lokalizovány do 10 obcí – Hradec Králové, Chlumec n. C., Jaroměř, Smiřice, Třebechovice p. O., Týniště n. O., Holice, Chrudim, Pardubice, Přelouč (Tabulka 14). Kapacita všech ZUŠ na území aglomerace v roce 2019 byla 10 911 míst. Z celkového počtu ZUŠ je 75 % (12 ZUŠ) zřízeno obcemi, 2 jsou privátní, jednu zřizuje nezisková organizace a u jedné je zřizovatelem církev.

Tabulka 14 Přehled základních uměleckých škol v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)

Název ZUŠ	Lokalita	Kapacita	Studijní obory
ZUŠ, Jaroměř	Jaroměř	350	hudební, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ, Chlumec nad Cidlinou	Chlumec n. C.	475	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ, Smiřice	Smiřice	180	hudební a výtvarný
ZUŠ, Třebechovice pod Orebem	Třebechovice p. O.	260	hudební, taneční, literárně dramatický
ZUŠ, Týniště nad Orlicí	Týniště n. O.	470	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Karla Malicha	Holice	600	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ, Chrudim	Chrudim	1040	hudební, taneční, výtvarný, dramatický

⁴² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů - § 109.

Název ZUŠ	Lokalita	Kapacita	Studijní obory
ZUŠ, Přelouč	Přelouč	800	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ, Hradec Králové, Habrmanova 130	Hradec Králové	1200	hudební, taneční, výtvarný,
ZUŠ Střezina, Hradec Králové, Luční 838	Hradec Králové	2010	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
Biskupské gymnázium, církevní ZŠ, MŠ a ZUŠ	Hradec Králové	236	hudební, výtvarný
BONI PUERI – základní umělecká škola	Hradec Králové	300	hudební
ZUŠ JITRO Hradec Králové	Hradec Králové	240	hudební
ZUŠ Pardubice, Havlíčkova 925	Pardubice	1200	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ Pardubice-Polabiny, Lonkova 510	Pardubice	1200	hudební, taneční, výtvarný, literárně dramatický
ZUŠ BONIFANTES	Pardubice	350	hudební

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, webové stránky ZUŠ

Dle dostupných dat se v České republice zájem o vzdělávání v základních uměleckých školách zvyšuje. Zatím co ve školním roce 2013/2014 studovalo na ZUŠ v Česku 243 tisíc žáků, tak ve školním roce 2017/2018 to bylo již přes 250 tisíc žáků. Tento trend je pozitivní zejména ve vazbě na dlouhodobě klesající počet dětí ve věku 6-18 let. Tento trend je zřejmý také na základních uměleckých školách v Hradecko-pardubické aglomeraci. Většina ZUŠ v území aglomerace má každoročně naplněny své kapacity.

Záměry rozvoje základního uměleckého vzdělávání jsou dle dostupných informací⁴³ zaměřeny jednak do oblasti rozvoje materiálně technického vybavení, tak také do oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a vzájemná spolupráce ZUŠ. Analýzy současného stavu vzdělávací soustavy, kterou v roce 2019 provedly MAP ORP Hradec Králové a MAP ORP Pardubice, ukázaly, že řada ZUŠ se potýká zejména s technickým stavem budov a vnitřních učeben např. tanečních sálů.

⁴³ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji (2016-2020), Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji (2016-2020), Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

8.4 Zájmové a neformální vzdělávání

Termínem neformální vzdělávání jsou označovány aktivity realizované mimo rámec oficiálního školského vzdělávacího systému, jejichž cílem je rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů. Mezi tento typ vzdělávání patří především volnočasové aktivity pro děti, mládež, ale jsou sem zařazeny i aktivity pro dospělé, kurzy cizích jazyků, kurzy nových technologií, nebo třeba program celoživotního vzdělávání na vysokých školách. Do širšího pojetí neformálního vzdělávání se zahrnuje také zájmové vzdělávání. Organizátory těchto aktivit jsou převážně DDM, sdružení dětí a mládeže, střediska volného času, NNO pracující s mládeží, školní družiny a školní kluby a řada dalších institucí.

V oblasti zájmového vzdělávání sehraávají důležitou roli také střediska volného času a domy dětí a mládeže. Na území Hradecko-pardubické aglomerace působilo v roce 2019 celkem 11 domů dětí a mládeže, jejichž zřizovateli jsou obce – Hradec Králové, Chlumecko n. C., Jaroměř, Smiřice, Třebechovice p. O., Týniště n. O., Pardubice, Holice, Chrudim, Přelouč (Tabulka 15). V hradecké části aglomerace nabízí volnočasové aktivity ještě dva další subjekty v Hradci Králové, jejichž zřizovatelem jsou neziskové organizace. Tato střediska volného času nabízí zájmové aktivity pro široké spektrum všech věkových kategorií od dětí v předškolním věku, přes školáky, mládež až po veřejnost.

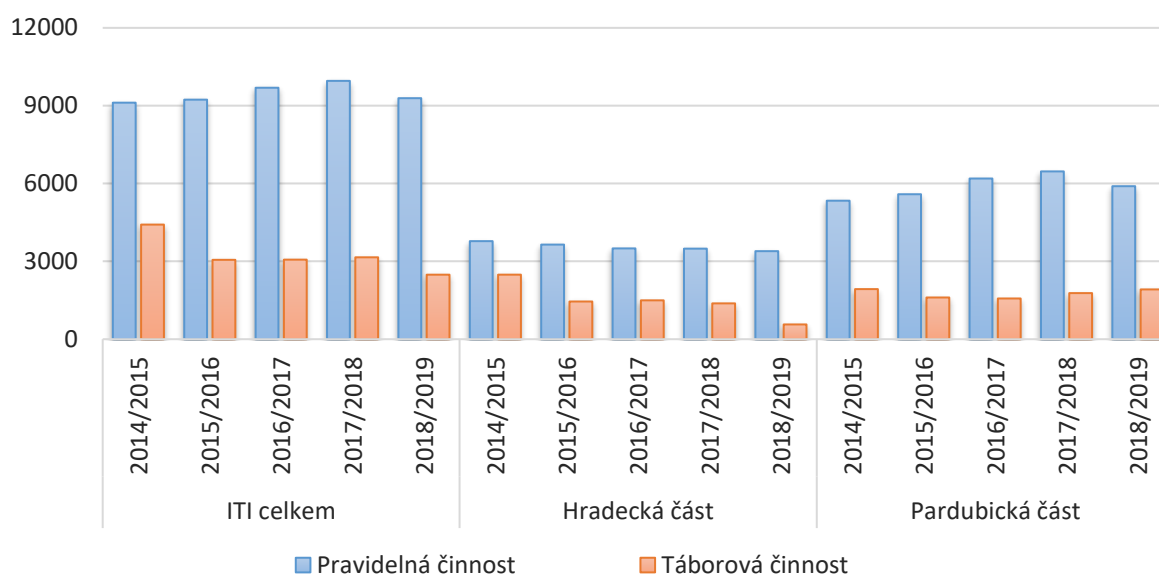
Tabulka 15 Přehled domů dětí a mládeže v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)

Název ZUŠ	Lokalita	zřizovatel
DDM, Hradec Králové	Hradec Králové	město
DDM, Chlumecko nad Cidlinou	Chlumecko n. C.	město
DDM Klíč, Jaroměř	Jaroměř	město
DDM, Smiřice	Smiřice	město
DDM, Třebechovice pod Orebem	Třebechovice p. O.	město
DDM, Týniště nad Orlicí	Týniště n. O.	město
DDM Nová generace, Hradec Králové	Hradec Králové	NNO
Středisko volného času Pro dětský úsměv z východních Čech	Hradec Králové	NNO
DDM Pardubice Alfa	Pardubice	město
DDM Pardubice Beta	Pardubice	město
DDM Holice	Holice	město
DDM Chrudim	Chrudim	město
DDM Přelouč	Přelouč	město

Zdroj: MŠMT – rejstřík škol, webové stránky DDM

Nejširší spektrum služeb nabízí obě krajská města Hradec Králové a Pardubice. V ostatních obcích a městech je nabídka pro děti do 15 let omezená a tyto děti za určitými volnočasovými aktivitami často dojíždějí do Hradce Králové nebo Pardubic.

Graf 88 Vývoj počtu zájemců o aktivity v DDM na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014-2018)

Poznámka: Táborová činnost v roce 2018/2019 je bez dat za ORP Hradec Králové

Zdroj: jednotlivá zařízení DDM na území aglomerace

Aktivity, které nabízí školská zařízení pro zájmové vzdělávání, sehrávají významnou roli nejen z pohledu rozvoje osobnosti dětí, žáků a studentů a jejich znalostí a dovedností, ale také z pohledu prevence sociálně patologických jevů.

Mapování potřeb v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání nebylo v místních akčních plánech na území aglomerace realizováno. Z dostupných informací⁴⁴ je zřejmé, že nabídka volnočasových aktivit, zájmového a neformálního vzdělávání je v pardubické části aglomerace pro děti do 15 let věku široká a pestrá. Do budoucna se nepředpokládá intenzivní rozšiřování sítě středisek volného času ve smyslu zakládání nových SVČ. Instituce zajišťující tento typ vzdělávání chtějí soustředit pozornost především na zvyšování kvality poskytovaných služeb a v některých případech na modernizaci, rekonstrukci či rozšiřování prostor a vybavení.

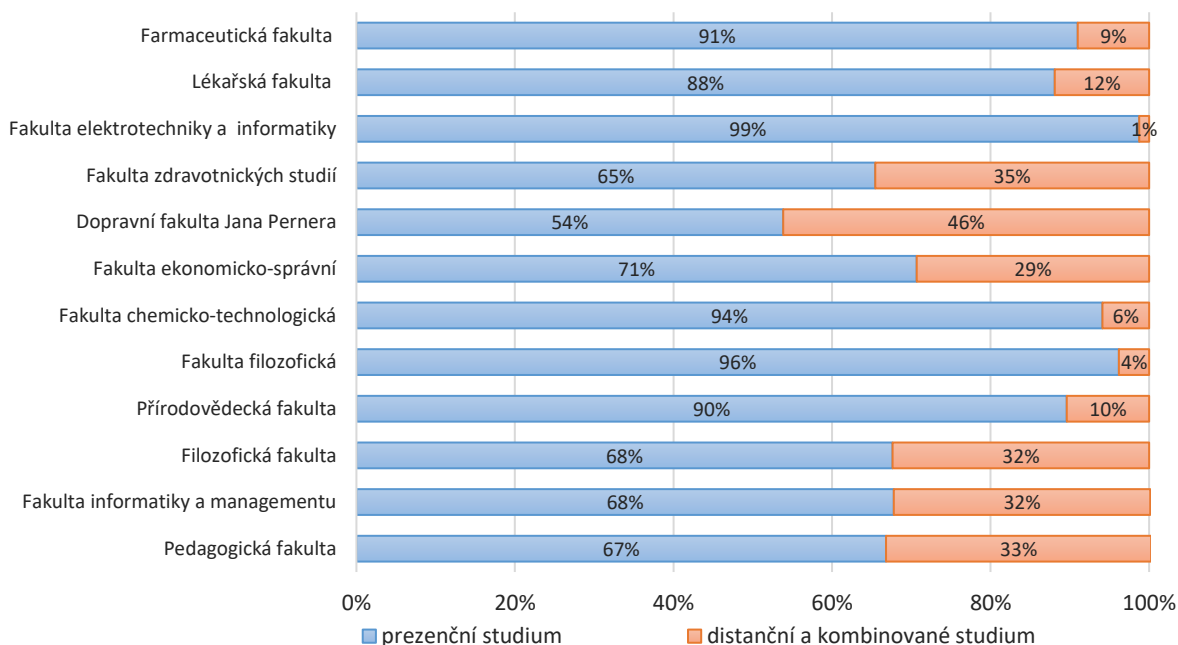
⁴⁴ Analýza vývoje a situace vzdělávání v ORP Pardubice, Mapování absorpční kapacity pro období 2021+ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2019) realizované nositelem ITI

8.5 Vysoké školy

Vysoké školy jsou v území aglomerace zastoupeny v Hradci Králové a v Pardubicích. V Hradci Králové sídlí Univerzita Hradec Králové, která je tvořena čtyřmi fakultami – Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta, Fakulta informatiky a managementu, Přírodovědecká fakulta. Spektrum vzdělávací činnosti zahrnuje obory ekonomické, informatické a manažerské, společenské vědy, učitelství a umělecké disciplíny, přírodovědné a technické obory a studia zaměřená na nejrůznější oblasti sociální práce v Ústavu sociální práce. V roce 2018 studovalo na Univerzitě Hradec Králové celkem 6 005 studentů, přičemž 67 % studovalo prezenční formou. Dále v Hradci Králové má své pobočky Univerzita obrany – Fakulta vojenského zdravotnictví; Univerzita Karlova v Praze – Lékařská fakulta a Farmaceutická fakulta. Tyto vzdělávací instituce nabízí zájemcům široké spektrum lékařských a farmaceutických oborů. Kromě těchto institucí mají v Královéhradeckém kraji zastoupení ještě další univerzity prostřednictvím dislokovaných pracovišť svých fakult – jedná se o Českou zemědělskou univerzitu Praha (středisko Hradec Králové) a Metropolitní univerzitu Praha (středisko v Hradci Králové). Tato dislokovaná pracoviště nabízí studium oborů převážně zaměřených na oblast veřejné správy.

V Pardubicích nabízí vysokoškolské vzdělání Univerzita Pardubice, na které jsou stěžejní zejména technické obory – doprava, chemie, elektrotechnika a informatika a důležitou roli sehrávají také zdravotnické obory, které připravují odborníky ve zdravotnictví pro oba kraje. Univerzita je tvořena celkem sedmi fakultami – Fakulta chemicko-technologická, Fakulta ekonomicko-správní, Dopravní fakulta Jana Pernera, Fakulta filozofická, Fakulta restaurování, Fakulta zdravotnických studií a Fakulta elektrotechniky a informatiky. Na Univerzitě Pardubice studovalo v roce 2018 celkem 6 415 studentů a z toho 78 % prezenční formou.

Graf 89 Studenti podle formy studia na vysokých školách Hradecko-pardubické aglomerace (r. 2018)

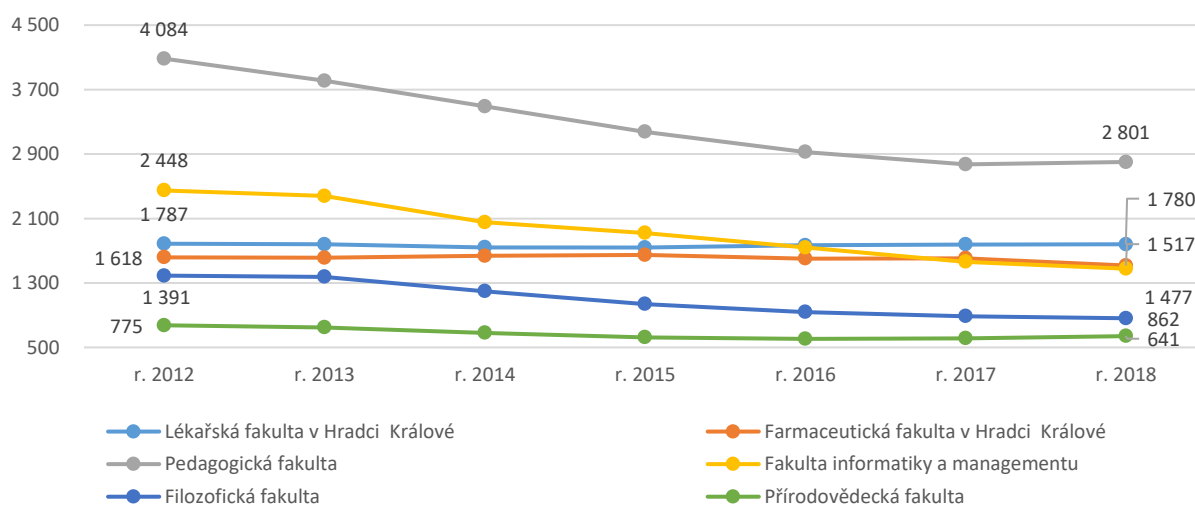
Zdroj: MŠMT

Počty studentů studujících na vysokých školách v Hradecko-pardubické aglomeraci se v posledních letech poměrně výrazně snižují. Zatímco v roce 2012 studovalo na vysokých školách v aglomeraci celkem 23 062 studentů, tak v roce 2016 to bylo již o 29,5 % méně (16 262 studentů). Pokles se týká

studentů-občanů České republiky. Naopak počty zahraničních studentů se zvyšují. Jejich počet v letech 2012-2018 vzrostl o více jak 50 %.

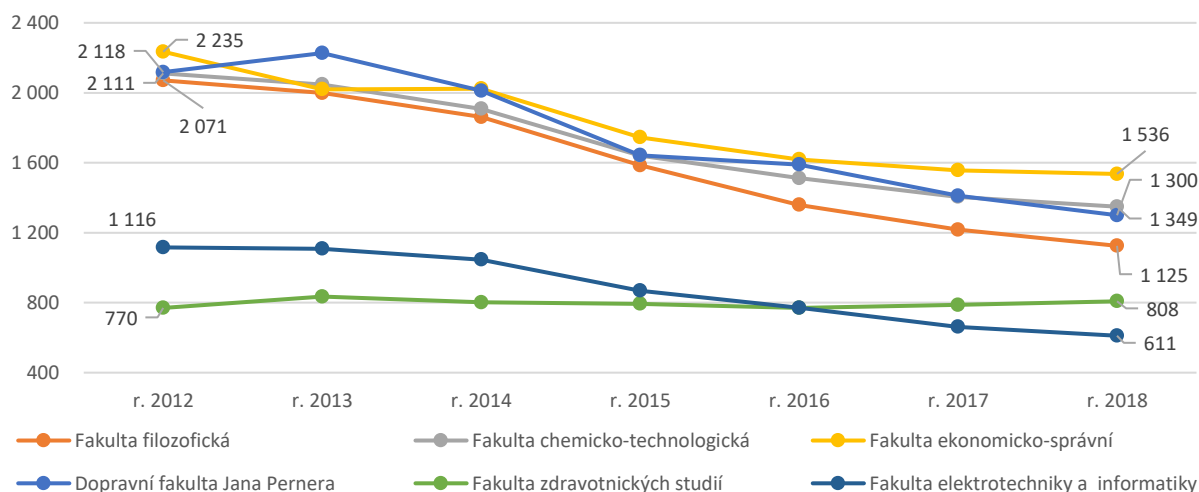
Většina vysokých škol se v posledních letech potýká s poklesem počtu studentů, což dokazují grafy níže uvedené - Graf 90, Graf 91. Počet studentů Univerzity Hradec Králové se od roku 2012 snížil o 2 992 osob a na Univerzitě Pardubice byl pokles ještě výraznější o 3 700 studentů. Výjimkou jsou pouze Lékařská fakulta v Hradci Králové a Fakulta zdravotnických studií, kde je zřetelný rostoucí počet studentů od roku 2015. U Lékařské fakulty je však nárůst způsoben růstem počtu zahraničních studentů Graf 92.

Graf 90 Počty studentů studujících na fakultách VŠ v hradecké části aglomerace (2012–2018)

Zdroj: MŠMT

Graf 91 Počty studentů studujících na fakultách VŠ v pardubické části aglomerace (2012–2018)

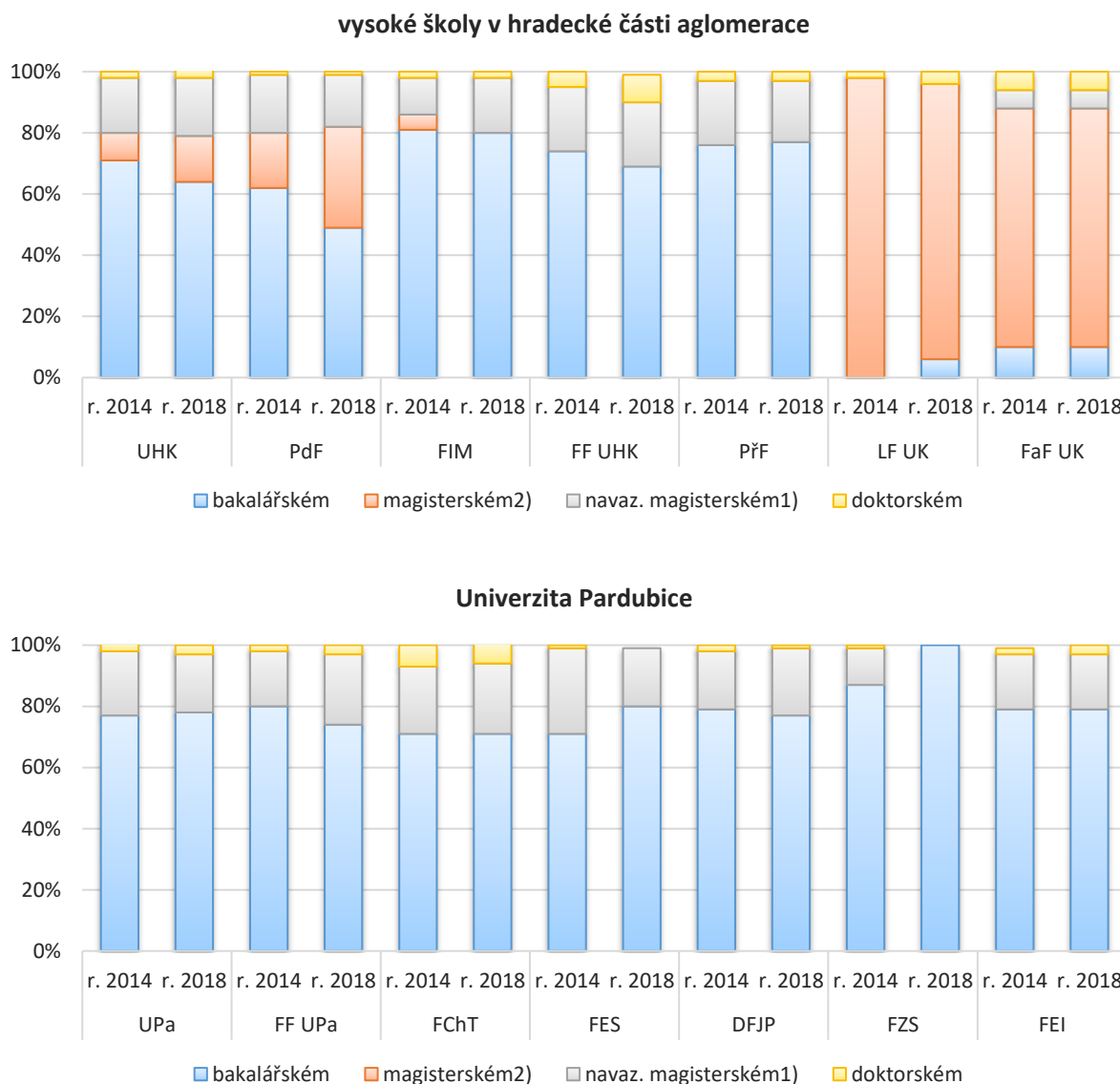

Zdroj: MŠMT

Nejvýraznější pokles (38 %) byl za posledních šest let u bakalářských studijních programů, a naopak v celkovém počtu studentů je zřejmý nárůst u magisterských studijních oborů - Graf 92.

Pozitivem pro vysoké školy na území aglomerace je, že v zastoupení vysokoškolských studentů přírodních věd, matematiky a informatiky v populaci mladých osob podle trvalého bydliště patří Pardubický i Královéhradecký kraj společně s Prahou na první tři příčky v republice.

Graf 92 Přehled podílu studentů v prezenčním studiu dle typu studijního programu (r. 2018)

Poznámka: 1) Magisterský studijní program navazuje na bakalářský studijní program, 2) Magisterský studijní program nenavazuje na bakalářský studijní program

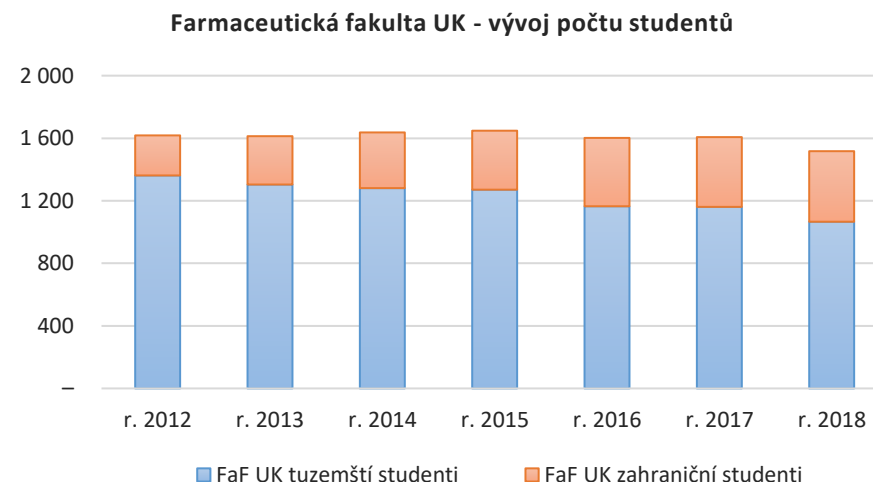
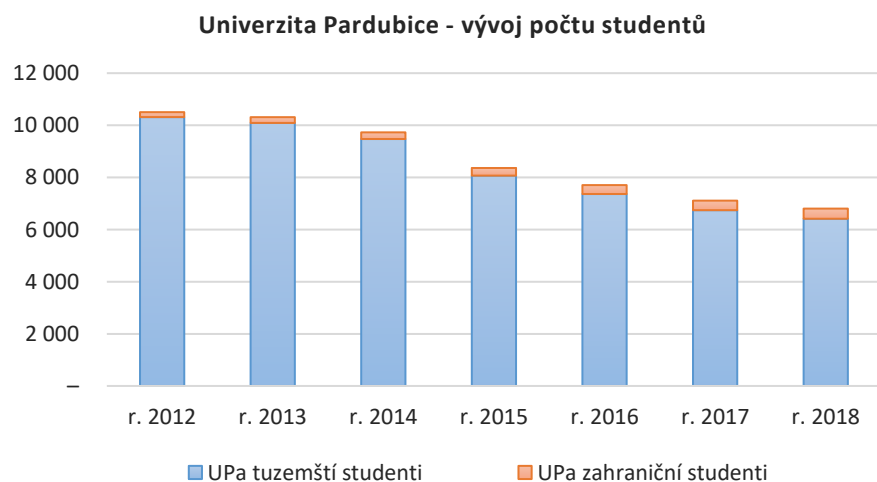
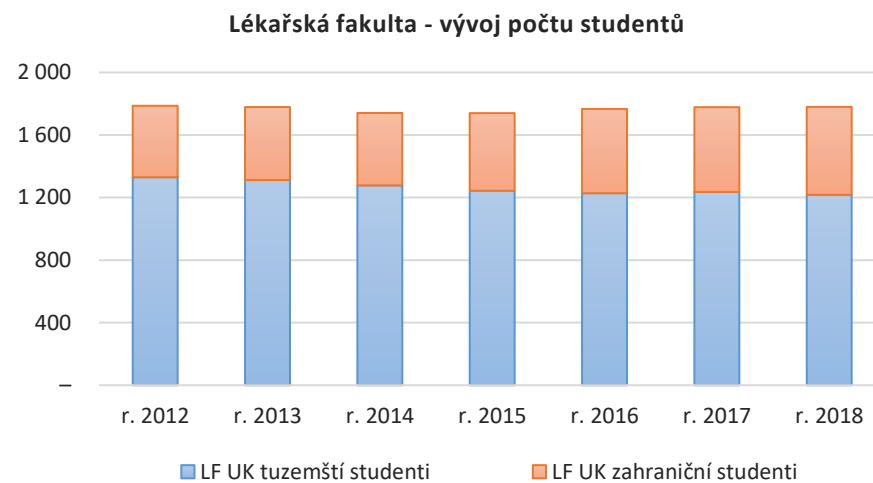
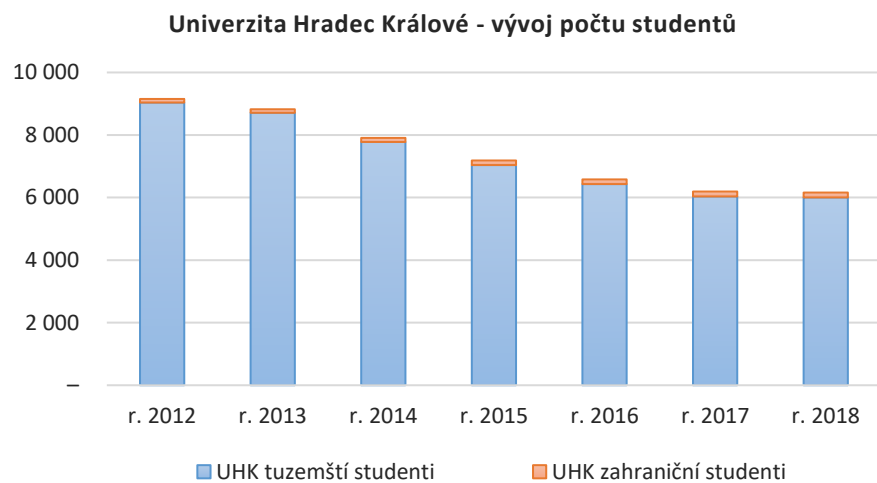
Zdroj: MŠMT

Jedním z hlavních důvodů poklesu počtu vysokoškolských studentů je přechod slabších populačních ročníků ze středních škol na vysoké školy. V následujících letech lze očekávat mírně rostoucí tendence počtu mladých lidí, kteří budou mít zájem o studium na vysokých školách. Na střední školy budou postupně nastupovat silnější populační ročníky z počátku 21. století. Počty studentů se budou během následujících 10-15 let mírně zvyšovat. Tento růst však nebude příliš dramatický a počty studentů nedosáhnou hodnot z minulých let.

Vysoké školy stále intenzivněji spolupracují se zaměstnavateli. Fakulta zdravotnických studií Univerzity Pardubice spolupracuje se všemi zdravotnickými zařízeními i organizacemi zajišťujícími zdravotně sociální péči v kraji při vzdělávání studentů i odborné a laické veřejnosti (Centrum péče o zdraví) a má tedy dostatek studentů a nedostatek absolventů (měřeno poptávkou zaměstnavatelů).

Univerzity mají zpracované dlouhodobé záměry vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti na období 2016-2020 a připravují se na tvorbu dlouhodobých záměrů na roky 2021-2025, včetně strategických záměrů a jejich aktualizací. Potřeby univerzit spočívají v rozvoji výzkumu, vývoje a inovací, a to zejména ve spolupráci s praxí, kvalitních lidských zdrojích, uplatnitelnosti absolventů a projektech spočívajících v investicích do technického zázemí.

Graf 93 Vývoj počtu tuzemských a zahraničních studentů na vysokých školách na území Hradecko-pardubické aglomerace (2012-2018)

Zdroj: MŠMT

8.6 Další vzdělávání

Další vzdělávání navazuje na jednotlivé stupně počátečního vzdělávání a má také úzký vztah s terciárním vzděláváním. Za další vzdělávání je považováno vzdělávání v dospělém věku, ať už vzdělávání obyvatel v produktivním věku, které jim umožňuje lepší pracovní uplatnění, tak obyvatel v postproduktivním věku. Další vzdělávání dospělých zahrnuje každé studium nad rámec počátečního vzdělávání a je členěno na profesní, občanské a zájmové. Jedná se o takové vzdělávání, které vede přímo či nepřímo ke zvýšení konkurenceschopnosti jedince a ke zlepšení jeho pozice na pracovním trhu. Vzdělávání seniorů je členěno mírně odlišně na občanské a zájmové.

Na území aglomerace v Královéhradeckém kraji probíhaly aktivity dalšího vzdělávání dospělých v centrech odborného vzdělávání (COV) zřízených na třech středních školách zřízených Královéhradeckým krajem. Tato centra se Královéhradecký kraj snaží v rámci finančních možností vybavit nejmodernější technikou a technologiemi potřebnými k výuce. Jednotlivá COV sledují průběžně situaci na trhu vzdělávání i na trhu práce a snaží se pružně reagovat na měnící se podmínky, tak aby byla v co nejvyšší možné míře zabezpečena dostupnost a kvalita dalšího vzdělávání. COV jsou zřízena na následujících školách:

- Střední průmyslová škola, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové – Centrum odborného vzdělávání ve strojírenství a obnovitelných zdrojích energie,
- Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové, Vocelova 1338 – Centrum odborného vzdělávání pro automobilový průmysl a dopravu,
- COV pro nejmodernější technologie obrábění dřeva při Střední uměleckoprůmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku, Hradec Králové, 17. listopadu 1202.

I ostatní střední školy realizují určité formy dalšího vzdělávání. Formy, rozsah i obsah dalšího vzdělávání se však liší. Na území Královéhradeckého kraje nabízí služby v oblasti dalšího profesního vzdělávání dle standardů Národní soustavy kvalifikací téměř 50 subjektů⁴⁵. Řada dalších vzdělávacích institucí poskytuje profesní vzdělávání dle požadavků zaměstnavatelů a větší zaměstnavatelé v kraji si školí své zaměstnance vlastními silami či ve vlastní režii. Pracovištěm, které je jediným zastřešujícím orgánem v oblasti rekvalifikací, je Úřad práce České republiky, respektive pro Královéhradecký kraj krajská pobočka v Hradci Králové. Ani zde však není možné bezproblémově získat informace o jednotlivých poskytnutých rekvalifikacích a jejich oborové struktuře. Informace je možné získávat v čase pouze ručním přepočítáváním. Každoročně je v kraji za podpory Královéhradeckého kraje realizován Týden vzdělávání dospělých. Rozvoj dalšího vzdělávání patří k jedné z priorit Královéhradeckého kraje.

V Pardubickém kraji ve školním roce 2017/2018 bylo zapojeno do celoživotního vzdělávání v celkem 30 středních škol⁴⁶. Školy nabízely celoživotní vzdělávání zejména v oblastech, které jsou součástí vyučovaných studijních a učebních oborů. Vzdělávací aktivity byly zaměřeny na různé typy rekvalifikačních kurzů pro získání profesní kvalifikace, přípravu na vykonání zkoušky dle Národní soustavy kvalifikací, kurzů pro veřejnost (i bez akreditace), seminářů různého zaměření a vzdělávání seniorů (tzv. univerzita třetího věku). Také střední školy v Pardubickém kraji svou nabídku v oblasti dalšího vzdělávání přizpůsobují aktuálním požadavkům zaměstnavatelů, případně potřebám trhu práce v regionu. Přehled aktivit v území aglomerace ve školním roce 2017/2018:

- Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Pardubice, Štefánikova 325 - jazykové kurzy a státní zkoušky z cizích jazyků,

⁴⁵ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Královéhradeckém kraji za školní rok 2017/2018

⁴⁶ Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Pardubickém kraji za školní rok 2017/2018

- Střední škola zdravotnická a sociální Chrudim – kurz Péče o lidi s demencí a Pracovník v sociálních službách.
- Střední odborné učiliště plynárenské Pardubice – rekvalifikační kurzy pro dospělé v oborech vzdělání Mechanik plynových zařízení a Kominík a kurzy svařování plastů.
- Střední škola automobilní Holice – výuka a výcvik ve školicím středisku pro skupiny řidičských oprávnění k nákladní, autobusové a kamionové dopravě, vstupní a pravidelná školení řidičů a další vzdělávání pracovníků v silniční dopravě.
- Střední průmyslová škola Chrudim – vzdělávání zaměstnanců firem
- Obchodní akademie, Chrudim, Tyršovo náměstí 250 - akreditovaný kurz Průvodce cestovního ruchu, státní zkoušky z psaní na klávesnici nebo získání mezinárodně platného certifikátu English for Business.
- Střední průmyslová škola chemická Pardubice – autorizovaná osoba pro vykonání zkoušek dle Národní soustavy kvalifikací například v oborech Chemik laborant, Chemik pro obsluhu zařízení, Chemický technik analytik, Detektiv koncipient, Strážný, Vizážistka, Kosmetička a Manikérka a nehtová designérka.

Univerzita Pardubice pořádá i odborné přednášky pro veřejnost. Zájemci si mohou vybírat z technického a humanitního zaměření, které pro ně připravují tři fakulty. Dopravní fakulta Jana Pernera nabízí Univerzitu třetího věku, Filozofická fakulta Univerzity Pardubice Univerzitu volného času a Fakulta zdravotnických studií pořádá v rámci celoživotního vzdělávání kurzy se zaměřením na zdravotnickou problematiku.

Univerzita Hradec Králové nabízí celoživotní vzdělávání široké spektrum kurzů. Tyto kurzy jsou určeny uchazečům o studium k prohloubení jejich znalostí a přípravě k přijímacím pohovorům. Kurzy nabízí celkem tři pracoviště – Institut dalšího vzdělávání Fakulty informatiky a managementu, Centrum celoživotního vzdělávání Pedagogické fakulty, Celoživotní vzdělávání na Přírodovědecké fakultě.

V oblasti vzdělávání seniorů působí na území aglomerace dvě Univerzity třetího věku (U3V). V hradecké části aglomerace se jedná o U3V pod Pedagogickou fakultou Univerzity Hradec Králové a v pardubické části aglomerace U3V pod Dopravní fakultou Jana Pernera. U3V se řadí do nabídky celoživotního vzdělávání pro občany v seniorském věku. Účastníci tohoto vzdělávání však nemají statut studenta vysoké školy ve smyslu zákona o vysokých školách a absolvování vzdělávacích programů není totožné s bakalářským ani jiným stupněm studia.

U3V v Hradci Králové patří k nejstarší a největší institucí zabývajících se vzděláváním seniorů v Královéhradeckém kraji. Zájemcům jsou nabízeny semestrální přednáškové cykly, víceleté programy, roční či dílčí kurzy z oblasti historie, filozofie, psychologie, biologie, ekonomie, moderních technologií, jazyků a dalšího různého zaměření.

U3V v Pardubicích nabízí vzdělávací program ve dvou blocích – technický a humanitní. Technický blok je zaměřen na oblast silniční, železniční, vodní a letecké dopravy, dopravních staveb, dopravního managementu, logistiky, ekonomiky, energetiky, elektrotechniky, ekologie a jiná témata. Humanitní blok se zaměřuje na oblast zdravotnictví, historie, filozofie, cestování, psychologie a jiná témata. Zároveň jsou nabízeny různé speciální kurzy například fotografický kurz, trénování paměti, lukostřelba a další.

Hlavní zjištění:

- Vzdělanostní struktura obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci je ve srovnání s kraji i celou ČR příznivá.

- Celkovou nabídku předškolního a základního vzdělávání na území aglomerace lze považovat za dostatečnou. Počet dětí se bude na základních školách stabilizovat. Budoucí změny počtu žáků by měly být v rámci jednotlivých škol organizačně řešitelné.
- V poptávce po předškolním a základním vzdělávání lze očekávat místní odlišnosti, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu související s celkovým rozvojem jednotlivých obcí aglomerace.
- Negativní trend ve vývoji počtu žáků středních škol lokalizovaných na území aglomerace se v posledních letech zastavil a celkové počty začínají stoupat. Tento pozitivní trend je však zejména v pardubické části aglomerace.
- Absolventi poptávaní na trhu práce nejsou dle zaměstnavatelů dostatečně připraveni na výkon své profese – důvodem často snížené nároky na studijní předpoklady uchazečů ke vzdělávání, nedisciplinovanost žáků, vědomostní, morální a sociální nepřípravenost, ale i nižší intenzitu spolupráce škol a zaměstnavatelů.
- Na středních školách je nízká účast specialistů a odborníků z praxe v rámci procesu výuky a praktického vyučování, nedostačující kontakt pedagogů s reálnou praxí, malá provázanost teoretické a praktické výuky, a především rozdílné vzdělávací záměry škol v porovnání s požadavky zaměstnavatelů.
- V oblasti středního vzdělávání je zejména v hradecké části aglomerace přetrvává nedostatečný zájem o polytechnické a odborné vzdělávání, zejména o učební obory.
- I přes investice do oblasti polytechnického vzdělávání stále přetrvává na řadě základních, středních a vyšších odborných škol v území aglomerace nevyhovující technický stav a vybavení odborných učeben.
- Z hlediska prostorových, materiálních a personálních kapacit se situace na řadě mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol zlepšila, přesto v některých vzdělávacích institucích tyto kapacity neodpovídají nejmodernějším poznatkům a technologiím.
- Důležitým tématem zůstává nadále oblast kariérového poradenství, které je potřeba rozvíjet, a to již od základních škol.
- Instituce poskytující na území aglomerace počáteční vzdělávání mají nastaveny podmínky pro vzdělávání a výchovu dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami.
- Největšími překážkami rozvoje inkluzivního vzdělávání je nedostatečné finanční zajištění personálních nákladů např. pro asistenty pedagoga, pedagogické i nepedagogické pracovníky, nedostatek finančních prostředků pro realizaci mimoškolního vzdělávání pro znevýhodněné žáky a u některých škol stále i technická nemožnost bezbariérových úprav škol.
- Na území aglomerace velmi dobře fungují základní umělecké školy. Zájem o tento druh vzdělávání se v posledních letech zvyšuje.
- Roli vzdělávacích institucí plní v území také střediska volného času, která nabízí široké spektrum aktivit. Tyto služby nabízejí především města aglomerace a v ostatních obcích je nabídka pro děti do 15 let omezená.
- Na území aglomerace se nachází dvě univerzity a pobočky dalších vysokých škol. Nabídka oborů vzdělávání je jak na humanitní a přírodovědné obory, tak v pardubické části aglomerace i na technické obory.

- Řada institucí nabízí na území aglomerace možnosti dalšího vzdělávání, tato nabídka je soustředěna především do měst aglomerace. Komplexní a ucelené informace o nabídce a poptávce po dalším vzdělávání není však možné získat.

9 Bydlení

Hradecko-pardubická aglomerace je hustě osídleným územím s vysokým počtem domů a bytů. Vymezené území zabírá 14 % rozlohy obou krajů a nachází se zde čtvrtina všech obydlených domů za Královéhradecký a Pardubický kraj a více než 32 % obydlených bytů v rámci těchto krajů. Ve městech aglomerace žije více než tři čtvrtiny obyvatel a nachází se zde více než 80 % obydlených bytů a 65 % obydlených domů, což znamená v průměru 102 bytů na 1 km² rozlohy, přičemž v Hradci Králové a Pardubicích je to ještě výraznější (Hradec Králové 376 obydlených bytů na 1 km², Pardubice 464 obydlených bytů na 1 km²). V ostatních obcích aglomerace je bytová a domovní zástavba mnohem řidší a nachází se zde jen 26 obydlených bytů na 1 km².

Hradecko-pardubická aglomerace nepatří k silným rekreačním oblastem v rámci obou krajů. V oblasti rekreačního bydlení se zde vzhledem k přírodním podmínkám nacházejí lokality spíše chatových a zahrádkářských osad či individuální rekreace. K nejoblíbenějším patří chatové osady, např. podél řek nebo v oblasti vodních ploch, nebo zahrádkářské osady na okrajích měst. Podíl bytů sloužících k rekreaci je tudíž nižší.

Tabulka 16 Základní údaje o domovním a bytovém fondu dle SLDB 2011

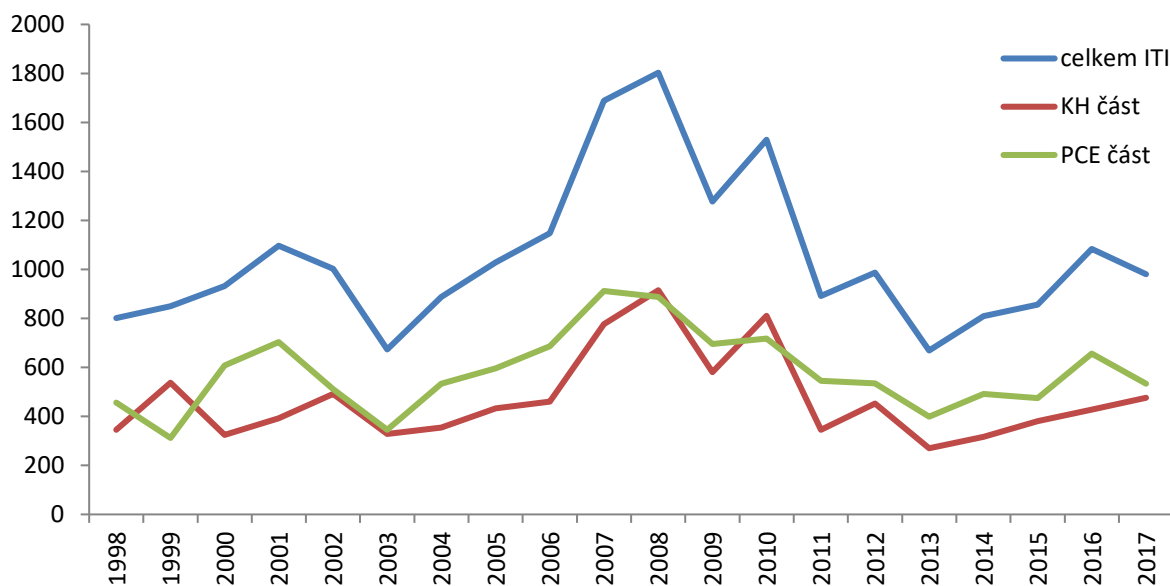
	Počet obydlených domů	Počet obydlených bytů	Počet neobydlených bytů sloužících k rekreaci	Počet obyvatel v obydlených bytech
aglomerace celkem	54 314	134 355	2 101	325 757
města v aglomeraci	35 628	110 560	806	259 146
obce (mimo města) v aglomeraci	18 686	23 795	1 295	66 611
Královéhradecký kraj	109 736	215 277	15 309	534 205
Pardubický kraj	104 850	196 288	12 722	498 743
ČR	1 800 075	4 104 635	169 468	10 144 961
podíl ve městech aglomerace	65,6	82,3	38,4	79,6
podíl aglomerace na KH a PCE kraji	25,3	32,6	7,5	31,5

Zdroj: ČSÚ

Největší část stávajícího domovního fondu v aglomeraci pochází z období 1920–1970. Ve městech je obecně vyšší podíl bytových domů a jsou zde lokalizována větší bytová sídliště. Většina bytových domů je již v současnosti v soukromém vlastnictví, případně ve vlastnictví bytových družstev. Počet domů a bytů ve vlastnictví měst se postupně snižuje, např. v Pardubicích (2 000 bytů) i v Hradci Králové (1 354) klesl počet městských bytů za posledních 10 let cca o třetinu.

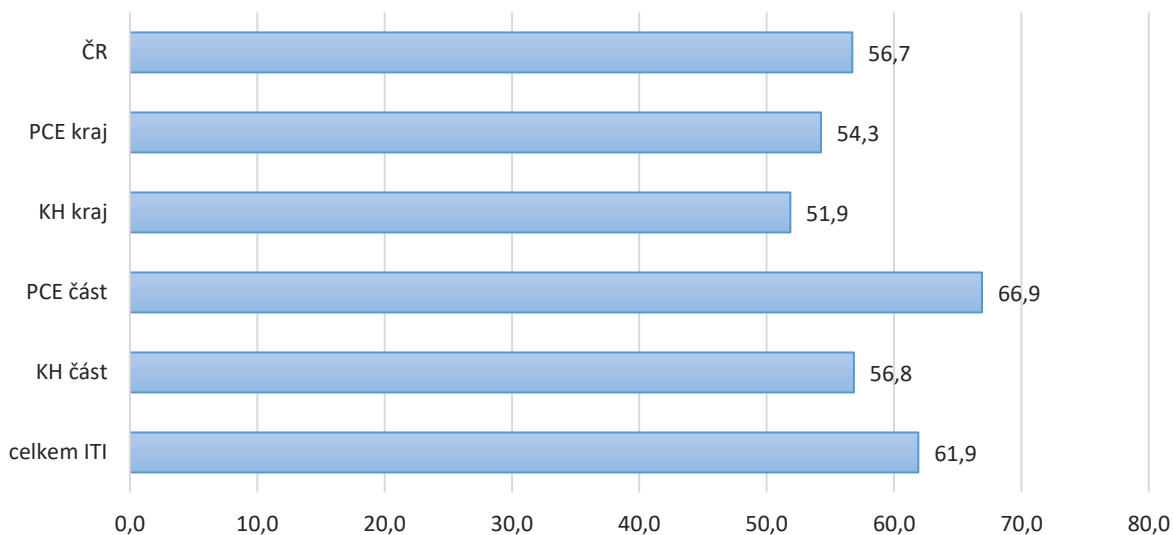
V období 1998–2017 bylo ve sledovaném území dokončeno celkem 20 996 nových bytů (vč. nástaveb a přístaveb), přičemž vývojový trend bytové výstavby je kolísavý v jednotlivých letech. Intenzita bytové výstavby (počet dokončených bytů v přepočtu na 1000 obyvatel) za sledované dvacetileté období je na území aglomerace vyšší než průměr za oba kraje a celou ČR. Pardubická část aglomerace vykazuje intenzivnější bytovou výstavbu než ta hradecká.

Graf 94 Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1998–2017

Zdroj dat: ČSÚ

Graf 95 Srovnání počtu dokončených bytů na 1000 obyvatel ve sledovaných územích za období 1998–2017

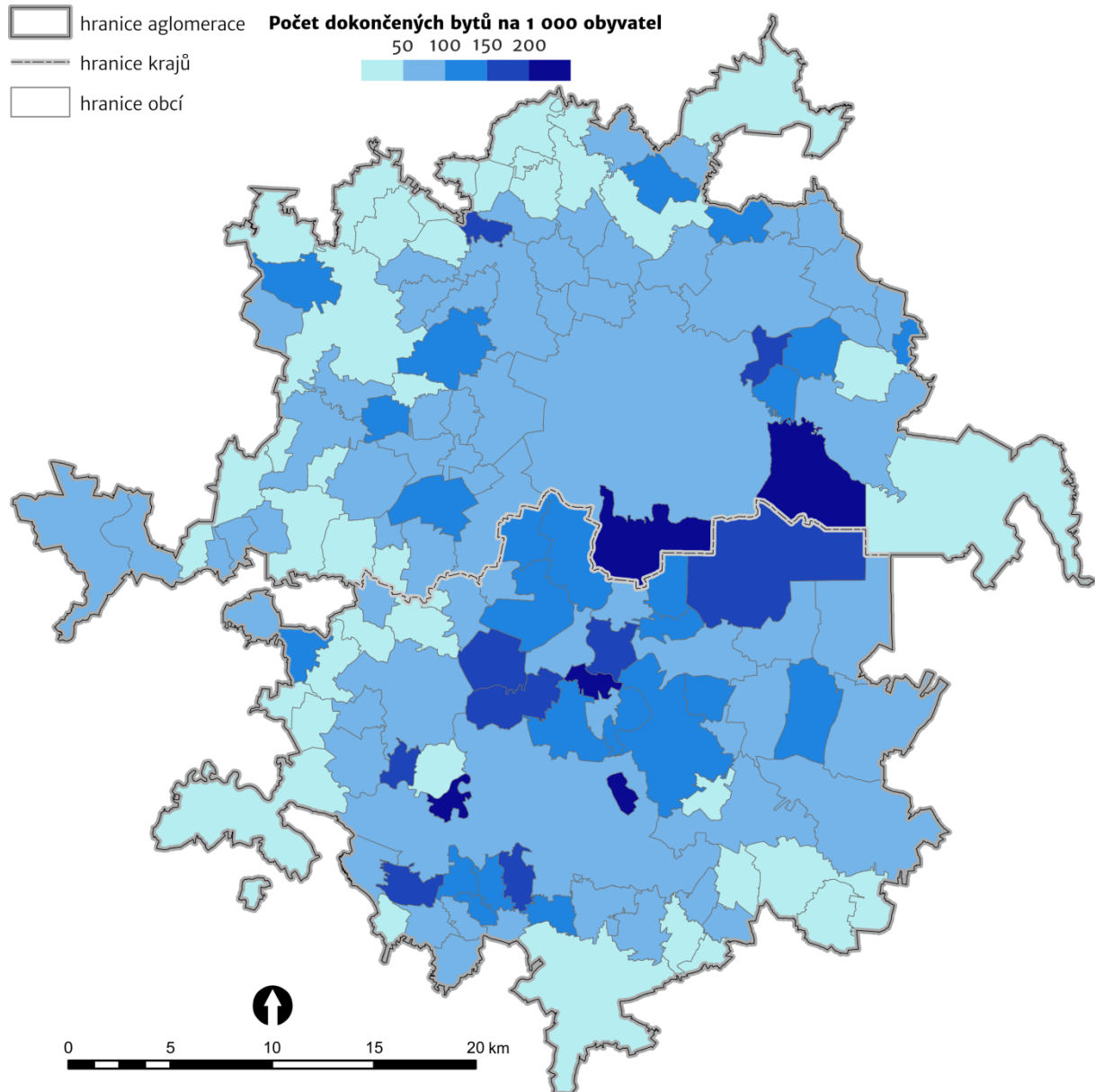

Zdroj dat: ČSÚ

Bytová výstavba je závislá na momentálním ekonomickém vývoji (např. je zde patrná hospodářská krize v roce 2008) a především na nabídce vhodných lokalit pro novou výstavbu, jejichž počet je již v některých obcích a městech velmi omezený. Mnohem více příležitostí pro individuální bytovou výstavbu nabízejí venkovské obce, které tím ovlivňují migraci obyvatel z měst na venkov. Z celkového počtu dokončených bytů v letech 1998–2017 bylo cca 71 % postaveno ve městech (z toho 46 % bytů bylo postaveno v Hradci Králové a Pardubicích), kde také převládá výstavba bytů v bytových domech

(99,2 % nových bytů v bytových domech bylo postaveno ve městech). Venkovské obce mají naopak vyšší podíl nových bytů v rodinných domech. Pro individuální bytovou výstavbu jsou stále více lákavější obce především v těsném zázemí obou krajských měst a v prostoru mezi nimi. Lokalita mezi krajskými městy je z pohledu zájmu o bydlení jednou z nejméně atraktivních v rámci aglomerace a projevuje se zde nejvíce suburbanizační efekt. Většina obcí v tomto území v posledních 20 letech připravila rozsáhlé lokality pro individuální výstavbu např. Němčice, Srnojedy, Spojil, Vysoká nad Labem, Běleč nad Orlicí aj.

Obrázek 26 Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1998–2017

Zdroj dat: ČSÚ

Mnohá bytová sídliště se potýkají se specifickými problémy, jako jsou nekvalitní nebo špatně udržovaná veřejná prostranství či zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů a drobné kriminality. Díky finančním prostředkům z dotací se daří tyto nedostatky postupně eliminovat. Bytové domy využívají dotace především na kompletní revitalizaci např. Višňovka v Pardubicích, Benešova třída v Hradci Králové. V poslední době obce také díky dotacím a zvýhodněným úvěrům řeší výstavbu a pořízení sociálního bydlení, případně dostupného bydlení pro vymezené skupiny obyvatel. Města a obce mají zájem i zkvalitňovat veřejná prostranství pro zlepšení kvality života místních obyvatel (např. Město Pardubice má zpracovanou strategii zkvalitňování veřejných prostranství).

Dostupné a sociální bydlení

Ve větších městech sílí trend zvyšování nedostupnosti bydlení, který se začíná již týkat i středně příjmových domácností, zejména mladých rodin a jednotlivců. Zvyšování cen nemovitostí a pronájmů vytváří tlak hlavně ale na ty skupiny, které jsou nízkopříjmové, jednočlenné např. domácnosti seniorů, rodičů samoživitelů a osob, které se nacházejí v bytové nouzi. Dle aktuálního šetření Platformy pro sociální bydlení z roku 2018 se nachází na území ORP Hradec Králové a Pardubice celkem 204 rodin v bytové nouzi (1 089 osob). Vzhledem k tomu, že neexistuje doposud zákon o sociálním bydlení, není ani sjednocen přístup jednotlivých měst k řešení bytové nouze svých občanů. Města v aglomeraci realizují bytovou politiku dle svých vlastních pravidel a s různou mírou podpory osob v bytové nouzi. Hradec Králové má vyčleněno celkem 750 bytů zvláštního určení – hlavně pro osoby se zdravotním postižením, seniory a osoby opouštějící ústavní péči. V posledních cca 10 letech zde postaveno několik objektů s tzv. startovacími byty pro mladé rodiny, ale jejich kapacita je nedostatečná, při jejich obsazování dochází k mnohanásobnému převisu poptávky nad kapacitou. Město Pardubice v současné době vlastní celkem 2 000 bytů. Ty se nacházejí ve zhruba 40 bytových domech, které se nacházejí po celém městě. Pardubice se stejně jako řada jiných velkých měst v ČR potýká s dlouhodobou nedostatečnou volnou kapacitou městských bytů, která by dokázala pružně reagovat na vysokou poptávku. Každoročně do seznamu žadatelů o sociální byt přibývá v průměru 70 žádostí. Další žádosti přibývají do režimu bytů v domech zvláštního určení, které jsou poskytovány primárně osobám v seniorském věku nebo zdravotně postiženým s II. a III. stupněm invalidního důchodu. Značný zájem o městské byty je také v rámci startovacího bydlení pro mladé (za 4 roky fungování programu 867 žádostí).

Hlavní zjištění:

- Vysoká intenzita bytové výstavby v rodinných domech je realizována ve venkovských obcích v těsném zázemí obou krajských měst a v prostoru mezi nimi.
- Bytová sídliště a určité lokality ve městech se potýkají se specifickými problémy, jako jsou nekvalitní veřejná prostranství či zvýšený výskyt sociálně-patologických jevů a drobné kriminality.
- V aglomeraci existuje nedostatek dostupného bydlení zejména pro specifické skupiny obyvatel jako například osoby se zdravotním postižením, mladé rodiny, sociálně slabé osoby či seniory, ale i středně příjmové domácnosti.
- Proces suburbanizace v aglomeraci vytváří tlak na využívání občanské a veřejné infrastruktury, zejména zdravotnických, ale i sociálních a vzdělávacích zařízení.

10 Občanská vybavenost

Na zařízení občanského vybavení obcí lze nahlížet ze dvou základních pohledů. V obci se nacházejí veřejně prospěšná zřízení, která jsou nekomerční a svou činností nejsou schopná generovat dostatečný zisk na svůj provoz a investiční výdaje, přesto však je žádoucí, aby na území obce fungovala. Provoz těchto zařízení zajišťuje většinou obec. Patří sem například zařízení zdravotnická nebo zařízení sociální péče.

Vedle této skupiny lze analogicky vyčlenit druhou skupinu tvořenou zařízeními fungujícími na komerčním principu. Do této skupiny spadá síť obchodů, ubytovací a stravovací zařízení a zařízení služeb. Tato zařízení jsou provozována převážně soukromými vlastníky a o jejich vzniku nebo udržení plně rozhoduje tržní poptávka.

Předmětem této kapitoly je analyzovat a podat základní přehled o první skupině výše zmíněných zařízení, tzn. veřejně prospěšných. Z těchto nekomerčních je pozornost věnována zdravotnickým a sociálním zařízením. Kulturní a školská zařízení včetně školských sportovišť jsou předmětem předchozích tematicky zaměřených kapitol Vzdělávání a Kultura.

Některá města (Pardubice, Hradec Králové, aj.) mají zpracované dokumenty na podporu sportu, ze kterých vyplývá jednoznačná potřebnost investic do rozvoje a údržby sportovišť. Obě krajské metropole mají nadregionální význam v oblasti sportu a podporují jeho rozvoj s dopadem na celý region (v současné době se připravuje řada významných projektů jako např. Dukla sportovní v Pardubicích nebo rekonstrukce fotbalových stadionů v obou městech).

Občanská vybavenost je v největší míře koncentrována do krajských měst Pardubice a Hradec Králové, na poměrně vysoké úrovni je také ve městě Chrudim. Vyšší vybavenost je pak ve větších sídlech, naopak většina malých obcí v území disponuje pouze základní infrastrukturou a je pro ně charakteristická výrazná spádovost do větších měst, za nejširším spektrem služeb pak do Pardubic a Hradce Králové.

Pro území dvoujaderné Hradecko-pardubické aglomerace, je typický silný proces suburbanizace. Ten lze chápat jako transformaci sociálního a fyzického prostředí z venkovského na (před)městské. S touto transformací souvisí výrazný tlak na využívání občanské infrastruktury, zejména zdravotnických, ale i sociálních a vzdělávacích zařízení. Suburbánní lokality s velkým migračním ziskem a rychlým nárůstem obyvatel čelí problémům s neexistencí nebo nedostatečnou kapacitou těchto zařízení.

10.1 Zdravotnická zařízení

Struktura sítě zdravotnických zařízení ve sledovaném území se v posledních letech výrazně nemění a zajištění zdravotní péče zůstává dlouhodobě stabilní.

V území aglomerace se nachází pět nemocnic zajišťujících lůžkovou péči. V Královéhradeckém kraji sídlí Fakultní nemocnice Hradec Králové, První privátní chirurgické centrum, spol. s r. o. a Nemocnice Jaroměř, v Pardubickém kraji působí Nemocnice Pardubického kraje, a. s., v aglomeraci má sídlo Pardubická nemocnice a Chrudimská nemocnice a dále se v Pardubicích nachází soukromý gynekologický ústav G-med, v. o. s.

Fakultní nemocnice Hradec Králové (státní příspěvková organizace zřizovaná Ministerstvem zdravotnictví) je instituce s nadregionálním významem, která patří mezi největší zdravotnické zařízení v České republice a disponuje 23 klinikami s 1319 lůžky v roce 2017 a Léčebnou návykových nemocí

v Nechanicích s 56 lůžky, která je detašovaným pracovištěm Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové a Univerzity Karlovy, Lékařské fakulty v Hradci Králové. Jsou zde prováděny nejsložitější chirurgické výkony a používanými technologiemi v oblasti diagnostiky i léčby i léčebnými výsledky snese FN Hradec Králové srovnání s obdobnými nemocnicemi v Evropě. Fakultní nemocnice Hradec Králové je také významným výzkumným a výukovým pracovištěm úzce spojeným s Lékařskou fakultou UK v Hradci Králové a Fakultou vojenského zdravotnictví Univerzity obrany. Spolupráce probíhá i na úrovni středního a vyššího odborného školství, konkrétně s Vyšší odbornou školou zdravotnickou a Střední zdravotnickou školou v Hradci Králové. Zároveň je FN Hradec Králové významným partnerem pro Fakultu zdravotnických studií Univerzity Pardubice ve vzdělávání nelékařských oborů.

Nemocnice Jaroměř ležící na území aglomerace spadá pod Oblastní nemocnici Náchod a poskytuje ambulantní péči v oboru všeobecná interna a diabetologie. Dále se zde nachází pracoviště klinické biochemie a diagnostiky, které provádí základní a částečně i specializovaná biochemická, imunochemická a hematologická vyšetření pro potřeby Léčebny dlouhodobě nemocných a lůžek následné péče Jaroměř. LDN Jaroměř měla k 31. 12. 2017 celkem 103 lůžek.

V roce 2014 proběhlo v Pardubickém kraji sloučení pěti nemocnic do nově vzniklého subjektu Nemocnice Pardubického kraje, a. s. Tento subjekt je složen z Pardubické nemocnice, Chrudimské nemocnice, Svitavské nemocnice, Litomyšlské nemocnice a Orlickoústecké nemocnice. První dvě nemocnice z výše uvedených se nachází na území Hradecko-pardubické aglomerace.

Pardubická nemocnice poskytuje komplexní ambulantní a lůžkovou péči ve všech základních, specializovaných i vysoce specializovaných oborech, provozuje lůžkovou následnou péči, domácí péči, základní i specializovanou diagnostickou péči a lékárnu. V roce 2017 měla nemocnice k dispozici 932 lůžek. Pardubická nemocnice je součástí komplexních kardiovaskulárních center a iktových center. Pardubická nemocnice je také výukovou základnou Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice, Střední zdravotnické školy Pardubice a Lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Chrudimská nemocnice poskytuje péči v oborech chirurgie, včetně jednotky intenzivní péče, včetně laparoskopické, cévní, plastické, traumatologické, ortopedické a základní ORL operativy. Dále zde působí interna, včetně kardiologické a metabolické jednotky intenzivní péče, anesteziologicko-resuscitační oddělení, gynekologicko-porodnické oddělení, pediatrie, neonatologie a neurologie. Akutní péče ve výše uvedených oborech je poskytována na 267 lůžkách, z toho na 36 lůžkách intenzivní péče. Následná péče disponuje 83 lůžky, z toho 10 lůžky dlouhodobé intenzivní ošetrovatelské péče. Ambulantní péče je zajišťována rehabilitačním oddělením a dále v rozsahu oborů – chirurgie, interna, gynekologie a porodnictví, pediatrie, neurologie, anesteziologie, urologie, kardiologie, gastroenterologie, dětské alergologie, TRN, ortopedie, cévní a plastické chirurgie, sportovní traumatologie, ambulance bolesti.

První privátní chirurgické centrum, spol. s r. o., v Hradci Králové je zdravotnické zařízení poskytující zdravotní péči v oblasti plastické a estetické chirurgie, gynekologie, urologie a nezbytné oddělení anestezie a své služby zde poskytuje také Centrum asistované reprodukce.

Soukromý gynekologický ústav G-med, v. o. s. je registrován jako lůžkové zařízení pro obor gynekologie a porodnictví a obor anesteziologie. V oblasti ambulantní a jednodenní péče v oboru gynekologie má dominantní postavení v Pardubickém kraji. Těžiště činnosti G-med je v diagnostice a terapii gynekologických onemocnění a v prenatální diagnostice.

Údaj o přepočteném počtu lůžek v nemocnicích lze získat ze statistik ČSÚ za nejbližší územní jednotku okresu. Vzhledem ke skutečnosti, že nemocnice nacházející se na území aglomerace jsou také jediné, které se nachází na území okresu Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, lze při zjišťování hodnoty

tohoto údaje vycházet z dostupných statistických dat. Z údajů uvedených v níže uvedené tabulce vyplývá vyšší počet lůžek přepočtený na 10 000 obyvatel v okrese Hradec Králové ve srovnání s hodnotou za oba kraje. Nadprůměrný počet lůžek v nemocnicích přepočtený na 10 000 obyvatel je ovlivněn především umístěním Fakultní nemocnice Hradec Králové v krajském městě Hradec Králové.

Tabulka 17 Počet lůžek v nemocnicích v okresech ve srovnání s kraji k 31. 12. 2017

Kraj, okres	Počet lůžek v nemocnicích celkem	Přepočtený počet lůžek na 10 000 obyvatel
Královéhradecký kraj	3 404	61,77
Hradec Králové	1 372	83,9
Pardubický kraj	2 524	48,69
Pardubice	932	54,18
Chrudim	387	37,16

Zdroj: ČSÚ

Počet zdravotnických pracovníků, který je ovlivněn lokalizací nemocničních zařízení na území aglomerace, vykazuje ve sledovaném území vyšší hodnoty u okresu Hradec Králové a Pardubice ve srovnání s průměry za oba kraje (Pardubický 4,1, Královéhradecký 4,6). V okrese Hradec Králové je dokonce 7,1 lékaře na 1 000 obyvatel, což je nadprůměrná hodnota ve srovnání s celou ČR.

Tabulka 18 Zdravotničtí pracovníci podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017

Kraj, okresy	Lékaři celkem ¹⁾	z toho zubní lékaři ¹⁾	Lékaři ¹⁾ na 1 000 obyvatel	Obyvatelé na 1 lékaře	Zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí ¹⁾
KHK kraj	2 527	404	4,6	218	6 471
Hradec Králové	1 152	159	7,1	142	3 111
Pardubický kraj	2 104	287	4,1	246	4 738
Pardubice	867	114	5,1	197	1 937
Chrudim	366	48	3,5	284	849

¹⁾ stav k 31. 12., přepočtený na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ

Problémem nemocnic je nedostatek disponibilních finančních prostředků pro potřebné investice do modernizace budov a obnovy vybavení. Pro zlepšení kvality a dostupnosti zdravotní péče na území aglomerace nemocnice plánují své rozvojové záměry (urgentní příjmy, integrované pracoviště FNHK předporodní, porodní, poporodní a neonatologické péče ve spojení s poskytováním sociální péče ad.).

Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že nemocnice patří k největším zaměstnavatelům v aglomeraci, k závažným problémům patří také nedostatečné kapacity pro parkování jak v případě Fakultní nemocnice Hradec Králové, tak Pardubické nemocnice a také problém v oblasti řešení dopravní infrastruktury ve městech ve vztahu k bezpečnému a rychlému průjezdu rychlé záchranné služby (zejména Pardubická nemocnice). Identifikovanou potřebou ze strany nemocnic je dále řešení nakládání s nebezpečnými odpady.

V území působí dále dvě léčebny dlouhodobě nemocných (LDN), zdravotnická zařízení následné péče, určené pro doléčování chronicky nemocných, interní či neurologická postižení, stavy po traumatech, pro pacienty onkologické a stavy po mozkových a srdečních infarktech. Jedna léčebna dlouhodobě nemocných se nachází v Hradci Králové a je součástí Zdravotnického holdingu a. s., který zajišťuje samosprávné a obchodní činnosti na úseku zdravotnictví Královéhradeckého kraje. Další léčebna se nachází v obci Rybitví Pardubického okresu.

Pro pacienty s pokročilým nevy léčitelným onemocněním je provozován v pardubické části aglomerace Hospic Chrudim z. ú. Toto zdravotnické zařízení slouží především těm pacientům, kteří se pro závažnost svých příznaků nemohou léčit doma.

Z odborných léčebných ústavů mimo LDN poskytuje zdravotnickou péči Léčebna návykových nemocí v Nechanicích, která je detašovaným pracovištěm Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové a Univerzity Karlovy, Lékařské fakulty v Hradci Králové. Léčebna poskytuje dobrovolnou odvykací léčbu pro muže a ženy závislé na psychoaktivních látkách nebo patologickém hráčství.

Na zdravotní péči poskytovanou nemocnicemi navazují sdružená ambulantní zařízení a jejich detašovaná pracoviště. V území aglomerace působí těchto zdravotnických zařízení celkem 18. Nejvíce jsou zastoupeny v obou jádrových městech aglomerace – v Hradci Králové 6, v Pardubicích 5 a dále v Přelouči, Týništi nad Orlicí a Chlumci nad Cidlinou.

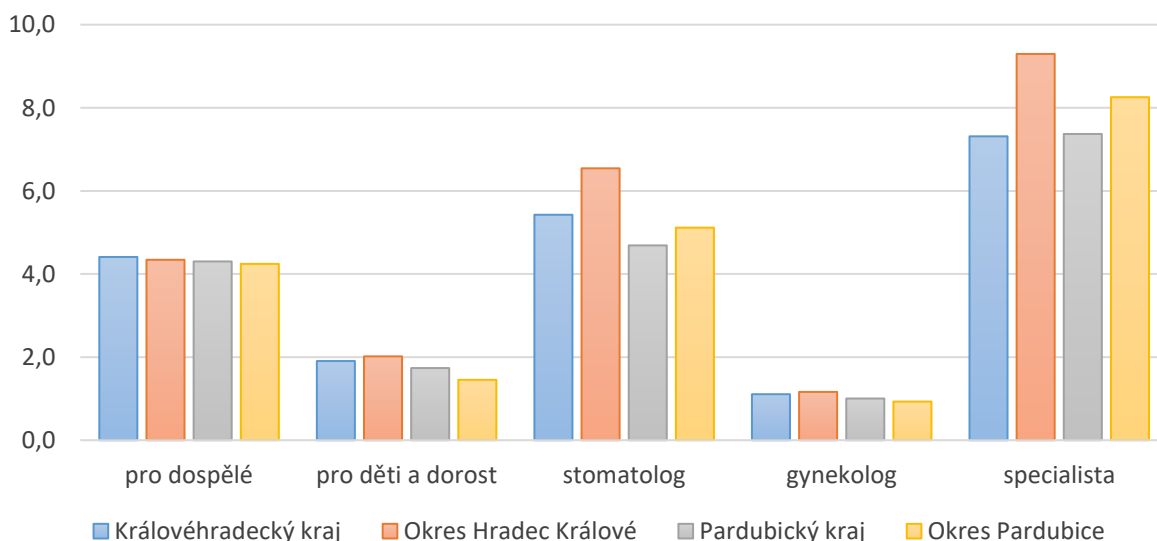
Přehled počtu samostatných ordinací lékařů v roce 2017 za sledované území dle jednotlivých okresů a jejich porovnání s kraji ukazuje níže uvedená tabulka. Relativní hodnoty tohoto ukazatele – přepočít na 10 000 obyvatel – je názorně vidět v následujícím grafu. Celkově lze říct, že počty samostatných ordinací vykazují průměrné hodnoty, vyšší koncentrace ordinací v daném území je patrná u specialistů a stomatologů.

Tabulka 19 Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017

Kraj, okresy	Samostatné ordinace lékařů				
	praktických pro dospělé	praktických pro děti a dorost	stomatologů	gynekologů	Specialistů
Královéhradecký kraj	243	105	299	61	403
Hradec Králové	71	33	107	19	152
Pardubický kraj	223	90	243	52	382
Pardubice	73	25	88	16	142

Zdroj: ČSÚ

Graf 96 Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017 v přepočtu na 10 000 obyvatel

Zdroj dat: ČSÚ

Kapacity zdravotní péče lze obecně hodnotit jako dostatečné, nicméně v určitých oblastech poddimenzované (některé hospitalizační segmenty nedostačují po výrazné předchozí redukci, dále dlouhodobá péče a hospicová péče). Zdravotní péči lze zároveň hodnotit jako dobře dostupnou veřejnou dopravou.

Přednemocniční neodkladnou péči na území aglomerace zajišťuje Zdravotnická záchranná služba Královéhradeckého kraje a Zdravotnická záchranná služba Pardubického kraje, které jsou jednou ze tří základních složek integrovaného záchranného systému. V posledních letech proběhla v obou krajích reorganizace lékařské služby první pomoci. Svou činnost zahájily dvoučlenné posádky Rendez Vous s cílem plošného snižování počtu lékařů ve službě. Jeho hlavní předností je částečná kompenzace úbytku lékařů v přednemocniční péči a lepší využití času zbylých lékařů. Do areálu Fakultní nemocnice Hradec Králové je situována Letecká záchranná služba Hradec Králové. Ta zasahuje jak na území hradecké, tak pardubické části aglomerace.

10.2 Sociální služby

Na území Hradecko-pardubické aglomerace působí jako poskytovatelé sociálních služeb organizace zřizované obcemi nebo kraji jako příspěvkové organizace, dále spolky, nadace, ústavy, obecně prospěšné společnosti a účelová zařízení církví. Poskytovatelé sociálních služeb jsou koncentrováni především do obou jádrových měst aglomerace a dále do větších obcí jako je Chrudim, Jaroměř, Chlumeck nad Cidlinou, Přelouč nebo Třebechovice pod Orebem. Tato zařízení poskytují služby ve třech formách: pobytové, ambulantní a terénní.

Veškeré níže uvedené údaje o počtech zařízení sociálních služeb na území Hradecko-pardubické aglomerace byly čerpány z Registru poskytovatelů sociálních služeb vedeného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR a publikovaného na adrese <http://iregistr.mpsv.cz>. Většina zařízení se nachází ve větších městech, případně v obcích těsně sousedících s městy. Ve většině malých obcí však nesídlí žádní poskytovatelé sociálních služeb a služby jsou zde poskytovány prostřednictvím terénních služeb či za nimi občané obcí dojíždí.

Na území Hradecko-pardubické aglomerace se nachází celkem 210 sociálních služeb, z toho 138 zařízení poskytujících sociální služby. Vedle sociálních poraden a rehabilitací jsou nejvíce zastoupeny pečovatelské a sociálně akviziční služby nebo domovy pro seniory. Následující tabulka uvádí přehled poskytovaných sociálních služeb na území aglomerace.

Tabulka 20 Poskytované sociální služby na území aglomerace k 31. 12. 2018

Poskytované sociální služby	Počet služeb v aglomeraci
azylové domy	5
centra denní služeb	3
denní stacionáře	7
domovy na půl cesty	1
domovy pro osoby se zdravotním postižením	4
domovy pro seniory	11
domovy se zvláštním režimem	9
chráněné bydlení	7
intervenční centra	2
kontaktní centra	2
krizová pomoc	3

Poskytované sociální služby	Počet služeb v aglomeraci
nízkoprahová centra pro děti a mládež	7
nízkoprahová denní centra	3
Noclehárny	4
odborně sociální poradenství	35
odlehčovací služby	7
osobní asistence	10
pečovatelská služba	14
podpora samostatného bydlení	1
průvodcovské a předčitatelské služby	3
raná péče	5
služby následné péče	2
sociálně akviziční služby pro rodiny s dětmi	13
sociálně akviziční služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	6
sociálně terapeutické dílny	5
sociální rehabilitace	27
terénní programy	9
tísňová péče	1
tlumočnické služby	4

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb

Kapacity zařízení sociálních služeb jsou sledovány Českým statistickým úřadem na úrovni jednotlivých okresů ČR. Pro zjištění celkových kapacit jsou využity údaje dostupné za okresy Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, které jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 21 Počet pobytových zařízení sociálních služeb a jejich kapacity v okresech v roce 2017

Okres	Počet pobytových zařízení sociálních služeb celkem	Místa v pobytovém zařízení sociálních služeb celkem	z toho (počet zařízení/místa)					
			Domovy pro seniory	Domovy pro osoby se zdr. postižením	Domovy se zvláštním režimem	Azylové domy	Chráněné bydlení	Týdenní stacionáře
Hradec Králové	23	1 188	7/538	2/150	9/352	2/96	6/52	-/-
Pardubice	11	972	3/300	2/72	3/506	2/73	1/21	-/-
Chrudim	20	1 401	8/598	6/462	2/265	2/44	2/32	-/-

Zdroj: ČSÚ

Na úrovni krajů jsou zveřejněny údaje Českého statistického úřadu o neuspokojených žadatelích o poskytnutí sociální služby. Níže uvedená tabulka uvádí přehled vybraných zařízení za Královéhradecký a Pardubický kraj, na nichž se nachází Hradecko-pardubická aglomerace. Nejvyšší počet neuspokojených žádostí byl v roce 2017 v obou krajích u umístění do domovů pro seniory či domovů se zvláštním režimem. V Královéhradeckém kraji byl také poměrně výrazný počet neuspokojených žadatelů u umístění do domovů pro osoby se zdravotním postižením, jak je vidět v níže uvedené tabulce.

Tabulka 22 Neuspokojení žadatelé o poskytnutí sociální služby v zařízeních dle krajů v roce 2017

Kraj	Domovy pro seniory	Azylové domy	Chráněné bydlení	Domovy pro osoby se zdravotním postižením	Domovy se zvláštním režimem	Týdenní stacionáře
Královéhradecký	2 821	50	34	323	566	-
Pardubický	1 657	167	30	45	557	3

Zdroj: ČSÚ

Sociální poradenství

Nejvíce sociálních zařízení na území aglomerace poskytuje právě odborné sociální poradenství (celkem 35 zařízení). Naprostá většina služeb odborného sociálního poradenství je provozována v Hradci Králové (15) a Pardubicích (15), zbývající zařízení jsou v Chrudimi (5).

Služby sociální péče

Centra denních služeb – v Hradci Králové je dostupný stacionář pro osoby se zdravotním postižením – zařízení Daneta, které supluje funkci centra denních služeb, a další centrum je pak v Chlumci nad Cidlinou – Středisko sociálních služeb Chlumeck nad Cidlinou o.p.s. V Pardubicích je služba poskytována zařízením Most do života a Křižovatka handicap centrum, o.p.s.

Denní a týdenní stacionáře – pro osoby, které se z důvodu věku, zdravotního postižení, či dlouhodobého duševního onemocnění neobejdou bez neustálé pomoci jiné fyzické osoby, fungují denní stacionáře, kterých je na území aglomerace zřízeno celkem sedm. V Hradci Králové a Chrudimi jsou po dvou denní stacionářích a v Pardubicích fungují tři zařízení tohoto typu. Týdenní stacionáře se na území aglomerace nenacházejí.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením – na území Hradecko-pardubické aglomerace se nachází pouze jeden domov pro osoby se zdravotním postižením se sídlem v Rábech – Domov pod Kuňkou se sídlem v Rábech. Tato služba je poskytována klientům od 18 let bez rozdílu pohlaví, které mají mentální postižení, mentální postižení s přidruženým postižením tělesným či smyslovým, nacházejí se v důsledku svého zdravotního stavu v nepříznivé sociální situaci, a jejichž podporu při realizaci úkonů běžného denního života není možno trvale zajistit prostřednictvím rodiny ani terénních či ambulantních sociálních služeb.

Domovy pro seniory – domovů pro seniory je v aglomeraci celkem 11. Vzhledem k demografickým trendům v podobě prodloužení střední délky života a narůstajícího podílu osob ve věku 65 a více let, tj. poproduktivní složky populace (především ve velkých sídlech aglomerace) bude i nadále narůstat počet seniorů, kteří budou vyžadovat zajištění svých potřeb prostřednictvím odborné sociální služby. Domovy pro seniory jsou v Hradci Králové, Pardubicích, Chrudimi a dále pak po jednom zařízení v Černožicích, Třebechovicích pod Orebem, Chlumci nad Cidlinou, Kratonohách a Přelouči.

Domovy se zvláštním režimem – tato zařízení se nacházejí v Černožicích, Hradci Králové, Chlumci nad Cidlinou, Nechanicích, Přelouči, Chrudimi a Pardubicích. Na území Hradecko-pardubické aglomerace je celkem 9 domovů se zvláštním režimem.

Chráněné bydlení – chráněné bydlení se nachází v Hradci Králové, Jaroměři, Třebechovicích pod Orebem, Chlumci nad Cidlinou, Pardubicích, Přelouči i v Chrudimi.

Odlehčovací služby – odlehčovací služby jsou zajišťovány v Hradci Králové, Pardubicích, Chrudimi a dále i v Chlumci nad Cidlinou, Smiřicích a Přelouči.

Osobní asistence – osobní asistence je v Hradci Králové zajišťována 3 poskytovateli, 4 poskytovatelé fungují v Pardubicích a 2 v Chrudimi. Jeden poskytovatel zajišťuje tuto službu i v Třebechovicích pod Orebem.

Pečovatelská služba – Město Hradec Králové disponuje 4 pečovatelskými službami zařazenými v síti veřejně podporovaných sociálních služeb. V Pardubicích je pečovatelská služba poskytována ve 4 zařízeních. Pečovatelská služba je zajišťována jako terénní nebo ambulantní. Dostupnost pečovatelských služeb mimo jádrová města Hradec Králové a Pardubice je nižší. Na území aglomerace dále působí pečovatelské služby v Chrudimi (3 zařízení), ve Smiřicích a v Chlumci nad Cidlinou.

Tísňová péče – v Hradci Králové je dostupná tísňová péče Života Hradec Králové. V Pardubicích realizuje tísňovou péči Život 90.

Služby sociální prevence

Azylové domy a Noclehárny – pro osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení nabízí své služby v aglomeraci celkem pět azylových domů a čtyři noclehárny. Jak azylové domy, tak noclehárny jsou koncentrovány do jádrových měst Hradce Králové, Pardubic a Chrudimi.

Domy na půl cesty – na území aglomerace se nachází jediný dům na půli cesty, a to v Pardubicích.

Intervenční centra. V aglomeraci tuto službu poskytují pro oběti domácího násilí starší 16 let 2 centra – jedno v Hradci Králové (Oblastní charita Hradec Králové.) a jedno v Pardubicích (SKP – CENTRUM, o.p.s.), které má pobočku i v Chrudimi.

Kontaktní centra. V aglomeraci funguje jedno centrum pro osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykové látce (K – centrum Laxus), které má sídlo v Hradci Králové a Pardubicích.

Krizová pomoc pro osoby v krizi je v aglomeraci zajištěna prostřednictvím SKP – CENTRUM, o.p.s. v Pardubicích (pobytová služba pro plnoleté ženy a plnoleté ženy s dětmi), v Hradci Králové je zajištěna formou ambulantních a terénních služeb společností NOMIA, z. ú. (pro osoby od narození do dosažení zletilosti) a v Chrudimi se jedná o společnost Centrum J. J. Pestalozziho o.p.s. nabízející ambulantní služby.

Nízkoprahová denní centra a Nízkoprahová denní centra pro děti a mládež – na území aglomerace funguje celkem 10 těchto zařízení z toho 3 (1+2) v Hradci Králové, 3 (1+2) v Chrudimi, 2 (1+1) v Pardubicích a 2 (0+2) zařízení se nachází v Přelouči.

Raná péče – raná péče je zajišťována 4 poskytovateli v Pardubicích a v Hradci Králové se nacházejí tři zařízení poskytující tuto službu.

Služby následné péče – služby následné péče jsou zajišťovány zařízeními v Hradci Králové a Pardubicích. V obou městech se nachází pouze po jednom zařízení poskytujícím tuto službu.

Sociálně aktivizační služby – pro rodiny s dětmi, pro seniory a osoby se zdravotním postižením – pro seniory a osoby se zdravotním postižením funguje na území aglomerace šest zařízení sociálně aktivizačních služeb. Účelem těchto zařízení je podporovat u této cílové skupiny aktivní způsob života, vytvářet podmínky pro kontakt s vrstevníky, udržet nebo rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti tak, aby byl co nejvíce oddálen jejich odchod do pobytového zařízení nebo využívání služeb sociální péče. Tři zařízení jsou provozována v Pardubicích, dvě zařízení v Hradci Králové, jedno v Chrudimi. Podobnou úlohu, ovšem s jinou cílovou skupinou, plní zařízení sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi.

Těch je na území aglomerace celkem třináct, z toho v Hradci Králové jsou tři zařízení, v Pardubicích šest a tři zařízení jsou v Chrudimi, a jedno v Přelouči.

Sociálně terapeutické dílny – v Pardubicích je poskytovatelem chráněných pracovních míst CEDR Pardubice, dále Péče o duševní zdraví-středisko Výměník a ZŠ a MŠ Svítání, o.p.s. Na těchto pracovních pozicích se specifickými pracovními podmínkami pracují osoby se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním. Chráněná pracovní místa jsou určena pro osoby, které by na běžném pracovním trhu jen těžko hledaly uplatnění. Provozována jsou chráněná pracoviště (šicí dílna, kompletační dílna, mobilní dílna) a další chráněná pracovní místa. Chráněná pracovní místa v Hradci Králové zajišťuje Skok do života. Organizace má celé portfolio aktivit pro osoby s různou mírou mentálního postižení. Na trh práce se tak daří zapojovat klienty sociální rehabilitace (mladí dospělí 19–26 let, dospělí 27–64 let). V Chrudimi poskytuje tuto službu společnost Momo Chrudim, o.p.s., která je zaměřená na osoby s mentálním postižením, s tělesným postižením a se zdravotním postižením ve věku od 18 let do 64 let.

Sociální rehabilitace – pro dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob je na území aglomerace 27 poskytovatelů sociální rehabilitace, kteří služby poskytují hlavně v centrech aglomerace – Hradec Králové, Pardubice a Chrudim. Ti pomáhají svým klientům rozvíjet jejich specifické schopnosti a dovednosti, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností. Sociální rehabilitace se poskytuje jak formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb, tak terénní a ambulantní formou.

Terénní programy jsou terénní služby poskytované osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy (problémové skupiny osob, uživatelé návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny). V aglomeraci tyto služby pro různé cílové skupiny poskytuje 6 poskytovatelů – Hradec Králové (Aufori, o.p.s., Laxus z.ú.), Pardubice (Laxus z.ú., Romodrom o.p.s., SKP – CENTRUM o.p.s.) a Chrudim (Šance pro Tebe, z.s.).

Tlumočnické služby – v Hradci Králové existují 3 tlumočnické služby (Hradecké centrum pro osoby se sluchovým postižením o.p.s. Tichý svět, o.p.s. a VOŠ, SŠ, ZŠ a MŠ Hradec Králové, Štefánikova 549 – Centrum tlumočnických služeb) a v Pardubicích 1 tato služba (Tichý svět, o.p.s.).

Královéhradecký i Pardubický kraj (ale i některá další města v aglomeraci) mají zpracovány strategie či komunitní plány sociálních služeb. Základem plánování sociálních služeb je spolupráce zadavatelů (obcí, krajů) s poskytovateli (jednotlivými organizacemi) a uživateli (klienty) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci konkrétních kroků. Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb. Oba kraje také poskytují obcím, které plánují sociální služby, metodickou podporu ve vzdělávání koordinátorů a dále podporují vzájemnou výměnu informací a zkušeností, nabízí konzultace nebo připomínkování dokumentů.

Jak vyplývá z výše uvedených komunitních plánů Královéhradeckého a Pardubického kraje, obecně narůstá počet osob, které potřebují sociální péči, což zvyšuje náklady na její poskytování. Zároveň narůstá počet zaměstnanců v sociálních službách, jejich pracovní ohodnocení je však oproti průměrným mzdám v krajích podprůměrné.

Na území aglomerace, především v jádrových městech Hradec Králové a Pardubice, by bylo vhodné rozšířit služby denního stacionáře tak, aby zde působilo několik poskytovatelů služeb a kapacity stacionářů byly rozptýleny rovnoměrně po území aglomerace. Dále by bylo vhodné navýšit kapacity služeb sociální rehabilitace, případně terapeutických dílen tak, aby se více nabízely kapacity pro sociální začleňování osob se zdravotním postižením.

S rostoucím podílem seniorů na celkovém počtu obyvatel je aktuální především problematika zařízení sociální péče určené pro seniory a navyšování jejich kapacit.

Dále by měl být podpořen nárůst kapacity služeb podpory samostatného bydlení. U podpory samostatného bydlení více pracovat s rodinnými příslušníky osob cílové skupiny tak, aby služby byly poskytovány nezávisle na bytech vyčleněných k tomu účelu (jakási hybridní pobytová služba).

Pro klienty v dětském věku není zajištěna stálá odlehčovací služba. V Pardubicích ji zajišťuje organizace Rodinné Integrační Centrum, ale pouze v období letních prázdnin. Jako příležitost pro aglomeraci lze uvést další rozvoj sociální ekonomiky, která by potenciální uživatele pobytových sociálních služeb zajišťovaných v komunitě zapojila do běžného života.

V oblasti poskytování služeb sociální péče je dále prioritní doplnění kapacit sítě sociálních služeb o služby podporující setrvání osob v přirozeném prostředí (pečovatelské služby, osobní asistence, denní stacionáře apod.). V oblasti služeb sociální prevence je prioritou podpora fungující rodiny prostřednictvím terénních služeb a služeb podporujících sociální integraci osob ohrožených sociálním vyloučením či sociálně vyloučených.

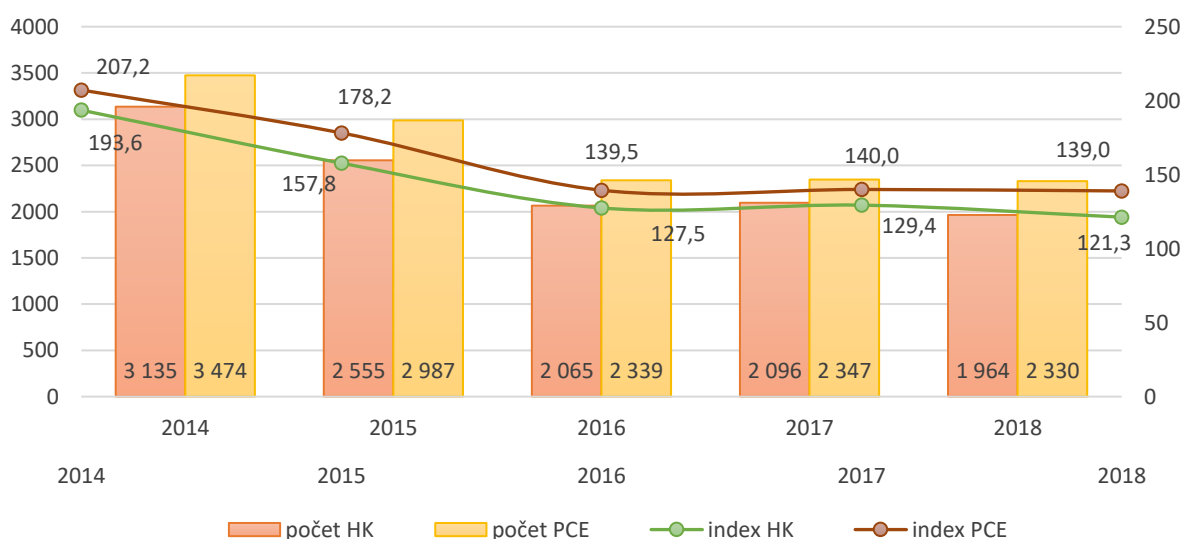
Hlavní zjištění:

- V aglomeraci je stabilní síť zdravotnických zařízení a služeb a působí zde nadregionální zařízení a významný zaměstnavatel Fakultní nemocnice Hradec Králové.
- Stávající kapacity zařízení pro děti do 3 let jsou i přes určitý rozvoj v posledních letech v území aglomerace stále nedostatečné.
- V území působí vysoký počet poskytovatelů sociální péče a široká nabídka sociálních služeb poskytovaná zařízeními lokalizovanými v území aglomerace.
- S rostoucím počtem seniorů je velmi aktuální problematika zařízení sociální péče určené pro seniory a navyšování jejich kapacit.
- V území je identifikována nedostatečná dostupnost a kapacita sítě sociálních služeb podporujících setrvání osob v přirozeném prostředí – pečovatelské služby, osobní asistence, denní stacionáře apod.

11 Bezpečnost a ochrana obyvatel

Počet trestných činů ve sledovaném území (okresy Hradec Králové a Pardubice) za poledních pět let klesl přibližně o třetinu, což dokládá i vývoj indexu kriminality (počet spáchaných trestných činů za určité časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel), který má klesající tendenci za oba okresy. Podrobný vývoj ukazuje níže uvedený graf. Objasněnost trestných činů, která je srovnatelná s celorepublikovým průměrem, postupně stoupá a dosahuje více jak 50 %. Nejčastějším typem kriminality ve sledovaném území je majetková trestná činnost.

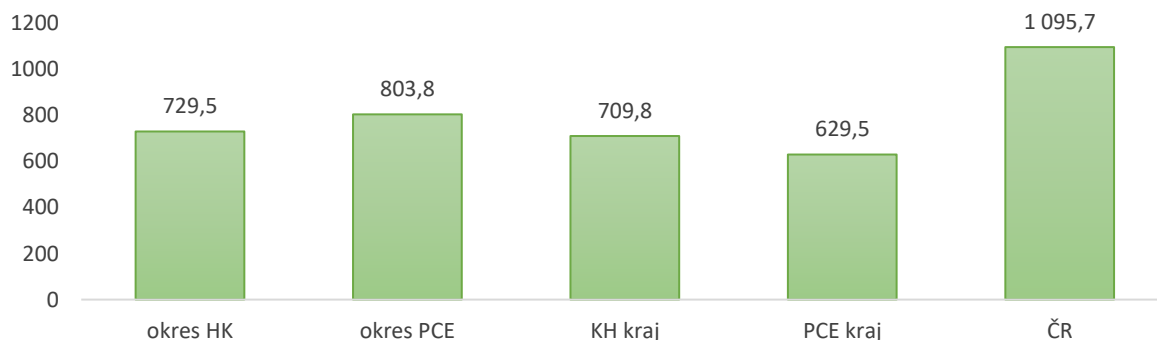
Graf 97 Vývoj počtu trestných činů a indexu kriminality v okresech Hradec Králové a Pardubice za období 2014–2018

Zdroj dat: www.mapakriminality.cz

Pokud porovnáme index kriminality za celé pětileté období (2014–2018) s vyššími územními celky, vykazují oba okresy nadprůměrné hodnoty (Hradec Králové = 729,5; Pardubice = 803,8) ve srovnání s oběma kraji (KH kraj = 707,8; PAK kraj = 629,5), naopak ve srovnání s hodnotou za celou ČR jsou pozitivně podprůměrné. Pardubický okres vykazuje vyšší index kriminality než okres Hradec Králové a v rámci nich nejvyšší hodnoty lze pozorovat na území obvodních oddělení ve městech Pardubice (Pardubice 1 = 1 616,9) a Hradec Králové (Hradec Králové 2 = 1 254,6). K zajištění veřejného pořádku na území celé aglomerace operují policejní složky státní, městské či obecní.

Graf 98 Srovnání indexu kriminality mezi vybranými územními celky za období 2014–2018

Zdroj dat: www.mapakriminality.cz

K zajištění dostatečné bezpečnosti a ochraně obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace včetně jejich majetku funguje na úrovni Královéhradeckého a Pardubického kraje a na úrovni obcí s rozšířenou působností krizové řízení. Nedílnou součástí krizového řízení je i předcházení mimořádným událostem. Pracovními orgány pro řešení krizových situací jsou krizový štáb kraje a krizový štáb obce s rozšířenou působností. Poradními orgány krajů a obcí s rozšířenou působností pro přípravu na krizové situace je bezpečnostní rada kraje a bezpečnostní rada obce s rozšířenou působností. Z důvodu nezbytné spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a dalších složek při řešení mimořádných událostí vznikl integrovaný záchranný systém. Integrovaný záchranný systém se využívá při potřebě provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma anebo více složkami integrovaného záchranného systému.

Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky. K ostatním složkám integrovaného záchranného systému patří vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, obecní policie, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Počet řešených mimořádných událostí, ve kterých zasahovaly jednotky požární ochrany na území okresu Hradec Králové a Pardubice je celkem 3 838, což činí oba okresy k nejvíce vytěžovaným v rámci obou krajů. Z celkového počtu je nejvíce událostí typu technická havárie (1 995 událostí), dopravní nehoda (937 událostí) a požár: 395 událostí).

Tabulka 23 Počet mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany (JPO) v roce 2017

Kraj, okresy	Celkem	v tom						
		požáry	dopravní nehody	úniky nebezpečných chemických látek	technické havárie	radiační nehody a havárie	ostatní mimořádné události	plané poplachy
Královéhradecký kraj	7 027	664	1 723	412	3 794	-	24	410
Okres Hradec Králové	1 942	187	564	94	938	-	15	144
Pardubický kraj	7 241	648	1 491	297	4 362	-	20	423
Okres Pardubice	1 896	208	373	92	1 057	-	9	157

Zdroj: ČSÚ

V území Hradecko-pardubické aglomerace platí legislativní pravidla pro prevenci vzniku závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky. Územní koncentrace některých průmyslových provozů v aglomeraci vyžaduje dodržování systému prevence závažných havárií pro objekty a zařízení, v nichž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek.

11.1 Sociálně vyloučené lokality

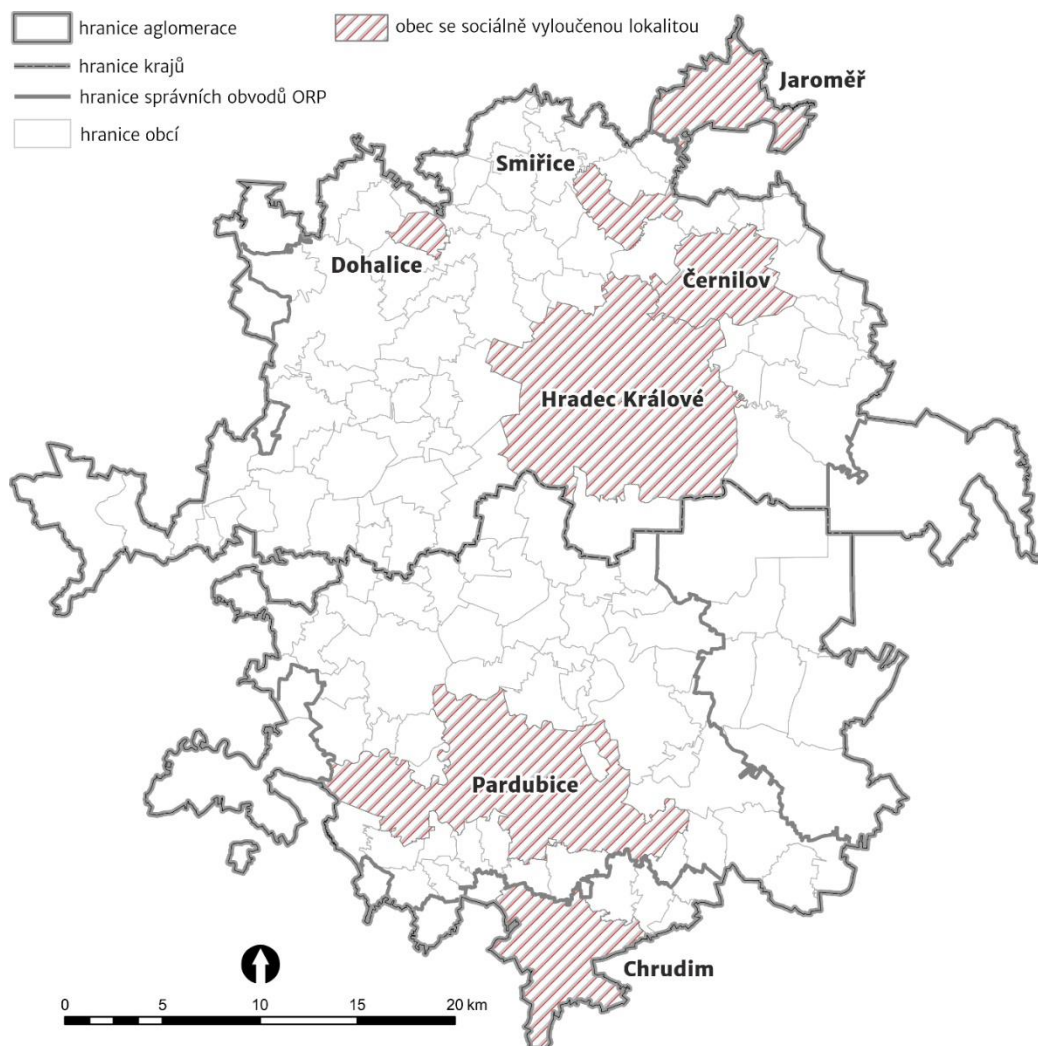
Jako sociálně vyloučenou lokalitu označujeme prostor (dům, ulici, čtvrt) kde se koncentrují lidé, u nichž lze identifikovat znaky spojené se sociálním vyloučením. Tato místa jsou okolními obyvateli negativně symbolicky označována („špatná adresa“, „problémové místo“ apod.).

Dle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR (Gabal, 2015) se nachází na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností Hradec Králové a Pardubice celkem 11 sociálně vyloučených lokalit, ve kterých žije 500–800 obyvatel. Na území hradecké části aglomerace se nacházejí sociálně vyloučené lokality

v obcích Hradec Králové, Smiřice, Černilov, Dohalice a Jaroměř. V pardubické části aglomerace byly sociálně vyloučené lokality identifikovány v obcích Pardubice a Chrudim.

U sociálně vyloučených lokalit, které byly identifikovány ve zmíněné analýze, mohlo dojít po téměř pěti letech k vývoji, některé mohly dokonce zaniknout. Např. v Pardubicích lze stěžít hovořit o sociálně vyloučených lokalitách jako takových. Existují zde místa s nižší kvalitou bydlení, kde se může vyskytovat vyšší počet lidí např. na dávkách, ale již to není na úrovni charakteristiky sociálně vyloučených lokalit.

Obrázek 27 Obce se sociálně vyloučenou lokalitou na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2015

Zdroj dat: Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR

Ve sledovaném území (okresy Hradec Králové a Pardubice) žilo v roce 2017 více jak 20 000 osob, které mají více jak 100 000 exekucí. Celkový podíl osob v exekuci (HK = 7,59 %, PCE = 7,79 %) je podprůměrný ve srovnání s celou ČR (9,70 %) i s Královéhradeckým krajem (8,16 %), naopak Pardubický kraj vykazuje nižší hodnotu (7,08 %). Nejvíce těchto osob se nachází v severozápadní a jižní části Hradecko-pardubické aglomerace, kde některé obce vykazují nadprůměrné hodnoty (více jak 10 %).

Tabulka 24 Statistika exekucí za okresy Hradec králové a Pardubice v roce 2017

Okres	Podíl osob v exekuci	Počet osob v exekuci	Celkový počet exekucí
Okres Hradec Králové	7,59 %	10 529	50 436
Okres Pardubice	7,79 %	11 210	59 247

Zdroj: www.mapaexekuci.cz

Hlavní zjištění:

- V území aglomerace je vyšší počet řešených mimořádných událostí a počet trestných činů ve srovnání s krajskými průměry, ale kriminalita klesá.
- V území aglomerace existují sociálně vyloučené lokality a obce, kde žije nadprůměrný podíl osob v exekuci

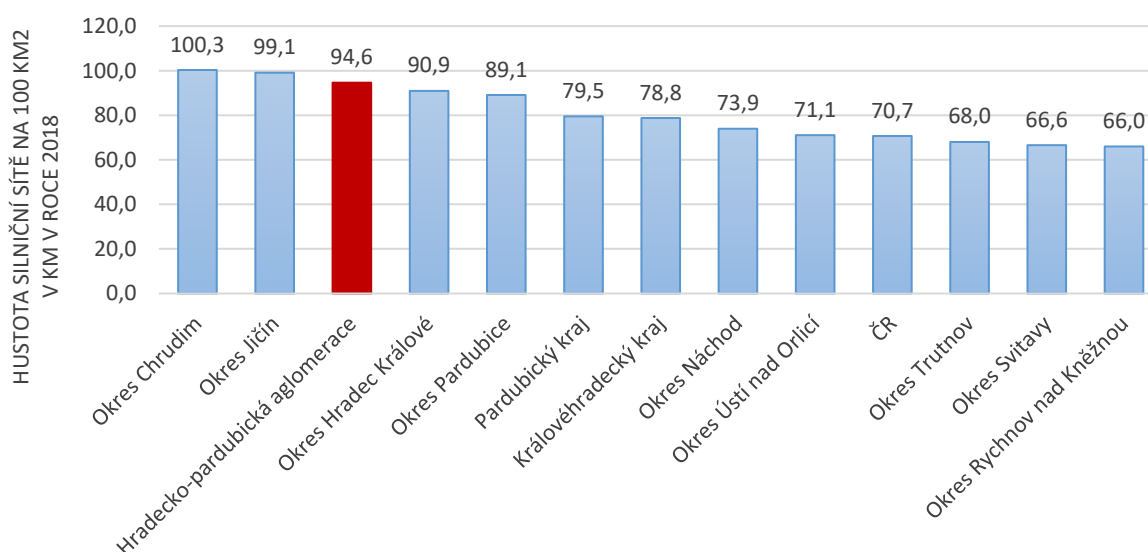
12 Doprava

Hradecko-pardubická aglomerace je významným multimodálním dopravním uzlem nejen východních Čech, ale i celé České republiky a má vysoký potenciál pro svůj další rozvoj. K tomu však potřebuje rozvinutou, moderní a fungující dopravní síť.

12.1 Silniční doprava

Území Hradecko-pardubické aglomerace vykazuje vysokou hustotu silniční sítě (94,6 km silnic na 100 km²) a to ve srovnání s ČR, Královéhradeckým a Pardubickým krajem a okresy těchto krajů. Vyšší hustotu silniční sítě mají už jen okresy Chrudim a Jičín. Naopak hustota silniční sítě přepočtená na počet obyvatel je mezi sledovanými územními jednotky vůbec nejnižší (0,4 km silnic na 100 obyvatel). Vyšší podíl délek silnic na obyvatele znamená potřebu vynaložení vyššího podílu finančních prostředků.

Graf 99 Hustota silniční sítě ve vybraných územních jednotkách na 100 km² v roce 2018

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic, vlastní výpočty a zpracování

Celková délka silniční sítě na území aglomerace byla k 1. 4. 2019 cca 2 700 km. Největší podíl na zdejší silniční síti mají místní komunikace (40,7 %) a silnice III. třídy (33,9 %). I přes svoji délku patří hustota dálniční sítě (2,3 km dálnic na 100 km²) v aglomeraci k nadprůměru v ČR. Vyšší hustotu dálniční sítě vykazují už jen Středočeský a Olomoucký kraj. Délka v současnosti plánované sítě dálnic v ČR je cca 2 000 km, z toho na území Hradecko-pardubické aglomerace je naplánována dostavba necelých 34 km dálnice D35 (z toho v realizaci s plánovaným termínem zprovoznění v roce 2022 je 25 km dálnice v úseku Opatovice nad Labem – Ostrov, dalších 9 km v úseku Sadová – MÚK Plotičtětě je ve fázi plánování), a téměř 20 km dálnice D11 v úseku Hradec Králové – Jaroměř, které jsou v současnosti v realizaci s plánovaným termínem zprovoznění v roce 2022. Dálnice D11, která na území aglomerace dosahuje délky 25 km, je součástí evropské hlavní sítě TEN-T Core Network, jež tvoří nejdůležitější transevropské tahy spojující nejvýznamnější evropské aglomerace a průmyslové oblasti. Dálnice D35 dosahující současné délky 5 km spadá do tzv. globální sítě TEN-T Comprehensive Network, jejímž účelem je propojení všech evropských regionů úrovně NUTS 2. Úseky silnic I. třídy, které nyní suplují dálnice D11 a D35, tvoří neoficiální TEN-T Core a Comprehensive síť.⁴⁷ Chybějící úseky D11 a D35 jsou

⁴⁷ Ředitelství silnic a dálnic ČR (2019): Geoportál ŘSD (Síť TEN-T).
<https://geoportal.rsd.cz/webappbuilder/apps/9/>

závažným nedostatkem z hlediska kompletnosti této sítě. Území aglomerace kromě páteřních evropských silnic TEN-T protínají i dvě mezinárodní silnice E67 z Prahy do Helsinek (dálnice D11 a silnice I/11 a I/33) a E442 z Karlových Varů do Žiliny (silnice I/35 a I/31).

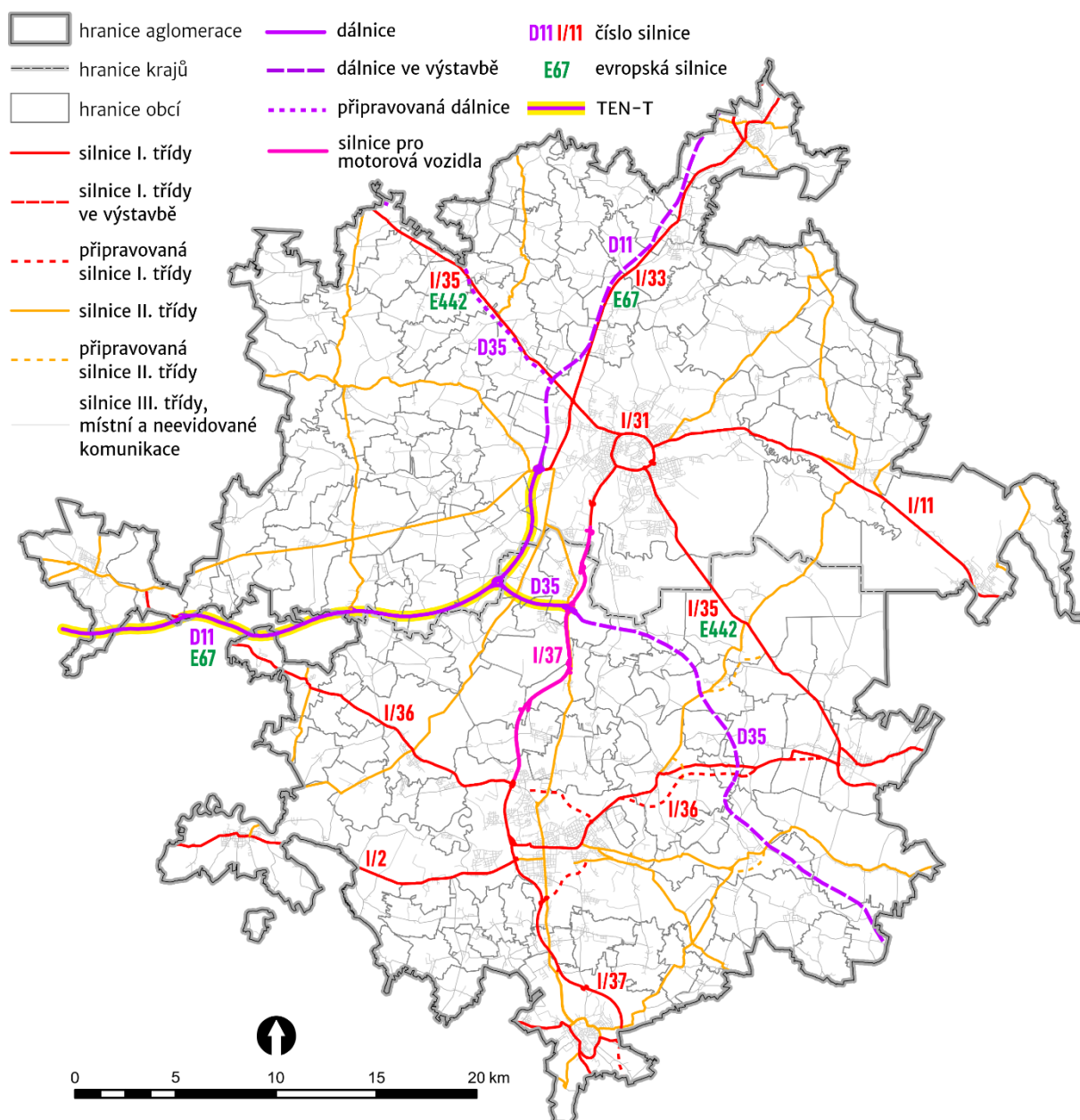
Významnou silniční tepnou celé aglomerace je silnice I/37 spojující Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, která je v úseku mezi oběma aglomeračními jádry rozšířena na čtyřproudovou komunikaci (silnice pro motorová vozidla). Tato silnice prochází přes významnou křižovatku nadregionálního významu v Opatovicích nad Labem, kde se tato silnice napojuje na dálnici D35 sloužící v současnosti jako přípoj na dálnici D11 směrem na Prahu a západní část Hradce Králové (Kukleny). Dalšími páteřními komunikacemi ve spádovém území aglomerace jsou silnice I. třídy I/33 v úseku Hradec Králové – Jaroměř, I/36 v území v úseku Lázně Bohdaneč – Pardubice – Holice, I/2 Pardubice – Přelouč, I/35 Holice – Hradec Králové – Sadová či I/11 Hradec Králové – Týniště nad Orlicí. V návaznosti napojení silnic I. třídy a regionálních silnic II. a III. třídy na nadřazené komunikace D11 a D35 bude v budoucnosti potřeba vybudovat řadu obchvatů a přeložek silnic I., II. i III. třídy. Ředitelství silnic a dálnic v současnosti připravuje několik důležitých silničních staveb. Mezi těmito projekty jsou např. I/2 Pardubice – jihovýchodní obchvat, I/36 Pardubice, Trnová – Fáblovka – Dubina, I/36 Sezemice – obchvat, I/36 Časy – Holice, I/37 obchvat Chrudimi a Slatiňan, I/35 MÚK D11 Plotiště – okružní křižovatka či křižovatka Mileta (I/31) v Hradci Králové. Ve fázi studie jsou následující projekty: přeložka I/11 Hradec Králové – Blešno – Nepasice, I/11–I/37 Jižní spojka Hradec Králové, I/36 Holice – Čestice, I/2 Pardubičky – Sezemice a I/2 Pardubice – jihozápadní obchvat.⁴⁸ Výrazný vliv na další snížení intenzit dopravy na II. okruhu u Fakultní nemocnice a na „Hradubické“ bude mít výstavba tzv. Jižního propojení, kdy tato dvoupruhová komunikace propojí mimoúrovňovou křižovatku na Hradubické u OC Makro se silnicí III/29813 z Hradce Králové do Vysoké nad Labem.

---

⁴⁸ Ředitelství silnic a dálnic ČR (2019): *Mapová aplikace ŘSD (Mapa projektů)*
<https://www.rsd.cz/wps/portal/web/mapa-projektu>

Obrázek 28 Silniční síť na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 1. 4. 2019)

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

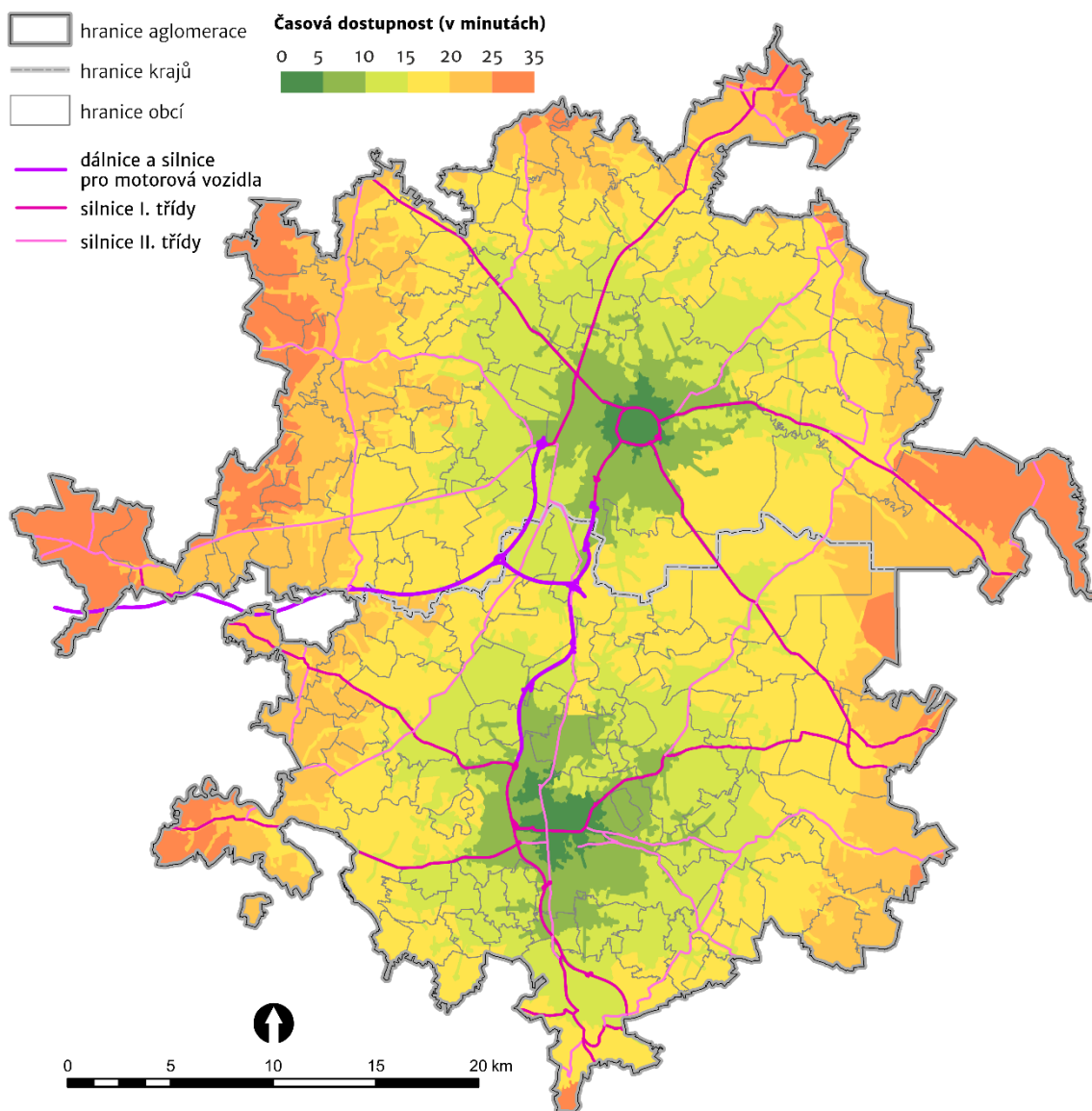
Časová dostupnost

Dopravní dostupnost je nejdůležitějším výsledkem fungování dopravního systému. Dobrá dopravní dostupnost určitých oblastí ovlivňuje lokalizační výhody těchto míst ve vztahu ke všem ostatním místům – oblasti s lepším přístupem k různým činnostem jsou více produktivní a více konkurenceschopné než oblasti izolované.⁴⁹ Dopravní dostupnost a čas dojížděky mají rozhodující vliv na ochotu zaměstnanců dojíždět za prací mimo svá bydliště. Podíl cest z bydliště do zaměstnání prudce klesá za hranici 30 minut, cest nad 60 minut je pak jen o něco málo více než 1 % všech vykonaných cest z bydliště na pracoviště. Ve venkovském prostoru je podle dopravně geografických teorií možné počítat

⁴⁹ R. Kylián (2009): Dopravní dostupnost v ČR. <https://is.muni.cz/th/ly6nu/Text.pdf>

s ochotou cestovat z bydliště do zaměstnání delší dobu, a tudíž na delší vzdálenost, oproti větším městům, kde obvyklá doba dojížděky nepřesahuje 30 minut, ve venkovském regionu bývá celkem běžná dojížděka do zaměstnání až 45 minut. Řídce zalidněná území jsou navíc obvykle hůře obsluhována veřejnou hromadnou dopravou a jsou více odkázána na individuální zajištění dostupnosti automobily.⁵⁰

Obrázek 29 Časová dostupnost Hradce Králové a Pardubic po silniční síti v roce 2019

Zdroj: Vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Časová dostupnost po silniční síti do center měst Hradce Králové a Pardubic byla zjištěna pomocí síťové analýzy v aplikaci ESRI ArcGIS Online. Cestovní doby odpovídají běžné dopravní situaci v pondělí v 7:30 hodin ráno. Nejhorší časovou dostupnost (nad 25 minut) vykazují oblasti na západě okresu Hradec Králové, území Jaroměř, Týniště nad Orlicí a Přelouče. Nejvzdálenější město aglomerace – Chlumec

⁵⁰ V. Šindlerová, J. Felcman, D. Franke (2017): Studie územních dopadů rozvoje průmyslové zóny Solnice – Kvasiny – Rychnov nad Kněžnou. http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/rozvoj-kraje/uzemni-planovani/uzemni-studie/US-Solnice-Kvasiny-RNK_2017-10-10_cistopis_1.pdf

nad Cidlinou vykazuje díky existenci dálnice D11 ještě relativně dobrou (cca 25 minut), i když taktéž vyšší časovou dostupnost.

Intenzita dopravy a stav komunikací

Intenzita dopravy nadále narůstá, od roku 2010 stoupla v ČR v průměru o 13 %, a to jak na dálnicích, tak na ostatní silniční síti. V případě nárůstu intenzity dopravy u osobních automobilů byl větší nárůst na silniční síti na všech třídách shodně o 14 %, na dálnicích I. třídy o 10 %.⁵¹ Nejzatíženějšími úseky v Hradecko-pardubické aglomeraci byly v roce 2016 hlavní průtahy v intravilánech měst, především městský okruh v Hradci Králové na silnici I/31, který čelil nejvyššímu dopravnímu zatížení v rámci celého území aglomerace (místy až 33 tisíc vozidel denně v pracovní dny, nárůst o bezmála 8 % oproti roku 2010, z toho cca 5 400 nákladních vozidel, nárůst o 29 %). Na území Pardubic měly v roce 2016 nejvyšší dopravní zatížení ulice Hradecká na silnici II/324 (27,3 tis. vozidel denně, nárůst o 12 % oproti roku 2010) a ulice Nádražní na silnici I/37 (24,5 tis. vozidel, nárůst o bezmála 16 % oproti roku 2010, z toho cca 5 500 nákladních vozidel, nárůst o 3 %). Nejzatíženějšími úseky v extravilánu byly v roce 2016 silnice I/37 mezi Hradcem Králové a Opatovicemi nad Labem (přes 33 tis. vozidel denně, nárůst o 32,6 % oproti roku 2010) a dálnice D11 u Chlumce nad Cidlinou (více než 28 tis. vozidel denně, nárůst o 25 % oproti roku 2010, z toho cca 7 500 nákladních vozidel, nárůst o 9,5 %). Dalšími dopravními úseky nadměrně zatíženými silniční dopravou jsou silnice I/37 směrem na Jaroměř, silnice I/35 směrem na Hořice, silnice I/11 směrem na Třebechovice pod Orebem, městský okruh v Chrudimi na silnici I/37, silnice I/35 u Holic či průtah městem Lázně Bohdaneč na silnici I/36.

Obrovský nárůst dopravy v posledních letech zatěžuje města nákladní i osobní individuální dopravou. Významným problémem jsou chybějící obchvaty měst a obcí pro tranzitní dopravu a vnitřní a vnější okruhy měst. Obyvatelé obcí ležících na páteřních komunikacích jsou zatěžováni nadměrným hlukem. Problematiku hluku v aglomeraci je podrobněji rozebrána v kapitole 13.6 Ekologická rizika a hluk.

Významným problémem je rovněž stavebně-technický stav místních a regionálních komunikací, zejména silnic II. a III. třídy. Jen v okrese Hradec Králové byla ke konci roku 2017 více než polovina (56 %) silnic II. a III. třídy v havarijním stavu, v nevyhovujícím stavu byla více než pětina silnic (22 %). I přes rostoucí roční investice Královéhradeckého a Pardubického kraje do oprav a modernizací krajské silniční infrastruktury, především díky evropským zdrojům, se podíl silnic II. a III. třídy v havarijním stavu neustále zvyšuje a je zde tak znatelný dlouhodobý finanční deficit na krajské silniční síti. V posledních letech se do popředí zájmu, a to především médií, dostává stav silničních mostů, lávek pro pěší a cyklisty. Vlastníci komunikací proto mostům nyní věnují značnou pozornost. Je zřejmé, že nedostatečná pozornost věnovaná mostům a jejich údržbě vedla k postupnému zhoršování technického stavu mostních konstrukcí. V okrese Hradec Králové bylo k 1. lednu 2019 evidováno 29 mostů v nevyhovujícím stavu (11,6 % z celkového počtu mostů v okrese) z toho 22 mostů ve špatném stavu (8,8% podíl), 5 ve velmi špatném stavu (2,0% podíl) a 2 (0,8% podíl) ve stavu havarijním. V okrese Pardubice bylo k 1. lednu 2019 evidováno 32 mostů v nevyhovujícím stavu (11,3 % z celkového počtu mostů v okrese) z toho 25 mostů ve špatném stavu (8,8% podíl) a 7 ve velmi špatném stavu (2,5% podíl), v havarijním stavu se nenacházel žádný z mostů.⁵²

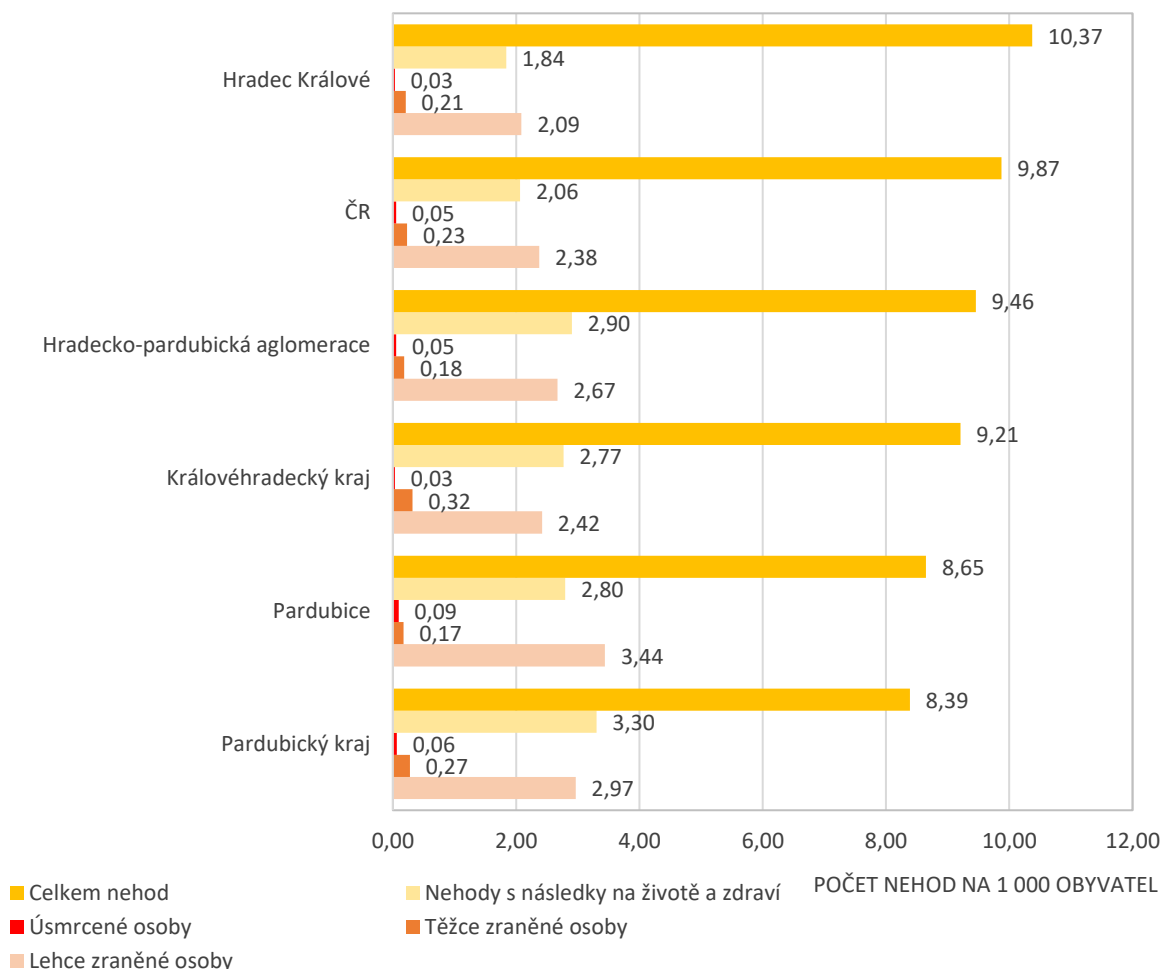
⁵¹ Ředitelství silnic a dálnic ČR (2017): Ředitelství silnic a dálnic představuje konečné výsledky celostátního sčítání dopravy. <http://1url.cz/ztyzr>

⁵² Ředitelství silnic a dálnic ČR (2019): Přehledy z informačního systému o silniční a dálniční síti ČR. <https://www.rsd.cz/wps/portal/web/rsd/Silnicni-datбанка>

Nehodovost

Vlivem rostoucí intenzity dopravy vzrostl na silnicích v Hradecko-pardubické aglomeraci počet dopravních nehod v roce 2018 oproti roku 2014 o 17,5 % (z 2 729 nehod v roce 2014 na 3 207 nehod v roce 2018). Pozitivní skutečností je, že v aglomeraci klesl v roce 2018 počet nehod s následky na životě a zdraví o -3,3 % oproti roku 2014 (z 1 019 nehod v roce 2014 na 985 nehod v roce 2018), ale při kterých zemřelo o dvě osoby více (celkem 18). V letech 2014–2018 tak došlo v aglomeraci k celkem 14 615 nehodám, při kterých zemřelo 90 osob.

Graf 100 Dopravní nehodovost v roce 2018 přepočtená na 1 000 obyvatel v daném území

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování

Každá dopravní nehoda se finančně projeví v mnoha oblastech lidského života. V dopravní nehodě jsou zahrnuty náklady na zdravotní péči účastníka nehody, práci dopravních policistů, hasičů, soudců i státní správy. Promítají se zde rovněž škody pojišťoven a odškodnění pro oběti dopravních nehod. Stát přichází o hospodářský přínos ze zraněné nebo usmrcené osoby a musí investovat do jejího zdravotního a sociálního zabezpečení. Jedná se o tzv. celospolečenské ztráty z dopravní nehody. Dle CDV stála v roce 2016 jedna usmrcená osoba během dopravní nehody stát a společnost téměř 19,5 mil. Kč.⁵³ V roce 2018 pohledem stejné metodiky dosáhly celospolečenské ztráty z usmrcených

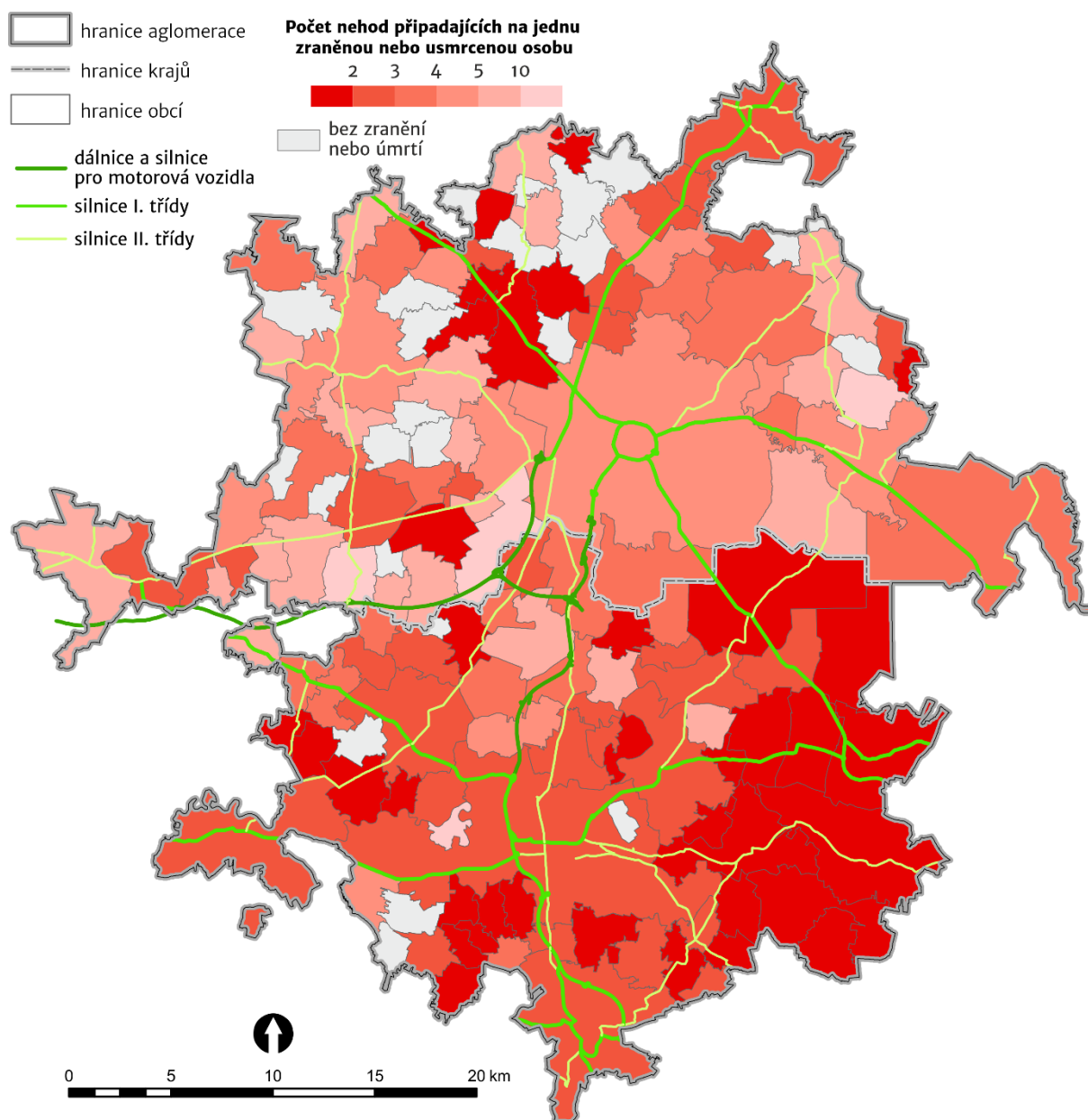
⁵³ Centrum dopravního výzkumu (2017): Aktualizovaná metodika výpočtu ztrát z dopravní nehodovosti na pozemních komunikacích.

osob (18) na území aglomerace hodnoty 351 mil. Kč. Ekonomické ztráty v souhrnu za usmrcené, těžce zraněné a lehce zraněné osoby pak v aglomeraci za rok 2018 činily 1,3 miliardy Kč.

Na území aglomerace připadalo v roce 2018 průměrně na 1 km silnic 1,4 nehod. Při přepočtu na obyvatele se jednalo o 9,5 nehod na 1 000 obyvatel aglomerace. Jedná se o hodnotu pod průměrem za ČR (9,9 nehod na 1 000).

Dle aplikace Statistické zobrazení nehodovosti v mapě (2018) byla v letech 2014–2018 nejvyšší nehodovost v obcích ležících v pardubické části aglomerace, obzvláště pak ve východní části okresu Pardubice. Míra nehodovosti se zraněním nebo úmrtím při dopravních nehodách (počet nehod připadajících na 1 zraněnou nebo usmrcenou osobu) je rovněž nejvyšší v obcích, které protínají hlavní silniční tahy, nejmarkantnější je v obcích, které protíná silnice I/35, a poté v obcích ležících na silnicích I/37, I/36 a II/322. Absolutně nejvyšší nehodovost v letech 2014–2018 vykazují města Hradec Králové (4 609 nehod) a Pardubice (3 273 nehod).

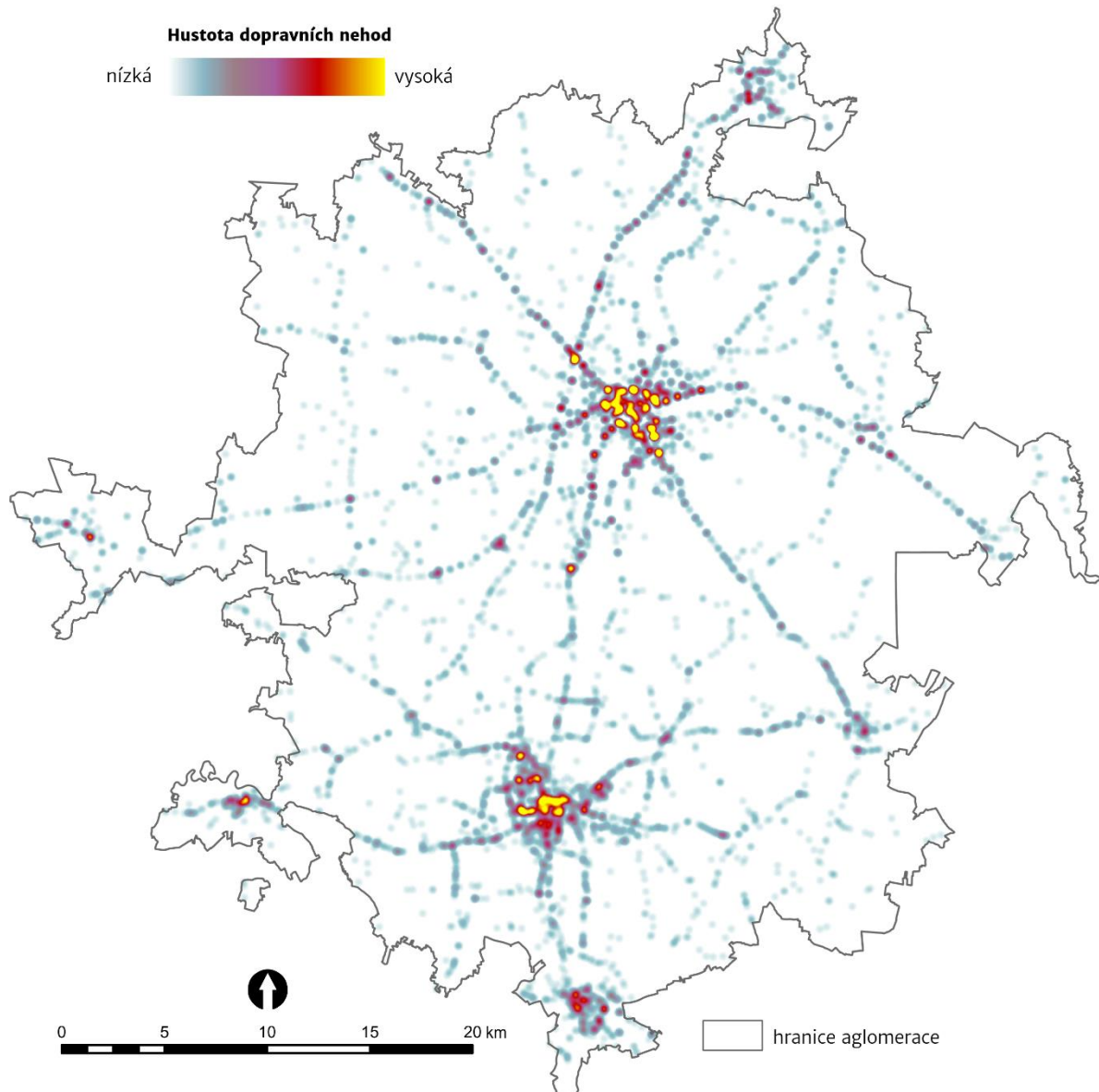
Obrázek 30 Dopravní nehodovost na území obcí Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2018

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚŽK

Z tzv. teplotní mapy nehodovosti, která znázorňuje hustotu dopravních nehod v daném místě, je patrné, že největší ohniska dopravních nehod jsou doménou Hradce Králové a Pardubic. V Hradci Králové jsou ohniska, kde často dochází k nehodám (hlavní kolizní body), rozseta na mnoha místech města. Naproti tomu v Pardubicích se hlavní ohnisko nehodovosti nachází spíše v centrální části města a na Palackého třídě. Další významnější ohniska můžeme identifikovat v Chrudimi či Přelouči.

Obrázek 31 Teplotní mapa nehodovosti na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2018

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Doprava v klidu a inteligentní řízení dopravy

Celková situace v parkování a odstavování vozidel, převážně v jádrových částech aglomerace, není uspokojivá. Kapacita parkovacích ploch, především na území velkých měst, je nedostatečná. Existují lokality, kde poptávka buďto převyšuje nabídku, případně kde jsou vozidla z nejrůznějších důvodů hromadně odstavována v rozporu s platnými právními předpisy. Problémem je živelné parkování na plochách nesloužících jako parkoviště. Jedná se zejména o centrální části měst, lokality s vícepodlažní

zástavbou a u místních atraktivních cílů. Města v současnosti nedisponují komplexním a uceleným systémem k parkování a odstavování vozidel na svém území, tzn. nedisponují dostatečným počtem záchytných parkovišť či parkovacích domů typu P+R, B+R, K+R, které by mohly nahradit parkování v uliční síti. Společným znakem všech uváděných systémů kombinované přepravy osob s návazností individuální automobilové dopravy na veřejnou hromadnou dopravu, případně na dopravu cyklistickou či pěší, je trvalá podpora snižování intenzit automobilové dopravy a poptávky po dlouhotrvajícím parkování vozidel v centrálních částech města. Přístupy k zajištění integrovaného parkování jsou ve městech Hradec Králové a Pardubice odlišné. V Pardubicích zajišťuje parkování Dopravní podnik města Pardubic, jenž na základě smlouvy se Statutárním městem Pardubice provozuje automaty pro placené parkování a zajišťuje prodej parkovacích karet. Naproti tomu integrovaný systém parkování v Hradci Králové je řešen soukromou společností ISP Hradec Králové, a.s., který systém parkování v celkovém rozsahu cca 7 700 parkovacích stání provozuje na základě smlouvy se Statutárním městem Hradec Králové. Společnost ISP HK se zavázala prostředky získané výběrem parkovného použít výhradně na zajištění provozu těchto parkovacích míst a investovat do systému parkování a budování nových parkovacích míst 182 milionů Kč (celkem cca 300 milionů Kč).⁵⁴

Dle studie, kterou si statutární město Pardubice nechalo zpracovat v roce 2017, je zřejmé, že má v současné době vhodné plochy pro výstavbu nových parkovacích kapacit v podobě parkovacích domů, aby byla zabezpečena místa v lokalitách s vysokou poptávkou. Prioritou by měla být výstavba parkovacího domu u zimního stadionu a plánovaný Terminál Jih. V žádném případě nelze zapomínat na ostatní řešení a zahrnovat je postupně do investičního plánu.⁵⁵

V současné době nejsou v území dostatečně posuzovány a řešeny dopady nových obytných komplexů a obchodních center na místní dopravu (zvýšení intenzit dopravy), parkování (realizuje se pouze minimální počet parkovacích míst, aby byly splněny dané normy) a dopravní obslužnost veřejnou dopravou.

Velká města, především Pardubice a Hradec Králové potřebují, zejména s ohledem na nedostatečnou síť pozemních komunikací a absenci kapacitních obchvatů, vybudovat strukturu telematických aplikací, prostřednictvím kterých by bylo možno monitorovat aktuální dopravní situaci a v některých případech i provoz na komunikacích řídit tak, aby dopad omezujících jevů a událostí byl co nejmenší. Zároveň tak bude zabezpečena maximální propustnost stávající sítě pozemních komunikací a plynulost provozu v daných prostorových podmínkách. Dopravní telematika nebyla ve městech aglomerace dosud realizována, nicméně obě největší města v současnosti připravují projekty na inteligentní dopravní systém.

Infrastruktura pro čistou mobilitu

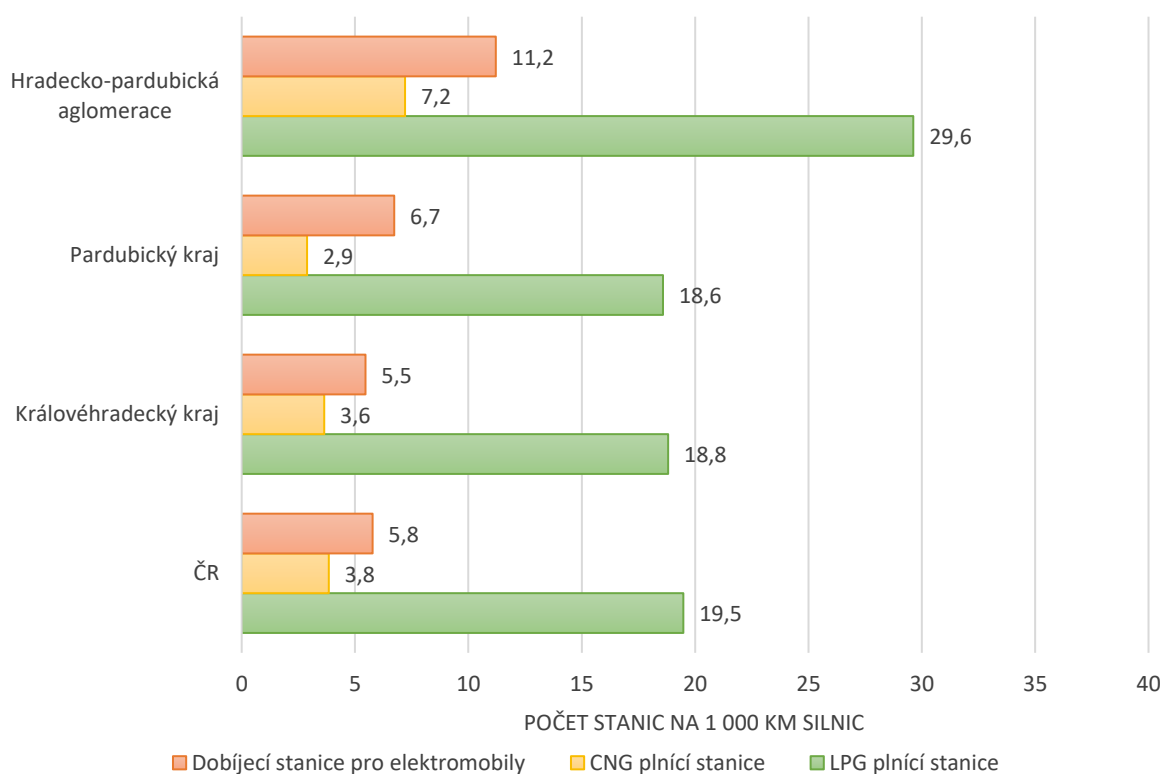
Dle Národního akčního plánu čisté mobility (MPO, 2015) je pro dosažení plánovaného snížení emisí v dopravě nutné zvyšovat podíl alternativních paliv v dopravě a podpořit rozvoj dalších alternativních paliv. Po roce 2020 by mělo dojít k významnému nárůstu elektromobility a vozidel na CNG a následně i vozidel na bázi vodíkové technologie. Mezi odvětví čisté mobility, která se v posledních letech velmi dynamicky rozvíjí, nepochybně patří elektromobilita a elektromobily, které neprodukují žádné lokální emise. Nicméně rozvoji elektromobility brání jednak nižší dojezd automobilů poháněných čistě na elektrický (bateriový) pohon, a taktéž jejich cena, která je výrazně vyšší oproti konvenčním automobilům se spalovacími motory. Dostatečně hustá síť dobíjecích stanic první ze zmíněných bariér

⁵⁴ ISP Hradec Králové, a.s. (2019): <https://isphk.cz/isp.php>

⁵⁵ Lokalizační studie nových parkovacích kapacit na území statutárního města Pardubice (2017).

může pomoci eliminovat. Současná hustota nabíjecí sítě je malá v porovnání se sítí čerpacích stanic, čímž není možno dosáhnout stejného provozního režimu, na který jsou zvyklí uživatelé konvenčních automobilů.⁵⁶ Skupina ČEZ, která je největším provozovatelem veřejných dobíjecích stanic v ČR, očekává pro roce 2020 výrazný nástup elektromobility. V roce 2025 by měl podíl prodejů nových elektromobilů a plug-in hybridů vzrůst až na 20 %.⁵⁷ Pozitivní skutečností je, že ve srovnání s Královéhradeckým a Pardubickým krajem a ČR je hustota infrastruktury pro čistou mobilitu v Hradecko-pardubické aglomeraci nadprůměrná, a to z hlediska hustoty dobíjecích stanic pro elektromobily (11,2), hustoty sítě LPG stanic (29,6) i hustoty sítě CNG stanic (7,2) na 1 000 km silnic v aglomeraci. I když jsou tyto hodnoty v kontextu ČR nadprůměrné, v kontextu vyspělých zemí Evropy není tato infrastruktura v ČR ani Hradecko-pardubické aglomeraci tolik rozvinutá. K 1. 4. 2019 bylo v Hradci Králové v provozu 6 veřejných dobíjecích stanic pro elektromobily (1 stanice na 15,5 tis. obyvatel), v Pardubicích o jednu méně (1 stanice na 18,1 tis. obyvatel). Pro srovnání, ve švédském Lundu s 92 tisíci obyvateli bylo dle mapové aplikace Chargemap⁵⁸ v téže době v provozu 24 veřejných dobíjecích stanic (1 stanice na 3,8 tis. obyvatel), ve francouzském Dunkirku s 91 tisíci obyvateli 18 stanic (1 stanice na 5 tis. obyvatel) a německé Kostnici s 84 tis. obyvateli taktéž 18 stanic (1 stanice na 4,7 tis. obyvatel).

Graf 101 Hustota dobíjecích a plnicích stanic pro čistou mobilitu ve vybraných územních celcích v přepočtu na 1 000 km silnic (k 1. 4. 2019)

Zdroj: *evmapa.cz, cngplus.cz, seznamlpg.cz, vlastní výpočet a zpracování*

⁵⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2015): *Národní akční plán čisté mobility*.
<https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/54377/62106/640972/priloha001.pdf>

⁵⁷ <http://www.elektromobilita.cz/cs/o-nas.html>

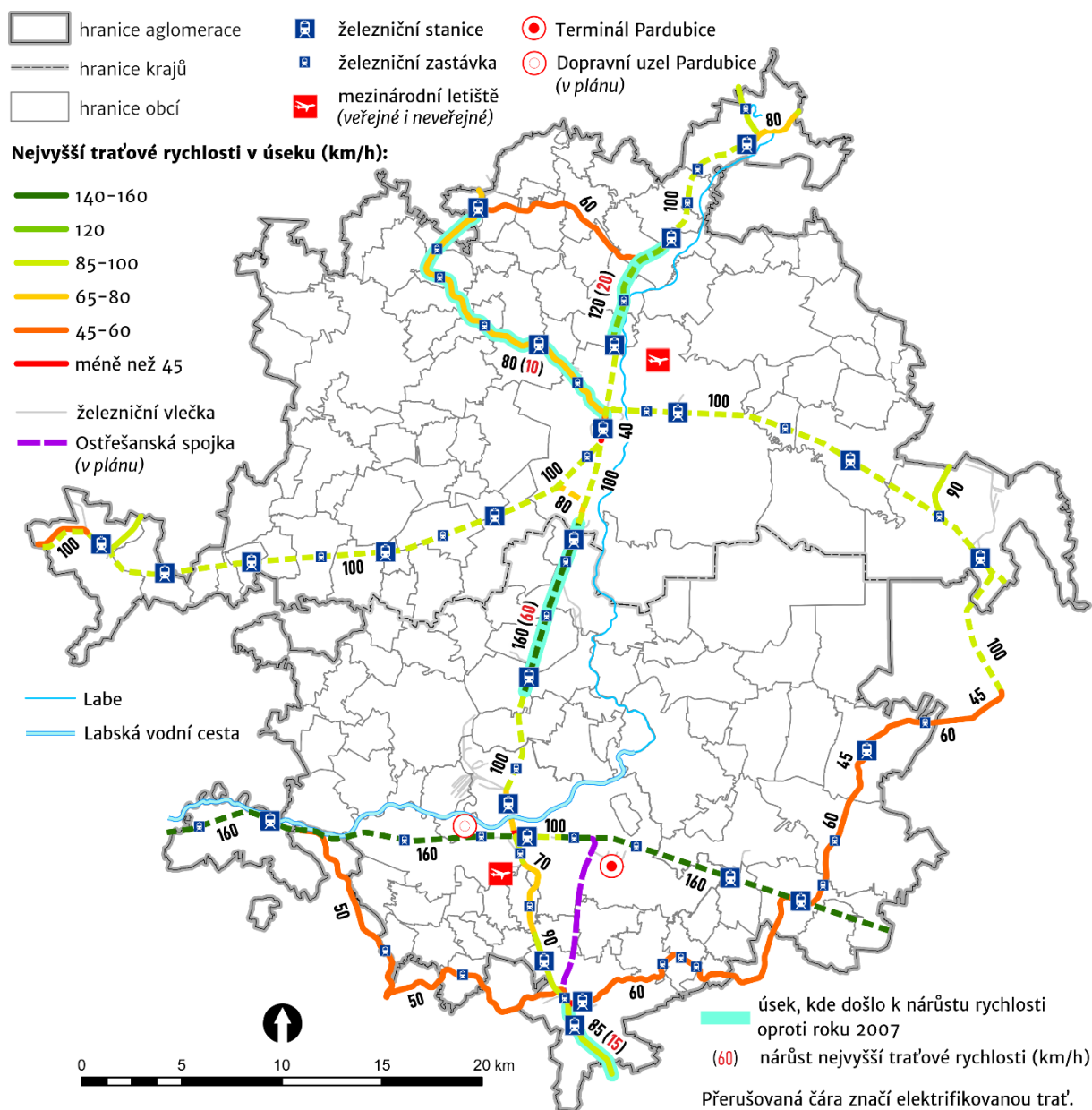
⁵⁸ <https://chargemap.com/map>

12.2 Železniční doprava

Území Hradecko-pardubické aglomerace vykazuje vysokou hustotu železniční sítě (16,7 km železnic na 100 km²), která je nadprůměrná ve srovnání s ČR (12,1), Královéhradeckým (15,0) i Pardubickým krajem (11,9). Délka všech železničních tratí (bez vleček) v aglomeraci je 220 km. Aglomerace je díky mezinárodnímu železničnímu koridoru Berlín – Praha – Brno – Vídeň (vysokorychlostní trať č. 010) významným železničním uzlem v rámci ČR, v čemž spočívá jeho velmi výhodná dopravní poloha a poměrně rychlé spojení s Prahou, Brnem i hlavními městy okolních států. Všechna významná města v zájmovém území jsou díky husté síti železnic propojena vlakovou dopravou a většina z nich jsou významnými dopravními uzly. Pardubice a Hradec Králové jsou propojeny železniční tratí č. 031 Pardubice – Hradec Králové – Jaroměř, která tvoří páteř železniční sítě v aglomeraci, v pracovní dny se po ní přepraví více než 6 000 cestujících. V současné době probíhají přípravy na její zdvoukolejnění v úseku Opatovice nad Labem – Hradec Králové. Druhá kolej rovněž chybí v úseku Stěblová – Rosice nad Labem – Pardubice. Chrudim a Pardubice jsou propojeny železniční tratí č. 238 Pardubice – Havlíčkův Brod. Tyto dvě železnice mají strategický význam pro dojížděku do práce, škol a za službami v rámci aglomerace, avšak problémem je zde nedostatečná kvalita železniční tratě a nízká přepravní rychlost. Slabým článkem je úvratové spojení Pardubic s Chrudimí. Proto je navrženo vybudování tzv. Ostřešanské spojky na trati č. 238, čímž by se zrychlilo a zatraktivnilo cestování vlakem mezi Chrudimí a Pardubicemi. Navržené trasování této spojky se však setkalo s odporem dotčených obcí a její případný vznik tak není jistý. Pro aglomeraci bude důležité i zdvoukolejnění železniční trati č. 020 Velký Osek – Hradec Králové – Choceň a alternativa k přeplněnému I. železničnímu koridoru. Železniční síť doplňují regionální tratě č. 016 Holice – Chrudim a trať č. 041 Hradec Králové – Jičín – Turnov. Na tratích č. 017 Chrudim město – Heřmanův Městec a trati č. 046 Hněvčeves–Smiřice byl již ukončen provoz pro osobní dopravu.

Obrázek 32 Maximální traťové rychlosti na železnici v Hradecko-pardubické aglomeraci v roce 2018 a nárůst nejvyšších traťových rychlostí oproti roku 2007

Zdroj: Správa železniční dopravní cesty, OpenRailwayMap, vlastní výpočet a zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

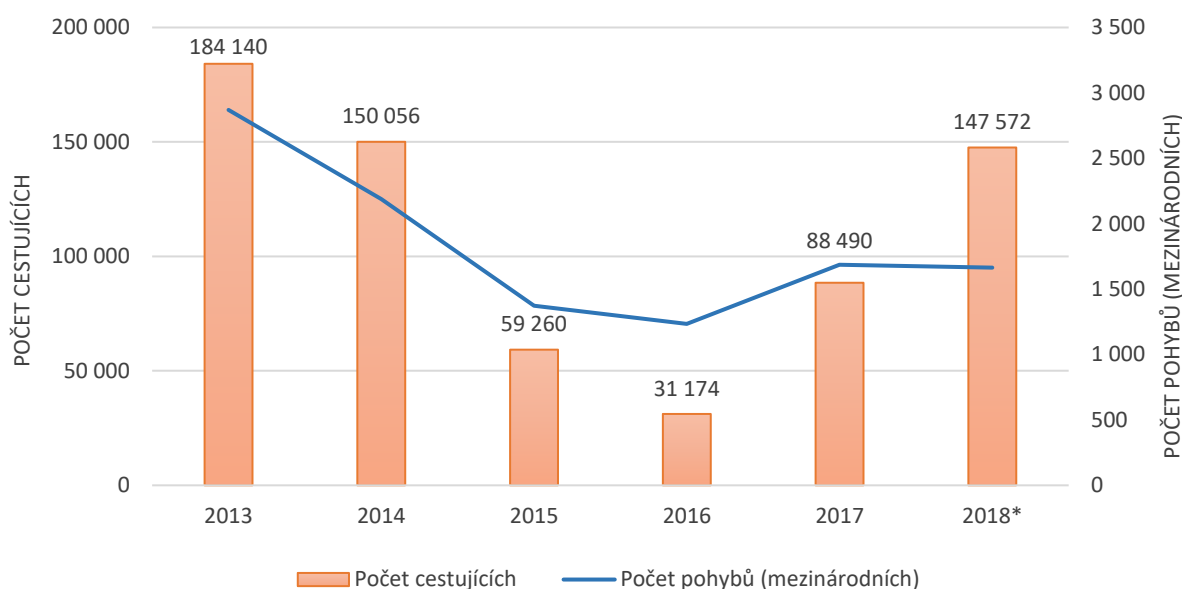
Problémem železniční sítě v aglomeraci, až na některé výjimky, je její nízká provozní rychlost a propustnost. Během posledních 11 let došlo na železniční síti v aglomeraci pouze k lokálním nárůstům maximálních traťových rychlostí, což však automaticky neznamená i zrychlení samotných cestovních dob, které je závislé mimo jiné na nasazených vlakových soupravách. Výrazné zrychlení (o 60 km/h) a zdvoukolejnění proběhlo na trati č. 031 mezi Pardubicemi a Hradcem Králové, nicméně její modernizace na rychlost 160 km/h se pozastavila v Opatovicích nad Labem na hranici krajů. K milníku došlo v roce 2016, kdy byla dokončena rekonstrukce a modernizace trati č. 031 a zavedení rychlosti 120 km/h mezi Předměřicemi nad Labem a Smiřicemi. Jedná se o první úsek s rychlostí nad 100 km/h na území hradecké části aglomerace. Do doby, než se vyřeší technický stav a parametry železničních tratí, nelze počítat s nárůstem konkurenceschopnosti železniční dopravy vůči rozvinuté individuální dopravě. Zlepšení by mohla přinést realizace nového vysokorychlostního spojení. Pro rozvoj

vysokorychlostní železniční síť je potřeba především politické rozhodnutí z Ministerstva dopravy a na úrovni vlády ČR. V Královéhradeckém a Pardubickém kraji počítá Ministerstvo dopravy s variantou vysokorychlostní trasy číslo 5, tzv. rychlé spojení č. 5, ve směru z Prahy přes Hradec Králové do polské Vratislavi (Wrocław).

12.3 Letecká, vodní a multimodální doprava

Jádrem letecké dopravy v oblasti je letiště Pardubice, které má statut veřejného mezinárodního letiště se smíšeným civilním a vojenským provozem. Majoritním vlastníkem s 66% podílem akcií je Statutární město Pardubice, minoritním vlastníkem je s 34 % akcií Pardubický kraj. Letiště Pardubice je jedním z pěti páteřních letišť ČR. Důležitou část provozu tvoří charterové lety tuzemských cestovních kanceláří v letní turistické sezóně, významné jsou též charterové lety do významných evropských měst. V letech 2016–2017 proběhla výstavba nového terminálu s větší kapacitou. Počet cestujících využívajících pardubické letiště má kolísavý charakter, za posledních pět let se snížil o necelých 20 % na 147 tisíc cestujících v roce 2018. Od roku 2016 počet cestujících strmě roste. Počet mezinárodních pohybů v posledních dvou letech stagnuje.

Graf 102 Počty cestujících a počty pohybů na Letišti Pardubice v letech 2013–2018

Zdroj: Letiště Pardubice, vlastní zpracování

Pozn: *Neauditovaný výsledek

Další mezinárodním, i když neveřejným, letišťem v území je Letiště Hradec Králové, jehož 100procentním akcionářem je Statutární město Hradec Králové. Letiště má sportovní a zájmový charakter a je rovněž využíváno i pro vojenské účely. Pro osobní lety je zde využíváno nejčastěji lehkých vrtulových letounů. Počty každoročně přepravených cestujících se zde pohybují v jednotkách tisíců. Bývalé vojenské letiště má díky své rozloze a poloze významný potenciál pro svůj další rozvoj (např. jeho transformace na funkční průmyslovou zónu s využitím vazby na provoz letiště), který závisí na napojení areálu letiště na nadřazenou dopravní síť (železnice, dálnice D11 a Severní tangenta). Posledním letišťem v aglomeraci je veřejné vnitrostátní letiště v Chrudimi, které má spíše sportovní a zájmový charakter.

Je důležité zajistit, aby si letiště v Pardubicích a Hradci Králové nekonkurovaly. Potenciál Letiště Pardubice je zřejmý v osobní mezinárodní dopravě, jehož hlavní výhodou je blízkost k I. železničnímu

koridoru (letišťe může v budoucnosti sloužit jako alternativa k Letišti Václava Havla Praha), kdežto potenciál Letiště Hradec Králové je především v multimodální přepravě.

Vodní doprava na území aglomerace je realizována na řece Labi zahrnuté do transevropské sítě vodních cest kategorie E (magistrála E20 Severní moře – Hamburk – Ústí nad Labem – Mělník – Pardubice). Řeka Labe je také součástí záměru vodního koridoru Dunaj – Odra – Labe. Vodní doprava je zde zastoupena pouze rekreační plavbou po Labi v úseku Pardubice – Kunětice, podobný potenciál má zesplavnění úseku Kunětice – Hradec Králové – Kuks. Připravováno je splavnění Labe z Chvaletic do Pardubic, tím by se Labská vodní cesta prodloužila celkem o 24 km. Podmínkou k tomu je vybudování plavebního stupně Přelouč II.

Jedním z prostředků ke snížení negativních celospolečenských účinků nákladní dopravy na společnost je rovnoměrná dělba přepravní práce mezi jednotlivé druhy dopravy. Je potřeba vytvořit takové prostředí, v němž budou moci být plně rozvinuty přednosti jednotlivých druhů dopravy, tj. aby mohly být poskytovány efektivnější a výkonnější logistické služby při naplňování strategických cílů v oblasti snižování energetické náročnosti a vlivu na obyvatelstvo a životní prostředí.⁵⁹ Hradecko-pardubická aglomerace má díky své dopravní poloze možnost propojit železniční, silniční, vodní i leteckou dopravu. Z dlouhodobého hlediska se počítá s vybudováním překladišního a logistického uzlu, tzv. Dopravní uzel Pardubice, s přístavem na Labi. Tento multimodální terminál by měl být umístěn v prostoru obcí Srnojedy a Svítkov (část města Pardubice).

Zatím jediný terminál v aglomeraci určený pro multimodální přepravu se nachází v Pardubicích, části Černé za Bory v areálu Logistika Park. Terminál je napojen na železniční síť vlečkou a je zaměřen na kontejnerovou logistiku (překlad a skladování). Zároveň jsou zde nabízeny komplexní celní služby (celní sklad). V budoucnosti je plánováno vybudování nového terminálu v současném areálu, který bude mít delší vykládací kolej. Jde se o rozšíření zpevněných ploch až na konečnou rozlohu cca 14 tisíc m².⁶⁰

12.4 Cyklistická doprava

Pro udržitelný rozvoj je také důležité využití „čistých“ druhů dopravy, zejména cyklistické a pěší. Hradecko-pardubická aglomerace má ideální geografické podmínky pro cyklo dopravu i cykloturistiku. V celém území Hradecko-pardubické aglomerace existuje hustá síť značených cyklotras, které nejčastěji vedou po silnicích II. či III. třídy. Územím prochází cyklotrasy mezinárodní, národní, krajské a městské kategorie. Územím prochází páteřní dálková trasa č. 2 Labská (Kuks – Jaroměř – Hradec Králové – Pardubice – Přelouč – Kladruby nad Labem), která je i součástí sítě evropských tras EuroVelo a národní dálková trasa č. 14 (Jičín – Nechanice – Hradec Králové – Horní Jelení – Choceň – Ústí nad Orlicí, alternativně Hradec Králové – Třebechovice pod Orebem – Týniště nad Orlicí – Kostelec nad Orlicí – Ústí nad Orlicí). Rozvoj cyklostezek na těchto páteřních cyklotrasách a jejich integrace v návaznosti na sousední kraje je v Královéhradeckém kraji prioritou Nadregionální strategie KHK v oblasti cyklo, in-line a bike produktů z roku 2016. V aglomeraci se jedná o úsek Labské cyklotrasy mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, který se označuje projektovým názvem Cyklostezka Mechu a Perníku. Zastupujícím subjektem celého projektu je Svazek obcí Hradubická labská složený ze zastupujících měst a obcí dotčených záměrem projektu Labské stezky. Koncem roku 2018 byl otevřen úsek mezi Hradcem Králové a obcí Vysoká nad Labem. V současnosti je hotových pět km z plánované délky 18 km. Po dokončení se stane významnou páteřní cyklostezkou celé aglomerace. Velký potenciál pro rozvoj cyklo dopravy a cykloturistiky má i část Labské stezky ve směru Pardubice – Přelouč – Chvaletice – Týnec

⁵⁹ Ministerstvo dopravy (2017): *Koncepce nákladní dopravy pro období 2017–2023 s výhledem do roku 2030*. https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Strategie/Koncepce-nakladni-dopravy-pro-obdobi-2017-2023-s-v/MD_Koncepce_nakladni_dopravy_w.pdf.aspx

⁶⁰ České přístavy, a.s. (2019): <https://www.ceskepristavy.cz/index.php?typ=CBA&showid=113>

nad Labem (hranice Pardubického a Středočeského kraje). Dotčené obce v současnosti jednají s vlastníky o výkupech pozemků, a to na základě vyhledávací studie společnosti TRANSCONSULT z roku 2016. Pro potřeby vybudování Labské stezky a doprovodné infrastruktury podél břehu Labe v rámci Polabské krajiny mezi městy Pardubice a Týnec nad Labem byl v roce 2015 založen dobrovolný svazek obcí Pardubická labská. Úplné dokončení této 36 km dlouhé cyklostezky se odhaduje na rok 2024.

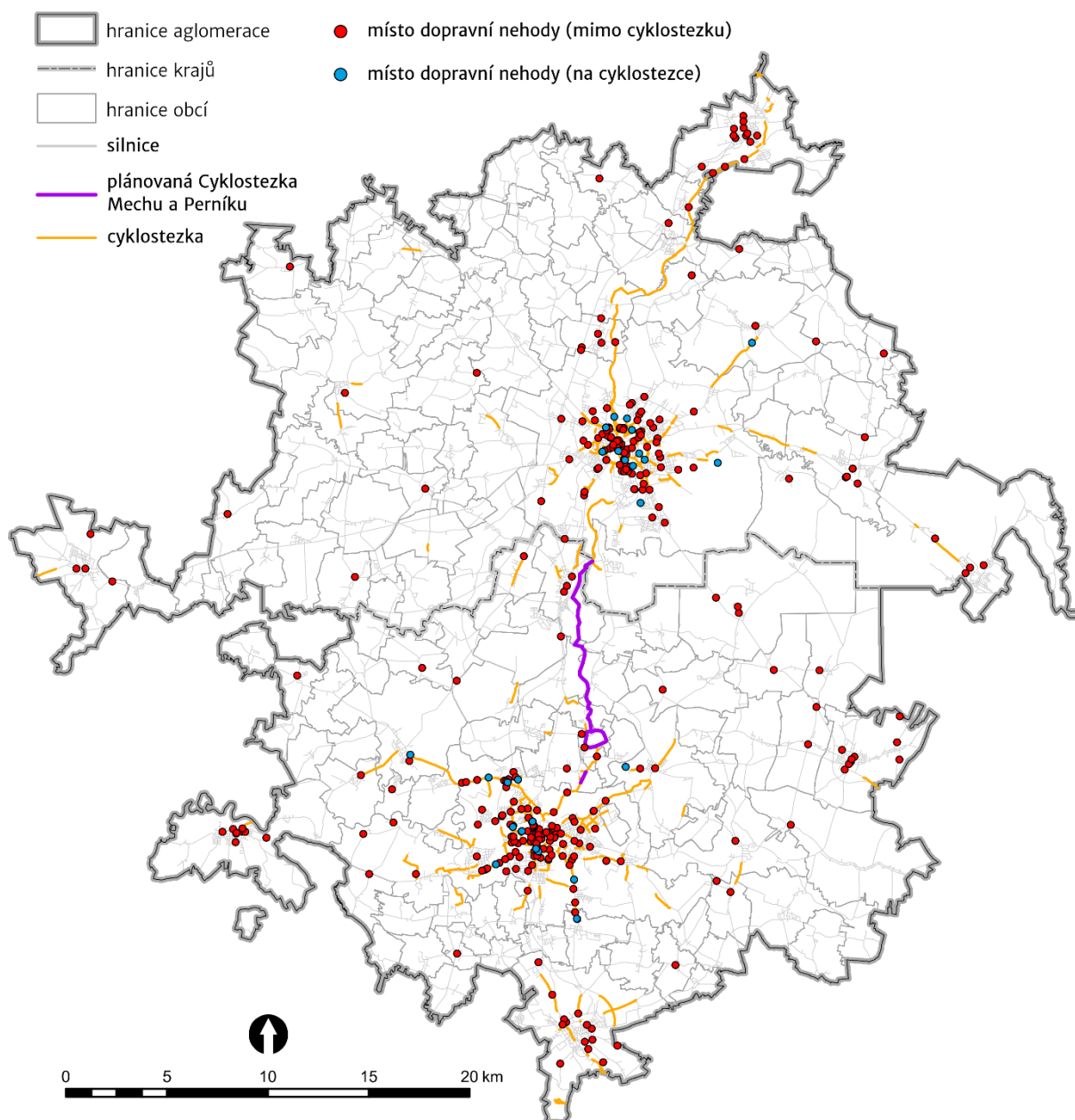
Obrázek 33 Dálkové cyklotrasy v České republice v roce 2016

Zdroj: Česko jede

Pro zvýšení podílu cyklistické dopravy je kvalita infrastruktury zajišťující bezpečný pohyb cyklistů, včetně infrastruktury doplňkové, klíčová. Rozvoji cyklodopravy mohou významně pomoci různé intervence, jako např. plošné pokrytí měst kvalitními stojany pro kola, úschovny kol u zastávek veřejné dopravy, možnost převozu kola v MHD či investice do oprav povrchů stávajících cyklostezek. Významným prvkem pro bezpečnost cyklistů jsou cyklostezky, které se v posledním desetiletí výrazně rozrůstají a také jízdní pruhy pro cyklisty. Délka všech komunikací určených pro provoz cyklistů (stezka pro cyklisty, stezka pro cyklisty a chodce s odděleným nebo smíšeným provozem) čítá na území aglomerace přibližně 188 km. Zatím však neexistuje souvislá síť páteřních cyklostezek oddělených od automobilové dopravy, která by přímo propojila města či obce a umožňovala tak plynulou a bezpečnou dojížděku do zaměstnání a do škol a dále by sloužila i pro rekreační účely. V letech 2016–2018 došlo a území aglomerace k celkem 350 nehodám s účastí cyklistů, pouze 27 (7,7 %) z nich se událo na cyklostezce. Drtivá většina nehod se stala ve městech, zvláště pak v Hradci Králové a Pardubicích, kde je provoz cyklistů nejvyšší. Paradoxem je, že řada cyklistů využívá některé silniční komunikace i přes to, že je souvisle s nimi vedena cyklostezka. Cyklista má však povinnost tuto cyklostezku využít. Problémem je, že cyklista na přejezdu pro cyklisty nemá přednost před automobilem.

Obrázek 34 Nehodovost cyklistů na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2018

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, Policie ČR, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a OpenStreetMap – GeoFabrik

Největší potenciál cyklo dopravy je totiž ve velkých městech díky cestám na kratší vzdálenosti, na kterých kolo konkuruje automobilu i MHD, ale také v příměstské, intermodální dopravě, např. pro jízdu k nejbližší zastávce veřejné dopravy. Města Pardubice i Hradec Králové mají zpracovány podrobnější koncepční dokumenty pro detailnější řešení problematiky cyklo dopravy ve městě. Zatím však v území ani jednoho z měst neexistuje funkční a propojený systém cyklostezek včetně řešení napojení příměstských částí. Pro zatraktivnění, zrychlení a zvýšení bezpečnosti tohoto způsobu dopravy je zároveň třeba zajistit i dostupná a bezpečná parkování pro jízdní kola, což např. plní v posledních letech vybudované cyklověže BIKETOWER, a zároveň i možnost převážení jízdních kol ve vlacích a kombinování tak veřejné hromadné dopravy a dopravy cyklistické. V současné době je tato možnost pro denní dojíždění finančně velmi nevýhodná, především na kratší vzdálenosti.

Vedle samotné dopravní infrastruktury pro cyklisty se negativně projevuje také absence strategického dopravního plánování na úrovni krajských, regionálních, městských či destinačních a residenčních plánů mobility a jejich propojení. Město Hradec Králové má zpracovaný Strategický rámec rozvoje veřejné dopravy (SUMF) a připravuje Plán udržitelné mobility (SUMP), který má řešit dopravu ve městě jako jeden celek. V Pardubicích je prozatím zpracován Rámec udržitelné městské mobility (SUMF), plnohodnotný Plán udržitelné městské mobility (SUMP) bude zpracován v letech 2020–2021.

12.5 Veřejná hromadná doprava

Na území aglomerace funguje Integrovaná regionální doprava (IREDO) v rámci, které je zaveden tarifní systém, v němž pracují všichni dopravci, jenž provozují veřejnou regionální autobusovou a železniční dopravu, avšak tento systém není propojen se systémem MHD Pardubic a Hradce Králové. Obě města jsou společně s Českými drahami součástí Východočeského dopravního integrovaného systému (VYDIS). Je tedy potřeba dokončit integraci celokrajských systémů IDS v podobě systémového propojení odbavovacích systémů MHD v Hradci Králové a Pardubicích s regionální dopravou. K úspěšné integraci je mimo jiné potřeba modernizovat zastaralé elektronické odbavovací systémy MHD. I přes budování nových moderních terminálů ve městech není v oblasti veřejné dopravy dostatečně vybudováno infrastrukturní zázemí pro cestující, kteří přestupují mezi jednotlivými druhy dopravy (absence přestupních terminálů, informačních systémů, aj.). Z největších měst na území Hradecko-pardubické aglomerace, jež fungují jako významné dopravní přestupní uzly, má pouze město Hradec Králové odpovídající terminál veřejné dopravy. Ostatní nové terminály fungují především jako přestupní uzly mezi autobusovou a železniční dopravou. V Pardubicích, které jsou nejvýznamnějším a vysoce frekventovaným dopravním uzlem, chybí přestupní terminál mezi železniční a linkovou autobusovou dopravou s případným přestupem na MHD. Současný technický stav autobusového nádraží pro linkové autobusy a zároveň jeho poloha vůči vlakovému nádraží je nevyhovující. V současnosti se připravuje realizace multimodálního uzlu veřejné dopravy – Terminál B, který bude sloužit regionální a dálkové autobusové dopravě. Terminál B bude situován v blízkosti již vybudovaného Terminálu A pro městskou hromadnou dopravu. Součástí Terminálu B budou i dvě provozní budovy. Jedna z nich nahradí stávající bytový dům navazující na budovu vlakového nádraží. Součástí druhé budovy bude zázemí pro cestující a řidiče autobusů.⁶¹ V jádrových centrech aglomerace chybí řada přestupních bodů mezi MHD a dalšími druhy dopravy, včetně většiny železničních zastávek. Zároveň ne všechna nástupní místa regionální dopravy jsou vyhovující. Nový terminál byl v roce 2018 vybudován v Přelouči. V roce 2019 byla započata výstavba v Jaroměři a v letech 2019 až 2021 je plánována realizace dalších přestupních uzlů v území (Chrudim, Chlumec nad Cidlinou, Pardubice, Hradec Králové).

Důležitým faktorem rozvoje je dopravní obslužnost území veřejnou dopravou. Výsledná dopravní obslužnost území je dnes výsledkem rozhodnutí na úrovni národní, krajské a obecní, což souvisí s tzv. regionalizací veřejné dopravy. Všechny tři zmíněné úrovně jsou objednatelem spojů veřejné dopravy, přičemž jejich vzájemnou kooperací dochází ke zvýšení efektivity systému veřejné dopravy. V Hradecko-pardubické aglomeraci, ČR, Královéhradeckém a Pardubickém kraji má však tato spolupráce ještě značný prostor pro zlepšení zejména v oblasti regionální uzavřenosti, v jejímž důsledku je nedostatečné mezikrajské spojení obcí na hranicích krajů, špatná návaznost spojů mezi jednotlivými systémy nebo jejich vzájemná nekompatibilita (autobus-vlak). Spolupráce při plánování dopravní obslužnosti by tedy neměla být jen vertikální (stát-kraje-obce), ale také horizontální

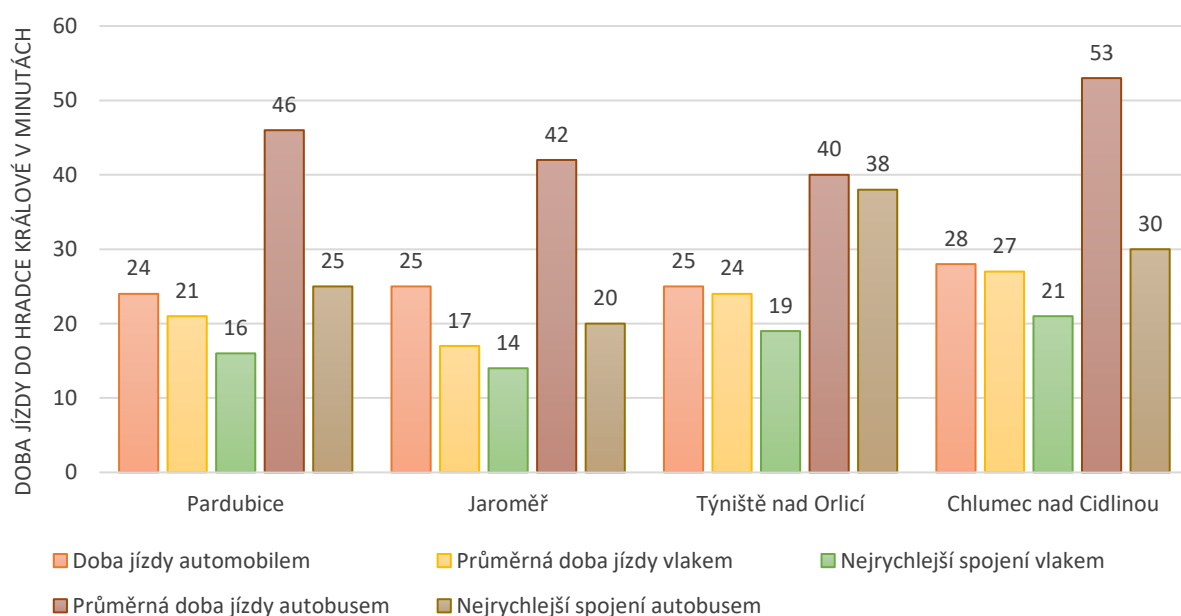
---

⁶¹ ATELIER HÁJEK (2018): Územní studie "PARDUBICE - ÚS1". <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemni-studie-mesta-pardubice/pardubice-terminal-b/>

(mezikrajská a meziobecní). Také by měl být systém veřejné dopravy nastaven tak, aby byly jasně definovány role jednotlivých módů a ty si vzájemně konkurovaly co nejméně.⁶²

Při srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové a Pardubic se ukazuje silná schopnost vlaku konkurovat individuální automobilové dopravě (IAD), zejména na modernizovaných tratích, které umožňují vyšší cestovní rychlosti. Naopak autobus se ukazuje jako málo konkurenceschopný vůči IAD. Velmi špatných hodnot dosahuje veřejná doprava u cest z Holic do Pardubic. Nejvýraznější příklad úspěšné konkurenceschopnosti veřejné dopravy vůči IAD se ukazuje na příkladu města Přelouče, kdy vlak může svého cíle dosáhnout o více než polovinu rychleji. Je nutné si však uvědomit, že vlak dorazí na hlavní nádraží a k tomuto času je pak nutné připočítat i čas strávený v MHD. Naproti tomu automobilem je možné dosáhnout svého cíle v podstatě bez potřeby dalšího přesunu, rizikem jsou však časté městské kongesce.

Graf 103 Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové při využití různých módů dopravy (stav k 15. 4. 2019)

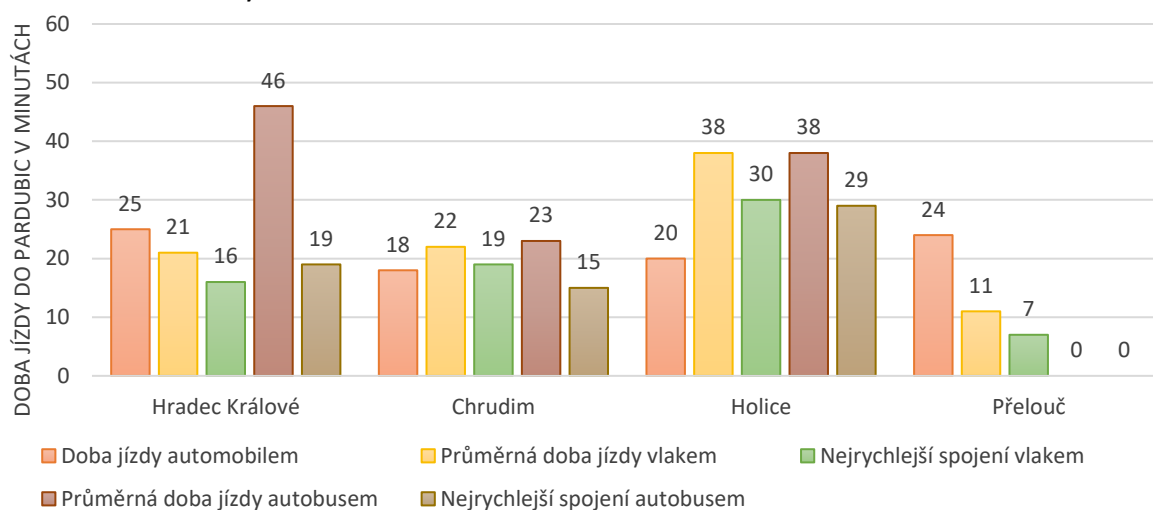
Zdroj: IDOS, Plánovač cest na mapovém portále Mapy.cz, vlastní zpracování

Pozn.: Pouze přímá spojení, cílovou destinací automobilu v Hradci Králové je Velké náměstí, cílovou destinací autobusu je terminál hromadné dopravy, cílovou destinací vlaku je Hradec Králové hlavní nádraží.

⁶² Ministerstvo pro místní rozvoj (2018): Analytický podklad k přípravě Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.

Graf 104 Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Pardubic při využití různých módů dopravy (stav k 15. 4. 2019)

Zdroj: IDOS, Plánovač cest na mapovém portále Mapy.cz, vlastní zpracování

Pozn.: Pouze přímá spojení, cílovou destinací automobilu v Pardubicích je náměstí Republiky, cílovou destinací autobusu je autobusové nádraží, cílovou destinací vlaku je Pardubice hlavní nádraží.

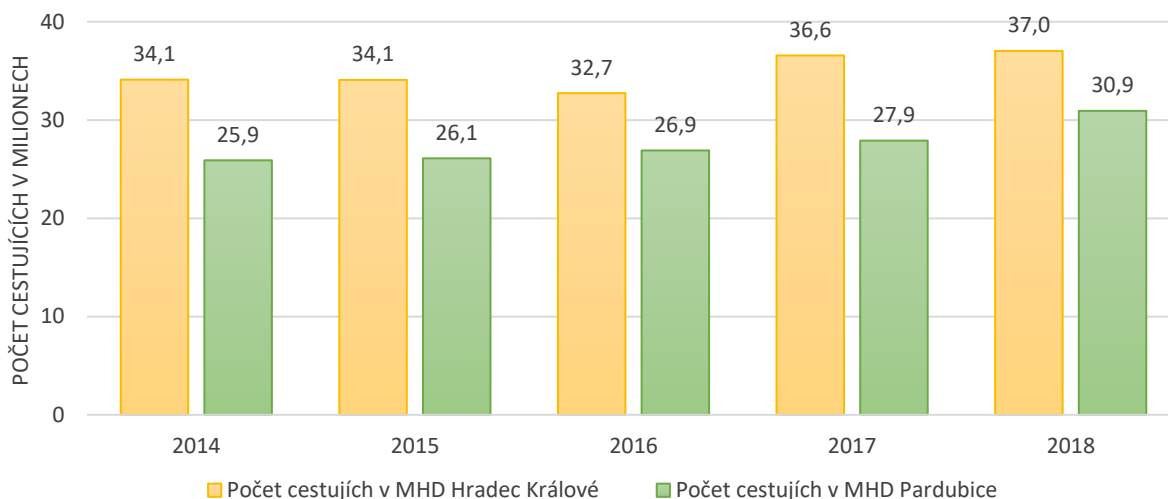
V MHD je hrozbou úbytek přepravených osob z důvodu přechodu na individuální automobilovou dopravu, který nekoresponduje s úbytkem počtu obyvatel měst, což může mít za následek pokles počtu spojů a zároveň i hrozbu nárůstu ceny jízdného. Tento trend byl zaznamenán v minulých letech v Pardubicích i v Hradci Králové. V současnosti počet cestujících přepravených MHD v obou městech roste. V Hradci Králové statisticky narostl počet cestujících v roce 2018 oproti roku 2014 o bezmála 8,5 %, v Pardubicích o téměř jednu pětinu. Nutno podotknout, že se jedná o hodnotu vypočítanou dle metodického pokynu Ministerstva dopravy, který předpokládá určitý počet cest po dobu platnosti tohoto dokladu. U žákovských jízdenek jsou tyto statistické hodnoty přesnější, u ostatních jízdenek už nikoliv. Např. v roce 2018 byl DPMP pro cestující nad 70 let zaveden roční seniorpas se 100% dotací od města Pardubic, což vedlo k tomu, že tuto roční jízdenku si pořídili i cestující, kteří dosud jezdili na jednotlivé jízdenky a fyzicky uskuteční třeba jen několik cest za rok. Dopravce však na tyto prodané seniorpasy vykazuje stejný počet cest jako na jiné roční předplatní časové jízdenky, tzn. 600. S ohledem na tato fakta byl nárůst počtu cestujících ve skutečnosti nižší.

Vozidla DPMHK urazila v roce 2018 bezmála 5,92 milionů vozokilometrů⁶³, tj. o půl procenta méně než v roce 2014 (5,95), což je způsobeno jednak nárůstem vozokilometrů u autobusů o 4,5 % na straně jedné a poklesem vozokilometrů u trolejbusů o 13,9 % na straně druhé. Vozidla DPMP najezdila v roce 2018 celkem 5,72 milionů vozokilometrů, tj. o 0,2 % méně než v roce 2014 (5,73). Počet vozokilometrů u autobusů DPMP klesl o 4,4 %, naopak počet vozokilometrů u trolejbusů vzrostl o 6,1 %. Trolejbusy DPMP najezdily v roce 2018 o jeden milion vozokilometrů více než trolejbusy DPMHK, což je zejména způsobeno větší flotilou trolejbusů DPMP. Ten v roce 2018 provozoval celkem 75 trolejbusů, DPMHK jich provozoval 40. Počet autobusů je v obou dopravních podnicích vyrovnaný. DPMHK a DPMP v posledních letech investují do obnovy vozového parku a zároveň tím snižují i jeho průměrné stáří. DPMP investoval v roce 2018 do obnovy zastaralého vozového parku 206 milionů korun (19 nových trolejbusů), z toho většinu pokryla dotace. Průměrné stáří autobusů DPMP činilo v roce 2018 10,7 let, trolejbusů pak 10,8 let. DPMHK investoval v roce 2018 do obnovy zastaralého vozového parku více než 372 milionů korun (23 nových autobusů a 9 trolejbusů), z toho taktéž velkou část pokryla dotace. DPMHK disponoval v roce 2018 autobusy s průměrným stářím 12,5 let, trolejbusy s průměrným stářím

⁶³ Vozokilometr udává počet kilometrů, které ujede dané vozidlo bez ohledu na jeho vyřízení.

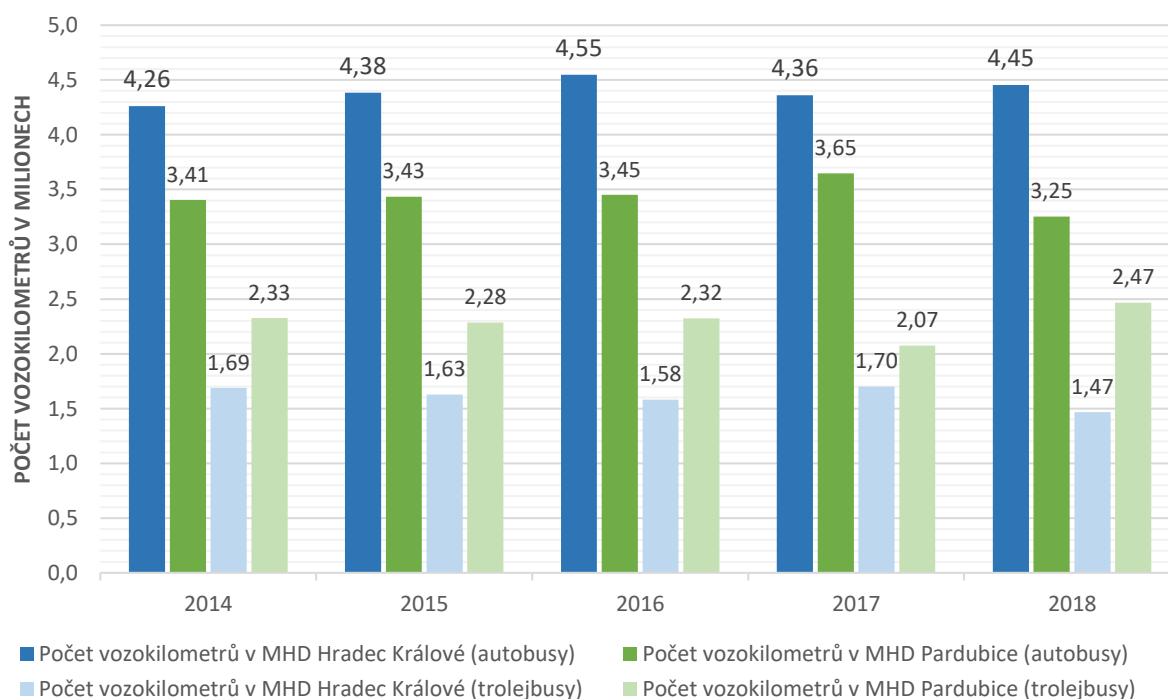
5,5 let a elektrobusy se stáří 0,9 let. Podíl vozidel poháněných elektřinou (50 %) patří v DPMHK vůbec k nejvyšším v ČR. DPMHK disponuje kromě elektrobusů (23 v roce 2018) parciálními trolejbusy s bateriovým pohonem. DPMP elektrobusy nedisponuje, nicméně podobně jako DPMHK disponuje parciálními trolejbusy, a kromě toho i flotilou 22 kusů autobusů Citelis s motory poháněnými stlačeným zemním plynem (CNG). Délka trakčního vedení činila v Hradci Králové v téže roce 26 km, v Pardubicích a okolních obcích, které obsluhují trolejbusy DPMP, byla její délka 33 km.

Graf 105 Přepravené osoby v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2018

Zdroj: Sdružení dopravních podniků ČR – výroční zpráva za rok 2018, vlastní zpracování

Graf 106 Ujeté vozokilometry v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2018

Zdroj: Sdružení dopravních podniků ČR – výroční zpráva za rok 2018, vlastní zpracování

Redukce počtu spojů MHD a zvyšování ceny jízdného ve spojení s prodlužováním přepravní doby veřejnou dopravou vlivem velkého dopravního zatížení může být příčinou případného nárůstu

individuální automobilové dopravy. Nárůst využívání individuální automobilové dopravy ve městech je též důsledkem suburbanizačních tendencí a dojížděky za prací do center a lze ho očekávat i do budoucna, avšak cílem celé aglomerace je preference udržitelných způsobů dopravy na úkor individuální automobilové, která je uvažována jako neudržitelná. Z tohoto důvodu je nutné realizovat opatření pro zatraktivnění udržitelných způsobů dopravy. Ve veřejné dopravě a její větší ekologizaci ve městech Pardubice a Hradec Králové je nutností rozšíření sítě trolejbusových tras na úkor autobusových a rozvoj bezemisních nebo nízkemisních vozidel.

Hlavní zjištění:

- Síť silnic TEN-T na území aglomerace je nekompletní, chybí dokončení dálnic D11 a D35, obchvaty měst a obcí pro tranzitní dopravu a vnitřní a vnější okruhy měst.
- Sídla v okrajových částech aglomerace vykazují horší časovou dostupnost po silniční síti (Jaroměř, Týniště nad Orlicí, Chlumecko nad Cidlinou, Nechanicko).
- V aglomeraci roste intenzita dopravy, na některých komunikacích došlo v roce 2016 k nárůstu v řádech desítek procent oproti roku 2010. Nejvyšší hustota silniční dopravy je evidována v intravilánech měst, což má za následek pravidelné kongesce.
- Silnice II. a III. třídy a místní komunikace jsou ve špatném technickém stavu. Jen v okrese Hradec Králové byla ke konci roku 2017 více než polovina (56 %) silnic II. a III. třídy v havarijním stavu.
- Dochází ke zhoršování kvality ovzduší vlivem růstu automobilové dopravy.
- Více než desetina mostů v aglomeraci je v nevyhovujícím technickém stavu.
- V roce 2018 narostl počet dopravních nehod v aglomeraci oproti roku 2014 o 17,5 %.
- Vysokou dopravní nehodovost vykazují především Hradec Králové a pardubická část aglomerace.
- Ve městech aglomerace dosud nebyla zavedena dopravní telematika (inteligentní dopravní systémy), která by umožnila monitorovat aktuální dopravní situaci a provoz na komunikacích řídit tak, aby dopad omezujících jevů a událostí byl co nejmenší.
- Města aglomerace se potýkají s nedostatkem parkovacích ploch P+R, B+R, K+R a parkovacích domů.
- Regionální železniční tratě v aglomeraci se potýkají s nízkou provozní rychlostí a propustností. Modernizace železničních tratí v aglomeraci probíhá pouze sporadicky. Oproti roku 2008 došlo, až na výjimky, k pouze lokálním nárůstům provozní rychlosti na některých tratích.
- Absence zdvoukolejnění zbývajících úseků železniční tratě č. 031 neumožňuje zrychlení cestovních dob a nasazení více spojů mezi Pardubicemi a Hradcem Králové.
- Absence přímého spojení a existence úvratového železničního spojení mezi Pardubicemi a Chrudimí neumožňuje zrychlení cestovních dob mezi těmito sídly aglomerace.
- Počet cestujících využívajících Letiště Pardubice má kolísavý charakter navíc počet mezinárodních pohybů na letišti stagnuje a pravděpodobně bude klesat.
- Letiště Hradec Králové má nevyužitý potenciál rozvoje. Dalšímu rozvoji lokality letiště navíc brání absence jeho napojení na nadřazenou dopravní síť.
- Rozvoj vodní dopravy limituje chybějící splavnění Labe z Chvaletic do Pardubic (Plavební stupeň Přelouč II).

- Území aglomerace, a především Pardubice mají významný potenciál pro multimodální přepravu. V současnosti se zde nachází pouze jeden nákladní terminál tohoto typu.
- Síť cyklostezek v aglomeraci je značně rozříštěná, ve městech zase neexistuje souvislá síť páteřních cyklostezek ve městech, což má za následek jednak vyšší nehodovost cyklistů a zároveň se jedná o bariéru dalšího rozvoje cyklodopravy ve městech.
- Území aglomerace se potýká s absencí strategického dopravního plánování na úrovni krajských, regionálních a městských plánů mobility. Koordinace dopravních projektů v návaznosti na jiné dopravní projekty není dostačující.
- Chybí integrace mezi regionální dopravou a MHD v Hradci Králové a Pardubicích v rámci jednotného tarifu IREDO.
- V některých městech není dostatečně vybudováno infrastrukturní zázemí pro cestující, kteří přestupují mezi jednotlivými druhy dopravy (absence přestupních terminálů, informačních systémů, aj.)
- Veřejná doprava z některých měst není schopna konkurovat individuální automobilové dopravě, typickým příkladem je město Holice.
- Počet cestujících v městské hromadné dopravě Hradce Králové a Pardubic roste.
- Autobusy Dopravního podniku města Hradce Králové a Dopravního podniku města Pardubic vykazují vyšší průměrné stáří, tzn. 12,5 resp. 10,7 let.

13 Technická infrastruktura

Hradecko-pardubická aglomerace je silně urbanizované území s pokrytím veškerých potřebných sítí a technické infrastruktury, jejichž ochranná pásma ale při rozvoji lokality mohou zároveň představovat určitý limit pro dané území. Technická infrastruktura je v území stabilní a pokrývá zásadní potřeby obyvatel i podniků. S rozvojem území a potřeb obyvatel i podniků a rovněž díky stárnutí některých infrastrukturních sítí je potřeba dané sítě pečlivě udržovat, modernizovat a dle potřeb zvyšovat jejich kapacitu. Z technické infrastruktury převažují v území záměry z oblasti kanalizací a zásobování vodou, v menší míře jsou zastoupeny také záměry v rozvodech plynu a elektřiny.⁶⁴ V některých lokalitách hradecké části aglomerace je zhoršená dostupnost vysokorychlostního internetu.

13.1 Internet

Informační a komunikační technologie umožňují překonat prostorovou vzdálenost a eliminují tak v některých případech potřebu dopravního pohybu. Stejně jako dopravní spojení přispívají informační a komunikační technologie k prostorovému přibližování jednotlivých sídel. Jako nejdůležitější se v této oblasti jeví dostupnost vysokorychlostního internetu.

Dostupnost vysokorychlostního internetu pozitivně ovlivňuje hospodářské (např. podporuje zavádění inovací) i sociální prostředí (např. podporuje sociální začleňování či zaměstnanost).⁶⁵ Realizace těchto možností je však úzce závislá na plošném pokrytí cenově dostupným přístupem k vysokorychlostní internetové infrastruktuře a na ní poskytovaným službám. Vzhledem k tomu, že rozvoj infrastruktury poskytující vysokorychlostní připojení k internetu je v Česku záležitostí především soukromých subjektů, dochází tak k jejímu rozvoji zejména v lokalitách s vysokou perspektivou poptávky (městské aglomerace). Tím se postupně zvětšují rozdíly v dostupnosti vysokorychlostního internetu mezi městem a venkovem.

Oblasti s omezeným přístupem k informační infrastruktuře, tzv. bílá místa pokrytí vysokorychlostním internetem (viz níže), ve spojení s omezeným přístupem také k infrastruktuře dopravní mohou mít výrazné problémy v udržení populace s vyšším vzděláním a kvalifikovaných odborníků. Z tohoto důvodu je třeba uvažovat o posilování infrastruktury zejména v oblastech, které jinak vykazují všechny předpoklady pro naplnění svých ekonomických a residenčních funkcí, primárně tedy ve stabilizovaných územích.⁶⁶

Dle dat dostupných z ČSÚ podíl domácností s vysokorychlostním připojením k internetu každoročně stoupá. Jen v Královéhradeckém kraji dosahoval v roce 2017 tento podíl 74,2 %, v Pardubickém kraji 74,5 %. Zmíněný indikátor převzatý z veřejné databáze ČSÚ uvažuje za vysokorychlostní všechny přenosové rychlosti, které jsou vyšší než 144 kbit/s. Indikátor je však nepřesný až zavádějící.

Dle Ministerstva průmyslu a obchodu ČR by vysokorychlostní internetové připojení, aby dosahovalo podmínek pro síť nové generace, mělo dosahovat reálně hodnoty alespoň 30 Mbit/s (zejména v případě použití modernizované infrastruktury), resp. 100 Mbit/s (infrastruktura budovaná, resp. modernizovaná po roce 2020). Pro potřeby Operačního programu Podnikání a inovace pro

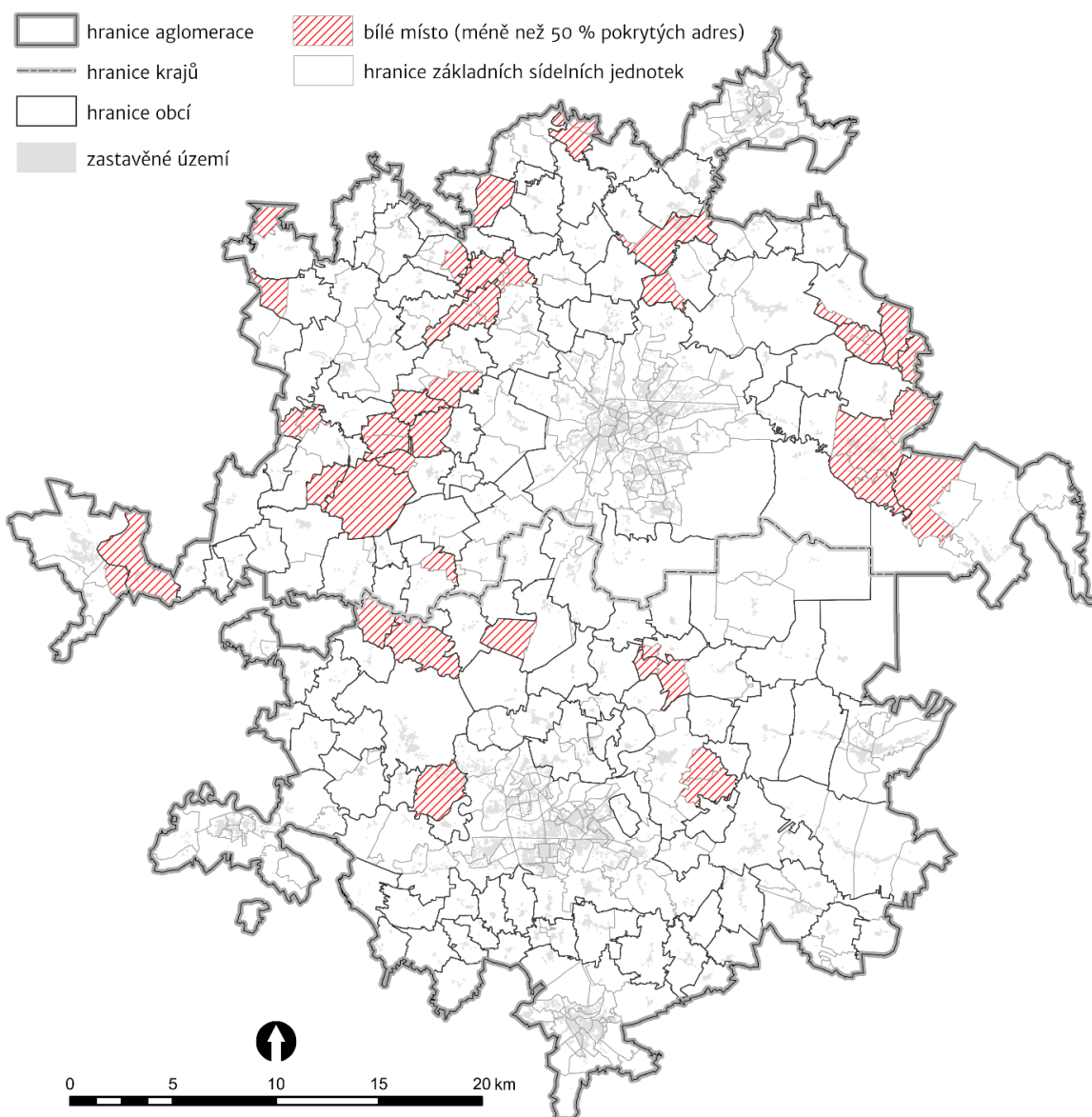
⁶⁴ Odbor hlavního architekta Magistrátu města Pardubic (2016): Aktualizace územně analytických podkladů 2016. <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemne-analyticko-podklady/aktualizace-uzemne-analytickych-podkladu-2016/?file=32428&page=4441107&do=download>

⁶⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2016): Národní plán rozvoje sítí nové generace. <https://www.mpo.cz/assets/cz/e-komunikace-a-posta/elektronicke-komunikace/koncepce-a-strategie/narodni-plan-rozvoje-siti-nqa/2016/11/NPRSNG-27-9-2016.pdf>

⁶⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj (2018): Analytický podklad k přípravě Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.

konkurenceschopnost byly Českým telekomunikačním úřadem (ČTÚ) identifikovány lokality bez přístupu k vysokorychlostnímu internetu. Při výpočtu barevného charakteru základních sídelních jednotek (ZSJ) vycházel ČTÚ z poměru adresních míst, u kterých byla uvedena alespoň jedna vysokorychlostní disponibilní přípojka (rychlost nad 30 Mbit/s), ke všem adresním místům v ZSJ. Pokud byl tento poměr nižší než 50 %, byla ZSJ vyhodnocena jako bílá.⁶⁷ V rámci veřejné konzultace byla databáze pokrytí ČR tímto druhem sítí doplněna o přípojky vysokorychlostního připojení na základě deklarace provozovatelů sítí.⁶⁸ Na území Hradecko-pardubické aglomerace se ke konci roku 2017 nacházelo 46 ZSJ identifikovaných jako bílé místo, tj. 8,8 % ze všech 521 ZSJ v aglomeraci. Většina z nich je alokována v okrese Hradec Králové.

Obrázek 35 Bílá místa vysokorychlostního připojení k internetu dle základních sídelních jednotek na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 31. 12. 2017)

Zdroj: Český telekomunikační úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

⁶⁷ Český telekomunikační úřad (2016): Mapování NGA. <https://www.ctu.cz/mapovani-nga>

⁶⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2019): Veřejná konzultace k navrženým intervenčním oblastem v rámci dotační podpory výstavby a modernizace sítí vysokorychlostního přístupu k internetu. <http://www.verejnakonzultace.cz/>

Infrastrukturu pro vysokorychlostní optické internetové připojení vlastní, spravuje nebo poskytuje na území aglomerace několik významných hráčů. Největší síť elektronických komunikací zde vlastní a provozuje Česká telekomunikační infrastruktura (CETIN). Druhou nejrozsáhlejší optickou sítí v aglomeraci provozuje ČD-Telematika. Na tuto síť je napojena většina měst ležících na hlavních železničních tratích v aglomeraci (mimo Jaroměř a Chlumeck nad Cidlinou). Významným regionálním poskytovatelem vysokorychlostního internetu je společnost Magnalink. Nicméně optickou sítí provozuje pouze v Hradci Králové. Dle ČSÚ⁶⁹ jsou nejčtenějšími typy aktivních internetových přípojek v obcích, které jsou využívány fyzickými nepodnikajícími osobami, bezdrátové WLL (WiFi, FWA) připojení a xDSL (připojení přes rozvody telefonní linky).

V návaznosti na Informační koncepci ČR, jež je závazná pro všechny státní orgány a orgány územních samosprávných celků (veřejná správa), bude v aglomeraci nutné rozvíjet digitální infrastrukturu (nejen) veřejné správy, což je komplexní soubor metod, nástrojů, služeb, programového, technického vybavení a jimi realizovaných informačních systémů a elektronických aplikací, jejichž prostřednictvím lze poskytovat efektivní on-line služby, a to pro klienty, pro úředníky i pro připojení zařízení v internetu věcí (IoT). Moderní digitální veřejnou správou se rozumí eGovernment využívající k výkonu svých působností digitální infrastrukturu, realizující sadu ICT služeb, které jsou sdílené, vzájemně sladěné, důvěryhodné, propojené, přístupné, bezpečné, dostupné a efektivní.⁷⁰ V posledních letech dochází v aglomeraci k postupnému rozvoji a zavádění eGovernmentu – jednotné ekonomické informační systémy, eHealth, nemocniční informační systémy, datové sklady apod. Projekty v oblasti IT plánují jak největší města aglomerace Hradec Králové (digitální archiv pro zřizované organizace města či centrální místo pro připojení do internetu pro městské organizace) a Pardubice (Pardubický informační systém ParIS s datovým centrem a open daty, portál občana, projektový portál, datový sklad či chytrý městský web), tak i menší města (Lázně Bohdaneč – modernizace informačního systému obce s POÚ), a také Královéhradecký kraj (realizace regionální optické sítě ve vybraných lokalitách, datové tržiště, rozvoj datového skladu, datový portál DATA.KHK či jednotný informační systém evidence krajských projektů).

13.2 Zásobování elektrickou energií

Území Hradecko-pardubické aglomerace je napájeno z distribuční soustavy 110 kV provozovatele ČEZ Distribuce. Z hlediska národní přenosové soustavy prochází aglomerací 400kV vedení velmi vysokého napětí. Hlavními napájecími body území jsou transformační stanice v pardubické části Opočinek a transformační stanice kV Krasíkov v okrese Ústí nad Orlicí, která leží mimo území aglomerace. Další důležitou rozvodnou v kraji je rozvodna Neznášov nacházející se na území obce Rožnov v části Neznášov poblíž Jaroměře, která výkonově zajišťuje distribuční systém 110 kV pro hradeckou část aglomerace. V Chrudimi tvoří napájecí bod rozvodna Tuněchody propojená i na TS Opočinek.

Území nemá pokrytu stávající spotřebu elektrické energie vlastní výrobou. Zásobování území elektrickou energií je (z hlediska současného odběru, ale i výhledových potřeb) uspokojivě zajištěno. Největším zdrojem napájení distribuční soustavy aglomeraci je kogenerační uhelná elektrárna v Opatovicích nad Labem s instalovaným výkonem 363 MW a roční výrobou 2 116 GWh, jejíž vlastníkem je společnost Elektrárny Opatovice a.s. Dalším významným zdrojem elektrické energie pro území aglomerace je tepelná elektrárna Chvaletice s celkovým instalovaným výkonem 820 MW, která však leží mimo řešené území. Kromě těchto velkých zdrojů existují v území tzv. ostrovní provozy, kdy jsou odběratelé nezávislí na okolní distribuční síti a tím pádem chráněni před všemi možnými negativními dopady jako energetická krize nebo výpadky, což má zásadní vliv na vysokou spolehlivost dodávek

⁶⁹ Český statistický úřad (2019): *Věda, výzkum a informační technologie v mezikrajském srovnání – 2017*. <https://www.czso.cz/documents/10180/62353431/0600001810.pdf/f59c57a0-c1ab-4b7f-8d38-77a4bbe8dd57?version=1.5>

⁷⁰ Úřad vlády České republiky (2018): *Informační koncepce České republiky*.

energií a s tím související stabilitu výroby. Jedním takovým příkladem je distribuční síť pardubické společnosti Synthesia. Přenosová soustava se musí rozvíjet s ohledem na požadavky jednotlivých investorů v území, jejichž aktivita má vliv na využití kapacity soustavy, a plánovaný rozvoj zdrojové základny a její územní průmět. Požadavky na posílení přenosové soustavy určuje Plán rozvoje přenosové soustavy České republiky 2017–2026. V Hradecko-pardubické aglomeraci se v nejbližších letech neplánuje žádná výstavba další transformovny 400/110 kV ani realizace výrazného energetického zdroje.⁷¹ Plánuje se výstavba nových stanic podle požadavků místního rozvoje a rozvoje nových odběrných míst. Nadzemní rozvodné sítě elektrické energie jsou postupně a plánovitě rekonstruovány nebo jsou ukládány do země, do kabelů. Plánuje se obměna prostřednictvím částečných oprav nevyhovujících stavů. Specifickou problematikou rozvodné elektrizační sítě je veřejné osvětlení, které je třeba v obcích postupně modernizovat.

V posledních letech roste spotřeba elektrické energie v průmyslu, lze tedy očekávat další nárůst potřeby elektrického příkonu u rozvojových lokalit (průmyslových zón) v jednotlivých městech. Jako nedostatečné se jeví napojení průmyslové zóny ve Starých Čivčích na přívod elektrické energie. Závažnější situace je i v lokalitě města Chlumec nad Cidlinou, kde by v případě mimořádných výkonových požadavků bylo nutno provést výstavbu další TR 110/35 kV. Výrazné požadavky podnikatelských aktivit ve městě Jaroměř si vynutí realizaci samostatné transformovny 110/35 kV. Jediným prostorem v okrese Rychnov nad Kněžnou s nárokem na vyšší elektrický příkon může být průmyslová lokalita Týniště nad Orlicí. V plánu je nové připojení elektrického vedení 110 kV na jih Pardubic, TR 110/35 kV Hradec Králové – Východ či koridor nadzemního vedení 2x110 kV Librantice – Svinary – Hradec Králové (Slezské Předměstí).

13.3 Zásobování teplem

Dodávka tepla či způsob vytápění je zajišťován dálkově z centrálních zdrojů tepla (systém CZT) i z lokálních zdrojů (průmyslové, blokové a domovní kotelny) nebo zemním plynem.

Hlavním zdrojem tepla pro soustavu centralizovaného zásobování teplem (CZT) je elektrárna v Opatovicích nad Labem, která zásobuje teplem města Hradec Králové, Pardubice, Chrudim, Lázně Bohdaneč a obce Čeperka a Opatovice nad Labem (Pohřebačka). Město Hradec Králové pak vlastní své tepelné hospodářství, kterým zajišťuje distribuci pro ¾ všech odběratelů na území města ze zdroje Elektrárny Opatovice. Důsledným vyžadováním dodržování zákonných norem, se hradeckému tepelnému hospodářství daří kontrolovat rozšiřování emisních stacionárních zdrojů ve městě čímž snižuje měrné tepelné ztráty a zvyšuje účinnost rozvodné soustavy zásobování teplem (SZT). V Hradci Králové tak převažuje zajištění tepla ze systému SZT; s ohledem na velikost města je třeba v rámci Královéhradeckého kraje k této výlučnosti přihlížet. Instalovaný tepelný výkon Elektrárny Opatovice je 698 MW, spalovaným palivem je především hnědé uhlí, dále pak zemní plyn a lehký topný olej. Druhým největším tepelným zdrojem je Elektrárna Chvaletice ležící mimo řešené území. Dalšími významnými zdroji tepla v aglomeraci jsou teplárna Pardubice a teplárna Zelená louka v pardubickém Semtíně v závodu Synthesia. Napáječ pro město Chrudim navazuje na pardubickou větev A v oblasti Černé za Bory. Samotné centrum města Chrudimi je vytápěno převážně zemním plynem. Ve větších městech v území jsou soustavy CZT, které se podílí různou měrou na zásobování bytové, průmyslové a terciární sféry. Velké zdroje (CZT) a střední zdroje (blokované kotelny) dodávají teplo do sféry bytové, průmyslové i terciární. Do bytové i terciární sféry je dodáváno teplo i z malých lokálních zdrojů. Podíl dodávky tepla z malých zdrojů, co do četnosti, je dominantní. Z pohledu dodaného množství tepla, dominance malých zdrojů již tak výrazná není. Malé lokální zdroje spalují zemní plyn, pevná nebo kapalná paliva, případně

---

⁷¹ ČEPS, a.s. (2017): *Plán rozvoje přenosové soustavy České republiky 2017–2026.*
<https://www.ceps.cz/cs/rozvoj-ps>

pro výrobu tepla používají elektrickou energii. Kombinovaná výroba elektrické energie a tepla (KVET), koncipovaná formou kogeneračních jednotek s plynovými motory, je v území realizována ještě v malém měřítku v několika zdrojích CZT, např. ve městech Jaroměř či Týniště nad Orlicí. V důsledku vysokoúčinné KVET Elektrárny Opatovice na bázi spalování hnědého uhlí, se co do objemu spotřebovaného tepla, KVET v regionu významně uplatňuje. Nepočítáme-li opatovický region, kde převažuje SZT z vysokoúčinné KVET, nejčastějším palivem pro vytápění je v bytových domech zemní plyn, stále častěji se ve vytápění prosazují i obnovitelné zdroje a tepelná čerpadla.

Nedostatkem spíše malých tepelných systémů je nízká účinnost zdrojů, špatný stav rozvodů s vysokými ztrátami tepla, špatný stav tepelně izolačních vlastností vytápěných objektů, a proto je potřebná modernizace rozvodných systémů. Rizikovým se jeví závislost území na centrálním rozvodu tepla z elektrárny v Opatovicích nad Labem, na druhou stranu tato dominance SZT v regionu umožňuje využít výhody zavedené a již retrofitované technologie vysokoúčinné KVET ke zvýšení účinnosti. Velká část zdrojů tepla bude muset být v letech 2020–2030 podrobena rekonstrukci či modernizaci za účelem prodloužení životnosti. V případě soustav zásobování teplem se předpokládá poměrně významný pokles spotřeby prodaného tepla konečným spotřebitelům zejména v důsledku realizace dalších úsporných opatření na straně spotřeby, což vytváří tlak na snížení účinnosti těchto soustav, nicméně důsledným dodržováním zákonných předpisů a napojováním nových odběrných míst na tyto soustavy, lze docílit opačného trendu. S ohledem na předchozí období snižování spotřeby na soustavách SZT, však tuto hrozbu není třeba přeceňovat, zejména u vysokoúčinné KVET a větších distribučních soustav, které jsou z hlediska úsporných opatření na zachování účinnosti soustav více odolné.

Aby nedocházelo ke zhoršování životního prostředí a čistoty ovzduší v důsledku spalování fosilních neobnovitelných paliv, je třeba snižovat energetickou náročnost objektů vyrábějících tepelnou energii a ve vhodných lokalitách postupně nahrazovat neekologická fosilní neobnovitelná paliva jako uhlí či topné oleje zemním plynem nebo obnovitelnými druhy paliv, významněji podporovat stávající vysokoúčinné soustavy KVET a jejich podporou zvyšovat účinnost a zlepšovat tak životní prostředí v porovnání s malými a lokálními zdroji tepla. Kde je to efektivní a možné, současně je třeba usilovat o vyšší uplatnění KVET, zejména vysokoúčinné, která je nejúčinnější cestou přeměny energie paliva na využitelnou energii (elektřinu a teplo), a tam kde je již vybudována, tuto podporovat a tím její účinnost dále zvyšovat.

13.4 Zásobování zemním plynem

Území Hradecko-pardubické aglomerace má vysoký stupeň plynofikace obcí. Na plyn bylo v roce 2016 napojeno 94,5 % všech obcí. Aglomerace je zásobována zemním plynem z vysokotlakých plynovodů (VTL), které jsou převážně ve vlastnictví společnosti GasNet. Dodávka zemního plynu odběratelům se uskutečňuje středotlakými (STL) a nízkotlakými plynovody (NTL) z regulačních stanic, které jsou v území rozmístěny. Centrální předávací místa mezi přepravní soustavou a distribuční soustavou jsou lokalizovány v pardubické části Černá za Bory (kapacita 200 tisíc m³/hod.) a obci Barchov (kapacita 250 tisíc m³/hod.).⁷² Přes území aglomerace je plánována stavba velmi vysokotlakého plynovodu (VVTL) v tzv. Koridoru P5 vedoucího z obce Olešná (Kraj Vysočina) až na hranici s Polskem. Nové trasy VTL plynovodů se v aglomeraci nenavrhují.

V oblasti zásobování zemním plynem jsou postupně podnikány kroky pro posílení distribuční soustavy (rekonstrukce stávajících sítí), rozvoj soustav však již není tak značný (zvýšení ceny zemního plynu, přechod na obnovitelné zdroje energie). Jednou z hlavních příčin zpomalení plynofikace obcí je

⁷² GasNet (2019): *Obecné informace – Síť východní Čechy*. <https://www.gasnet.cz/cs/obecne-informace/>

technicko-ekonomická náročnost výstavby plynovodů a menší zájem obyvatel o připojení vzhledem k vývoji ceny zemního plynu. Změny v počtu plynofikovaných obcí se nepředpokládají, vzhledem k Plánu rozvoje distribuční soustavy GasNet, který je zaměřen zejména na dokončení plynofikace obcí výstavbou plynovodů v příslušných místních částech, resp. ulicích, podporu výstavby přípojek v již plynofikovaných lokalitách, podporu budování nových sítí při individuální výstavbě nových objektů bydlení, podporu výstavby nových průmyslových zón a průmyslových areálů, podporu výstavby nových veřejných i soukromých plnicích stanic CNG, podporu výstavby plynovodů/přípojek pro připojení kogeneračních jednotek a podporu částečné nebo kompletní plynofikace centrálních zdrojů tepla. Mezi plánované lokality, kde bude docházet k dalšímu rozvoji, patří dle společnosti GasNet tato území: Hradec Králové, Černilov, Chlumeck nad Cidlinou, Lhota pod Libčany, Skalice, Hvozdnice, Pardubice, Chrudim, Přelouč, Chýš, Borek, Břehy, Rozhovice, Stolany, Spojil, Třebosice, Moravany, Ráby, Sezemice.⁷³

13.5 Obnovitelné a alternativní zdroje energií

Území ČR ani Hradecko-pardubické aglomerace nedisponuje vhodnými podmínkami pro výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů (OZE). V Královéhradeckém kraji (16,2% podíl OZE na výrobě elektřiny) a Pardubickém kraji (3,2% podíl OZE na výrobě elektřiny), a tudíž i v aglomeraci, byl v roce 2017 velmi nízký podíl využívání OZE (solární energie, větrná energie, vodní energie, energetické využití biomasy, geotermální energie, tepelná čerpadla, aj.), a to nejen ve výrobní sféře, ale i v bydlení či dopravě. V území je využívána zejména vodní energie díky malým vodním elektrárnám (MVE) na Labi a Chrudimce. Většina z nich má průmyslový charakter. Největší MVE v aglomeraci je MVE Přelouč s instalovaným výkonem 2,3 MW. Mezi další velké MVE patří MVE Srnojedy, Pardubice, Březhrad, Předměřice, Smiřice a Hučák v Hradci Králové.

Rozvoj technologií pro transformaci slunečního záření na elektrickou energii vedl k budování solárních fotovoltaických elektráren (FVE) a to především v letech 2009 a 2010 (tzv. solární boom). V aglomeraci existuje několik desítek FVE. K největším se řadí elektrárny v Přelouči – Klenovce (výkon 8,46 MW, 14. největší FVE v ČR), Smiřicích (6,1 MW) a v Pardubicích – Hostovicích (4,8 MW). Velký rozvoj fotovoltaických elektráren v posledních letech byl pozastaven. Majitelé nově postavených solárních elektráren již nemají nárok na žádnou podporu v podobě dotovaných výkupních cen nebo tzv. zelených bonusů. To platí pro všechny elektrárny připojené do sítě po 1. lednu 2014. Obrovský potenciál však mají tzv. střešní elektrárny. Jako perspektivní se jeví využití energie z biomasy. Zásluhou budování nových zemědělských bioplynových stanic či kogeneračních jednotek vyrábějících elektřinu v kombinaci s teplem se v území zvýšila výroba elektřiny v plynových a spalovacích elektrárnách. Největší bioplynové stanice (spalování rychle rostoucích rostlin a bioodpadu) se nacházejí v Dřítčici (instalovaný elektrický výkon 2 MW, instalovaný tepelný výkon 1,8 MW), Jaroměři, Rybitví, Hoříněvsi či Hradci Králové (v areálu ČOV).

Rostoucí význam má využívání tepelných čerpadel uplatňují u novostaveb veřejných budov a rodinných domů, kde jsou hlavním zdrojem energie pro vytápění a ohřev vody nebo u stávajících topných systémů navržených původně pro kotle na tuhá paliva, příp. plyn. Plošné uplatnění alternativních zdrojů energie se v území nepředpokládá.

13.6 Energetické úspory

V budoucnosti se u všech sektorů hospodářství, kromě dopravy, předpokládá pokles spotřeby oproti výchozímu roku. Nárůst spotřeby v sektoru dopravy se předpokládá díky růstu elektromobility.

⁷³ GasNet (2019): Plán rozvoje distribuční soustavy GasNet, s.r.o. v letech 2019–2023. <https://www.gasnet.cz/cs/plan-rozvoje/>

V ostatních sektorech je pokles vyvolán růstem energetické účinnosti spotřebičů a výrobních technologií a rovněž vlastní výrobou elektřiny z obnovitelných zdrojů energií. Nejvyšší podíl úspor připadá na sektor domácností, průmyslu a terciární sféru. Z nich pak je prognózována největší úspora na sektor domácností. Předmětná úspora energie je generována zejména zvýšením účinnosti výroby tepla, spotřebičů a výstavbou nízkoenergetických budov a rekonstrukcí stávajících budov s významně lepšími tepelně-technickým vlastnostmi stavebních konstrukcí. Největším technickým potenciálem úspor ve vytápění disponují bytové domy. V sektoru výroby a distribuce tepla a elektřiny se předpokládá trend vyjmenovaný v Aktualizaci státní energetické koncepce – zabezpečit zvýšení účinnosti přeměn a využití energie s využitím parametrů nejlepších dostupných technik (BAT) pro všechny nově budované a rekonstruované velké zdroje. Tento požadavek se týká zejména elektráren Opatovice a Chvaletice. Nové spalovací zdroje je nezbytné budovat jako vysokoúčinné či kogenerační. Předpokládá se přechod většiny vytopen na vysokoúčinnou kogenerační výrobu tam, kde je to ekonomicky výhodné, s efektivním využitím tepelných čerpadel a souvisejícím snížením ztrát v distribuci tepla, využití elektřiny pro výrobu tepla v konečné spotřebě zejména na bázi tepelných čerpadel (postupná substituce přímotopných systémů), dosažení úspor energie u výrobních a distribučních společností jednak optimalizací výroby, zvláště pak zvýšením termodynamické účinnosti procesu, a snížením ztrát při distribuci vyrobené energie (zejména tepla). Významné úspory energie jsou rovněž očekávány v sektoru průmyslu, a to jednak zvyšováním energetické efektivity energetických systémů a budov, jednak přechodem na technologie vedoucí ke snížení energetické náročnosti produkce. Významným nástrojem je zavádění systému energetického managementu a jeho certifikace podle ČSN EN ISO 50001 – Systém managementu hospodaření s energií. Rovněž ve veřejném sektoru je prognózován významný potenciál úspor a to zejména díky implementaci energeticky úsporných spotřebičů, snižování energetické náročnosti provozu budov vlivem důsledného uplatňování efektivního energetického managementu organizací (Královéhradecký kraj, Pardubický kraj a město Chrudim mají zaveden systém energetického managementu podle ČSN EN ISO 50001), snižování energetické náročnosti užívaných budov, nové výstavbě zaměřené na nízkoenergetické a pasivní budovy a zlepšování tepelně technických vlastností stavebních konstrukcí. V aglomeraci jsou rovněž realizovány energetické služby se zaručeným výsledkem – tzv. projekty EPC. Jejich specifickým je, že projekty jsou návratné z dosahovaných úspor nákladů na paliva, teplo, elektřinu a vodu. Termíny splatnosti těchto projektů se pohybují od 7 do 11 let.⁷⁴⁷⁵ Významných úspor pomocí metody EPC dosahuje např. město Chrudim. Město Pardubice certifikací podle ČSN EN ISO 50001 nedisponuje, nicméně v praxi má již zavedena chytrá řešení v oblasti energetického managementu jako např. Energetický dispečink – online sledování spotřeb energií, vnitřních teplot a nastavení energetických systémů ve vybraných objektech v majetku města. Uvažuje se o jeho rozšíření na další školní objekty.

13.7 Vodovodní síť a zásobování vodou

Pro zásobování vodou je v Hradecko-pardubické aglomeraci zásadní a nejvýznamnější Vodárenská soustava východní Čechy, která byla dokončena v roce 1999 a propojuje existující vodovody Náchodska, Hradecka, Pardubicka, Chrudimska, Novobydžovska, Přeloučska a další. Vytvoření této vodárenské soustavy umožňuje mj. dokonalé využití zdrojů pitné vody, zastupitelnost při haváriích, možnost výběru nejkvalitnější vody a vyrovnání deficitů v bilancích potřeby vody v Hradci Králové a Pardubicích.⁷⁶ Hlavními provozovateli vodovodů a kanalizací jsou společnosti Královéhradecká

⁷⁴ ENERGO-ENVI, s.r.o. (2018): Územní energetická koncepce Královéhradeckého kraje.

⁷⁵ ENVIROS, s.r.o. (2018): Územní energetická koncepce Pardubického kraje – aktualizace 2018. <https://www.pardubickykraj.cz/uzemne-energeticka-koncepce-pk>

⁷⁶ Vodovody a kanalizace Hradec Králové, a.s. (2019): Vodárenská soustava východní Čechy. <https://www.vakhk.cz/Vodarenska-soustava-Vychodni-Cechy.html>

provozní, která vyrábí a dodává pitnou vodu pro hradeckou část aglomerace, a Vodovody a kanalizace Pardubice zásobující vodou pardubickou část aglomerace.

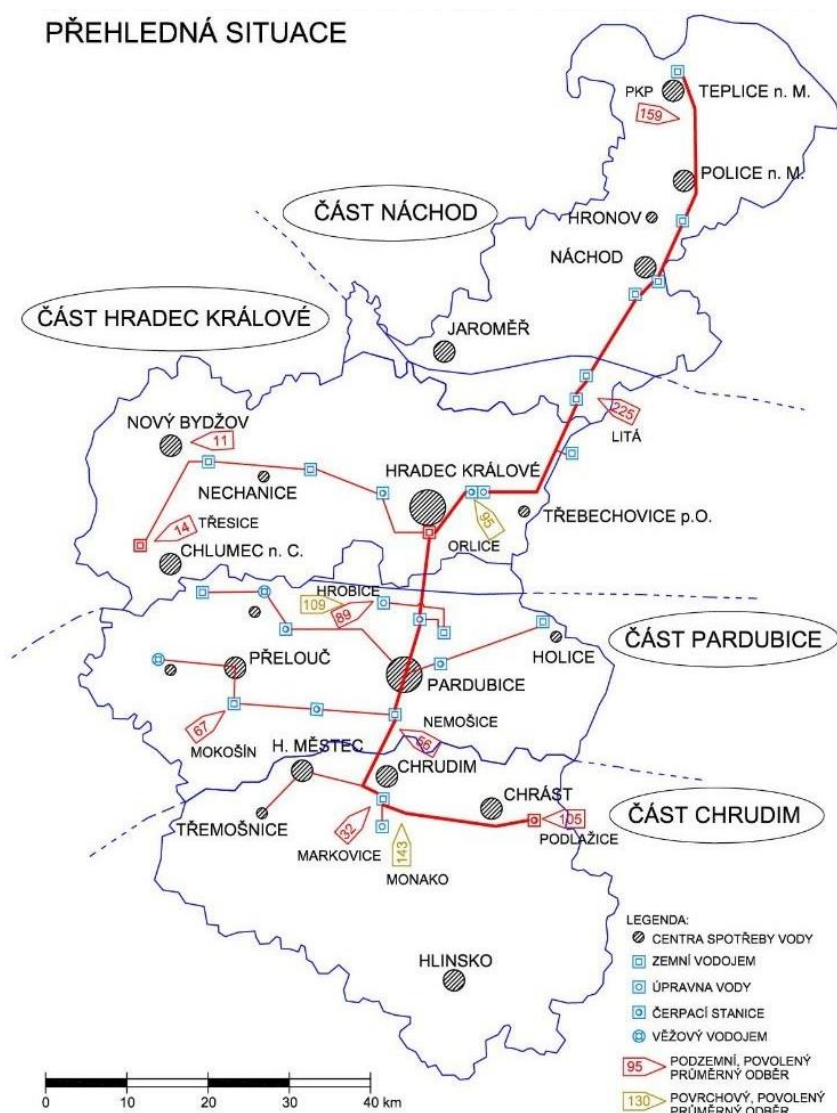
Podíl obcí v aglomeraci napojených na veřejný vodovod byl v roce 2016 téměř sto procentní (97 %). Domácnosti v obcích bez veřejného vodovodu jsou odkázány na vlastní domovní studny. Většina obcí Hradecko-pardubické aglomerace včetně velkých měst je vodou zásobována ze skupinového vodovodu Vodárenské soustavy východních Čech. Celková délka této soustavy přesahuje 4 000 km a zásobuje cca 540 tisíc obyvatel. Při standardním zajištění převodu pitné vody mezi jednotlivými částmi této vodárenské soustavy je zásobování vodou v aglomeraci zajištěno v plné výši. Hlavní výhodou přivaděče je dostatečná kapacita přírodních zdrojů a přírodních řadů propojující skupinové vodovody. Pro aglomeraci je klíčový 72 km dlouhý přivaděč pitné vody Teplice nad Metují – Hradec Králové, jenž je na hranici své životnosti. V případě výpadku některého článku soustavy nebo tohoto přivaděče by zásobování vodou v Hradecko-pardubické aglomeraci mohlo být ohroženo. Z tohoto důvodu je potřeba vybudováním patřičných infrastrukturních prvků posílit přítok ze severní části soustavy do území aglomerace a případně uvažovat o napojení Holicka na vysokomýtskou synklinálu (pitná voda zde dosahuje kvalit kojenecké vody).

Hlavní podzemní zdroj pitné vody hradecké části soustavy se nachází v lokalitě hydrogeologického rajonu Podorlická křídlová pánev, jímací území Litá a Bědovice. Jedná se o podzemní vodu čerpanou z 11 vrtů hlubokých až 150 m. Voda z Lité je dopravována přivaděčem dlouhým 23 km do Hradce Králové, akumulována ve vodojemech o kapacitě 48 820 m³ a odtud rozváděna ke spotřebiteli. Zásobování na Pardubicku je zajišťováno povrchovou a podzemní vodou z vlastních zdrojů území okresu a ze zdrojů Chrudimska. Nejvýznamnějšími vodními zdroji území jsou Hrobice a Nemošice. Prameniště Hrobice bylo zbudováno v 60. letech 20. století s vydatností 150 l/s. Původní úprava vod byla rekonstruována v rámci vodárenské soustavy (dostavba 2. stupně filtrace, ozonizace, nová čerpací stanice a výtlač na vodojem Kunětická hora a nový přívod ze zdroje Oplatil). Vysoké koncentrace železa manganu způsobují při výtoku z horninového prostředí kolmataci, tj. zanášení vtokových otvorů zárubnic jímacích vrtů a vtokových otvorů centrálních studní, kolmataci potrubí násoskových řadů a kolmataci čerpadel centrálních sběrných studní a výtlačného potrubí, které přepravuje vodu do úpravy. Tím dochází k postupnému snižování kapacity zdroje. Z tohoto důvodu bylo prameniště postupně rozšiřováno o nové vrty. Poslední vrty tzv. třetí generace byly vybudovány v r. 1985. V současné době je kapacita zdroje 50 l/s. Podzemní a povrchová voda se upravuje v úpravně vody intenzifikované v 90. letech z původních 150 l/s na kapacitu 200 l/s. Kvalita podzemní vody se prakticky nemění až na výjimky zejména v letním období, kde dochází k nadměrné eutrofizaci surové vody v písníku Oplatil. Podle nejnovějších technologických postupů úpravy povrchové vody způsob odstraňování biologického oživení vody tzv. předozonizací není zcela bezpečný. Dochází k degradaci biologického oživení a uvolnění nežádoucích zbytků což je v současné době řešeno ředěním podzemní vodou a eventuálním zachycením na aktivním uhlí. Nově je navržena technologie úpravy vody o celkovém výkonu 200 l/s, z toho 110 l/s povrchových vod ze zdroje Oplatil a 90–110 l/s podzemních vod z čerpacích stanic Čeperka, Hrobice 1 a Hrobice 2 při nepřekročení celkového výkonu ÚV 200 l/s. Vodní zdroj Nemošice zbudovaný na začátku 20. století jímá vodu pomocí 12 studní (kapacita 55 l/s). Celkem osm studní se nachází v blízkosti řeky Chrudimky a jsou pravidelně zaplavovány. Vzhledem k tomuto zatopování, blízkosti řeky a nízké hloubce studní je kvalita jímané vody potenciálně ohrožena infiltrací polutantů vyskytujících se v řece. Vodojemy jsou umístěny na Kunětické hoře a v Mikulovicích.

Z vodohospodářského hlediska je Královéhradecký a Pardubický kraj oblastí nadregionálního významu, a to jak v rámci vod podzemních, tak v rámci odběrů vody povrchové z vodních toků. Je pramennou oblastí toků bez přísunu znečištění z cizích povodí. Přesto v Hradecko-pardubické aglomeraci není

dostatek zdrojů pitné vody pro uspokojení potřeb a voda je sem právě díky vodárenské soustavě dodávána z Náchodska a Chrudimska. Deficit v aglomeraci dosahuje až 40 %.

Obrázek 36 Vodárenská soustava východní Čechy a její vazby na aglomeraci

Zdroj: Královéhradecká provozní

Cena vodného a stočného v aglomeraci každoročně roste. V okrese Hradec Králové došlo během let 2014–2019 ke zdražení o bezmála 16 % na 105,6 Kč za m³ v roce 2019. V okrese Pardubice byl procentuální nárůst znatelnější, tzn. o 17 % na 93,9 Kč za m³ v roce 2019. Přesto je cena vodného a stočného v okrese Pardubice o 12,5 % nižší než v okrese Hradec Králové.⁷⁷

13.8 Kanalizace a ČOV

Odkanalizování má v Hradecko-pardubické aglomeraci výrazně nižší podíl ve srovnání se zásobováním vodou. Podíl obcí s kanalizací zde v roce 2016 činil nadprůměrných 85,5 %, tzn. že 21 obcí není napojeno na kanalizaci. V ČR v roce 2016 činil tento podíl 77,6 %. Procentuální podíl obcí s kanalizací napojenou na čističku odpadních vod (ČOV) je ještě nižší, pouze 68,5 % obcí (celkem 85) z těch obcí, které jsou napojeny na kanalizaci, je napojeno i na ČOV, nicméně je vyšší než průměr za ČR (54 %).

⁷⁷ Nadační fond PRAVDA O VODĚ (2019): Cena vody v regionech ČR. <https://pravdaovode.cz/cena-vody/>

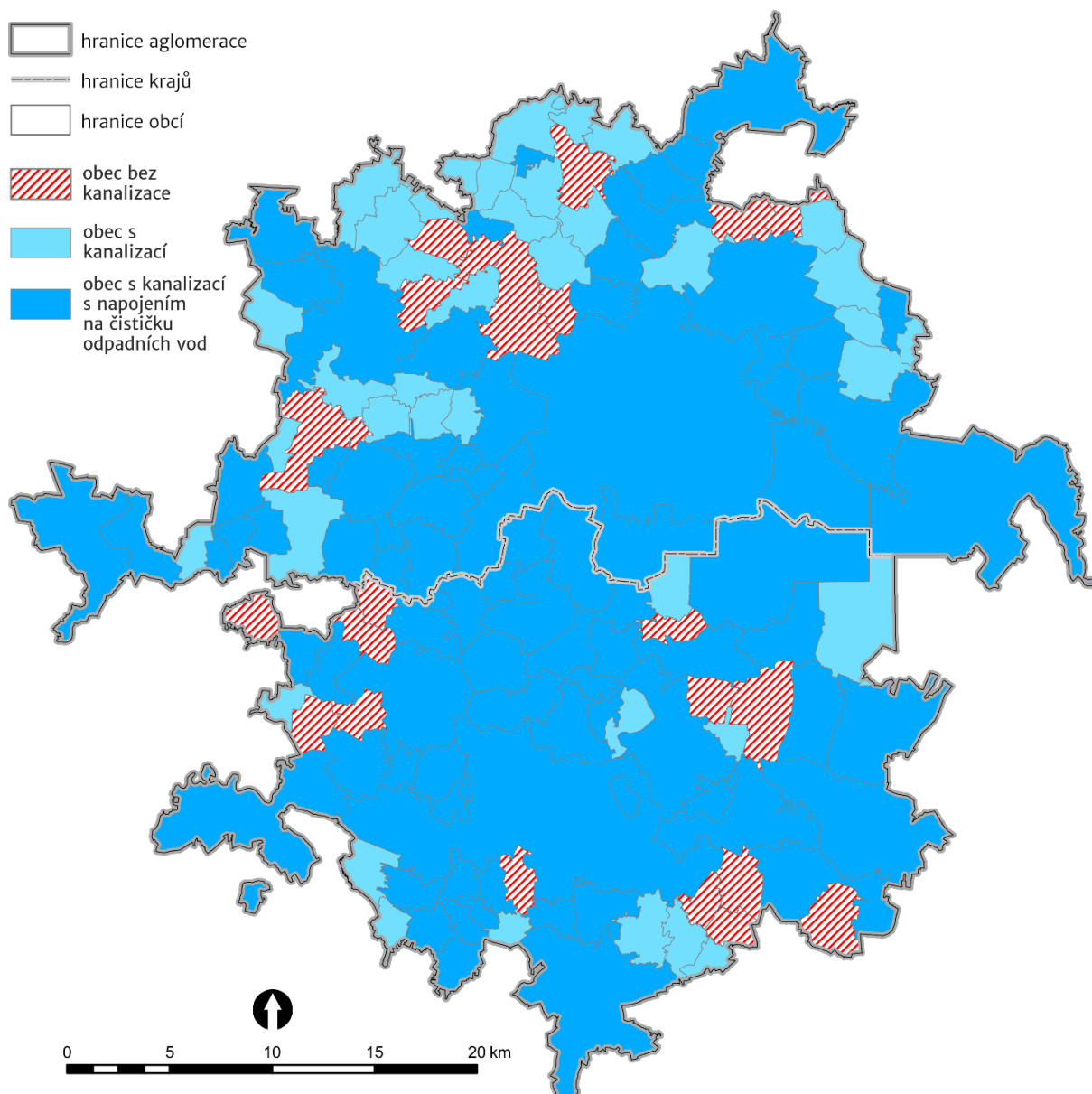
Stupeň napojení na kanalizaci a ČOV je obecně vysoký ve městech a jejich zázemí. Nižší stupeň napojení na kanalizaci vykazují především menší obce a odlehlejší části měst a obcí venkovského typu. V obcích, které nedisponují kanalizací, jsou domácnostmi využívány buď tzv. bezodtokové jímky – žumpy nebo domovní čističky odpadních vod. V některých lokalitách, a to i silně osídlených, není odvádění a čištění odpadních vod dostatečné, např. v okolí Sezemic či okolí Přelouče. Počet ČOV se mírně zvyšuje. V posledních letech jsou v obcích budovány lokální ČOV a při bytové výstavbě se stále více uplatňuje systém čištění odpadních vod pomocí domácích ČOV. Systém kanalizace a ČOV je potřeba stále modernizovat a udržovat. Některé kanalizační řady jsou již nedostačující a je potřeba je modernizovat a zkapacitňovat. V posledních letech se v některých obcích, i když ne přímo v aglomeraci, objevují tzv. kořenové čističky odpadních vod, které jsou ekologičtější a levnější alternativou ke klasické ČOV.

Město Hradec Králové má postavenou ČOV v jižní části města, která plně funguje od roku 1997. Odpadní vody z města a blízkého okolí jsou do této ČOV odváděny 5,2 km dlouhými kmenovými stokami. Kapacita této ČOV je 141 tisíc ekvivalentních obyvatel (EO) a vyčistí se zde cca 14 milionů m³ vod za rok. ČOV splňuje na odtoku všechny přípustné limity. Některé z okrajových částí města mají pouze splaškovou kanalizaci a povrchové vody jsou odváděny především do místních vodotečí.

Město Pardubice je napojeno na biologickou čistírnu odpadních vod (BČOV) Pardubice – Semtín, kde jsou společně čištěny komunální odpadní vody z města včetně přilehlých obcí a dále část průmyslových odpadních vod z areálu chemického závodu Synthesia. Odhaduje se, že na ČOV přitéká znečištění 160 tisíc EO a vyčistí se zde přes 13 milionů m³ vod za rok. BČOV prošla v letech 2011–2013 nákladnou modernizací. V Pardubicích je nezbytné důsledně řešit čištění odpadních vod nových průmyslových areálů.

Město Chrudim má vybudovanou jednotnou kanalizační síť, zakončenou mechanicko-biologickou ČOV v lokalitě Májov, ze které je vyčištěná odpadní voda vypouštěna do řeky Chrudimky. Do budoucna je počítáno s dobudováním kanalizační sítě především v okrajových částech města Chrudimi (Topol, Vestec). Prioritou města je vybudování splaškové kanalizace v Medlešicích, která bude ústít do čistírny odpadních vod v Májově (realizace projektu se očekává v letech 2020–2021).

Obrázek 37 Kanalizace v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Hlavní zjištění:

- Až 46 základních sídelních jednotek (ZSJ) bylo ke konci roku 2017 identifikovaných jako bílé místo (méně než 50 % adres pokrytých vysokorychlostním internetovým připojením), tj. 8,8 % ze všech 521 ZSJ v aglomeraci. Většina z nich je alokována v okrese Hradec Králové.
- V posledních letech roste spotřeba elektrické energie v průmyslu, lze tedy očekávat další nárůst potřeby elektrického příkonu u rozvojových lokalit (průmyslových zón) v jednotlivých městech.
- Nedostatkem tepelných systémů je nízká účinnost zdrojů, špatný stav rozvodů s vysokými ztrátami tepla, špatný stav tepelně izolačních vlastností vytápěných objektů, a proto je potřebná modernizace rozvodných systémů. Velká část zdrojů tepla bude muset být v letech 2020–2030 podrobena rekonstrukci či modernizaci za účelem prodloužení životnosti

- Jako riziková se jeví závislost území na centrálním rozvodu tepla z elektrárny v Opatovicích nad Labem.
- V aglomeraci je velmi nízký podíl využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE), a to nejen ve výrobní sféře (solární energie, větrná energie, vodní energie, energetické využití biomasy, geotermální energie, tepelná čerpadla, aj.), ale i v bydlení či dopravě.
- V území se zavádí systémy energetického managementu podle ČSN EN ISO 50001 – Systém managementu hospodaření s energií. Královéhradecký kraj, Pardubický kraj i město Chrudim již tento systém uplatňují.
- Území Hradecko-pardubické aglomerace má vysoký stupeň plynofikace obcí. Na plyn bylo v roce 2016 napojeno 94,5 % všech obcí.
- Pro zásobování vodou je v Hradecko-pardubické aglomeraci zásadní a nejvýznamnější Vodárenská soustava východní Čechy Vodárenská soustava umožňuje mj. dokonalé využití zdrojů pitné vody, zastupitelnost při haváriích, možnost výběru nejkvalitnější vody a vyrovnání deficitů v bilancích potřeby vody v Hradci Králové a Pardubicích.
- Na území aglomerace existují významné zdroje podzemní vody.
- V aglomeraci není dostatek zdrojů pitné vody pro uspokojení potřeb. Deficit v aglomeraci dosahuje až 40 %.
- Podíl obcí v aglomeraci napojených na veřejný vodovod byl v roce 2016 téměř stoprocentní (97 %). Domácnosti v obcích bez veřejného vodovodu jsou odkázány na vlastní domovní studny.
- Hlavní přivaděč pitné vody pro aglomeraci je na hranici své životnosti. V případě výpadku některého článku soustavy nebo tohoto přivaděče by zásobování vodou v Hradecko-pardubické aglomeraci mohlo být ohroženo.
- V území se vyskytují lokální problémy s kvalitou čerpané vody. Podzemní zdroje jsou potenciálně ohroženy infiltrací polutantů. Ochrana vod v území je navíc nedostatečná.
- Odkanalizování má v Hradecko-pardubické aglomeraci výrazně nižší podíl ve srovnání se zásobováním vodou. Podíl obcí s kanalizací zde v roce 2016 činil 85,5 % (21 obcí není napojeno na kanalizaci). Pouze 68,5 % obcí (celkem 85) z těch obcí, které jsou napojeny na kanalizaci, je napojeno i na ČOV.
- Nižší stupeň napojení na kanalizaci vykazují především menší obce a odlehlejší části měst a obcí venkovského typu. V obcích, které nedisponují kanalizací, jsou domácnostmi využívány buď tzv. bezodtokové jímky – žumpy nebo domovní čističky odpadních vod. V některých lokalitách, a to i silně osídlených, není odvádění a čištění odpadních vod dostatečné.
- Není dostatečně řešeno čištění odpadních vod u nových průmyslových areálů (Pardubice).

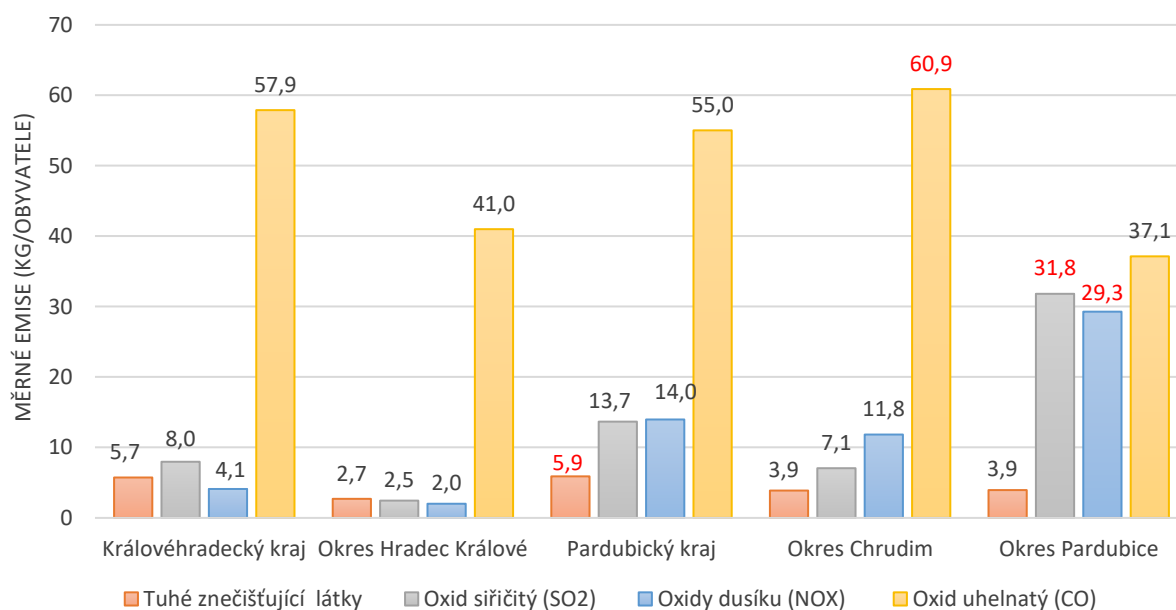
14 Životní prostředí

Kvalita životního prostředí se v ČR i v rámci vymezené aglomerace v posledních cca 25 letech výrazně zlepšila. Převážně v období 90. let 20. století došlo zejména vlivem vysokých investic do environmentálně šetrných technologií k výraznému zlepšení kvality vod i ovzduší, problémem zůstávají urbanizované oblasti, kde stále dochází k překračování imisních a hlukových limitů. Kontinuálním problémem je sucho a snižování biodiverzity krajiny.

14.1 Ovzduší

Hradecko-pardubická aglomerace jako silně urbanizované území s řadou podniků a intenzivní dopravou spadá do oblasti se sníženou kvalitou ovzduší. I když v rámci ČR patří spíše mezi regiony s kvalitnějším ovzduším, jsou zde překračovány imisní limity znečišťujících látek. V regionu Hradecko-pardubické aglomerace se dle organizace Arnika, která pracuje s daty shromažďovanými v Integrovaném registru znečišťování (IRZ), nachází několik významných znečišťovatelů ovzduší.⁷⁸ V centrální části aglomerace se nachází elektrárna Opatovice nad Labem (v roce 2017 vypustila do atmosféry bezmála 2 miliony tun skleníkových plynů), v těsném zázemí aglomerace se nachází elektrárna Chvaletice (přes 3 miliony tun skleníkových plynů v roce 2017), která díky dálkovému přenosu a západnímu proudění rovněž ovlivňuje kvalitu ovzduší v aglomeraci. K dalším výraznějším znečišťovatelům ovzduší patří chemické podniky Paramo a Synthesia v Pardubicích. Díky modernizaci a ekologizaci těchto provozů v posledních letech se jejich vliv na znečištění ovzduší výrazně snížil. Nedořešeny však zůstávají mnohé střední a malé zdroje znečištění a také lokální topeniště. A stále větším problémem je znečištění ovzduší z mobilních zdrojů, tedy z dopravy. Především obce podél hlavních dopravních tahů jsou lokálně zatíženy nejen emisemi z dopravy, ale trpí rovněž nadměrnou hlukovou zátěží a vibracemi. Pozitivní vliv na kvalitu ovzduší v sídlech mají nové dopravní stavby, které odvádějí dopravu mimo zastavěná území.

Graf 107 Emise základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů a krajů v roce 2016

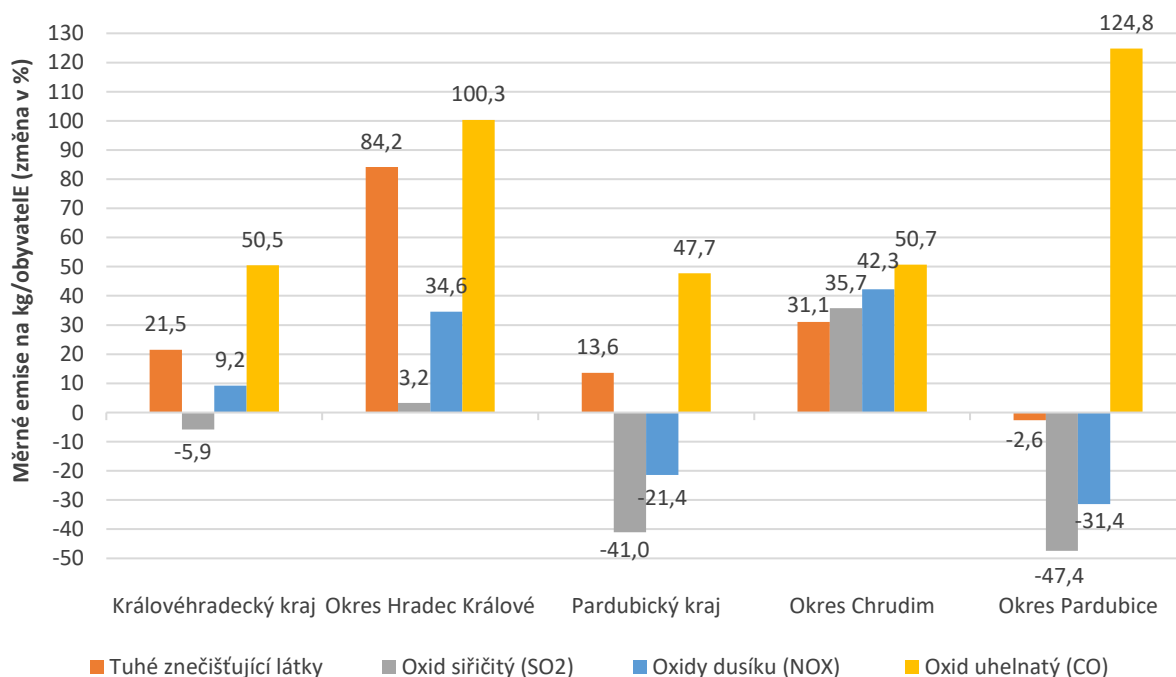
Zdroj: Statistické ročenky Českého statistického úřadu, vlastní zpracování

⁷⁸ Arnika (2019): Znečišťovatelé pod lupou. <http://www.znecestovatele.cz/>

Nejpodrobnější relevantní data popisující znečištění ovzduší základními znečišťujícími látkami jsou dostupná pouze za území okresů. Vymezená Hradecko-pardubická aglomerace se rozkládá převážně na území okresů Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, proto jsou níže uvedené hodnoty emisní zátěže uvedeny za tyto okresy. Data jsou dostupná vždy dva roky zpětně.

Kvalita ovzduší na Královéhradecku byla dle ukazatele kg na 1 obyvatele měrných emisí základních znečišťujících látek v roce 2016 výrazně lepší než na Pardubicku, kde hodnoty překračují krajské průměry u oxidu siřičitého (SO₂) a oxidů dusíku (NO_x). Okres Pardubice vykazoval v roce 2016 nejnižší hodnoty u oxidu uhelnatého (CO) ze všech sledovaných územních jednotek, naopak nejvyšší hodnoty vykazoval okres Chrudim. CO působí na srdce, cévní a nervový systém. Lidé ho přijímají pouze vdechováním. Na emisích CO se podílí především doprava a veškeré průmyslové procesy, kde probíhá spalování. A paradoxně v okrese Pardubice došlo kumulací těchto faktorů v letech 2013–2016 procentuálně k nejvyššímu nárůstu CO, a to o přibližně 125 %, rovněž se jedná o procentuálně nejvyšší nárůst ze všech sledovaných znečišťujících látek. K výraznému nárůstu, CO došlo rovněž v okrese Hradec Králové. Vlivem modernizace uhelných elektráren a některých průmyslových podniků došlo v Pardubickém kraji a okrese Pardubice k výraznému poklesu množství vypouštěných SO₂ a NO_x do ovzduší. Vysoký nárůst vykázaly emise tuhých znečišťujících látek – prachu u okresu Hradec Králové. Koncentrace SO₂ se obecně mírně zlepšují, a to především vlivem odsíření zdrojů. Imisní limity jsou překračovány především v zimních měsících roku, kdy na ně má vliv vytápění lokálními topeništi, doprava a často i inverzní ráz počasí.

Graf 108 Změna v emisích základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů v roce 2016 oproti roku 2013

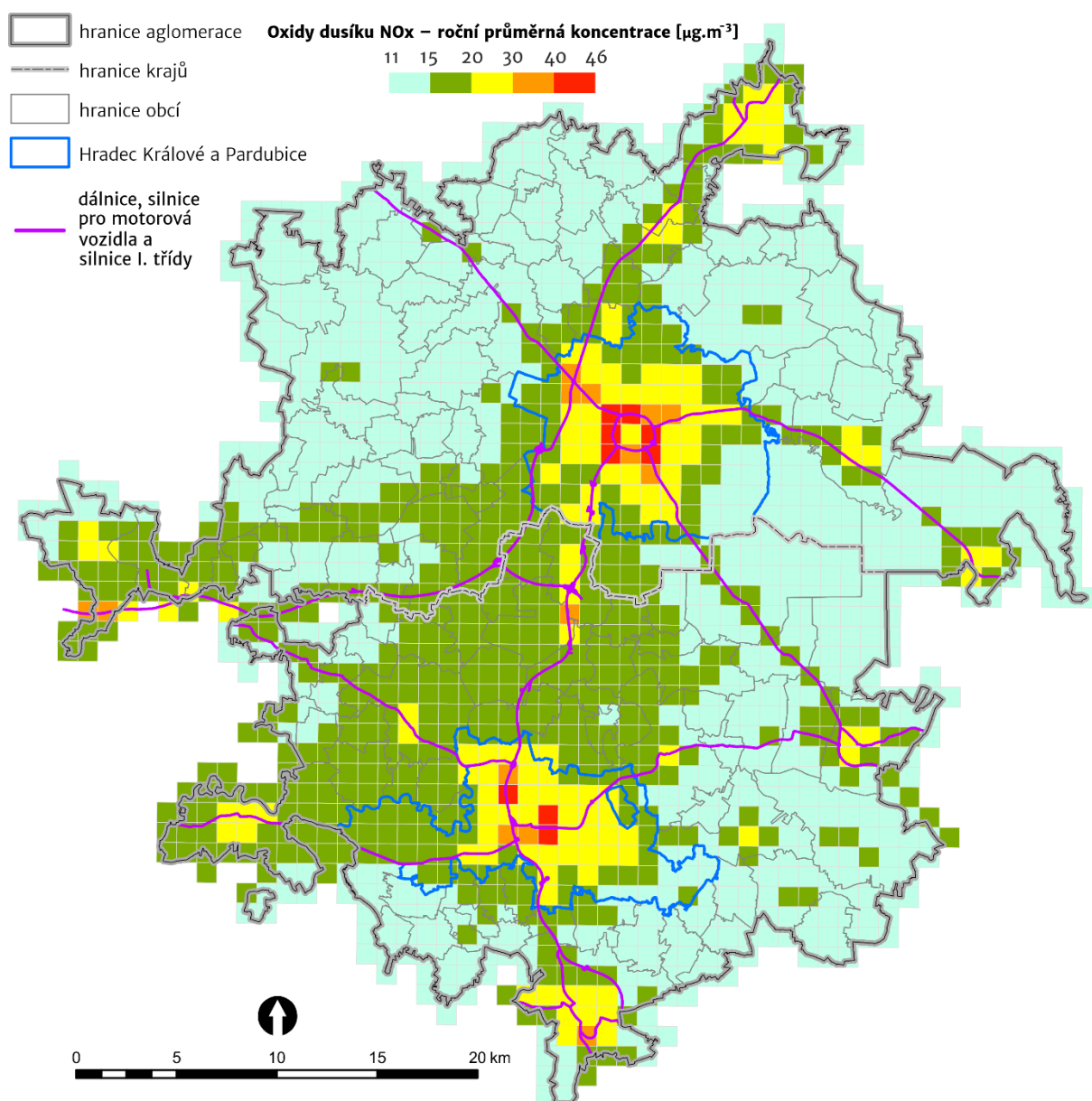

Zdroj: Statistické ročenky Českého statistického úřadu, vlastní zpracování

Město Hradec Králové má z hlediska kvality ovzduší zásadní problém s dopravou, resp. se škodlivinami, za jejichž přítomnost v ovzduší je doprava majoritně zodpovědná. Vliv dopravy je patrný hlavně u emisí NO_x (viz mapa níže), které spolu s SO₂ patří k plynům, jež způsobují kyselé deště a poškozují tak životní prostředí. Vdechování vyšších koncentrací oxidů dusíku pak dráždí dýchací cesty. V létě přispívají NO_x k tvorbě fotochemického smogu. Vzhledem k poloze Hradce Králové, coby města

dálniční tečny, včetně vysokého procenta tranzitní dopravy projíždějící centrem, nebude tento problém zřejmě v dohledné době zcela vyřešen. Řešením je investování do obchvatů města, zejména vybudování třetího městského okruhu, který vyřeší odklon tranzitní dopravy. V oblasti silniční dopravy si nejen město Hradec Králové, Pardubice a Chrudim, ale i ostatní města a obce, stanovují cíle, které jsou zaměřené na snižování negativních vlivů nejen v oblasti ovzduší, ale v celém životním prostředí. Mezi hlavní cíle snižování negativních environmentálních dopadů se řadí např. ekologizace hromadné dopravy, zajišťování vhodných ekonomických stimulů pro upřednostňování MHD i zvýšení přitažlivosti dopravy železniční. Mezi opatření patří také rozvoj nemotorové dopravy – doplňování sítě pro cyklistickou dopravu a tím zajišťování vhodných podmínek pro cyklisty. Jižní část aglomerace (Pardubicko a Chrudimsko) se z hlediska ochrany ovzduší nachází v poměrně zranitelné oblasti, a to vlivem velkých chemických podniků a také již ze zmiňovaného důvodu silné automobilové dopravy.

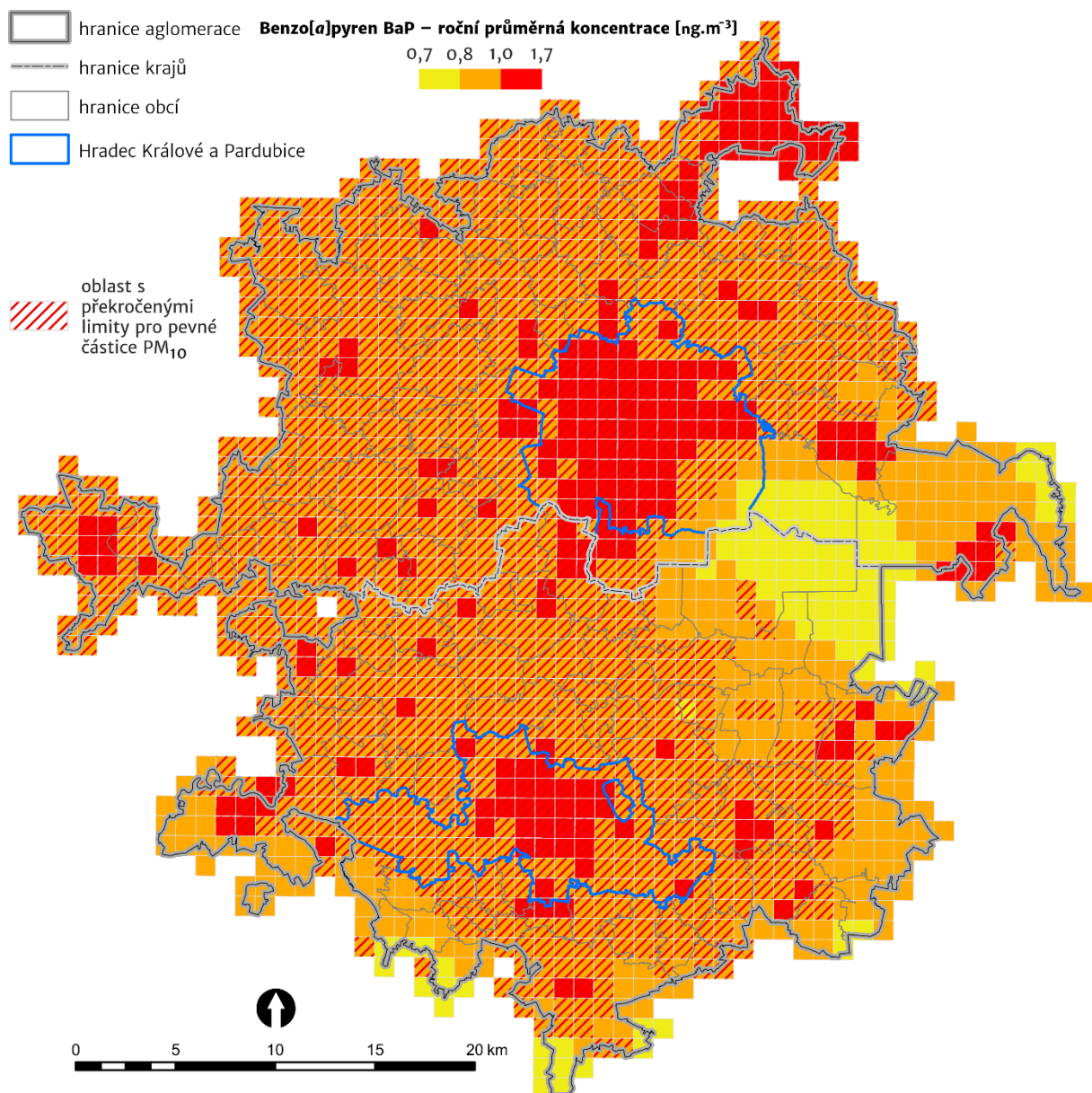
Obrázek 38 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací oxidů dusíku v území Hradecko-pardubické aglomerace (2013–2017)

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Jak již bylo předesláno, problémem se v posledních letech stávají i malé stacionární zdroje (lokální topeniště), které využívají pevná paliva. Ve venkovských oblastech dochází k trendu opětovného návratu k vytápění tuhými palivy v lokálních topeništích. V případě lokálních topenišť je dle dostupných informací prováděna osvěta obyvatel (místní zpravodaje apod.). Tento environmentálně negativní jev je způsoben zejména postupným nárůstem a ekonomickou neúnosností cen za ekologičtější způsoby vytápění. Lokální topeniště a doprava mají majoritní podíl na nadlimitních koncentracích rakovinotvorného benzo[a]pyrenu. Ten vzniká při nedokonalém spalování fosilních paliv jak ve stacionárních zdrojích, tak v mobilních zdrojích, především v naftových motorech. Mezi nejznečištěnější oblasti benzo[a]pyrenem v aglomeraci patří primárně území Hradce Králové, Pardubic, Jaroměře, mezi znečištěné oblasti defacto spadají všechna urbanizovaná území.

Obrázek 39 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací benzo[a]pyrenu a částic PM₁₀ v území Hradecko-pardubické aglomerace (2013–2017)

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Skrytý problém v aglomeraci představuje polétavý prach (PM₁₀, PM_{2,5}, PM_{1,0}) tvořený mikročásticemi o velikosti několika mikrometrů (μm). Mezi jeho zdroje patří především spalování fosilních paliv, to

znamená doprava, elektrárny, spalovny a nejrůznější průmysl. Více než ¾ území aglomerace spadá do oblasti s překročenými limity pro pevné částice PM₁₀. Při krátkodobé expozici dochází k podráždění dýchacích cest a častějším infekcím, při dlouhodobé pak k rozvoji vážných onemocnění dýchacích cest jako je například chronická obstrukční choroba plic, nebo rakovina. Největšími bodovými zdroji znečištění ovzduší částicemi PM₁₀ v aglomeraci byly v roce 2017 elektrárny ve Chvaleticích (218 tun PM₁₀) a Opatovicích (74 tun PM₁₀), oproti roku 2016 se jedná o zhruba pětinnový nárůst.⁷⁹

14.2 Krajina a ekologická stabilita

Území Hradecko-pardubické aglomerace je krajinou kulturní, historicky utvářenou činností člověka. Zásadním problémem mozaiky Polabské krajiny je nízká prostupnost. Vlivem zemědělské činnosti a vlivem výstavby především developerských projektů a nových silničních komunikací dochází k destrukci přirozené funkce krajiny a neobnovitelnému narušení přírodních biotopů. Podstatná část území či konkrétních lokalit je součástí územního systému ekologické stability (ÚSES) na všech úrovních. Řeky Labe a Orlice tvoří osu nadregionálního biokoridoru (NRBK), na které navazují regionální biokoridory a biocentra. Významným NRBK je Opatovický kanál. Řeka Chrudimka je regionálním biokoridorem. Biocentra nadregionálního významu jsou v území tvořeny lesním komplexem u Hradce Králové, lesy u Nechanic, Bohdanečským rybníkem a písničky u Stěblové.

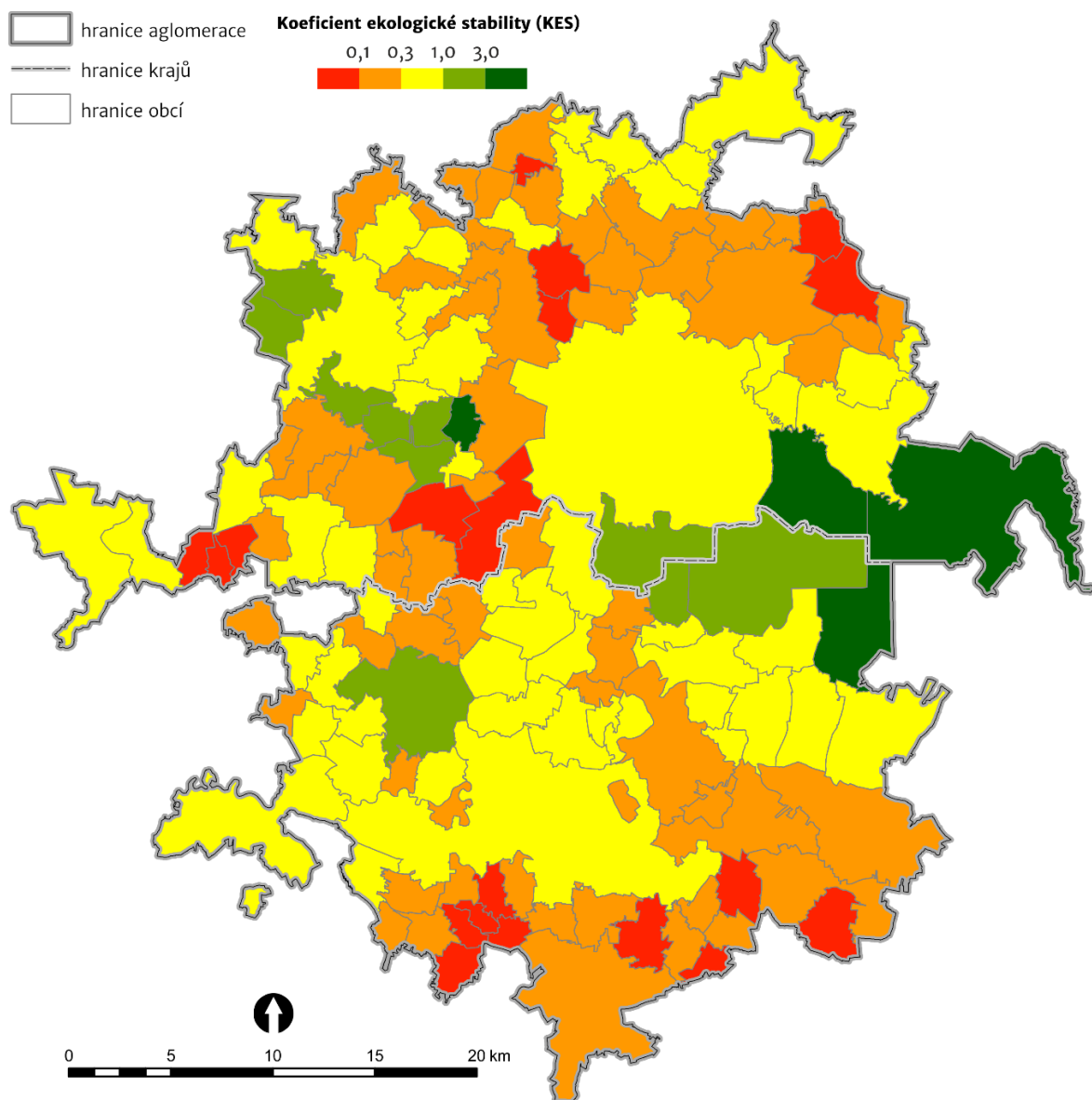
Přirozenou kostrou krajinné zeleně v jádrovém území aglomerace je řeka Labe, včetně přítoků Orlice a Chrudimky, která spojuje obě krajská města. Rovinatá krajina středního Polabí je charakteristická rozmanitostí vod, jež určují podobu zdejší krajiny. Historicky patřilo území aglomerace k nejvýznamnějším rybníkářským oblastem v ČR. Rybníky a soustavy k jejich napájení měly hospodářský a protipovodňový význam. Rybníkářské soustavy zde ale postupně zanikly, a dnes se v krajině nachází jen několik pozůstatků tohoto systému. Krajinu tvoří především rozsáhlé louky a pole, které jsou místy doplněny menšími plochami lesů. Místy se nacházejí i přírodě blízké porosty – především v okolí slepých ramen a neregulovaných vodních toků. Tyto reliktů jsou ale stále více umenšovány antropogenní činností (zemědělstvím, výstavbou apod.). Regulací vodní hladiny řeky Labe došlo v území ke snížení hladiny podzemních vod a tím i k plošné redukci a změně břehových porostů lužního charakteru. Rovinatá krajina středního Polabí je kromě rybníků protkána i mnohými menšími vodními toky, historickými náhony, slepými rameny a vodními plochami vzniklými po těžbě písků a štěrkopísků.

Ekologická stabilita je významná z hlediska nosné kapacity prostředí. Aby krajina mohla odolávat větším či menším změnám (stresům, zátěži apod.), musí dosahovat určité úrovně ekologické stability. Ekologickou stabilitu území lze považovat přímo za jeden z klíčových principů (environmentální) udržitelnosti. V rámci koeficientu ekologické stability (KES) se porovnávají stabilní plochy, které mají větší schopnost odolávat povětrnostním podmínkám (lesní půda, trvalé travní porosty, pastviny, vodní toky a plochy, mokřady, sady, vinice) ku plochám nestabilním (orná půda, antropogenizované plochy, chmelnice), které jsou k erozi velmi náchylné. Hodnota KES nad 1,0 (pouze desetina ze všech obcí v aglomeraci) ukazuje na plochy vyvážené krajiny (stabilní plochy), v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami. Hodnota KES nad 3,0 (4 obce) ukazuje na přírodní a přírodě blízké plochy s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem. V rámci aglomerace se obce s příznivým KES nacházejí především východně od Hradce Králové – obce podél toku Orlice a na Nechanicku. Pozitivní hodnotu KES vykazuje i území města Lázně Bohdaneč, a to díky Bohdanečskému rybníku a četným lesním porostům. Hodnota KES pod 1,0 (90 % obcí v aglomeraci) upozorňuje na nepříznivý stav. V rozmezí 1,0–0,3 (nestabilní plochy)

⁷⁹ Arnika (2019): Žebříček za rok 2017 pro Pardubický kraj pro skupinu emise prachu (PM₁₀).
<http://www.znecistovatele.cz/ranks/2017/18/pak>

se jedná o intenzivně využívané území zejména zemědělskou činností s oslabenými autoregulačními schopnostmi přírodních pochodů. Hodnoty KES v rozmezí 0,3–0,1 označují území nadprůměrně využívané se zřetelným narušením přírodních struktur a ekologickou labilitou a území s koeficientem KES pod 0,1 jsou považována za území s maximálním narušením přírodních struktur, kde ekologické funkce musí být intenzivně a trvale nahrazovány technickými zásahy. V tomto ohledu je problematická situace především na území 19 obcí, kde je hodnota KES nižší než 0,1 a dále v 57 obcích, kde je hodnota nižší než 0,3. KES se v posledních letech téměř nemění. V letech 2013–2017 došlo k nárůstu nebo snížení KES pouze u několika málo obcí. Hodnoty KES v jednotlivých obcích v území zachycuje mapa níže.

Obrázek 40 Koeficient ekologické stability v obcích Hradecko-pardubické aglomerace

KES < 0,1: území s maximálním narušením přírodních struktur

0,1 < KES < 0,3: území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur

0,3 < KES < 1,0: území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou

1,0 < KES < 3,0: vcelku vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami

KES > 3,0: přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

Mezi hlavní faktory, které snižují biodiverzitu krajiny v území patří zemědělské hospodaření, technické úpravy toků, odvodnění a čerpání vody, eutrofizace, ruderalizace, lesnické hospodaření, absence hospodaření, šíření nepůvodních druhů, sukcese a další jevy. Jako zásadní opatření pro zachování a posílení biodiverzity v území s nedostatkem přírodních ploch je vhodné zakládat nové ekologicky stabilní plochy. Z opatření lze jmenovat např. obnovu krajinné struktury, zakládání ovocných sadů v krajině, tvorbu a obnovu tůní a mokřadů, výkup pozemků pro zeleň apod.

Ochrana přírody a krajiny

I přesto, že je území Hradecko-pardubické aglomerace výrazně urbanizovanou a zemědělskou krajinou, zde byla v minulosti vyhlášena řada zákonem chráněných území (CHÚ). Na území aglomerace se k 1. 5. 2019 nacházelo celkem 74 CHÚ různých kategorií, jejichž rozloha je 88,3 km², což značí 6,7% podíl na celkové rozloze aglomerace. Ve srovnání s ČR (35,7 %), Královéhradeckým (40,8 %) a Pardubickým krajem (14,7 %) je tato hodnota nízká. Některé kategorie CHÚ se však překrývají, takže celkový podíl CHÚ na rozloze je ve skutečnosti nižší. Jediným velkoplošným zvláště CHÚ je zde chráněná krajinná oblast (CHKO) Železné hory, jejíž výběžek zasahuje na katastr města Chrudimi. Z maloplošných zvláště CHÚ zabírají největší rozlohu přírodní památky (PP) následované přírodními rezervacemi (PR). Nejhodnotnějším maloplošným zvláště CHÚ z hlediska přírodních hodnot je v aglomeraci národní přírodní rezervace (NPR) Bohdanečský rybník u města Lázně Bohdaneč. V letech 2013–2016 proběhla nákladná revitalizace NPR Bohdanečský rybník. Rozčleněním monotónního kraje zátopové plochy a vytvořením zátočin, lagun a ostrůvků vznikly vhodné podmínky pro hnízdění vzácných vodních a mokřadních ptáků.

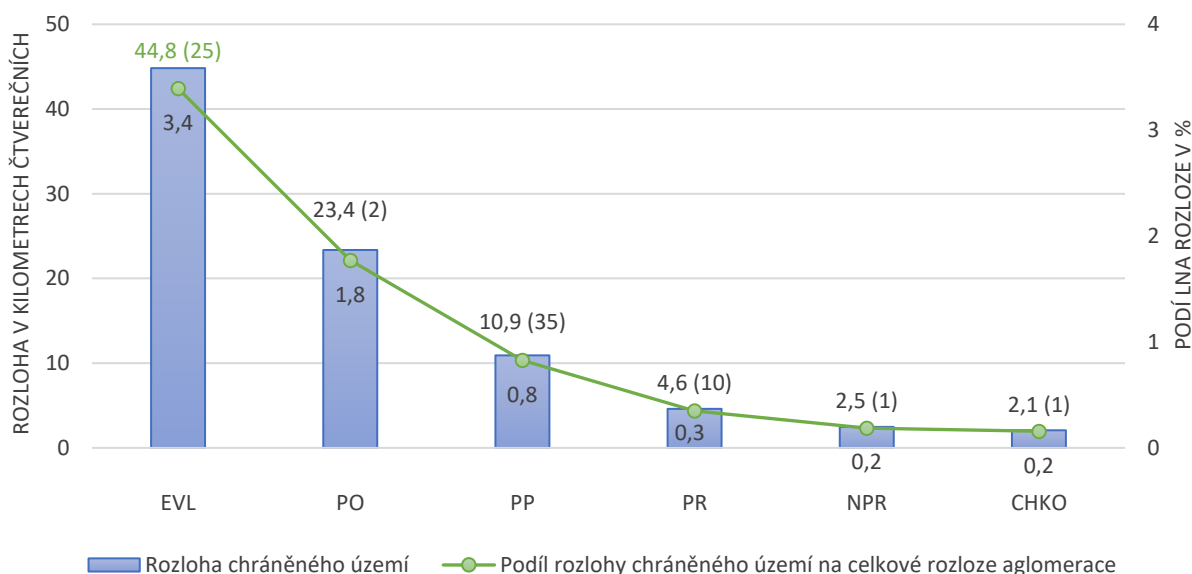
Rozloha CHÚ v aglomeraci vzrostla v posledních letech zejména díky vyhlášení nových chráněných oblastí v rámci soustavy Natura 2000 (evropsky významné lokality – EVL a ptačí oblasti – PO) určené k ochraně nejvzácnějších a nejvíce ohrožených druhů živočichů, rostlin a nejvzácnějších přírodních stanovišť na území EU. Nejvýznamnějšími lokalitami soustavy Natura 2000 jsou zde PO Bohdanečský rybník a PO Komárov jižně od Holic (plošně nejrozsáhlejší CHÚ na území aglomerace – 20,3 km²). Z EVL, jež se na rozloze CHÚ podílejí 44,8 %, zabírá největší plochu EVL Orlice a Labe (16,2 km²).

O CHKO Železné hory a NPR Bohdanečský rybník pečuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Východní Čechy, ostatní CHÚ v aglomeraci mají ve své gesci Královéhradecký a Pardubický kraj.

Zvláštním typem CHÚ jsou přírodní parky (PřP). PřP zřizují krajské úřady vyhláškou, ve které omezují činnosti, jež by mohly vést k rušení, poškození nebo k zničení dochovaného stavu území, cenného pro svůj krajinný ráz a soustředěné estetické a přírodní hodnoty. V aglomeraci se nachází pouze jeden PřP a to Orlice, který se rozkládá východním směrem od Hradce Králové podél řeky Orlice a částečně se překrývá s PP Orlice.

V aglomeraci bylo k 1. 5. 2019 evidováno celkem 346 památných stromů, které jsou chráněny jako solitéry, skupiny stromů či stromořadí v rámci 136 jedinečných záznamů. Nejčastěji se jedná o památné duby a lípy.

Graf 109 Chráněná území v Hradecko-pardubické aglomeraci dle kategorií (stav k 1. 5. 2019)

*Zdroj: Ústřední seznam Agentury ochrany přírody a krajiny, vlastní výpočet a zpracování
Pozn. Číslo v závorce udává počet chráněných území v dané kategorii*

Pro zachování cenných biotopů, druhů rostlin a živočichů v aglomeraci je zásadní efektivní management na stávajících CHÚ, příp. vyhlášení nových CHÚ. Dle územní studie krajiny SO ORP Pardubice chybí vhodná ochrana cenných údolních niv. Jejich součástí jsou velmi stabilní a přírodovědně hodnotné biotopy – aluviální louky, navíc je zohledněna funkce nivy jako retenčního území či funkce biokoridoru územního systému ekologické stability. Z celkové plochy niv je ve SO ORP Pardubice chráněno pouze 0,3 % z jejich celkové rozlohy. Nivy lze mnohem lépe chránit a efektivně využívat, pokud jsou začleněny do některého systému ochrany přírody a krajiny (velkoplošná a maloplošná zvláště CHÚ, Natura 2000).⁸⁰ Typickým příkladem zákonem chráněné údolní nivy v aglomeraci je PP Orlice (v roce 2018 byla její rozloha výrazně rozšířena).

14.3 Sídelní zeleň a lesy

Zeleň je jednou ze základních funkčních složek struktury sídla, která výrazně ovlivňuje kvalitu života. Zeleň v obci má pozitivní vliv na kvalitu ovzduší (snižování prašnosti, zvyšování relativní vlhkosti, zmírňování teplotních extrémů), snižování hlučnosti, zpomalení odtoku srážkové vody, biodiverzitu, zvyšuje architektonickou, estetickou a společenskou úroveň veřejných prostranství. Systém sídelní zeleně představuje propojení jednotlivých složek (ploch zeleně) ve vazbě na liniové porosty, pěší a cyklistické trasy, ÚSES, to vše jako součást urbánní koncepce sídla. Účinnost systému zeleně je dána vedle funkčních vazeb i kvalitou jednotlivých složek. Zeleň je v sídlech reprezentována především parky a parkově upravenými plochami. Zeleň v sídle má především rekreační a reprezentační funkci spočívající v poskytnutí možnosti odpočinku a sportu v kvalitním prostředí parků a zahrad.

Systém zeleně města Hradce Králové tvoří celoměstsky významné parky (Jiráskovy sady, Žižkovy sady a Šimkovy sady), dále zelené klíny podél toku Labe a Orlice, které vstupují z volné krajiny až do samého centra města. Významnou součástí systému zeleně města je rovněž rozsáhlý lesopark na Moravském Předměstí, který je spojnicí s komplexem Novohradeckých lesů na jihovýchodě Hradce Králové. Nelze opomenout unikátní chráněnou přírodní lokalitu Na Plachtě s pestrou faunou a flórou v těsné blízkosti

⁸⁰ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice. <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie/uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

intravilánu města. Neoblíbenější přírodní plochou místních obyvatel jsou bezesporu Novohradecké lesy, jejichž rozsáhlý komplex se nachází v jižní části města. Městské lesy Hradec Králové zde v posledních letech, především úpravou cest, výstavbou in-line stezky, vybudováním hřišť nebo úpravou prostranství kolem rybníčků, vybudovaly velmi zajímavý prostor k všestrannému využití pro volnočasové aktivity. Unikátní komplex zeleně se rozkládá také podél řeky Orlice, který směrem z centra města, proti proudu řeky, volně přechází v oblast PŘP a PP Orlice. Ve městě funguje také Botanická zahrada léčivých rostlin Farmaceutické fakulty UK. V neposlední řadě se ve městě uplatňuje výrazná liniová zeleň – významná stromořadí doprovázející nábřeží, městské radiály a silniční okruh. Většina z těchto ploch zeleně, mnohdy založených před více než 100 lety, se v současné době nachází ve stavu, kdy vyžaduje celkovou obnovu vegetačních i technických prvků. V posledním desetiletí dochází v Hradci Králové k úbytku vzrostlých stromů, a to jednak z důvodů stavebních změn (rekonstrukce náměstí) či bezpečnosti (např. kácení 92 stromů se zhoršeným zdravotním stavem ve Střelecké ulici v letech 2016–2017). Kácení vzrostlých stromů má však negativní vliv na mikroklima v lokalitě. V roce 2016 proběhlo ve městě snímkování tepelných ostrovů⁸¹, jehož smyslem bylo určení teplotních rozdílů mezi jednotlivými typy povrchů, jako je beton, asfalt, druhy dlažby, zelený pokryv, vzrostlé stromy či vodní prvky a vytvoření metodiky při navrhování struktur veřejných ploch ve městě. Rozdíl mezi naměřenými hodnotami mezi místy pod stromy a místy na přímém slunci byly až 20 °C. Pro termovizní monitoring byly vybrány dva veřejné prostory náměstí v centrální části města (náměstí 28. října a Riegrovo náměstí), které v nedávné době prošly rekonstrukcí, jež zásadně změnily jejich vzhled. Před rekonstrukcí náměstí 28. října byl podíl zelených ploch k celkové ploše náměstí cca 30 % a rostlo na něm 18 vzrostlých stromů produkujících stín. Po rekonstrukci zabírají zelené plochy necelých 12 % plochy náměstí a zůstaly zde čtyři vzrostlé stromy. Podíl zelených ploch na Riegrově náměstí k celkové ploše náměstí se zmenšil z 22 na asi 9 %. Počet vzrostlých stromů klesl z 16 na osm, přičemž přibýlo 79 stromků, které však mají dekorační charakter a neprodukují významný stín.

V Pardubicích proniká podél Labe a Chrudimky příměstská krajina přímo do centra města. Podél Labe se po obou jeho březích táhnou rozsáhlé plochy přírodního charakteru s velkým městotvorným a rekreačním potenciálem, který však dnes není plně využit. Nábřeží Chrudimky mají více městský charakter, ale na hranicích intravilánu přechází do rozsáhlé přírodní nivy s městskými částmi spíše venkovského charakteru. Takovou lokalitou je i tzv. Červeňák, který je bývalým vojenským technickým cvičišťem. Za působení vojska se zde vytvořilo významné refugium – útočiště pro organismy. Na ploše o rozloze okolo 30 hektarů vzniklo velice různorodé prostředí, a to nivní porosty, písčité a kamenité zátočiny, tůně, stepní porosty, stinné a husté křoviny. V roce 2015 vznikla Iniciativa Přírodní park Červeňák, která usiluje o otevřené přírodní území pro relaxaci a jeho přísnější ochranu. Další významnou lesní lokalitou podél řeky Chrudimky je PP Nemošická stráž. Na městské řeky jsou vázány již zrevitalizované celoměstsky významné parky Tyršovy sady, park Na špici, Bubeníkovy sady, Vinice či na rekonstrukci připravený park Stará vojenská plovárna. Výrazným prvkem sídelní zeleně jsou městské lesy, které jsou v podobě menších lesních celků přímou součástí města. Tyto i navazující drobnější prvky sídelní zeleně mají potenciál stát se plně funkčním, spojitým systémem městské zeleně. Stav přírodních hodnot na území Pardubic je spíše špatný, nicméně je nutné vzít v potaz, že jde o městskou krajinu, a také ve srovnání s mnoha jinými obcemi je situace lepší.⁸²

V Chrudimi mezi významnější plochy sídelní zeleně patří Městský park, park Střelnice (PP Ptačí ostrovy), Zieglerovy sady, parčík na Školním náměstí, park Republiky, Klášterní zahrady či hřbitovy (U sv. Václava, U kříže aj.). Rovněž v ostatních městech se nacházejí významné plochy sídelní zeleně.

⁸¹ P. Struha, V. Šilhánková, *Statutární město Hradec Králové (2016): Přístupy v monitoringu vybraných veřejných prostorů s potenciálem rizika vzniku tepelných ostrovů.*

⁸² EKOTOXA (2019): *Územní studie krajiny ORP Pardubice.* <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie/uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

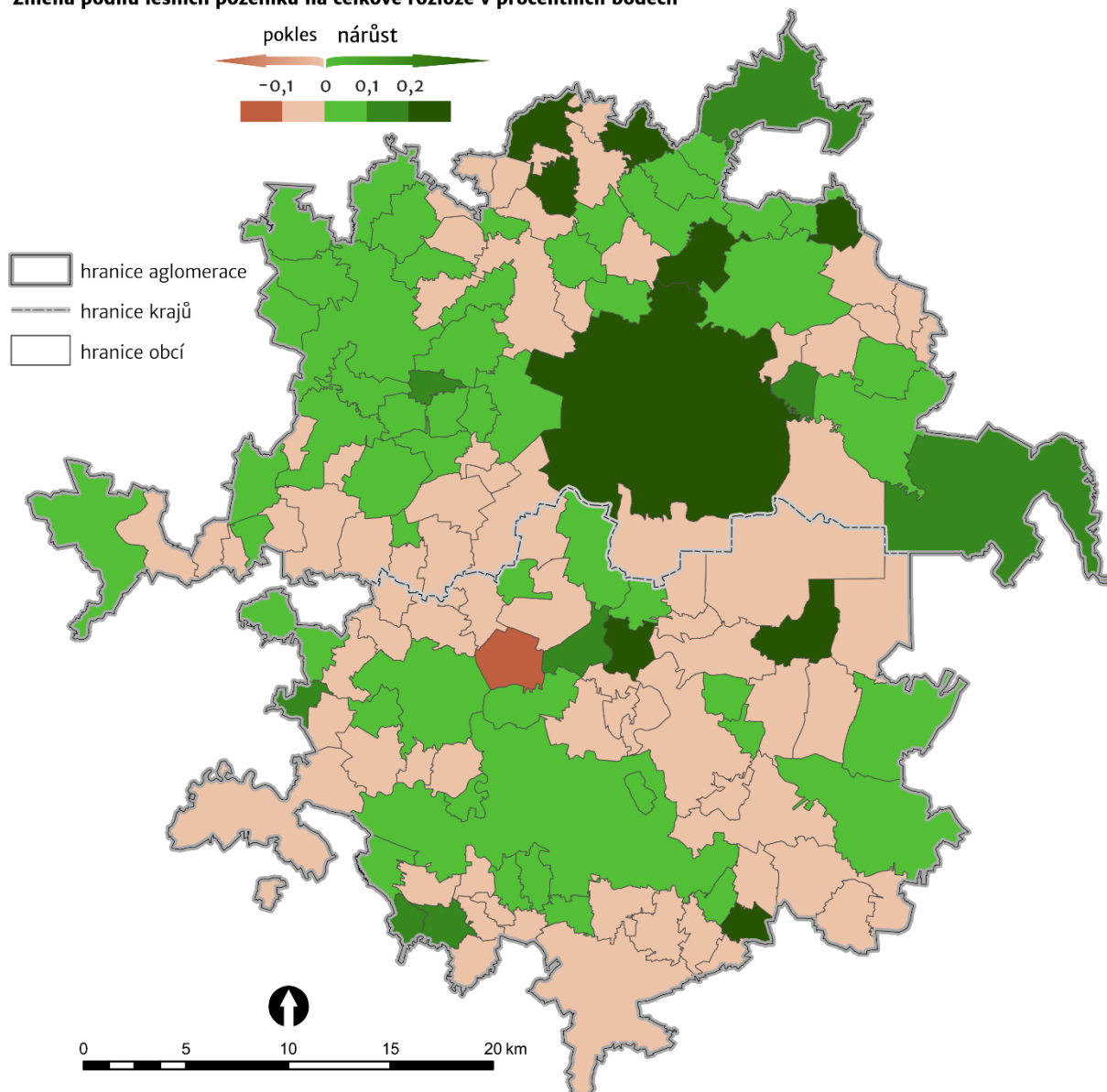
Např. velmi významný je lázeňský park v Lázních Bohdaneč, Zámecký park ve Smiřicích, Masarykovy sady v Jaroměři, Městský park v Týništi nad Orlicí a další. Zámecký park u zámku Hrádek u Nechanic se proměnil v golfové hřiště a jeho využití pro veřejnost bylo výrazně omezeno. Golfové hřiště jsou specifickou zelení v katastrech obcí. Golfové hřiště se v aglomeraci nachází v Hradci Králové (Roudnička), Dřítči, Libranticích, Hrádku a u Lázní Bohdaneč.

V budoucnosti bude potřeba zvyšovat připravenost měst a obcí na dopady klimatických změn a podporovat příslušnou zelenou infrastrukturu (výsadba zeleně v rámci komplexních rekonstrukcí ulic, výstavba zelených parkovišť, parková úprava ploch jako prvků urbánního ÚSES, vertikální zeleň apod.).

Lesnatost území aglomerace je vzhledem k zemědělsky využívané krajině velmi nízká a pohybuje se přibližně na poloviční hodnotě než průměr za ČR (aglomerace 17,7 % podíl lesních pozemků – 23 353 ha v roce 2017, EU 38 %, ČR 34 %, Královéhradecký kraj 31 %, Pardubický kraj 29 %). Na území aglomerace se nachází pouze 8,2 % lesních pozemků z celkové rozlohy lesních pozemků obou krajů. V přepočtu na 1 000 obyvatel aglomerace připadá 69 ha lesního pozemku, přičemž v Hradci Králové připadá 24 ha lesního pozemku na 1 000 obyvatel města, v Pardubicích 12 ha. Všechny tyto hodnoty jsou hluboko pod průměrem ČR (252 ha lesního pozemku na 1 000 obyvatel), Královéhradeckého (269 ha na 1 000 obyvatel) i Pardubického (260 ha na 1 000 obyvatel) kraje. Oproti roku 2013 byla v roce 2017 výměra lesních pozemků o 1 % vyšší (tj. 57 ha), což přibližně odpovídá rozloze 34 Pernštýnských náměstí. K absolutně největšímu nárůstu lesních pozemků došlo na katastru Hradce Králové (23,4 ha), k procentuálně nejvyššímu nárůstu došlo v obci Skalice (o 0,38 p. b.), naopak k největšímu poklesu došlo v obci Stěblová (-2 ha), viz mapa níže. Největší lesnatost (nad 60 %) vykazují obce Běleč nad Orlicí, Vysoké Chvojno a Týniště nad Orlicí. U 11 obcí, především těch v Urbanické brázdě, není v jejich katastru evidován žádný lesní pozemek.

Obrázek 41 Změna podílu lesních pozemků na celkové rozloze v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2013–2017

Změna podílu lesních pozemků na celkové rozloze v procentních bodech

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

V rámci aglomerace se nachází několik významných lesních ploch. Na Královéhradecku patří k nejvýznamnějším městské lesy Hradce Králové, rozkládající se na jihovýchodním okraji města a další lesní porosty koncentrované zejména ve východním okolí města Hradec Králové, pak na pahorcích v zemědělské krajině a pak také jako součást menších (okolí Lužan) či větších komplexů (Nechanicko, Chlumecko). Celkově lze shrnout, že lesní komplexy jsou kromě Městského lesa Hradec Králové malé, ale často s překvapivě polopřirozenými smíšenými nebo listnatými porosty odpovídajícími vegetační stupňovitosti. Péče v lesích městských i v lesích soukromých je zajištěna na relativně dobré úrovni, a tak ke střetům při ochraně lesa dochází jen minimálně. Ke střetům při ochraně lesa může dojít v oblasti Bělče při rozšíření těžby štěrkopísku. Na základě družicového měření stavu lesa lze konstatovat, že na území Královéhradecka jsou více poškozené jehličnaté porosty (poškození se zvyšuje od západu k východu s přibývajícím procentem jehličnanů). Nejhorší jsou na tom ze zdravotního hlediska porosty východní části městských lesů. V lesích se hospodaří přírodě blízkým způsobem.

Městské lesy jsou protkány sítí cest, plní rekreační funkci a jsou hojně navštěvovány obyvateli Hradce Králové jako výletní a rekreační cíl.

Další významné lesní plochy se rozkládají na Pardubicku, resp. na Opatovicku a Bohdanečsku. Menší zalesnění je mezi obcemi Opočíněk – Bezděkov, Ráby – Srch, Spojil – Veská. V ostatních částech oblasti se vyskytují pouze remízky. Bezlesou zůstává jižní část území. Charakter lesních porostů je převážně borovicový a smrkový. Přirozenou potenciální vegetací lesů Pardubicka jsou dubiny, na vátých písčích přecházející v bory. Pro město Pardubice mají velký význam městské lesy, které mají, na rozdíl od městských lesů Hradce Králové a Chrudimi, podobu menších lesíků (výjimkou je lesní komplex Bělobranská dubina mezi Pardubicemi a Sezemicemi) a jsou přímou součástí města.

Na Chrudimsku se zalesněná krajina nalézá především v lokalitě Podhůra, Janderov, Habrov i Hyksovo peklo. Největší souvislý lesní komplex Podhůra je součástí CHKO Železné hory. Jedná se o lesy příměstské a lesy se zvýšenou rekreační funkcí. Téměř všechny lesy v území jsou nebo se navrhuje jako součást ekologicky významných prvků (chráněná území, územní systém ekologické stability). Proto je lesní hospodářství zaměřené v první řadě na podporu mimoprodukčních funkcí lesa. Převažují lesy smíšené, v PR Habrov habrové porosty.

Prioritou všech měst v aglomeraci by měla být podpora rozvoje biodiverzity a zároveň i rekreační funkce lesů v bezprostředním zázemí těchto měst, a to včetně potřebné infrastruktury, jakožto místa pro pasivní i aktivní odpočinek obyvatel měst. V souvislosti s rozvojem zastavěnosti měst a krajiny je doporučeno formulovat zásady pro zvýšení ochrany městské zeleně a lesů před jejich záboru (a to nejen na území městských aglomerací), neboť městská zeleň a lesy představují důležitou nedílnou součásti zdravého životního prostředí, a provázat tyto zpřísněné podmínky ochrany lesa a zeleně na dokumenty územního plánování. V posledních letech se problémem lesů nejen v Hradecko-pardubické aglomeraci stává jednak kůrovec, ale rovněž sucho a s tím související nízká hladina spodní vody, která má za následek masivní úhyn borovic v regionu východních Čech. S obdobným problémem se potýkají také porosty dubu zimního. I nejen z těchto důvodů je proto důležité respektovat rozlohu lesních porostů, preferovat přírodě blízké postupy hospodaření zvyšující ekologickou stabilitu porostů a udržitelnost hospodářského potenciálu s důrazem na mimoprodukční funkce, podporovat strukturně a druhově diverzifikované porosty, vytvářet na vhodných místech přechodová pásma s křovinami v okrajích lesa a zachovat přírodní charakter lesů.⁸³

14.4 Zemědělství

Zemědělství je tradičním a charakteristickým odvětvím hospodářství dané oblasti a významně se podílí na údržbě a tvorbě krajiny. Má zásadní vliv na zachování venkovského prostoru, obnovu vesnic a jejich budoucí ekonomický rozvoj. Intenzivně využívaná krajina aglomerace je charakteristická rozsáhlými scelenými bloky orné půdy a zejména geometricky upravenými plochami. Pro Polabskou nížinu je typická intenzivní rostlinná výroba, která se vyznačuje vysokými výnosy. V rostlinné výrobě převažuje pěstování obilovin, olejnin, cukrovky, kukuřice a píce, významná je též produkce brambor. Význam má rovněž ovocnářství (sady, pěstování jahod apod.). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat a živočišnou výrobu zaměřenou na produkci masa, mléka a vajec. Z důvodu všeobecného útlumu zemědělství plní opuštěné zemědělské areály a budovy i jinou funkci (skladové hospodářství, opravárenství atd.). Mnohdy jsou ale nevyužívané a chátrají.

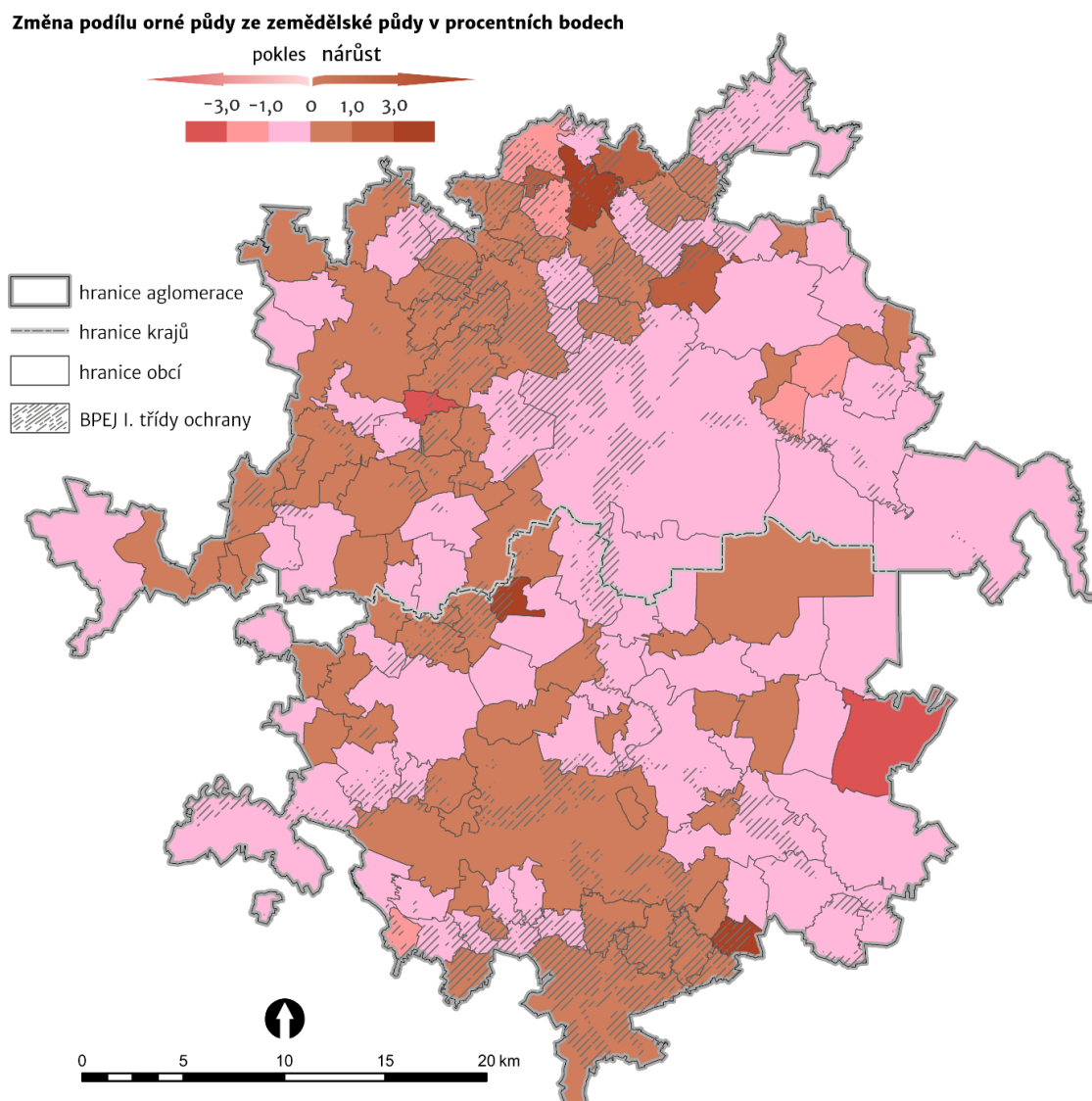
Celková rozloha zemědělské půdy v území aglomerace činí 66,1 % celkové rozlohy území, což ji řadí na první místo z hlediska struktury pozemků (následují lesní pozemky se zastoupením 17,7 % území), ve

⁸³ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice. <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie/uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

srovnání s ČR (53,3% podíl na rozloze) se jedná o nadprůměrnou hodnotu. Z celkové rozlohy zemědělské půdy činí orná půda 82,7 %, trvalé travní porosty 11,4 %, zahrady 4,6 %, ovocné sady 1,3 %, v území se nenacházejí žádné vinice ani chmelnice. Nejvyšší půdy se nacházejí v nivách řek. Dle hodnocení zemědělských půd BPEJ se jedná o I. třídu ochrany zemědělského půdního fondu (ZPF), tzn. bonitně nejcennější půdy, které je možno odejmout ze ZPF pouze výjimečně, a to převážně na záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, případně pro liniové stavby zásadního významu. Výměra BPEJ I. třídy v aglomeraci je 248 km², což je více než rozloha všech tří největších měst aglomerace dohromady. Největší plochy této půdy jsou alokovány převážně severně a SZ od Hradce Králové a jižně od Pardubic.

Výměra zemědělské, a zvláště orné půdy se celkově snižuje. V letech 2013–2017 došlo ke ztrátě 249 ha orné půdy, což odpovídá rozloze bezmála 150 Pernštýnských náměstí. K absolutně největším ztrátám došlo na katastru Holic (-55 ha), Hořiněvsi (-25 ha) a Hradce Králové (-15 ha). K procentuálně největším ztrátám orné půdy došlo v Hrádku (-3,7 p. b.) a Holicích (-3,3 p. b.). Velkou měrou se na tom podílí zábor často velmi kvalitní půdy pro potřeby výstavby. Především v zázemí velkých měst vyrostly v posledních cca 20 letech rozsáhlé areály se stavbami obchodních center nebo průmyslových či skladovacích objektů. Takovýto zábor kvalitní zemědělské půdy je de facto nevratný a v přírodě tak vnikají nové překážky pro přirozené funkce krajiny. Další zábery zemědělské půdy má na svědomí bytová výstavba. Největší developerské i individuální „satelitní“ projekty se nacházejí mezi jádrovými městy, kde výstavba zabrala velké plochy zemědělské půdy.

Obrázek 42 Změna podílu orné půdy ze zemědělské půdy v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2013–2017

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a SPÚ

Zajištění ochrany zemědělského půdního fondu je jedním ze zásadních požadavků trvale udržitelného rozvoje krajiny k zachování přírodního bohatství. Důsledkem suburbanizace, resp. zastavováním volné krajiny, dochází k postupné destrukci krajinných funkcí a k negativním vlivům jako je např. degradace půdní struktury, která je způsobena pojezdy těžké techniky a nedostatkem organické hmoty. Z takto ztuhlé půdy mizí biota (edafon), půda ztrácí schopnost zadržovat vodu, což je v kontextu probíhající klimatické změny fatální. Jedná se totiž o oblast epizodně ohrožovanou suchem. Sucho představuje riziko snížení stávajícího produkčního potenciálu v budoucnu a zvýšení nároků na adaptaci zemědělského hospodaření (např. výběr plodin a odrůd, hospodaření s vláhou v půdě volbou operací). V neposlední řadě je nutno zmínit chemizaci v zemědělství, která přispívá také k likvidaci edafonu, používání hnojiv a pesticidů vede dále k vnosu cizorodých látek do půdy a podzemních vod a představuje stále přetrvávající problém jejich kontaminace. Chemizace vede rovněž k drastickému poklesu biodiverzity v zemědělské krajině.⁸⁴

⁸⁴ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice. <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie/uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

Protierozní opatření

Všeobecně při erozních procesech dochází buď ke ztrátě jemných půdních částic (nižší intenzita), nebo ke smyvu velké části vrchního horizontu (vyšší intenzita). Nejhorší kombinací je intenzivní zemědělská činnost na svažitém území. Tomu v ČR odpovídá definice orné půdy na sklonitých pozemcích (dle metodik sklon nad 7°). Následkem erozí je půdní profil ochuzen o zásobu vláhy, což má v období sucha vliv na vývoj vegetace. Je tedy potřeba navrhovat a realizovat taková opatření, která zlepší odtokové poměry v krajině a přispějí ke zlepšení její ekologické stability. Vhodným ukazatelem, který zobrazuje potencionální rizika v krajině z hlediska eroze je KES (viz kapitola Krajina a ekologická stabilita).

V případě zemědělsky obhospodařovaných pozemků se v rámci protierozních opatření navrhuje organizační opatření, což představuje pěstování plodin s lepší vegetační ochranou nebo dodržování vhodného osevního postupu. Jako technické opatření proti případné vodní erozi slouží odvodňovací příkopy u cest. Zmírnění větrné eroze a případných účinků větrné eroze pomáhá eliminovat liniové ozelenění cest, doplnění ozelenění silnic, vodotečí a realizace, popřípadě založení, lokálních biocenter a biokoridorů.

Mezi hlavní opatření proti zmírnění erozí se v problematickém území Hradecko-pardubické aglomerace doporučuje upravit způsoby hospodaření (orba po vrstevnicích, vyloučení plodin, které omezují vsakování, zatravňování břehů apod.), snažit se v rámci zpracování ÚSES trasovat návrhy tak, aby měly i protierozní efekt, doplnit interakční prvky především o výsadby mimo komunikace, rozčleňovat rozsáhlé pozemky drobnými prvky – travnatými polními cestami, travnatými pásy, alejemi, mezemi a zachovat a rozšiřovat plochy krajinné zeleně.⁸⁵ Provádění těchto opatření bude mít nezanedbatelný přínos nejen pro postupnou obnovu vodního režimu v krajině, ale také pro ochranu před povodněmi.

14.5 Voda

Celé území Hradecko-pardubické aglomerace spadá do povodí středního Labe. Aglomeraci dominuje řeka Labe, která vytváří hlavní severojižní hydrografickou osu. V minulosti bylo Labe důležitým činitelem při vytváření reliéfu území. Dalším významným tokem je řeka Orlice, která se do Labe vlévá v Hradci Králové a řeka Chrudimka přitékající z jihu a vlévající se do Labe v Pardubicích. V Jaroměři se do Labe vlévá řeka Úpa a Metuje a Chlumcem nad Cidlinou prochází řeka Cidlina. Celkové roční průtoky na těchto tocích jsou v normálu, ale snižují se zimní a letní průtoky, vlivem nižších srážek. Hydrografickou síť doplňuje množství menších toků, drobných bezejmenných toků a odvodňovacích kanálů. Území je velmi bohaté na rybníky.

Významným vodním dílem je Opatovický kanál, historický umělý tok se statusem kulturní památky sloužící k napájení rybníků. Mezi vodní nádrže se řadí především rybníky, vytěžené písňky a stará ramena toků. Jednu z největších ploch má Bohdanečský rybník a vytěžené plochy v okolí Čeperky a Hradce Králové. Jedná se o antropogenní plochy, přirozené vodní nádrže se v území nevyskytují. Vytěžené prostory pískoven slouží v současnosti ke koupání, ovšem se stále se zhoršující kvalitou vody. V letech 2013–2017 vznikla v aglomeraci řada nových vodních ploch v celkové rozloze 52 ha (31 Pernštýnských náměstí) a to především na katastru Rybitví – usazovací nádrže (24 ha) a Hradce Králové (15 ha). Vodní plochy na rozloze aglomerace v roce 2017 podílely celkově 2,6 % (3 412 ha).

Znečištění na středních a horních tocích z odpadních vod je v aglomeraci oproti předchozím roků nižší. Lokálně dochází ke zvyšování eutrofizace vod. Vysokými intervencemi do budování ČOV se

---

⁸⁵ EKOTOXA (2019): Územní studie krajiny ORP Pardubice. <https://bioodpad.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemni-studie/uzemni-studie-krajiny-orp-pardubice/>

znatelně k lepšímu změnila kvalita některých úseků povrchových vod. Došlo k celkovému snížení vypouštěných znečišťujících látek do povrchových vod. Situace ale stále není optimální. Všechny hlavní toky, až na některé výjimky (Chrudimka u Chrudimi a Cidlina u Chlumce nad Cidlinou – kategorie IV. silně znečištěná voda), spadaly do kategorie III. znečištěná voda. Poslední stupeň, V. velmi silně znečištěná voda, se týkal pouze Piletického potoka v úseku Hradec Králové – Rusek, který je navíc chráněn jako PP Piletický a Librantický potok. V tomtéž roce byly v aglomeraci největším znečišťovatelem vypouštějící látky nebezpečné pro vodní organismy společnosti Vodovody a kanalizace Pardubice (5,8 tun látek) a Královéhradecká provozní provozující ČOV Hradec Králové (0,2 tuny látek). Problémem pro zdroje Vodárenské soustavy východních Čech se může stát zařízení pro zpracování nebezpečného odpadu (těžké kovy, kyseliny, minerální oleje) společnosti Purum v areálu bývalého masokombinátu SALMA v Březhradě, kde stávající ČOV využívá kanalizaci postavenou v 50. letech minulého století a hrozí zde znehodnocení pitné vody.⁸⁶

Velká část území aglomerace patří do oblasti s velmi malou mírou akumulace a retence vody. Vzhledem k vysokému procentu zemědělského využití krajiny a značné míře zastavění patří část území aglomerace do oblasti s rizikem urychleného odtoku, v jehož důsledku mohou vznikat povodně, které jsou zde největším nebezpečím. V podzemních vodách zde dochází k překračování limitů pro metabolity pesticidů a herbicidů, a to zejména těch, které se používají k ošetření cukrové řepy a řepky. Vzhledem ke klimatickým změnám (intenzivní přívalové srážky) a hospodaření na zemědělské půdě přilehlé k vodním tokům dochází ke splachům a následnému zanášení koryt, zejména drobných vodních toků a vodních ploch (mrtvá ramena, rybníky). Z těchto důvodů je nutností navrhnout čištění (odstranění, odbahnění) nánosů a porostů v korytech vodních toků a ploch a také opatření pro snížení zanášení koryt vodních toků (např. Orlice, Trotina, Piletický potok, Plačický potok, Ředický potok) a ploch. Veškerá opatření k recyklaci odpadních a splachových vod, tj. vsakovací kanály, nádrže na splachovou vodu, recyklace vody aj., jsou pro většinu obcí, a to zejména v nivách Labe, Chrudimky, Cidliny, Loučné, Bystřice, Trotiny či Dědiny, nutná k realizaci v co nejkratším období. S vodním režimem souvisí také existence odvodňovacích a zavlažovacích zařízení v území. Tato zařízení vodní režim v nemalé míře ovlivňují. Funkčnost plošných drenážních systémů je v současnosti záležitostí vlastníků nebo nájemců pozemků a je víceméně problematická. Výše zmíněné problémy doplňují v posledních letech stále intenzivnější období sucha, které jsou převážně důsledkem měnícího se klimatu (srážky).

Území aglomerace, potažmo celá oblast východních Čech, patří mezi suchem nejohroženější oblasti ČR. Dlouhodobý Průměrný roční úhrn srážek v aglomeraci se pohybuje okolo 600 mm. Avšak deficit srážek za období 2015–2018 se na území aglomerace pohybuje mezi 300–500 mm (největší deficity vykazuje severní a jižní část území aglomerace), což je zhruba o 15–25 % méně, než by mělo v tomto celém období napršet. A tudíž sucho, které bylo v předchozích čtyřech letech doménou hlavně letních měsíců, nastupuje, podobně jako vegetační období, mnohem dříve, tzn. již na jaře. Podle serveru Intersucho.cz⁸⁷ již 28. dubna 2019 panovalo na většině území aglomerace extrémní sucho (odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961–2010, viz obrázek níže), místy výjimečné sucho. Velmi špatná situace se týkala jak intenzity sucha v povrchové vrstvě 0–40 cm, tak i v hlubší vrstvě 40–100 cm. Po vydatných deštích v polovině května 2019 se situace zlepšila, ovšem stále jsou zde oblasti postižené extrémním nebo výjimečným suchem (ve hlubší vrstvě 40–100 cm). Sucho má drastické dopady nejen na výnosy zemědělských plodin, ale také na vegetaci, pomáhá šíření kůrovce, a má i dopady na obyvatelstvo a obce závislé na vlastních zdrojích pitné i užitkové vody. V rámci obecného trendu omezení čerpání podzemních vod je proto vhodné na dostupná místa zavádět vodovod a čerpat z

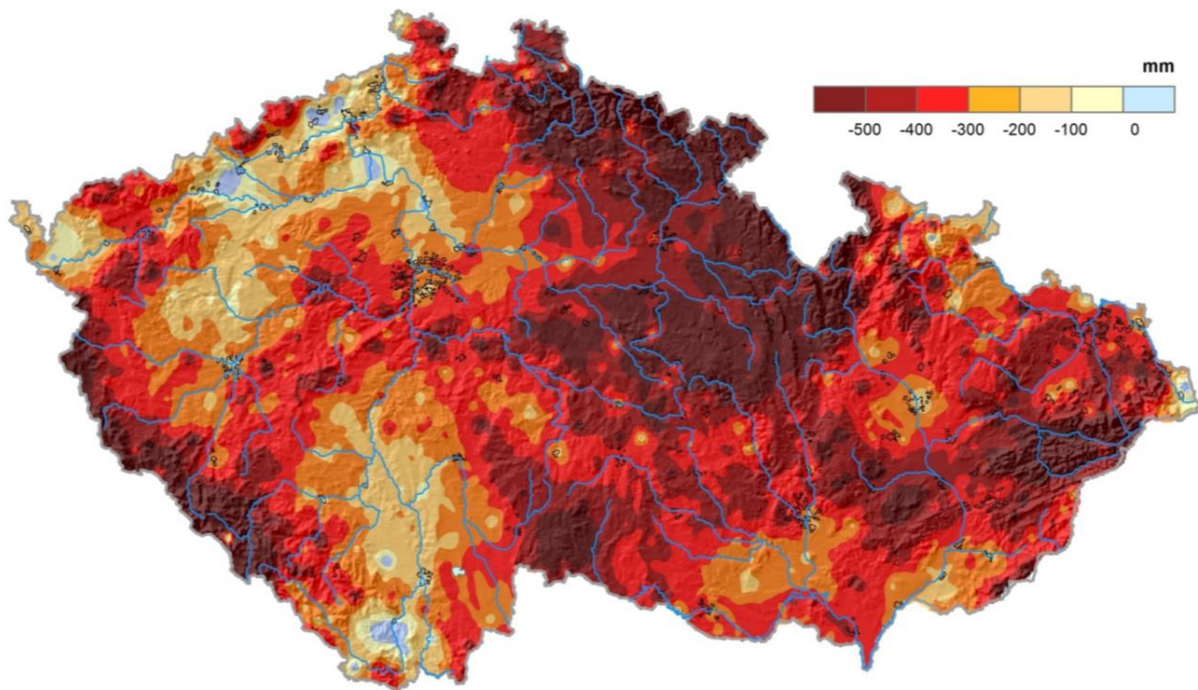
⁸⁶ Spolek pro zdravý a bezpečný Březhrad (2019): *Ne zpracování nebezpečných odpadů v Březhradě*. <http://www.covbrehhrad.cz/index.html>

⁸⁷ Intersucho.cz (2019): *Intenzita sucha*. <https://www.intersucho.cz/cz/?from=2019-04-23&to=2019-05-21&current=2019-04-28>

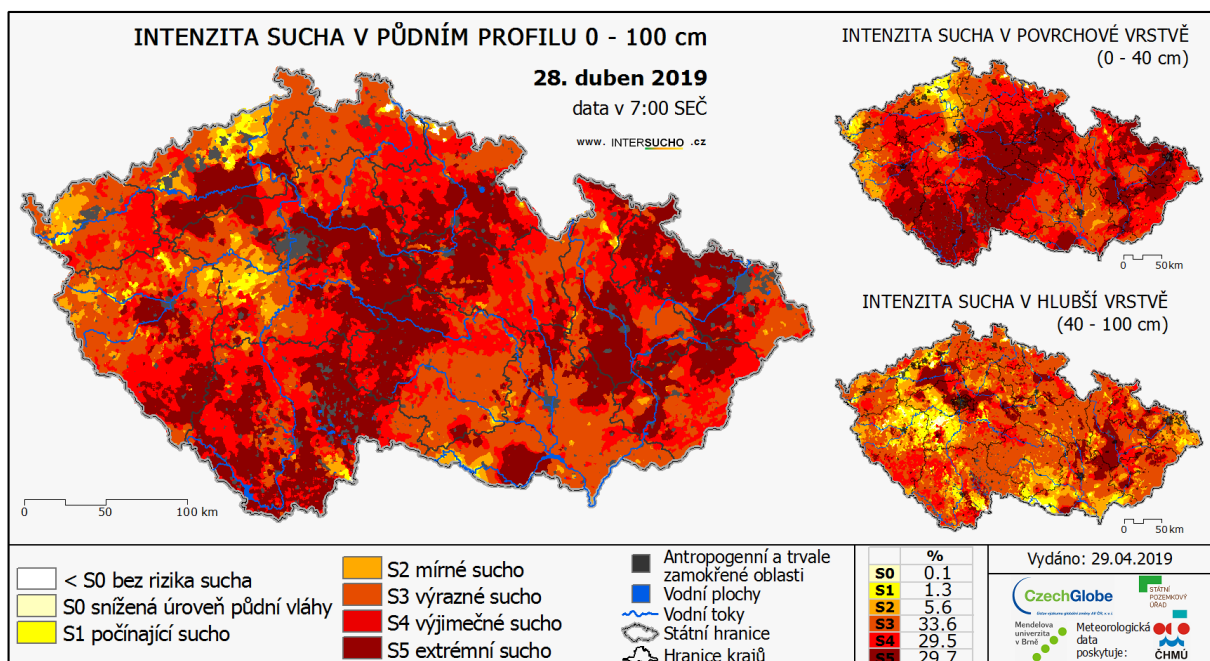
centrální síť. Je nutné okamžitě omezit nelegální odběry povrchových vod a zajistit retenci a využití srážkové i odpadní vody (po přečištění) v regionu co nejdříve, zejména obnovením malého vodního cyklu v krajině, rozčlenit velké půdní bloky orné půdy výsadbou vhodné zeleně, budovat úsporné závlahové systémy, zelenou infrastrukturu a vodopropustné povrchy v sídlech.

Obrázek 43 Deficit srážek za období 2015–2018 vzhledem k dlouhodobému průměru 1981–2010

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Obrázek 44 Odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961–2010 (stav k 28. 4. 2019)

Zdroj: Intersucho.cz

Hradecko-pardubická aglomerace leží v oblasti křídových a kvartérních štěrkopískových kolektorů podzemních vod. Z hydrogeologického a vodohospodářského hlediska jsou v území aglomerace nejcennější oblasti plošně rozsáhlých souvislých nádrží podzemní vody, které se vytvářejí právě v propustných horninách křídového a kvartérního stáří. V tomto území je přirozený výskyt kvalitní podzemní vody s mělce založenou hladinou. Takto mělce umístěné zdroje podzemních vod jsou často velmi zranitelné a náchylné na znečištění např. z povodní nebo průnikem kontaminace z povrchu země. Nejbohatší částí aglomerace na podzemní vody je území podél komunikace II/611 mezi Hradcem Králové a Chlumcem nad Cidlinou a oblast podél Labe. Tyto zdroje jsou nenahraditelné v rámci vodárenské soustavy východní Čechy, která již nyní řeší nedostatek vody pro zásobování jádrového území aglomerace v období sucha, a proto je velmi důležité dbát na ochranu těchto podzemních zdrojů vod. Na území aglomerace se mj. nachází ochranné pásmo II. stupně přírodních léčivých zdrojů peloidů a vod léčebných lázní Lázně Bohdaneč. Některé vytěžené písňiky jsou taktéž významným zdrojem vody v území.

Protipovodňová opatření

Území kolem řek je vždy všeobecně spojeno s rizikem povodní. V území Hradecko-pardubické aglomerace se jedná především o riziko v okolí Labe, Orlice, Chrudimky, Cidliny, Loučné a dalších menších vodních toků (Dědina, Bystřice, Novohradka, Bylanka, Podolský potok). Žádné další významnější vodní toky, které by běžně hrozily povodněmi, se v území nevyskytují. V této souvislosti je třeba také brát v úvahu místní přivalové deště, které mohou způsobit místní záplavy na okrajích některých obcí. Tyto povodňové stavy na místních, většinou bezejmenných, tocích zatím nejsou zmapovány. Vymezené záplavové území stoleté vody (Q_{100}) v aglomeraci dosahuje celkové rozlohy 135 km^2 (10,2 % rozlohy aglomerace), dvacetileté (Q_{20}) vody 102 km^2 a pětileté vody (Q_5) 65 km^2 .

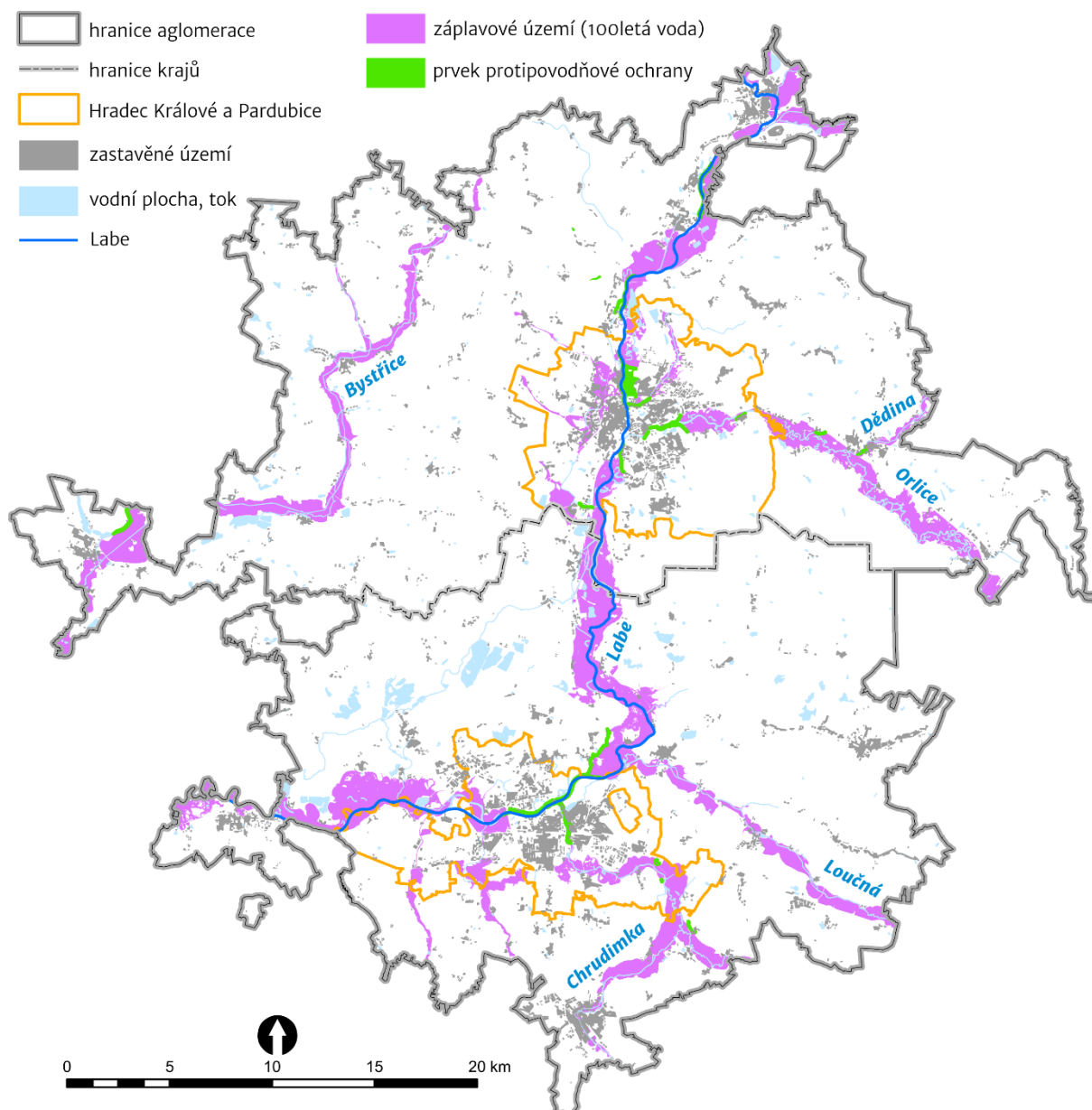
V hradecké části aglomerace je vybudováno několik protipovodňových ochranných prvků jako jsou ochranné hráze (Hradec Králové, Chlumec nad Cidlinou, Třebechovice pod Orebem, Jaroměř, Smiřice, Předměřice nad Labem, Lochenice, Kosice) či poldry (Věkoše v Hradci Králové, Předměřice nad Labem, Lochenice, Sendražice, Jílovice). V roce 2019 byl realizován polder v extravilánu osady Rodov (Smiřice) včetně souvisejících staveb protierozní ochrany, zpřístupnění a ozelenění. Dostatečný prostor k rozlivu řek poskytuje niva Orlice a zčásti i okolí toku Labe. PŘP Orlice je pro svou polohu nad městem Hradec Králové dobrým řešením pro účely stabilizace toku před vstupem do města. Jako zásadní se jeví možností rozlivu toku do krajiny zejména u Orlice, která poměrně rychle reaguje na silné srážky v pahorkatině i v horách, ale zároveň rychle opadne. Na Labi nad městem Hradcem Králové i pod ním jsou dostatečné plochy pro rozliv. Podobně v Chlumci nad Cidlinou, kde sice existují plochy pro rozliv toku také jak nad městem, tak pod ním v nivě, ovšem problém s lokálními povodněmi nastává zejména na soutoku Cidliny a jejího největšího přítoku – řeky Bystřice, kde jsou protipovodňová opatření nedostatečná. Ta by mohla vzniknout v následujících letech, odhadové náklady na ně činí až 200 milionů korun.

S rozvojem Pardubic bylo nutné přehodnotit protipovodňovou ochranu, poněvadž koryto Labe bylo schopno pojmout pouze cca dvacetiletou vodu. Postupem času byly po obou březích Labe i na Chrudimce (od soutoku Labe po železniční most) vybudované ochranné (betonové a kamenné) zídky. Hlavní části protipovodňové ochrany města byly dokončeny před několika lety (ochranné zemní hráze, doplněné mobilním hrazením), které ochraňují město před stoletou vodou. Ochráněna je také průmyslová zóna ve Starých Čivčích ležící na Podolském potoce. Pro řešení protipovodňové ochrany Pardubic je doporučena realizace tzv. mokrého poldru na Spojičském odpadu, by měl vyřešit objem povodňové vlny o objemu $269\,500 \text{ m}^3$. Projekt počítá se zadržením $200\,800 \text{ m}^3$ v poldru a $4\,800 \text{ m}^3$ v korytě vedoucího do poldru. Zbylých $64\,700 \text{ m}^3$ se rozlije např. nad zúženými

místa na Spojišském odpadu nad poldrem a do zatrubnění pod sídlištěm Dubina na Studáneckém potoce. Důležité je pracovat s modely chování kanalizační sítě (měření odtokových poměrů, rekonstrukce odlehčovacích stok apod.).

Pro území Chrudim je v územním plánu navržen polder, který by měl v případě potřeby zachytit vodu z nadměrných srážek nebo odtávajícího sněhu tak, aby nedocházelo k lokálním záplavám sídliště Na Šancích. Pro území obcí ve správním obvodu ORP Chrudim jsou navržena protipovodňová opatření v podobě úprav koryta, náhonů a břehové linie na řece Chrudimce a zároveň objektů na řece. V ZÚR Pardubického kraje se uvažuje se také o realizaci velkého poldru v katastru obce Třebřichy, který by před povodní ochránil obce ležící na říčce Bylance.

Obrázek 45 Záplavové území v Hradecko-pardubické aglomeraci (stav k 30. 7. 2018)

Zdroj: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK, ÚAP ORP Hradec Králové a Pardubice, HEIS VÚV TGM

Pozn.: Prvky protipovodňové ochrany jsou znázorněny pouze za území správního obvodu ORP Hradec Králové a Pardubice

14.6 Ekologická rizika a hluk

Podle systému evidence kontaminovaných míst (SEKM) Ministerstva životního prostředí⁸⁸ je na území Hradecko-pardubické aglomerace evidováno více než 140 kontaminovaných míst, u nichž byla potvrzena kontaminace, resp. starých ekologických zátěží s různou mírou závažnosti. U 24 lokalit se uvádí kontaminovaná plocha více než 2 000 m². Za starou ekologickou zátěž se považuje závažná kontaminace horninového prostředí, podzemních nebo povrchových vod, ke které došlo nevhodným nakládáním s nebezpečnými látkami v minulosti. Zjištěná kontaminace je považována za starou ekologickou zátěž pouze v případě, že původce kontaminace neexistuje nebo není znám. Kontaminovaná místa mohou být rozmanitého charakteru – může se jednat o skládky odpadů, průmyslové a zemědělské areály, drobné provozovny, nezabezpečené sklady nebezpečných látek, bývalé vojenské základny, území postižená těžbou nerostných surovin. Téměř padesátka kontaminovaných lokalit v aglomeraci je evidovaných jako skládka.

Nejvíce ekologických zátěží se v aglomeraci vyskytuje na území měst Hradec Králové, Pardubice, Chrudim a v jejich okolí. V Hradci Králové se jedná se o kontaminované plochy původních i stávajících velkých závodů (ČKD Plotičtš, bývalá plynárna, bývalá dechtochema, lokalita bývalé skládky TKO Rusek, areál PROFER PLUS s.r.o., Správcice obalovna, Plačice obalovna aj.). Další ekologické zátěže jsou evidovány např. v Jaroměři a Josefově (4 potvrzená kontaminovaná místa), obcích Urbanické brázdy nebo v okolí Chlumce nad Cidlinou. Nejvíce kontaminovaných míst se nachází na území Pardubic a to 36. Jedná se o průmyslové areály (PARAMO, TESLA, Galvanovna Staré Hradiště, Automatické mlýny, lihovar, kávoviny, Mazutové hospodářství Černá za Bory, areál Prokop, průmyslový areál u Dražkovic, bývalý Státní statek Pardubicko Dražkovice, Vrtálna areál prádelny a čistírny), bývalé kasárny (Masarykova kasárna, Hůrka), letiště, věznice či skládky (Černá za Bory, Svítkov, Polabiny). Jedna z největších ekologických zátěží se nachází v SZ části města Pardubice v katastru Semtína a Rosic nad Labem a na katastru obce Rybitví – ALIACHEM OZ Synthesia, kde se navíc vyskytuje nejvíce odkališť v celé aglomeraci. V srpnu roku 2018 byly ukončeny technické práce v rámci sanace laguny železitých kalů. Práce navazovaly na sanaci laguny betasmoly a I. etapu sanace lagun železitých kalů. V současné době zbývají ještě některé lokality k dořešení a sanaci, bezprostřední ohrožení okolí dle pravidelného monitoringu nehrozí. Na území města Chrudim patří mezi hlavní ekologické zátěže patří Transporta – nový i starý závod, bývalý sklad POR, bývalá plynárna, stará skládka odpadů a bývalé sběrné suroviny na ulici Malecká, Topol – obalovna, Benzina s.r.o. ČSPHM Chrudim, bývalá kalová pole podniku Elite, areál bývalého Průmstavu, ČKD Kutná Hora, a.s. – Slévárna a strojírna Chrudim či bývalý pivovar.

Mezi lokality s největší prioritou A3 dle SEKM (potvrzeno aktuální neakceptovatelné zdravotní riziko vyplývající z kontaminace lokality při jejím současném způsobu využívání nebo potvrzeno šíření kontaminace hrozící vznikem neakceptovatelného zdravotního rizika) patří v aglomeraci 4 lokality a to PARAMO a.s. (areál svaté Trojice, Vlečka), Vodní zdroj Třebechovice pod Orebem – Bědovice, Benzina s.r.o. ČSPHM Jaroměř a Benzina s.r.o. ČSPHM Pardubice – Chrudimská. Všechny čtyři lokality představují významnou hrozbu pro podzemní vody. Např. v Bědovicích byla podzemní voda kontaminována nebezpečným herbicidem – atrazin, který je toxický jak pro člověka, tak především pro zvířata. V lokalitě bývalé čerpací stanice Benzina a distribučního skladu pohonných hmot na okraji Jaroměře zase přetrvává masivní znečištění pozemních vod ropnými látkami.

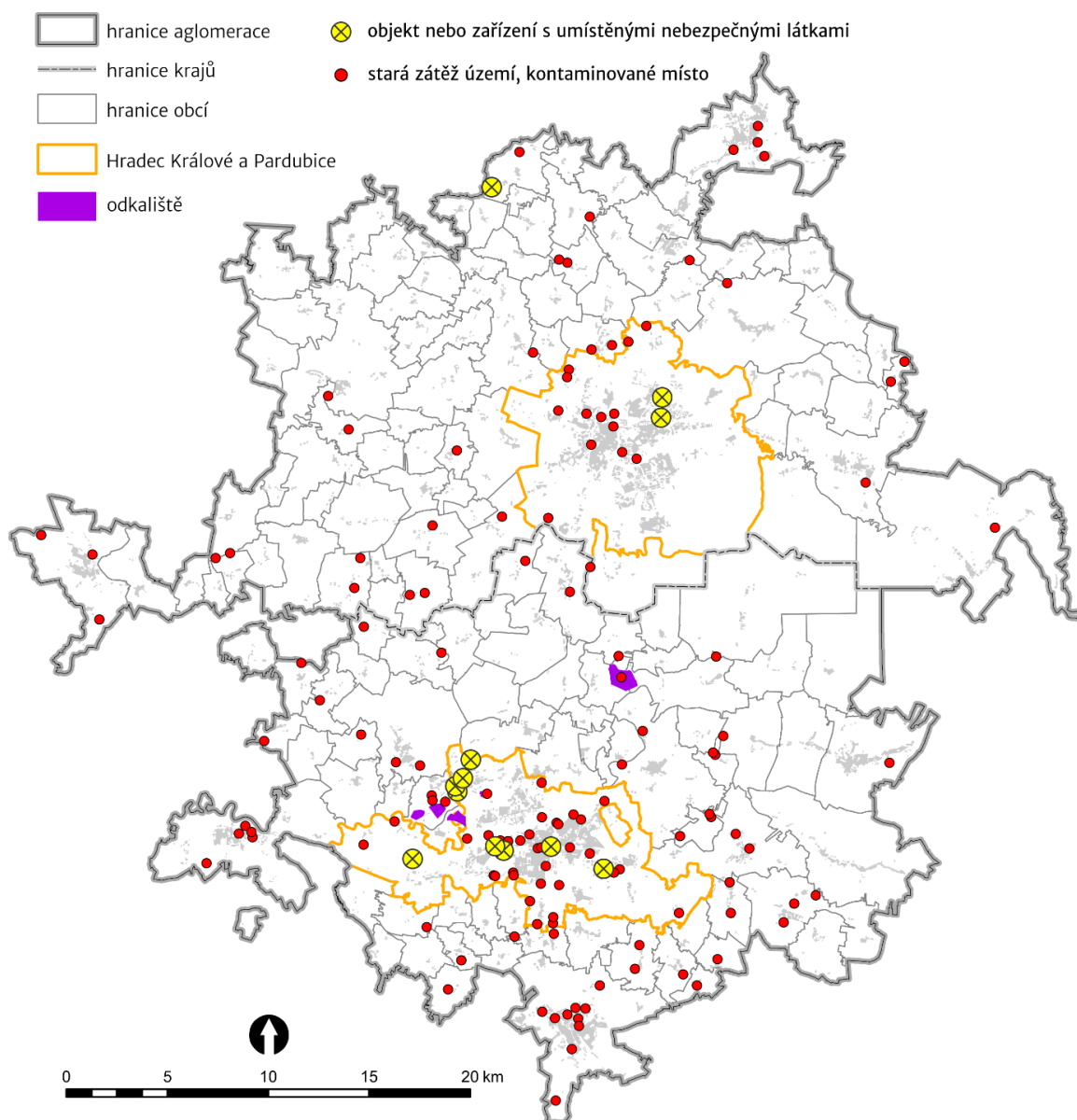
Provozovatel podniku má na základě zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií povinnost zpracovat seznam umístěných nebezpečných látek. Takových objektů nebo zařízení se na území aglomerace nachází celkem 12, většina z nich je v Pardubicích. V hradecké části aglomerace jde o sklad státního podniku ČEPRO u Hořiněvsi a objekty firem Kingspan a Profer Plus v Hradci Králové.

⁸⁸ Ministerstvo životního prostředí (2019): *Systém evidence kontaminovaných míst*. <http://www.sekm.cz/>

V pardubické části aglomerace se jedná o areály podniků PARAMO, Synthesia, Explosia, Unipetrol Doprava, KYB Manufacturing, TOPEK-Oil, DEXTRA X a Výzkumný ústav organických syntéz Rybitví.

Potenciální riziko v území představují tzv. boletické panely. Jedná se systémy lehkých obvodových zateplovacích pláštíků budov, skládající se ze sendvičových panelů s obsahem azbestu. Problematické jsou hlavně neodborně prováděné demontáže boletických panelů, při kterých dochází k uvolňování silně karcinogenního azbestu do ovzduší a okolního prostředí. Původní zateplení navíc nevyhovuje současným požadavkům na tepelně izolační vlastnosti konstrukce. Boletické panely se v aglomeraci v současnosti vyskytují především na budovách základních a mateřských škol. Využívány byly taktéž na administrativních a obchodních budovách. Jen v Hradci Králové je evidováno nejméně pět mateřských škol s těmito panely, mezi nimi jsou např. MŠ Věkoše či MŠ Milady Horákové. Boletické panely jsou taktéž součástí Hotelu Stadion v Hradci Králové. Objekty na území aglomerace obsahující boletické panely jsou postupně sanovány či rekonstruovány.

Obrázek 46 Kontaminovaná místa, staré ekologické zátěže a objekty s nebezpečnými látkami na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016

Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK a ÚAP ORP Hradec Králové a Pardubice

Řešení starých ekologických zátěží má pozitivní dopad na ochranu zdraví obyvatel, životní prostředí, kvalitu vod (zdroje pitné vody), kvalitu půd apod. Existence velkého množství zátěží v území je realitou, jejich rychlé a systematické řešení je však zcela nad rámec finančních a technologických možností místních aktérů. Problematice ekologických zátěží je tedy zapotřebí věnovat se soustavně a dlouhodobě, neboť představují významné ohrožení kvality životního prostředí regionu. Stejná situace panuje ohledně problematiky brownfields (viz kapitola 5.2 Podnikatelské nemovitosti).

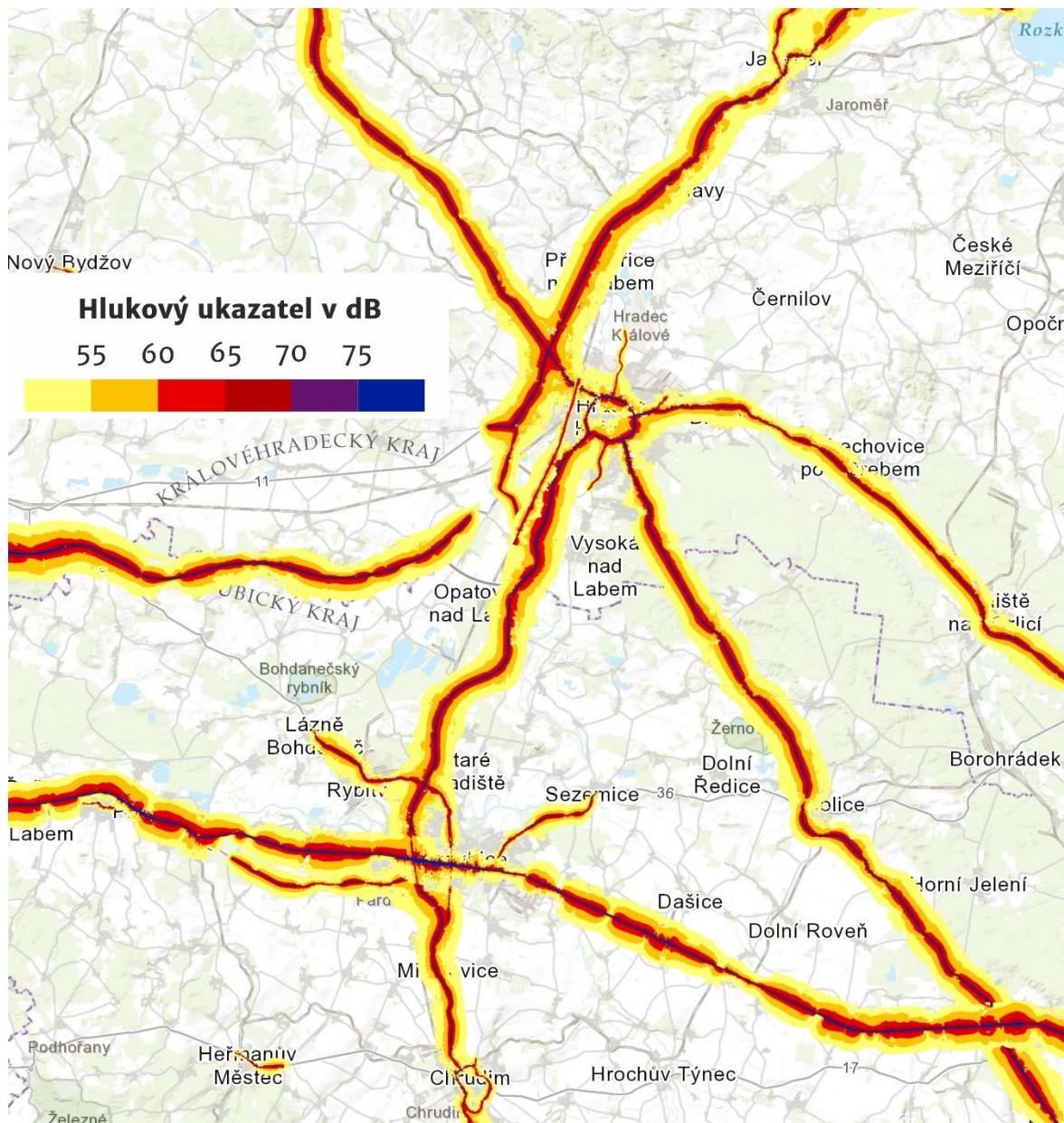
Těžba nerostných surovin je úzce spjata s geologickou stavbou a geologickým vývojem území. Na území aglomerace je čteně prováděna těžba písků a štěrkopísků v říčních terasách. Dále se jedná o těžbu cihlářské hlíny a ložiska stavebního kamene – opuky. Těžební prostory jsou koncentrovány v okolí Chlumce nad Cidlinou (obec Písek), Bělče nad Orlicí (Marokánka), Čeperky, Dolan, Smiřic a Roudnice. Písníky, u kterých již byla těžba ukončena, probíhají rekultivací pro následné využití pro volnočasové aktivity obyvatel a sportovní rybolov. Těžba nerostných surovin významně ovlivňuje celkové využití krajiny. Těžbou písků dochází ke změnám reliéfu včetně záboru půd, změnám vegetace, zvyšuje se prašnost, hluk a intenzita těžké dopravy. Místy má těžba písků i pozitivní dopady. Příkladem může být pískovna Marokánka, kde se díky těžbě daří řadě unikátních druhů, zejména kolonii kudlanky nábožné. Nevhodná rekultivace spojená s monokulturami, nepůvodními a ruderalními druhy rostlin, může tato cenná společenstva zničit.

Velký negativní vliv vzhledem k životnímu prostředí a kvalitě života obyvatel představuje v aglomeraci narůstající doprava. Současné ohrožení spočívá v nárůstu hladiny hluku a trvalé překračování imisních limitů vlivem stále rostoucího objemu automobilové a železniční dopravy a přepravy, a to především ve městech a obcích lokalizovaných podél hlavních dopravních tranzitních tras. Protihlukové stěny jsou doménou hlavně novostaveb nebo zmodernizovaných úseků. Tam, kde protihlukové bariéry chybí, se hluk rapidně rozléhá do okolí. Dvě největší města v aglomeraci, Hradec Králové a Pardubice, jsou hlukem neúměrně zatížena. V Hradci Králové bylo v roce 2017 dle hlukových map Ministerstva zdravotnictví⁸⁹ vystaveno hluku nad 50 dB, který je základním limitem pro venkovní hluk, 46 tisíc obyvatel (téměř polovina obyvatel města) z toho hluku nad 70 dB byly vystaveny bezmála 2 tisícovky obyvatel, což odpovídá 2 % obyvatel města. Podle odborných zdravotnických vyjádření má hluk na úrovni 70 dB již trvalé negativní účinky na zdraví. V Pardubicích bylo v roce 2017 vystaveno hluku nad 50 dB 40 tisíc obyvatel (43 % obyvatel města), z toho více než 70 dB je vystaveno 1 900 obyvatel, což stejně jako u Hradce Králové znamená 2 % obyvatel města. Jednou z možností, jak snížit intenzitu hluku z dopravy jsou již zmíněné protihlukové stěny, které sice zabraňují šíření hluku do krajiny a snižují nežádoucí působení hluku na obyvatelstvo, ale mají negativní dopad na krajinný ráz a znehodnocují přilehlé pozemky. Alternativou ke konvenčním protihlukovým stěnám je u železnic realizace protihlukových opatření přímo u zdroje hluku (výměna brzdových špalíků, protihlukové a kolejnicové absorbéry, kolejnicové podložky apod.), u silnic zase pokládání modernějšího tiššího asfaltu nebo výstavba speciálních bariér s absorpčními materiály.

---

⁸⁹ Ministerstvo zdravotnictví ČR (2019): Hlukové mapy. <https://qeportal.mzcr.cz/SHM/>

Obrázek 47 Hluková mapa Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2017

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví, vlastní úpravy

14.7 Odpadové hospodářství

Dalším environmentálně negativním jevem posledních let je nárůst množství produkovaných odpadů a nakládání s nimi. I když legislativa upřednostňuje předcházení vzniku odpadů, jejich separaci a následnou recyklaci a materiálové, resp. energetické využívání odpadů, před jejich ukládáním na skládky, v praxi, zejména z ekonomického hlediska, skládkování netříděných odpadů převažuje. Některé dříve založené skládky bez patřičného technického opatření dnes představují ekologické hrozby zejména možným průsakem znečišťujících látek do půdy a podzemních vod (viz kapitola Ekologická rizika a hluk). Systém nakládání s odpady je v oblasti upraven příslušnými obecně závaznými vyhláškami daných obcí. Nakládání s odpady je též v souladu s Plánem odpadového hospodářství Pardubického a Královéhradeckého kraje.

Údaje o produkci komunálního odpadu jsou z ČSÚ dostupné jen za úroveň krajů a ČR. Z těchto údajů za roky 2013–2017 je patrné, že produkce komunálního odpadu v Královéhradeckém i Pardubickém kraji roste (shodně nárůst o 17 % oproti roku 2013, celkem bezmála 180 tisíc tun v každém kraji v roce 2017). Zároveň roste objem komunálního odpadu v přepočtu na 1 obyvatele. V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2017 vyprodukováno 323 kg komunálního odpadu (nárůst o 17,3 % oproti roku 2013) a v Pardubickém kraji 348 kg (nárůst o 16,5 %), průměr za ČR je 344 kg na 1 obyvatele, nárůst o 12 %). V obou krajích pokleslo množství odpadu z běžného svozu (-4 %), vzrostl svoz objemného odpadu (o 19 % v Královéhradeckém kraji, o 22 % v Pardubickém kraji) a rovněž vzrostlo množství odděleně sbírané složky (separovaný odpad) o 15 % v Královéhradeckém kraji a v Pardubickém kraji až o 33 %. K rapidnímu nárůstu množství odpadu došlo u odpadu z komunálních služeb (odpad vznikající při čištění veřejných komunikací a prostranství, při údržbě veřejné zeleně včetně hřbitovů apod.), v Pardubickém kraji o 140 % a v Královéhradeckém kraji o 575 %.

Kapacita separačních dvorů v některých městech nedostačuje (Chrudim) a je nutná jejich modernizace. Především v blízkosti některých velkých sídlišť separační dvory zcela chybí (Hradec Králové). V budoucnosti se bude navíc potřeba připravit na zákaz skládkování platný od roku 2024 pro směsný komunální odpad, recyklovatelné a využitelné odpady, a postupně tak směřovat k tzv. cirkulární ekonomice (oběhové hospodářství). Od roku 2015 byla zavedena povinnost třídění bioodpadů. V aglomeraci jsou průběžně připravovány a realizovány projektové záměry v oblasti odpadového hospodářství, zejména sběrné dvory ve městech a obcích (Hradec Králové – Moravské Předměstí/Nový Hradec Králové, Pardubice), třídící a čistící linky (Pardubice, Týniště nad Orlicí – záměr Modernizace zařízení k využívání, odstraňování použitých obalů a odpad), kompostárny (Hradec Králové), bioplynové stanice (BPS Jaroměř – víceučelová zemědělská hala) apod. Stále narůstá počet středisek na úpravu stavebních odpadů, která jsou vybavena stabilním strojním zařízením. Průběžně vznikají zařízení na sběr, výkup a úpravu autovraků a dalších druhů využitelných odpadů. Ve spolupráci krajů a firem zabývajících se odpadovým hospodářstvím (např. Marius Pedersen, EKO-KOM, ASEKOL, ELEKTROWIN) probíhají projekty (Čistá obec, čisté město, čistý kraj) na zvýšení míry separace a využití odpadů a také vzniká řada projektů na řešení zařízení na využívání biologicky rozložitelných odpadů, včetně kalů z komunálních ČOV (kompostování, bioplynové stanice). Ve městech i obcích jsou umístěny kontejnery seskupené do tzv. separačních hnízd, která jsou tvořena třemi základními druhy kontejnerů – papír, sklo, plasty, někde i kontejner na sběr elektroodpadu a textilu. Ve větších obcích a městech fungují sběrné dvory, kam je možné odevzdávat biologický, nebezpečný a objemný odpad a elektrozařízení z domácností určená ke zpětnému odběru. Navíc přibývají i kontejnery na jedlé oleje a tuky. V centrech větších měst je problém s prostory pro další umístění separačních hnízd (i vzhledem k historické zástavbě) tak, aby byly pro občany v dostupné vzdálenosti. Na veřejných prostranstvích, kde to umožňují stavebně – technické podmínky, je snaha o budování podzemních kontejnerových stanišť.

Svoz komunálního odpadu od občanů zajišťuje v Hradci Králové firma Hradecké služby – Marius Pedersen. Komunální odpad je svážen na překládací stanici Temešvár, kde dochází k jeho třídění. Občané mohou vedle toho využít k odložení odpadu 4 sběrné dvory na území města. V posledních letech se rozšiřuje oddělené shromažďování a svoz biologického odpadu od občanů. Odpad z městské zeleně od Technických služeb HK a bioodpadů od občanů se kompostuje (komunitní kompostování) na Kompostárně Letiště Hradec Králové. Nebezpečné odpady mohou občané odkládat na sběrných dvorech, 2x ročně (jaro, podzim) probíhá mobilní svoz. Kapacity i počet separačních dvorů jsou v Hradci Králové dostatečné. Existují však sídliště, kde sběrné dvory zcela chybí (Moravské Předměstí, Třebeš). Vysoká pozornost je kladena na oddělený sběr nebezpečného odpadu z komunálního odpadu. V posledních letech byl výrazně posílen sběr textilního a oděvního odpadu a sběr a svoz biomasy ke kompostování i k dalšímu využití. V roce 2016 byl zahájen projekt Třídíme v Hradci, který se dotýká

cca 25 tisíc obyvatel, jehož podstatou je změna intervalu svozu směsného odpadu na 1x dva týdny a individuálního třídění odpadů přímo u jednotlivých nemovitostí. Město si od tohoto projektu slibuje výrazné snížení celkového množství odpadu. V roce 2017 bylo ve městě vyprodukováno 24 tisíc tun odpadu (pouze směsný komunální odpad, papír, plasty, sklo a bioodpad), z toho 14 tisíc tun směsného komunálního odpadu (SKO), což je oproti roku 2013 pokles o přibližně 2,5 tisíce tun (15 %). Na obyvatele 1 bylo v roce 2017 vyprodukováno 151 kg SKO, což je o 18 % méně, než je průměr za Královéhradecký kraj (185 kg) a o bezmála 23 % nižší hodnota, než je průměr za ČR (195 kg). Naproti tomu došlo k celkovému nárůstu (o desítky %) svezeneho odpadu, jež je možné recyklovat (papír, plasty, sklo), a bioodpadu, a to v řádech stovek tun. Město v budoucnosti plánuje vytvořit jednotnou koncepci veřejných stanovišť, revitalizovat existující stanoviště nebo pilotně ověřit ekonomickou a technickou náročnost plošného zavedení podzemních kontejnerových stání. V průběhu roku 2019 je v plánu rozšíření pilotního projektu sběru kovových obalů, jedlých olejů a tuků a v rámci předcházení vzniku odpadu otevření tzv. re-use center neboli míst sloužících pro opětovné použití nepotřebných věcí.

Ve městě Pardubice se svozem směsného odpadu zabývají Služby města Pardubic. Obyvatelé mohou využít i 9 sběrných dvorů, kde je možno ukládat i nebezpečný odpad. Komunální odpad je svážen a lisován na překladišti odpadu v Dražkovicích, odkud je odvážen na skládku ve Chvaleticích. Ve stejném místě je provozována i kompostárna, v roce 2018 bylo do ní odvezeno téměř 3 tisíce tun bioodpadu. Problémem je zajištění bezkolizního odtoku odpadních vod z plochy kompostárny a překladiště. Inertní materiál jako např. odpad ze stavebnictví je možné odkládat na skládce v Časech (firma Cihelna Časy) a na skládce v Mikulovicích (firma GAMO Pardubice). Město Pardubice v budoucnosti plánuje vybudovat nové zařízení pro třídění a úpravu separovaných složek komunálních odpadů, rekonstruovat stávající a vystavět nová stanoviště kontejnerů, vybudovat ReUse centrum nebo zavést systém door-to-door (nádoby na třídění odpadů u každého rodinného domu). V roce 2017 bylo ve městě celkově vyprodukováno 29 tisíc tun odpadu, z toho 15 tisíc tun směsného komunálního odpadu (SKO), což je oproti roku 2013 pokles o přibližně 500 tun (cca 3 %). Na obyvatele 1 bylo v roce 2017 vyprodukováno 168 kg komunálního odpadu, což je o bezmála 11 % méně, než je průměr za Pardubický kraj (188 kg) a o téměř 14 % nižší hodnota, než je průměr za ČR (195 kg). V Pardubicích, podobně jako v Hradci Králové, taktéž došlo k celkovému nárůstu (o desítky %) svezeneho odpadu, jež je možné recyklovat (papír, plasty, sklo), a bioodpadu, opět v řádech stovek tun. Rovněž vzrostla produkce nebezpečných odpadů, a to o téměř 11 % na 105 tun v roce 2017. Město v budoucnosti plánuje vytvořit jednotnou koncepci veřejných stanovišť, revitalizovat existující stanoviště nebo pilotně ověřit ekonomickou a technickou náročnost plošného zavedení podzemních kontejnerových stání. V průběhu roku 2019 je v plánu rozšíření pilotního projektu sběru kovových obalů, jedlých olejů a tuků a v rámci předcházení vzniku odpadu otevření tzv. re-use center neboli míst sloužících pro opětovné použití nepotřebných věcí.

V Chrudimi a přilehlých obcích zajišťuje svoz směsného komunálního odpadu, bioodpadu, nebezpečného a velkoobjemového odpadu společnost Technické služby Chrudim. Odpad je ukládán na skládku v Nasavrkách. Technické služby rovněž zajišťují provoz sběrného dvora a skládky Podhůra. Začátkem června 2019 bylo v prostorech sběrného dvora zprovozněno ReUse centrum, jenž si klade za cíl opětovné využití starých, ale stále funkčních věcí, které už doma lidé nepotřebují. Z důvodu nedostatečné kapacity sběrného dvora chystá město 100–150 milionovou investici, během které budou realizovány zařízení jako velký separační dvůr s dotřídováním odpadů, překladiště a kompostárna.

Na množství i skladbě odpadu se podílí hlavně produkce podnikových odpadů, která v letech 2013–2017 vzrostla v Královéhradeckém kraji o 36,7 % na 551 tisíc tun a v Pardubickém kraji o 46,7 %

na 641 tisíc tun. V Královéhradeckém kraji se v roce 2017 na průmyslovém odpadu nejvíce podíleli zpracovatelský průmysl (43,2 % z celku) a stavebnictví (28,5 %). V Pardubickém kraji se na průmyslovém odpadu nejvíce podíleli stavebnictví (46,9 %) a zpracovatelský průmysl (27,3 %). Odpadem ze stavebnictví se rozumí odpady z pozemních staveb, z dopravních a inženýrských staveb a jejich provozů nebo z výroby stavebních hmot. Jako významní původci odpadů na území aglomerace působí podniky lehkého průmyslu (činné hlavně v oblasti elektrotechniky a spojových zařízení) a zdravotnictví (nemocniční odpad). Nezanedbatelnými původci jsou i nadále chemický, strojírenský a potravinářský průmysl. Relativně vysoký podíl na průmyslovém odpadu vykazují činnosti související s odpadními vodami a sanacemi (24 % podíl v Královéhradeckém kraji, 22 % v Pardubickém kraji). Pardubický kraj je jedním z největších původců nebezpečných odpadů v přepočtu na počet obyvatele. Do budoucna bude vhodné se zaměřit na přijetí opatření k snížení produkce nebezpečných odpadů.

Na území aglomerace se nachází několik skládek komunálního, inertního a nebezpečného odpadu, z nichž mezi nejvýznamnější patří skládka nebezpečného odpadu Lodín. Dále se jedná o skládky Podhůra u Chrudimi a Opatovice nad Labem (slouží pouze pro potřeby společnosti Elektrárny Opatovice). Velká část odpadů je ale skládkována mimo území aglomerace. Královéhradecko a Pardubicko sváží komunální odpad především na skládku ve Chvaleticích – Zdechovicích, Chrudimsko sváží odpad do Nasavrck. Životnost těchto skládek je časově a kapacitně omezená. Např. u skládky v Nasavrkách je odhadována jen na několik let (plánuje se rozšíření kapacity na 1 050 000 m³), ve Chvaleticích na cca 15 let (plánuje se rozšíření kapacity až na 5 000 000 m³). Alternativou ke skládkám může být zvýšení podílu energeticky nebo materiálově využitého odpadu. Zatím jediným zařízením na energetické využití odpadů v aglomeraci je bioplynová stanice (instalovaný výkon 1732 kW) společnosti AGRO CS na okraji Jaroměře. Vyrobená elektrická energie je dodávána do sítě, tepelná energie je využita na ohřev fermentačních nádrží a na vytápění cca 700 bytových jednotek města Jaroměř. Rovněž je potřeba řešit tzv. gastroodpad tvořený biologicky rozložitelnou hmotou, která vzniká v restauracích, jídelnách či výrobnách potravin. Gastroodpad je možné přeměnit prostřednictvím bioplynových stanic na energii a hnojivo.

Aktuálním problémem je nedostatečně řešení nakládání s nebezpečným zdravotnickým odpadem v Pardubické krajské nemocnici. Ta nutně potřebuje řešit spalování nemocničního odpadu jako jsou jednorázové pomůcky, jehly, jednorázové sálové obleky, odpad z laboratoří a prošlé léky. Spalovna neplní legislativní požadavky z důvodu technologické zastaralosti, které je již za hranicích své životnosti. Současná kapacita zařízení je 750 tun odpadu ročně, v současnosti se však projevuje potřeba vyšších kapacit ve spalování odpadu, což stávající zařízení není schopno zajistit. Spalovna nebezpečného odpadu ve Fakultní nemocnici Hradec Králové byla v roce 2016 modernizována a plně odpovídá požadavkům moderního odpadového hospodářství. Kapacita zařízení je 1 900 tun nemocničního odpadu za rok. Problém může představovat spalovna v areálu Synthesie jejíž provoz byl kvůli překračování emisních limitů zastaven v roce 2004. Nový vlastník spalovny, společnost AVE CZ ji chtěla modernizovat a spalovat v ní ročně až 20 tisíc tun nebezpečných odpadů svážených z celé ČR. Potřebná povolení ale firma nezískala. Osud této spalovny je tedy nejasný.

Začátkem roku 2019 byl znovu oživen, mj. ve vazbě na zmíněný zákaz skládkování od roku 2024, záměr na výstavbu spalovny komunálního odpadu v sousedství elektrárny Opatovice. Teplo vzniklé při spalování odpadů by bylo využito k výrobě tepelné a elektrické energie. Již v minulosti byl totiž tento záměr veřejností odmítnut referendem a negativně se k němu staví jak obec Opatovice nad Labem, tak okolní obce. Budoucnost spalovny je tedy opět nejasná. Je však nutné upozornit, že vytváření podmínek pro výstavbu efektivní spalovny komunálních odpadů by bylo v rozporu se záměry převedení odpadového hospodářství na cirkulární ekonomiku. Ta naopak směřuje k vytváření podmínek pro snižování produkce odpadů, k dalšímu posilování separace využitelných složek komunálních odpadů a

k jejich recyklaci jako hlavnímu způsobu nakládání s nimi. Uplatní se také nástroje ecodesignu při projektování nových výrobků a obalů, příprava použitých výrobků k opětovnému použití a posílení odpovědnosti výrobců v oblasti zpětného odběru odpadů z jejich výrobků. V letech 2018–2019 se tyto cíle promítají do nové evropské legislativy odpadového hospodářství. Česká legislativa přebírá evropské cíle a bude je aplikovat v novelách odpadové legislativy (v současnosti probíhá připomínkové řízení k návrhům na novou legislativu). Mnohá města a obce již v posledních letech ve shodě s míněním svých občanů přechází na nové obecní systémy podporující maximální separaci využitelných složek komunálních odpadů a minimalizaci zbytkového směsného komunálního odpadu (jedná se o systémy door – to – door, sledování a hodnocení chování domácností při plnění záměrů separace, rozvoj vhodné infrastruktury, systémy „zaplat' co vyhodíš“, velmi rychle vznikají nové nástroje v rámci smart cities aj.). V těchto podmínkách není reálně získat dostatečné zdroje směsného komunálního odpadu potřebné pro efektivní provoz spalovny komunálních odpadů. Prostor pro energetické využití se jeví spíše v oblasti výroby paliv ze zbytkových komunálních odpadů zbylých po jejich vytřídění či recyklaci. Taková paliva mohou být využita při spoluspalování s jinými palivy, jako paliva pro cementárny či paliva pro multipalivové kotle apod.

Hlavní zjištění:

- Aglomerace patří k regionům se zhoršenou kvalitou ovzduší a jsou zde překračovány imisní limity znečišťujících látek. Vlivem západního proudění a dálkového přenosu ovlivňuje kvalitu ovzduší v aglomeraci i elektrárna Chvaletice.
- Díky modernizaci a ekologizaci průmyslových provozů v posledních letech se jejich vliv na znečištění ovzduší v aglomeraci výrazně snížil.
- Problémem znečišťování ovzduší zůstávají mnohé střední a malé zdroje znečištění a také lokální topeniště. Stále větším podílem se na znečištění ovzduší v aglomeraci podílí doprava.
- Více než ¾ území aglomerace spadá do oblasti s překročenými limity pro pevné částice PM₁₀. Vyšší emisní zátěž základními znečišťujícími látkami vykazuje jižní část aglomerace (Pardubicko).
- Lokální topeniště a doprava mají majoritní podíl na nadlimitních koncentracích rakovinotvorného benzo[a]pyrenu. Mezi nejznečištěnější oblasti benzo[a]pyrenem v aglomeraci patří primárně území Hradce Králové, Pardubic a Jaroměře.
- Většina obcí v aglomeraci vykazuje nízký koeficient ekologické stability (KES).
- Podíl chráněných území na celkové rozloze aglomerace je ve srovnání s ČR, Královéhradeckým a Pardubickým krajem nízký.
- Ve SO ORP Pardubice chybí vhodná ochrana cenných údolních niv.
- Ve městech aglomerace je dostatek funkčních ploch zeleně. Potenciál sídelní zeleně však není plně využit. Lesnatost území aglomerace je vzhledem k zemědělsky využívané krajině velmi nízká.
- V posledních letech se problémem lesů nejen v Hradecko-pardubické aglomeraci stává jednak kůrovec, ale rovněž sucho a s tím související nízká hladina spodní vody, která má za následek masivní úhyn borovic v regionu východních Čech.

- Výměra zemědělské, a zvláště orné půdy se celkově snižuje. Velkou měrou se na tom podílí zábor často velmi kvalitní půdy pro potřeby výstavby.
- Vysokými intervencemi do budování ČOV se znatelně k lepšímu změnila kvalita některých úseků povrchových vod. Situace ale stále není optimální. Všechny hlavní toky v aglomeraci spadají do kategorie znečištěných vod (některé z nich jsou velmi silně znečištěné).
- Z hlediska odtokových poměrů trvají problémy s rychlým odtokem srážkových vod z území, v jehož důsledku mohou vznikat povodně, které jsou pro území největším nebezpečím. V aglomeraci existují lokality, kde chybí protipovodňová ochrana.
- Území aglomerace, potažmo celá oblast východních Čech, patří mezi suchem nejohroženější oblasti ČR.
- V aglomeraci není nedostatečně zajištěná ochrana povrchových i podzemních vod. Zdroje podzemních vod jsou často velmi zranitelné a náchylné na znečištění např. z povodní nebo průnikem kontaminace z povrchu země.
- Podle systému evidence kontaminovaných míst je na území aglomerace evidováno více než 140 kontaminovaných míst, u nichž byla potvrzena kontaminace, resp. starých ekologických zátěží s různou mírou závažnosti. Nejvíce ekologických zátěží se v aglomeraci vyskytuje na území měst Hradec Králové, Pardubice, Chrudim a v jejich okolí. Celkem 4 lokality starých ekologických zátěží na území aglomerace mají nejvyšší index priority.
- Potenciální riziko v území představují tzv. boletické panely s obsahem silně karcinogenního azbestu.
- Narůst dopravy se projevuje i v nárůstu hladiny hluku zejména ve městech a obcích lokalizovaných podél hlavních dopravních tranzitních tras. Dvě největší města v aglomeraci, Hradec Králové a Pardubice, jsou hlukem neúměrně zatížena.
- Celková produkce odpadů roste. Množství vyprodukovaného komunálního odpadu z běžného svozu klesá a podíl separované složky roste zejména díky existenci osvětových projektů. Podíl skládkovaného komunálního odpadu je stále vysoký, podíl energeticky nebo materiálově využitého odpadu je nízký. Kapacita separačních dvorů nedostačuje a nutná je jejich modernizace. Především v blízkosti velkých sídlišť separační dvory zcela chybí.
- Aktuálním problémem je nedostatečně řešení nakládání s nebezpečným zdravotnickým odpadem v Pardubické krajské nemocnici. Nemocniční spalovna neplní legislativní požadavky z důvodu technologické zastaralosti, které je již za hranicí své životnosti.

15 Udržitelný rozvoj území

Udržitelný rozvoj území se snaží o vytvoření a zachování vyváženého vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, hospodářský rozvoj a soudržnost společenství obyvatel v území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích území. Rozbor udržitelného rozvoje území je tvořen pomocí podkladů, které popisují stav a vývoj území, zjišťují hodnoty v území, limity využití území a záměry na provedení změn v území (Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 500/2006 Sb.). Mapa vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace níže byla vytvořena agregací jednotlivých územně analytických podkladů (ÚAP) obcí s rozšířenou působností (ORP), v jejichž působnosti jsou obce aglomerace, datovaných k prosinci roku 2016 (4. úplná aktualizace ÚAP).

Územní podmínky pro životní prostředí – **pilíř přírodní (Z)** vycházejí z přírodní atraktivity území, existence chráněných území a jiných přírodních hodnot, výskytu kvalitních zemědělských půd třídy ochrany I a II, KES, lesnatosti, zornění, prostupnosti a typu krajiny, funkčnosti prvků ÚSES, výskytu ekologických zátěží, hluku z dopravy, jiných znečištění a ekologických rizik, hrozby záplav a jiných přírodních rizik.

Územní podmínky pro hospodářský rozvoj – **pilíř hospodářský (H)** vycházejí z existence pracovních příležitostí a jejich případné dostupnosti v okolí, nezaměstnanosti a jejího vývoje, indexu ekonomického zatížení a jeho vývoje, dopravní dostupnosti a existence rozvojových ploch pro podnikání.

Územní podmínky pro sociální soudržnost obyvatel – **pilíř soudržnosti obyvatel (S)** vycházejí z počtu obyvatel a jeho vývoje, indexu stáří a jeho vývoje, existence občanského vybavení, možností kulturního vyžití a jejich případná dostupnosti v okolí, zájmu o bydlení, počtu dokončených bytů, existence rozvojových ploch pro bydlení a možnosti každodenní rekreace.

Kladné hodnocení všech tří pilířů v obcích správního obvodu ORP Hradec Králové je přímo závislé na velikosti sídel v návaznosti na kvalitní přírodní zázemí (lesní komplex Hradec Králové – Třebechovice pod Orebem, Nechanice, Chlumec nad Cidlinou) s možností větší pracovní nabídky. Čím má sídlo větší počet obyvatel, tím je pro obyvatele z hlediska občanského vybavení atraktivnější, a to i z hlediska většího potenciálu pracovní nabídky. Kladné hodnocení všech tří pilířů se vyskytuje u obcí, která disponují jednak vyšším KES a mají rozvinutou výrobu (Libčany), případně jsou přímo dostupné na dálnici D11 (Dobřenice) nebo jsou v turisticky zajímavém území (centrální a západní část Nechanicka, západní část Třebechovicka, oblast bojiště bitvy 1866). V sousedství těchto center a ve vazbě na hlavní dopravní tahy (D11, II/611, I/33) se vyskytují převážně obce s jedním záporně hodnoceným pilířem (environmentální pilíř) a v okrajových částech bez přímé vazby na hlavní komunikační tahy se vyskytují obce se dvěma i třemi zápornými pilíři. Mezi největší negativní vlivy zájmového území patří značné odlesnění (environmentální pilíř), nedostatek pracovních míst (ekonomický pilíř) a stárnutí obyvatel spojené s úbytkem ekonomicky aktivního obyvatelstva především v menších sídlech (sociální pilíř). Značným problémem je vliv intenzivní zemědělské produkce, který má za následek tvorbu větrné a vodní eroze, a pokud nebude docházet k vytváření protierozních opatření, dojde k velkému znehodnocení zdejšího zemědělského půdního fondu, který je už tak značně zatížen stavbou průmyslových zón a obchodních center a výstavbou silniční sítě, především plánovanou dostavbou dálnice D11. Všechny tři pilíře mají negativní obce Babice, Osičky, Stará Voda a Vrchovnice, a to

z důvodu výskytu všech hlavních výše uvedených nedostatků. Značný vliv na všechny tři pilíře mají také sousední správní obvody ORP.⁹⁰

Celkové hodnocení podmínek rozvoje území správního obvodu ORP Pardubice je příznivé. Území má, při vhodné koordinaci a spolupráci obcí, předpoklady pro další udržitelný rozvoj. Má však také jistou citlivost na hospodářské změny a vzhledem k zatížení území také na změny v přírodních podmínkách. Nejvýznamnějším sídlem správního území je město Pardubice, ve kterém žije rozhodující počet obyvatel a které svou silnou gravitací formuje rozvoj obcí ve svém širokém zázemí. V severní a jižní části území ORP sílí vliv sousedních center – Hradce Králové a Chrudimi. Převážná část správního území má obecně dobré podmínky pro udržitelný rozvoj území přesto, že vykazuje rozdíly, zejména v oblasti hospodářské, méně v sociální (nedostatek pracovních příležitostí a vysoký průměrný věk obyvatel) a v také oblasti environmentální (celkově nižší kvalita životního prostředí). Zhoršené podmínky výrazně souvisí s kvalitou dopravního napojení lokality. Výraznější rozdíly se vyskytují jednak v okrajových částech správního území (Libišany, Plch, Slepotice), jednak uvnitř území (Barchov, Bezděkov, Dašice, Lány u Dašic, Staré Jesenčany, Starý Mateřov), zejména v okolí NKP Kunětická Hora (Kunětice, Němčice, Ráby). Dosavadní prudký rozvoj individuálního bydlení v souboru obcí pod Kunětickou Horou (v jejím ochranném pásmu) má, kromě jiného i negativní vliv na prostředí této národní kulturní památky. Důsledky živelné urbanizace společně s absencí respektu k hodnotám NKP ohrožují její postavení jako zcela výjimečného historického a přírodního fenoménu v území. Správní obvod ORP Pardubice má významný potenciál přírodně hodnotných území, které leží severozápadně a severovýchodně od centra mezi oběma krajskými městy – Pardubicemi a Hradcem Králové. Tento téměř souvislý přírodní pás území ve směru Lázně Bohdaneč – Borek s návazností na lesní komplex JV od Hradce Králové (Bělečko) vyžaduje zvláštní režim ochrany (stanovení podmínek jeho funkčního využití a prostorového uspořádání) koncipovaný tak, aby se mohl stát kvalitní a v území ORP ojedinělou rekreační oblastí s širšími územními vztahy.⁹¹

Ve správním obvodu ORP Chrudim patří mezi problémová sídla, která vykazují slabé charakteristiky ve dvou nebo všech třech pilířích, obce Dvakačovice, Rozhovice a Jeníkovice. Tyto obce se nacházejí v podstatě uprostřed polí bez výraznějšího zastoupení přírodních prvků, nebo mají problém s technickou infrastrukturou. V současné době byl, oproti minulým letům, přerušen odliv obyvatel z města Chrudimi, a i výhled do budoucna je spíše pozitivní a lze očekávat, že dojde k výraznějšímu navýšení. Město Chrudim se totiž prezentuje politikou, která klade velký důraz na tzv. „Zdravé město“ a svým přístupem pravidelně získává ocenění na mezinárodním poli. Od roku 2013 je město držitelem nejvyšší úrovně A v rámci Zdravého města a místní Agendy 21. Audit udržitelného rozvoje zde probíhá každé 2 roky. Chrudim jako první město v ČR zavedlo systém kvality řízení úřadu z hlediska šetrného přístupu k životnímu prostředí (EMAS). Důležitým impulsem pro příliv obyvatel bude také dokončení JV obchvatu a realizace zástavby několika atraktivních lokalit pro bydlení.⁹²

---

⁹⁰ Magistrát města Hradec Králové (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Hradec Králové.

<https://www.hradeckralove.org/4%2Duplna%2Daktualizace%2Duzemne%2Danalytickych%2Dpodkladu%2D2016/d-66858>

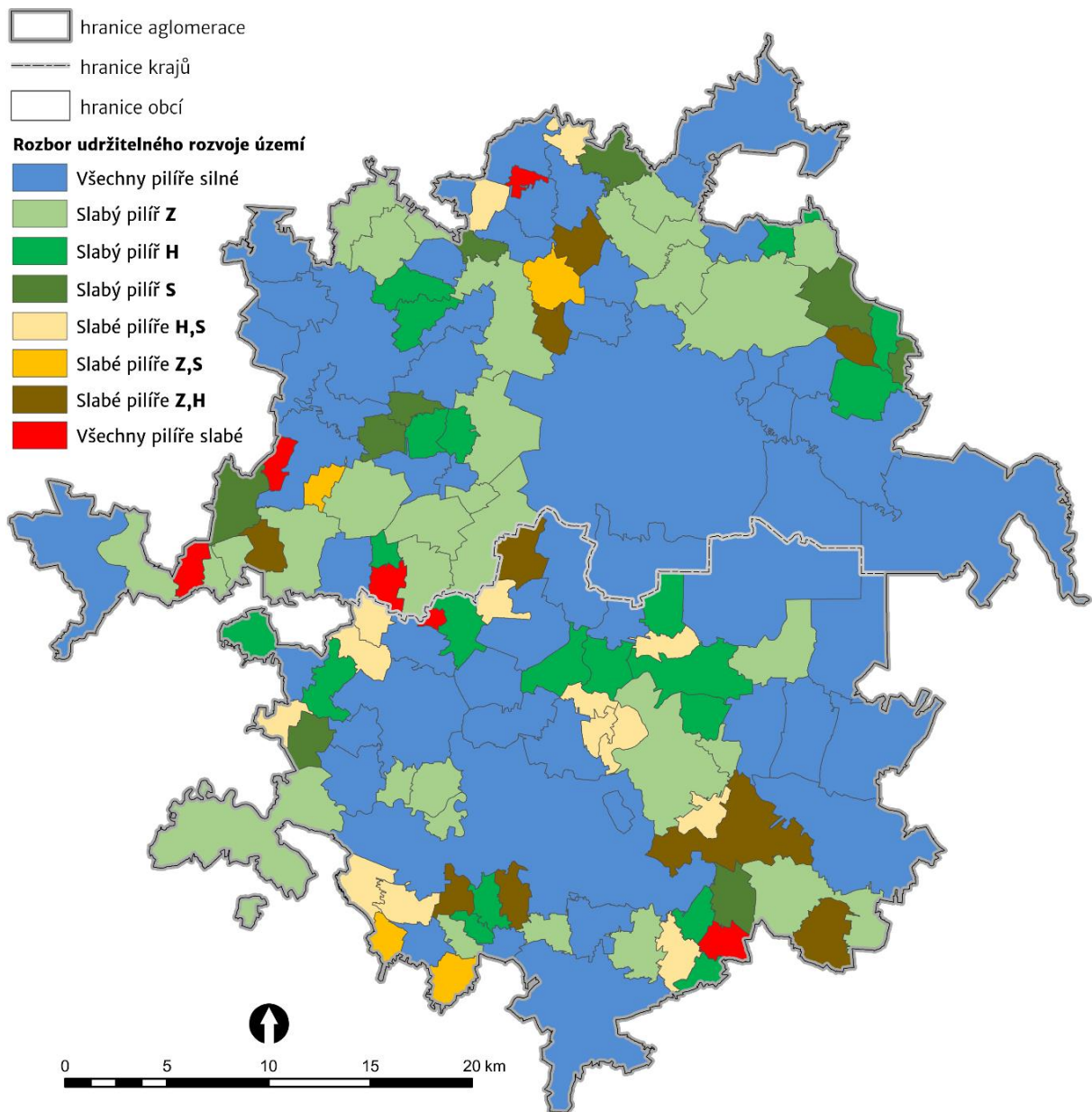
⁹¹ Magistrát města Pardubice (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Pardubice.

<https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-podklady/uzemne-analyticke-podklady/aktualizace-uzemne-analytickych-podkladu-2016/>

⁹² Městský úřad Chrudim (2016). 4. úplná aktualizace územně analytických podkladů ORP Chrudim.

<https://www.chrudim.eu/uzemne-analyticke-podklady/d-1751>

Obrázek 48 Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016

Vyváženost vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území:

Územní podmínky pro příznivé životní prostředí – pilíř přírodní (**Z**)

Územní podmínky pro hospodářský rozvoj – pilíř hospodářský (**H**)

Územní podmínky pro soudržnost společenství obyvatel území – pilíř soudržnosti obyvatel (**S**)

Zdroj: ÚAP, vlastní zpracování, podkladová data Data50 ČÚZK

16 Přílohy

Příloha 1 Přehled projektů mateřských a základních škol financovaných z IROP

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Centrum služby péče o dítě v dětské skupině	stavba objektu plnícího funkci dětské skupiny o celkové kapacitě 6 dětí předškolního věku, k jehož výstavbě dojde v místní části Hradce Králové – Svobodné Dvory	KHK	Hradec Králové	10 795 226	IROP
Dostavba Mateřské školy Za Fontánou v Přelouči	rozšíření kapacity MŠ, přístavba nové budovy k původní budově MŠ – stavební úpravy, úpravy venkovních prostor a pořízeno vybavení interiéru mateřské školy	PAK	Přelouč	21 913 161	IROP
Nadstavba MŠ Staré Hradiště	navýšení kapacity stávající nástavbou 2.NP pavilonu B vč. přístavby schodišťového traktu – vznik nového oddělení, navýšení kapacity z 50 na 74 dětí; bezbariérové úpravy (rampa, schodišť. plošina) a kompletní vybavení nábytkem, kompenzačními pomůckami, dovybavení školní zahrady hracími prvky a osázení novou zelení	PAK	Staré Hradiště	17 359 768	IROP
Mateřská škola Němčice	realizace novostavby objektu MŠ – stavební práce, vybavení interiéru nábytkem a mobiliářem, úpravy venkovních prostor včetně herních prvků	PAK	Němčice	10 585 918	IROP
Modernizace infrastruktury v ZŠ M. Horákové	modernizace učebny přírodopisu, fyziky, chemie, vč. jejich kabinetů, školní dílny a učebny PC	KHK	Hradec Králové	12 516 148	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Sever	modernizace učeben s kabinety pro výuku chemie, přírodopisu, fyziky, dvě PC učebny s mobilní tabletovou učebnou a dílny se skladem, strojovnou a přípravnou	KHK	Hradec Králové	11 018 221	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Štefcova	vybudování či rekonstrukce učebny fyziky, chemie, přírodopisu a matematiky včetně jejich kabinetů, učeben PC, mobilní tabletové učebny a učebny dílen vč. přípravnou	KHK	Hradec Králové	10 480 437	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Kukleny	vybudování či rekonstrukce učeben chemie, fyziky, přírodopisu, kabinetu fyziky, přípravnou chemie, skladu přírodopisu a dvou učeben PC	KHK	Hradec Králové	9 991 745	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Nový Hradec Králové	vybudování či rekonstrukce sloučené učebny pro fyziku a chemii, jejich kabinetů a dále pak dvou počítačových učeben	KHK	Hradec Králové	9 924 145	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ J. Gočára	vybudování či modernizace učeben přírodopisu, fyziky, chemie, školních dílen vč. přípravnou	KHK	Hradec Králové	8 970 892	IROP – ITI

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Modernizace infrastruktury v ZŠ Habrmanova	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory, práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy	KHK	Hradec Králové	7 907 908	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ SNP	rekonstrukce učebny fyziky, sloučené učebny chemie a přírodopisu včetně kabinetu, 2 PC učeben, mobilní tabletové učebny a učebny dílen a skladu	KHK	Hradec Králové	7 630 500	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Štefánikova	vybudování či rekonstrukce počítačových učeben a keramické díly včetně skladu	KHK	Hradec Králové	6 409 774	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Jiráskovo náměstí	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory a práce s digitálními technologiemi.	KHK	Hradec Králové	6 319 304	IROP – ITI
ZŠ Všešary č.p. 57 - nástavba a přístavba budovy 2. stupně	zajištění kompenzačních pomůcek a nábytku do učebny informatiky	KHK	Všešary	6 000 000	IROP – ITI
Základní škola Chlumec nad Cidlinou – polytechnické vzdělávání a bezbariérový přístup	modernizace odborných učeben a počítačových dovedností v modernizované odborné učebně informatiky	KHK	Chlumec n. C.	5 996 426	IROP – ITI
Modernizace infrastruktury v ZŠ Pouchov	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory, přírodní vědy a práce s digitálními technologiemi	KHK	Hradec Králové	5 961 895	IROP – ITI
Modernizace budovy základní školy v Libčanech pro výuku klíčových kompetencí	modernizace učebny fyziky, chemie, žákovské dílny a vybudování moderně vybavené multimediální učebny	KHK	Libčany	4 000 000	IROP – ITI
Víceúčelové polytechnické dílny a učebna IT	vybudování nové učebny polytechnických dílen (učebna pro výuku pracovních činností a keramická dílna) a nová počítačová učebna	KHK	Předměřice n. L.	4 000 000	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Bratřů Veverkových	modernizace učebny fyziky, odborné kombinované učebny, počítačové učebny, učebny informatiky a žákovské řemeslné dílny	PAK	Pardubice	17 622 653	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Studánka	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	17 594 155	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Závodu Míru	modernizace učeben fyziky a chemie (včetně kabinetů) a 2 počítačových učeben	PAK	Pardubice	17 448 172	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole npor. Eliáše	modernizace učebny fyziky, chemie, přírodopisu, tří počítačových učeben a školní dílny.	PAK	Pardubice	16 025 054	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Spořilov	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	15 928 458	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Staňkova	modernizace čtyř odborných učeben – učebna fyziky a chemie, přírodopisu, matematiky, počítačové učebny a vybudování dvou multioborových učeben	PAK	Pardubice	11 315 914	IROP – ITI

Název projektu	specifikace	kraj	místo realizace	celkové uznatelné výdaje (Kč)	zdroj financování
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Ohrazenice	modernizace pěti odborných učeben – učebna fyziky a chemie, přírodopisu, dvou počítačových učeben a školní dílny	PAK	Pardubice	10 169 671	IROP – ITI
Rekonstrukce odborných učeben na Základní škole Družstevní	modernizace učeben pro přírodní vědy, technické a řemeslné obory a digitální technologie	PAK	Pardubice	9 542 920	IROP – ITI
Modernizace odborných učeben ZŠ Lázně Bohdaneč - I. etapa	modernizace učeben pro technické a řemeslné obory.	PAK	Lázně Bohdaneč	6 000 000	IROP – ITI
Odborné učebny a konektivita ZŠ Dašice	modernizace učeben pro přírodní vědy a konektivita	PAK	Dašice	5 376 225	IROP – ITI
Vybudování odborných učeben a zajištění vnitřní konektivity v budovách ZŠ Holice, Holubova 47	vybudování nové odborné učebny pro výuku přírodních věd (chemie/přírodopis apod.) včetně zázemí pro pedagogy a výukové pomůcky, rekonstrukce počítačové učebny, vytvoření síťové infrastruktury pro celou ZŠ	PAK	Holice	4 464 366	IROP – ITI
Modernizace počítačových učeben ZŠ U Stadionu a rekonstrukce a vybavení chemické laboratoře ZŠ Dr. J. Malíka včetně zajištění bezbariérovosti	modernizace počítačových učeben; rekonstrukce a vybavení chemické laboratoře	PAK	Chrudim	4 291 044	IROP – ITI
Dostavba centrálního pavilonu základní školy v ul. Školní 247 v Opatovicích nad Labem	dostavba centrálního pavilonu ZŠ – nové 4 kmenové učebny a specializovaná přírodovědná učebna.	PAK	Opatovice n. L.	54 492 808	IROP
Základní škola – modernizace	modernizace stávající budovy II. stupně ZŠ v ulici Pražská čp. 2 a 3 ve městě Nechanice, vybudování nového 3. NP s odbornými učebnami, kmenová učebna, kabinety k učebnám, poradenské pracoviště a odpovídající sociální zázemí; úprava zahrady a vybudování Přírodní učebny	KHK	Nechanice	31 592 549	IROP
Rozšíření výuky přírodních věd a informatiky školy	vybudování moderních učeben pro přírodní vědy, práci s digitálními technologiemi a	PAK	Dříteč	22 404 720	IROP
Nástavba ZŠ a MŠ Františka Škroupa, Osice	nástavba učebny pro cizí jazyky, přírodní vědy a práce s digitálními technologiemi v kombinaci s cizími jazyky.	KHK	Osice	11 970 109	IROP
Přístavba budovy ZŠ Stěžery	přístavba s novou kmenovou třídou a s odbornou IT učebnou, pořízení movitého vybavení, úprava zeleně a zajištění parametrů konektivity a připojení k internetu	KHK	Stěžery	11 065 455	IROP

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Příloha 2 Přehled zrealizovaných projektů středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace z IROP

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
Nástavba dílen SPŠ Hradec Králové	rekonstrukce a nástavba patra Odloučeného pracoviště SPŠ, SOŠ a SOU soustředění praktické výuky elektrotechnických a strojírenských oborů	KHK	Hradec Králové	45 287 989	IROP – ITI
SŠ automobilní Holice – modernizace dílen odborného výcviku a praxe	modernizace dílen odborného výcviku a praxe – modernizace tří objektů	PAK	Holice	24 182 300	IROP – ITI
Střední škola technická a řemeslná – Centrum odborného vzdělávání Chlumec nad Cidlinou	rekonstrukce a dovybavení odborných dílen a odborných učeben ve středisku praktické výuky pro obor Kuchař – číšník, Cukrář a Řezník – uzenář	KHK	Chlumec n. C.	20 792 339	IROP – ITI
SPŠ Chrudim – strojní vybavení školních dílen	modernizace dílen (soustružny, frézárny) pro technické obory – pořízení strojního vybavení, realizace nezbytných stavebních úprav, modernizace elektroinstalace a navýšení kapacity trafostanice.	PAK	Chrudim	18 258 067	IROP – ITI
Přístavba východního křídla školy pro odborné učebny DELTA	přístavba 2 podlažní budovy s 3 učebnami odborných předmětů, kabinet + obslužné místnosti včetně potřebného vybavení – práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy	PAK	Pardubice	16 999 696	IROP – ITI
Zřízení odborných učeben pro výuku polytechnických předmětů při Biskupském gymnáziu Bohuslava Balbína a základní a mateřské škole Jana Pavla II v Hradci Králové	nové prostory pro výuku přírodních věd – rekonstrukce nevyužité budovy v areálu školy, kde budou vybudovány učebny, matematiky, biologie, chemie a přírodních věd, laboratoře a zázemí pro výuku.	KHK	Hradec Králové	16 256 760	IROP – ITI
Rekonstrukce dílen pro řemeslné obory a pořízení vybavení pro diesel motory – SOŠ a SOU Voceľova HK	přístavba dílen pro obor Zedník, Tesař a Klempíř moderní výukový prostor pro praktickou výuku; pořízení vybavení pro diagnostiku diesel motorů pro automobilové obory	KHK	Hradec Králové	13 159 199	IROP – ITI
SPŠ stavební Pardubice-modernizace a vybavení truhlářských dílen	modernizace 4 odborných učeben (strojové dílny), 1 odborné učebny (ruční dílna) a PC učebny	PAK	Pardubice	11 134 122	IROP – ITI
Rekonstrukce laboratoří fyziky, chemie a biologie VOŠZ a SZŠ Hradec Králové	modernizací a vybavením laboratoří fyziky, chemie a biologie	KHK	Hradec Králové	10 386 064	IROP – ITI
Obchodní akademie Chrudim-rekonstrukce učeben IT a přírodovědných předmětů	modernizaci odborných učeben – čtyři počítačové učebny, jedna učebna přírodovědná	PAK	Chrudim	8 442 989	IROP – ITI
Gymnázium Pardubice Mozartova-interaktivní učebny matematiky	modernizace dvou odborných učeben pro výuku matematiky, v kombinaci 1x informatika a výpočetní technika a 1x deskriptivní geometrie, odborný kabinet matematiky a příbuzných oborů	PAK	Pardubice	7 538 305	IROP – ITI
Gymnázium Holice – rekonstrukce odborných učeben a laboratoří	modernizace učeben pro zkvalitnění výuky přírodovědných oborů a práce s digitálními technologiemi	PAK	Holice	7 000 000	IROP – ITI

Název projektu	Charakteristika projektu	Kraj	Místo realizace	Celkové způsobilé výdaje	Zdroj financování
SOŠ a SOU obchodu a služeb Chrudim – vybudování dílen odborného výcviku	rekonstrukce půdních prostor školy – učebna praktického vyučování, příruční sklad a strojovna vzduchotechniky.	PAK	Chrudim	6 501 051	IROP – ITI
SPŠE a VOŠ Pardubice-vybavení učeben pro výuku moderních průmyslových technologií	modernizace čtyř odborných učeben – učebna 3D technologií, učebna pneumatiky, učebna programování PLC, učebna automatizace	PAK	Pardubice	5 229 974	IROP – ITI
Vybudování učeben pro zájmové a celoživotní vzdělávání – jazykové, digitální vzdělávání a vybavení pracoviště řemeslných oborů – SOŠ a SOU Vocelova Hradec Králové	modernizace a vybavení odborných učeben a dílny cizí jazyk, technické a řemeslné obory a práce s digitálními technologiemi	KHK	Hradec Králové	13 370 192	IROP
SŠ zemědělská Chrudim – rekonstrukce školního statku – II. etapa	rekonstrukce areálu školního statku – vybudování odborných učeben pro výuku praxe, přednáškového sálu, předváděcí haly, garáže a stání pro mechanizaci v prostorách nevyužívané dojírny a kravína	PAK	Chrudim	38 372 294	IROP
Zlepšení infrastruktury pro vzdělávání VOŠZ a SZŠ Hradec Králové – rekonstrukce počítačové sítě a modernizace odborných učeben zubních techniků	modernizací infrastruktury, vybavením učeben, zajištěním konektivity a vybudováním klidové zóny na Vyšší odborné školy zdravotnické a střední školy zdravotnické v Hradci Králové	KHK	Hradec Králové	19 559 860	IROP
Zlepšení infrastruktury a inovace vybavení hlavní budovy SUPŠ HNN	rekonstrukce a vybavení hlavní budovy SŠ – rekonstrukce dílen a učeben, zajištění vybavení do dílen a počítačového vybavení	KHK	Hradec Králové	19 424 282	IROP
Zlepšení infrastruktury a inovace vybavení odloučeného pracoviště SUPŠ HNN v Brněnské ulici	stavební úpravy dílen a učeben odloučeného pracoviště SŠ, vybudování konektivity školy, relaxačního koutku	KHK	Hradec Králové	11 546 742	IROP
Stavební úpravy stávajících učeben na odborné učebny a laboratoře Sion High School Hradec Králové	modernizace vybavení pěti učeben pro výuku předmětů ze skupiny přírodních věd a cizích jazyků, modernizace konektivity školy, venkovní úpravy – zeleň v přenosných nádobách a přenosný mobiliář.	KHK	Hradec Králové	8 715 228	IROP
Zkvalitnění jazykové a přírodovědně odborné výuky Trivis	rekonstrukce jedné odborné učebny, nákup vybavení pro odbornou výuku ve 3 učebnách, pořízení schodolezu pro žáky s omezenými možnostmi pohybu.	KHK	Třebechovice p. O.	2 051 022	IROP
Vybavení pro praktickou výuku	vybavení odborné učebny a notebooků na Střední škole vizuální tvorby v rámci řemeslného oboru Grafický design, komunikace v cizích jazycích, práce s digitálními technologiemi a přírodní vědy.	KHK	Hradec Králové	2 000 000	IROP

Zdroj: Monitorovací systém MS2014+

Příloha 3 Seznam obcí na území Hradecko-pardubické aglomerace

Kód obce	Obec	POÚ	ORP	Okres	Kraj
569861	Benátky	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569917	Černilov	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569933	Čistěves	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569941	Divec	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569968	Dobřenice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569976	Dohalice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570010	Hněvčeves	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569810	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573621	Hvozdnice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570206	Kratonohy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570231	Lhota pod Libčany	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570249	Libčany	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570257	Libníkovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570265	Librantice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570273	Libřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570311	Lochenice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573779	Máslojedy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570419	Mokrovousy	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570443	Nedělišťe	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548065	Obědovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570532	Osice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570541	Osičky	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570656	Praskačka	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570672	Předměřice nad Labem	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570711	Radíkovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570729	Radostov	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570745	Roudnice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573191	Sadová	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570931	Stěžery	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570966	Střezetice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548154	Světí	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571008	Syrovátka	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571024	Těchlovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571059	Třesovice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
513717	Urbanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571091	Všestary	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571105	Výrava	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571113	Vysoká nad Labem	Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570109	Chlumeck nad Cidlinou	Chlumeck nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570125	Chudeřice	Chlumeck nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570150	Káranice	Chlumeck nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570184	Kosičky	Chlumeck nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570494	Nové Město	Chlumeck nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj

Kód obce	Obec	POÚ	ORP	Okres	Kraj
570915	Stará Voda	Chlumec nad Cidlinou	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569887	Boharyně	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569984	Dolní Přím	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570052	Hrádek	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570214	Kunčice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570303	Lodín	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570435	Mžany	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570451	Nechanice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573531	Puchlovice	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570958	Stračov	Nechanice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569925	Černožice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569992	Habřina	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570028	Holohlavy	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570044	Hořiněves	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570222	Lejšovka	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570354	Lužany	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570702	Račice nad Trotinou	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570796	Sendražice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570800	Skalice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570877	Smiřice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570885	Smržov	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548057	Vrchovnice	Smiřice	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569852	Běleč nad Orlicí	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
569879	Blešno	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570133	Jeníkovice (HK)	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
576352	Jílovice	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
571041	Třebechovice pod Orebem	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
548677	Vysoký Újezd	Třebechovice pod Orebem	Hradec Králové	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
574121	Jaroměř	Jaroměř	Jaroměř	Náchod	Královéhradecký kraj
576859	Týniště nad Orlicí	Týniště nad Orlicí	Kostelec nad Orlicí	Rychnov nad Kněžnou	Královéhradecký kraj
569828	Babice	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
573710	Kobylice	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
570567	Petrovice	Nový Bydžov	Nový Bydžov	Hradec Králové	Královéhradecký kraj
574848	Býšť	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
574911	Dolní Roveň	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
574929	Dolní Ředice	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
574988	Holice	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
575011	Horní Ředice	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
575089	Chvojenec	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
576000	Vysoké Chvojno	Holice	Holice	Pardubice	Pardubický kraj
547808	Rozhovice	Heřmanův Městec	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
504301	Dřenice	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
504955	Dvakačovice	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj

Kód obce	Obec	POÚ	ORP	Okres	Kraj
571164	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572420	Tuněchody	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572446	Úhřetice	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
572471	Vejvanovice	Chrudim	Chrudim	Chrudim	Pardubický kraj
574830	Bukovka	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572896	Černá u Bohdanče	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574902	Dolany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572861	Kříčeň	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574767	Lázně Bohdaneč	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575305	Libišany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
573078	Neratov	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572942	Pích	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572951	Podůlšany	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575551	Rohovládova Bělá	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575569	Rohoznice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575593	Rybitví	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575721	Staré Ždánice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575984	Vlčí Habřina	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575992	Voleč	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
576051	Živanice	Lázně Bohdaneč	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574724	Barchov	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574741	Bezděkov	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574783	Borek	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574813	Bukovina nad Labem	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572799	Časy	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574856	Čeperka	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574864	Čepí	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574899	Dašice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574953	Dřítěč	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572977	Dubany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575046	Hrobice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575062	Choteč	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575143	Jezbořice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575232	Kostěnice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
573515	Kunětice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572845	Lány u Dašic	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575372	Mikulovice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575399	Moravany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572870	Němčice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575429	Opatovice nad Labem	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575437	Ostřešany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
555134	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575534	Ráby	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575577	Rokytno	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575640	Sezemice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575658	Slepotice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
574198	Spojil	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575682	Srč	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
553719	Srnojedy	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj

Kód obce	Obec	POÚ	ORP	Okres	Kraj
575704	Staré Hradiště	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575712	Staré Jesenčany	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575739	Starý Mateřov	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572934	Stéblová	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572985	Třebosice	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575887	Úhřetická Lhota	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
572888	Újezd u Sezemic	Pardubice	Pardubice	Pardubice	Pardubický kraj
575135	Jeníkovice	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575500	Přelouč	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj
575518	Přelovice	Přelouč	Přelouč	Pardubice	Pardubický kraj

17 Seznam zkratek

a.s.	akciová společnost
BIHK	Biskupství královéhradecké
BČOV	biologická čistička odpadních vod
B+R	bike and ride
COV	centrum odborného vzdělávání
CR	cestovní ruch
CZ – NACE	klasifikace ekonomických činností/ Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne
CZT	centralizované zásobování teplem
ČD	České dráhy
ČEZ	České energetické závody
ČOV	čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
ČSN	Československá norma
ČSPHM	čerpací stanice pohonných hmot
ČSÚ	Český statistický úřad
DDM	Dům dětí a mládeže
DFJP	Dopravní fakulta Jana Pernera
DM	destinační management
DPMHK	Dopravní podnik města Hradce Králové
DPMP	Dopravní podnik města Pardubic
DS	dětská skupina
EU	Evropská unie
FaF UK	Farmaceutická fakulta v Hradci Králové
FEI	Fakulta elektrotechniky a informatiky
FES	Fakulta ekonomicko-správní
FF	Filozofická fakulta
FChT	Fakulta chemicko-technologická
FIM	Fakulta informatiky a managementu
FR	Fakulta restaurování
FZS	Fakulta zdravotnických studií
GJKT	Gymnázium Josefa Kajetána Tyla
ha	hektar
HDP	hrubý domácí produkt
HMMS	Hrubá míra migračního salda
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHÚ	chráněné území
IAD	individuální automobilová doprava
IDS	integrovaný dopravní systém

IREDO	Integrovaná regionální doprava
IRZ	Integrovaný registr znečišťování
ITI	integrované teritoriální investice
KES	koeficient ekologické stability
KHK	Královéhradecký kraj
KKO	kulturní a kreativní odvětví
km	kilometr
K+R	Kiss and ride
KVET	kombinovaná výroba elektrické energie a tepla
LDN	Léčebna dlouhodobě nemocných
LF UK	Lékařská fakulta v Hradci Králové
MAP	místní akční plán
MHD	městská hromadná doprava
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MS	monitorovací systém
MŠ	mateřská škola
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MÚK	mimoúrovňová křižovatka
MVE	malá vodní elektrárna
NIDV	Národní institut dalšího vzdělávání
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
NKP	Národní kulturní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NPÚ	Národní památkový ústav
NRBK	nadregionální biokoridor
o.p.s.	obecně prospěšná společnost
ORL	OtoRhinoLaryngologie
OZE	obnovitelné zdroje energie
PAK/PK	Pardubický kraj
p.b.	procentní bod
PC	personal computer/osobní počítač
PdF	Pedagogická fakulta
PO	ptačí oblast
POR	přípravky na ochranu rostlin
POÚ	pověřený obecní úřad
PP	přírodní památka
P+R	park and ride
PR	public relation
PřF	Přírodovědecká fakulta
PřP	přírodní park
RIS3	Regionální inovační strategie

SEKM	system evidence kontaminovaných míst
SKO	směsný komunální odpad
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SO ORP	správní obvod obce s rozšířenou působností
SOŠ	střední odborná škola
SPŠ	střední průmyslová škola
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
SŠ	střední škola
SUMF	Udržitelný rámec městské mobility (Sustainable Urban Mobility Framework)
SUMP	Plán udržitelné městské mobility (Sustainable Urban Mobility Plan)
SVČ	středisko volného času
SVK	Státní vědecká knihovna
SVP	speciální vzdělávací potřeby
SZT	soustava zásobování teplem
TA ČR	Technologická agentura České republiky
TKO	tuhý komunální odpad
TO	turistická oblast
TRN	oddělení tuberkulózy a respiračních nemocí
TV	televizní vysílání
U3V	Univerzita třetího věku
ÚAP	územně analytické podklady
UHK	Univerzita Hradec Králové
UK	Univerzita Karlova
ÚP	Úřad práce
UPa	Univerzita Pardubice
ÚSES	územní systém ekologické stability
VaV	výzkum a vývoj
VaVal	výzkum, vývoj a inovace
VOŠ	vyšší odborná škola
VPM	volné pracovní místo
VŠ	vyšší odborná škola
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
z.s.	zapsaný spolek
ZSJ	základní sídelní jednotka
ZŠ	základní škola
z.ú.	zapsaný ústav
ZUŠ	základní umělecká škola

18 Seznam grafů, tabulek a obrázků

Seznam grafů

Graf 1	Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel Hradecko pardubické aglomerace	16
Graf 2	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2018.....	16
Graf 3	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2017 - srovnání s vyššími územními celky	17
Graf 4	Vývoj počtu obyvatel v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí.....	19
Graf 5	Demografická prognóza vývoje počtu obyvatel město Hradec Králové (vlevo) a SO ORP Hradec Králové (vpravo) do roku 2050	19
Graf 6	Přirozený přírůstek a hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v letech 2014-2018 - srovnání aglomerace s vyššími územními celky	20
Graf 7	Přirozený přírůstek v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí	21
Graf 8	Vývoj hrubé míry přirozeného přírůstku v letech 2014-2018 - srovnání měst a venkovských obcí	21
Graf 9	Míra potratovosti (počet potratů na 1 000 obyvatel) v částech aglomerace v letech 2014-2018 .	23
Graf 10	Saldo migrace a hrubá míra migračního salda (v ‰) v letech 2014-2018 - srovnání aglomerace s vyššími územními celky	24
Graf 11	Významné migrační proudy do Hradecko-pardubické aglomerace – suma za období 2014 až 2018	26
Graf 12	Významné migrační proudy z území Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014 až 2018.	27
Graf 13	Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2018 v jednotlivých částech aglomerace	33
Graf 14	Počet sňatků/rozvodů na 1 000 obyvatel v letech 2014-2018- srovnání města a obcí mimo města	33
Graf 15	Věková struktura obyvatelstva v roce 2018 - srovnání Hradecko-pardubické aglomerace s vyššími územními celky	34
Graf 16	Věková struktura obyvatel – porovnání let 2014 a 2018.....	35
Graf 17	Index stáří a průměrný věk obyvatel Hradecko-pardubické aglomerace – vývoj v letech 2014 až 2018	36
Graf 18	Vývoj indexu stáří v letech 2014 až 2018 - srovnání měst a venkovských obcí aglomerace	36
Graf 19	Srovnání zaměstnaných v národním hospodářství dle sektorů (% , 2011, 2018)	40
Graf 20	Podíl jednotlivých odvětví na celkové zaměstnanosti v Královéhradeckém a Pardubickém kraji (2017).....	41
Graf 21	Srovnání průměrné měsíční mzdy – rok 2018	42
Graf 22	Vývoj podílu nezaměstnaných osob v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2019.....	44
Graf 23	Vývoj počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014-2019.....	44
Graf 24	Vývoj počtu uchazečů na 1 volné pracovní místo v Hradecko-pardubické aglomeraci v letech 2014 - 2019	45
Graf 25	Struktura uchazečů o zaměstnání dle délky nezaměstnanosti (březen 2019)	46
Graf 26	Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání dle věku (duben 2019)	46
Graf 27	Vzdělanostní struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání (duben 2019).....	47

Graf 28	Struktura dosažitelných uchazečů o zaměstnání podle zaměstnání (duben 2019).....	47
Graf 29	Vývoj HDP na obyvatele v PPS v období 2011-2017, EU 28 = 100.....	49
Graf 30	Vývoj podílů zpracovatelského průmyslu na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ NACE v období 2011-2017	51
Graf 31	Vývoj podílů odvětví peněžnictví a pojištnictví dle CZ NACE na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách v období 2011-2017	52
Graf 32	Vývoj podílů odvětví veřejné správy a obrany, vzdělávání, zdravotní a sociální péče na hrubé přidané hodnotě v běžných cenách dle odvětví ekonomické činnosti CZ NACE v období 2011-2017	52
Graf 33	Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace dle právní formy na celkovém počtu subjektů v Královéhradeckém a Pardubickém kraji v období 2014-2018 (v %).....	55
Graf 34	Vývoje podílů živnostníků na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Hradecko-pardubické aglomeraci a podílů živnostníků na celkovém počtu podnikatelských subjektů v České republice v období 2014-2018 (v %).....	56
Graf 35	Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace dle právní formy na celkovém počtu subjektů jednotlivých právních forem v Česku v období 2014-2018 (v %).....	58
Graf 36	Vývoj podílů subjektů základních ekonomických sektorů na celkovém počtu subjektů v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018 (v %)	58
Graf 37	Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Královéhradeckém a Pardubickém kraji dle základních ekonomických sektorů v období 2014-2018 (v %).....	59
Graf 38	Vývoj podílů subjektů Hradecko-pardubické aglomerace na celkovém počtu podnikatelských subjektů v Česku dle základních ekonomických sektorů v období 2014-2018 (v %)	60
Graf 39	Podíl celkových výdajů na výzkum a vývoj na regionálním HDP (2013–2017)	65
Graf 40	Celkové výdaje na výzkum a vývoj podle hlavních sektorů provádění (mil. Kč) 2017	66
Graf 41	Pracující ve výzkumu a vývoji celkem v krajích (2017, podíl)	69
Graf 42	Podíl inovujících podniků.....	71
Graf 43	Vývoj návštěvnosti Hradecko-pardubické aglomerace kraje v letech 2014-2018 (100 % = rok 2014)	82
Graf 44	Vývoj návštěvnosti v jednotlivých částech Hradecko-pardubické aglomerace	82
Graf 45	Počet konferencí v hromadných ubytovacích zařízeních (2014-2018).....	84
Graf 46	Vývoj celkové návštěvnosti památek v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018....	86
Graf 47	Vývoj návštěvnosti Muzea východních Čech v Hradci Králové v období 2014-2018.....	88
Graf 48	Vývoj návštěvnosti zámku s opevněním v Pardubicích v období 2014-2018	89
Graf 49	Vývoj návštěvnosti státního zámku Hrádek u Nechanic v období 2014-2018.....	90
Graf 50	Vývoj návštěvnosti Státního hradu Kunětická hora v období 2014-2018.....	91
Graf 51	Vývoj návštěvnosti zámku Karlova Koruna v období 2014-2018.....	91
Graf 52	Vývoj návštěvnosti Třebechovického muzea betlémů v období 2014-2018	92
Graf 53	Vývoj návštěvnosti Kaple Zjevení Páně ve Smiřicích v období 2014-2018	93
Graf 54	Vývoj návštěvnosti Bílé věže v Hradci Králové v období 2014-2018.....	93
Graf 55	Vývoj návštěvnosti památky Šrámkův statek Piletice v období 2014-2018	94
Graf 56	Vývoj návštěvnosti památky Zelená brána v období 2014-2018	95

Graf 57	Vývoj návštěvnosti Památníku Dr. Emila Holuba – Afrického muzea v Holicích v období 2014-2018	96
Graf 58	Vývoj návštěvnosti Městského muzea v Přelouči v období 2014-2018.....	97
Graf 59	Vývoj návštěvnosti Městského muzea Loreta v Chlumci nad Cidlinou v období 2014-2018.....	97
Graf 60	Vývoj návštěvnosti Regionálního muzea v Chrudimi v období 2015-2018.....	98
Graf 61	Vývoj návštěvnosti muzea barokních soch v období 2014-2018.....	98
Graf 62	Vývoj návštěvnosti muzea loutkářských kultur v Chrudimi v období 2014-2018.....	99
Graf 63	Vývoj návštěvnosti Železničního muzea v Jaroměři v období 2014-2018	100
Graf 64	Vývoj návštěvnosti Městského muzea v Jaroměři v období 2016-2018.....	100
Graf 65	Vývoj počtu výpůjček ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a Krajské knihovně v Pardubicích v období 2014-2018.....	102
Graf 66	Vývoj počtu registrovaných čtenářů ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové a Krajské knihovně v Pardubicích v období 2014-2018.....	103
Graf 67	Vývoj návštěvnosti Galerie moderního umění v Hradci Králové v období 2014-2018	107
Graf 68	Vývoj návštěvnosti Východočeské galerie v Pardubicích v období 2014-2018	107
Graf 69	Vývoj celkové návštěvnosti divadel v Hradecko-pardubické aglomeraci v období 2014-2018	109
Graf 70	Vývoj návštěvnosti Klicperova divadla v období 2014-2018	110
Graf 71	Vývoj návštěvnosti Východočeského divadla v období 2014-2018	110
Graf 72	Vývoj návštěvnosti Divadla DRAK v období 2014-2018.....	111
Graf 73	Vývoj návštěvnosti Divadla Exil v období 2014-2018	112
Graf 74	Absolutní počty a podíly subjektů reklamního odvětví ve třech největších městech v území hradecko-pardubické aglomerace v období 2014-2018.....	118
Graf 75	Počty subjektů odvětví výroby počítačů a periferních zařízení v území hradecko-pardubické aglomerace v období 2014-2018	119
Graf 76	Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v aglomeraci a v ČR	120
Graf 77	Porovnání vzdělanostní struktury obyvatelstva ve věku 15 a více let v Královéhradeckém, Pardubickém kraji a v ČR (rok 2017).....	121
Graf 78	Kapacita dětských skupin na území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)	122
Graf 79	Kapacita a vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014-2018	123
Graf 80	Přehled investic mateřských škol z IROP (květen 2019)	125
Graf 81	Počet žáků a vytíženost základních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace zřizovaných obcemi v letech 2014-2018	126
Graf 82	Vytíženost základních škol dle typu zřizovatele ve školním roce 2017/2018	128
Graf 83	Přehled investic základních škol z IROP (data k 31.5. 2019)	128
Graf 84	Střední školy v Hradecko-pardubické aglomeraci dle zřizovatele (k 1.1. 2019)	130
Graf 85	Kapacita středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace (k 1.1.2019)	130
Graf 86	Počet žáků a vytíženost středních škol na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014-2018	131
Graf 87	Přehled investic středních škol z IROP (2014-2018)	133
Graf 88	Vývoj počtu zájemců o aktivity v DDM na území Hradecko-pardubické aglomerace (2014-2018)	139

Graf 89	Studenti podle formy studia na vysokých školách Hradecko-pardubické aglomerace (r. 2018) ..	140
Graf 90	Počty studentů studujících na fakultách VŠ v hradecké části aglomerace (2012–2018).....	141
Graf 91	Počty studentů studujících na fakultách VŠ v pardubické části aglomerace (2012–2018).....	141
Graf 92	Přehled podílu studentů v prezenčním studiu dle typu studijního programu (r. 2018)	142
Graf 93	Vývoj počtu tuzemských a zahraničních studentů na vysokých školách na území Hradecko-pardubické aglomerace (2012-2018).....	144
Graf 94	Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1998–2017	150
Graf 95	Srovnání počtu dokončených bytů na 1000 obyvatel ve sledovaných územích za období 1998–2017	150
Graf 96	Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017 v přepočtu na 10 000 obyvatel	156
Graf 97	Vývoj počtu trestných činů a indexu kriminality v okresech Hradec Králové a Pardubice za období 2014–2018	163
Graf 98	Srovnání indexu kriminality mezi vybranými územními celky za období 2014–2018	163
Graf 99	Hustota silniční sítě ve vybraných územních jednotkách na 100 km ² v roce 2018.....	167
Graf 100	Dopravní nehodovost v roce 2018 přepočtená na 1 000 obyvatel v daném území	172
Graf 101	Hustota dobíjecích a plnicích stanic pro čistou mobilitu ve vybraných územních celcích v přepočtu na 1 000 km silnic (k 1. 4. 2019)	176
Graf 102	Počty cestujících a počty pohybů na Letišti Pardubice v letech 2013–2018	179
Graf 103	Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Hradce Králové při využití různých módů dopravy (stav k 15. 4. 2019)	184
Graf 104	Srovnání cestovních dob z vybraných měst do Pardubic při využití různých módů dopravy (stav k 15. 4. 2019)	185
Graf 105	Přepravené osoby v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2018	186
Graf 106	Ujeté vozokilometry v MHD Hradec Králové a Pardubice v letech 2014–2018.....	186
Graf 107	Emise základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů a krajů v roce 2016	201
Graf 108	Změna v emisích základních znečišťujících látek do ovzduší na obyvatele podle okresů v roce 2016 oproti roku 2013	202
Graf 109	Chráněná území v Hradecko-pardubické aglomeraci dle kategorií (stav k 1. 5. 2019).....	208

Seznam tabulek

Tabulka 1	Zóny dle intenzity suburbanizace	10
Tabulka 2	Velikostní hierarchie obcí Hradecko-pardubické aglomerace dle počtu obyvatel k 31.12.2013....	13
Tabulka 3	Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách 2017 dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE	50
Tabulka 4	Míra podnikatelské aktivity v roce 2013 a 2018	53
Tabulka 5	Ekonomické subjekty dle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE (2018)	54
Tabulka 6	Největší zaměstnavatelé se sídlem na území Hradecko-pardubické aglomerace (duben 2019) ...	62
Tabulka 7	Celkové státní rozpočtové výdaje na VaV podle hlavních poskytovatelů a příjemců v roce 2017 (mil. Kč)	67
Tabulka 8	Zastoupení generických znalostních domén (výzkumných specializací) v krajích ČR (2018).....	72
Tabulka 9	Zastoupení klíčových oblastí aplikace znalostí (ekonomická specializace) v regionech ČR (2018).	73
Tabulka 10	Přehled brownfields v území Hradecko – pardubické aglomerace (2019)	78
Tabulka 11	Seznam národních kulturních památek v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)	86
Tabulka 12	Seznam ohrožených kulturních památek v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)	87
Tabulka 13	Seznam institucí kreativních odvětví v Hradecko-pardubické aglomeraci (červen 2019)	113
Tabulka 14	Přehled základních uměleckých škol v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019)	136
Tabulka 15	Přehled domů dětí a mládeže v území Hradecko-pardubické aglomerace (rok 2019).....	138
Tabulka 16	Základní údaje o domovním a bytovém fondu dle SLDB 2011	149
Tabulka 17	Počet lůžek v nemocnicích v okresech ve srovnání s kraji k 31. 12. 2017	155
Tabulka 18	Zdravotničtí pracovníci podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017	155
Tabulka 19	Samostatné ordinace lékařů podle okresů ve srovnání s kraji v roce 2017.....	156
Tabulka 20	Poskytované sociální služby na území aglomerace k 31. 12. 2018	157
Tabulka 21	Počet pobytových zařízení sociálních služeb a jejich kapacity v okresech v roce 2017.....	158
Tabulka 22	Neuspokojení žadatelé o poskytnutí sociální služby v zařízeních dle krajů v roce 2017	159
Tabulka 23	Počet mimořádných událostí se zásahy jednotek požární ochrany (JPO) v roce 2017	164
Tabulka 24	Statistika exekucí za okresy Hradec králové a Pardubice v roce 2017.....	166

Seznam obrázků

Obrázek 1	Významová kategorizace středisek a jejich aglomerační vztahy	7
Obrázek 2	Sociogeografická regionalizace Česka 2011.....	8
Obrázek 3	Sociogeografická regionalizace Česka 2011, výřez Hradec Králové – Pardubice.....	8
Obrázek 4	Vymezení suburbánních zón Hradce Králové a Pardubic dle Metodiky sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v ČR.....	9
Obrázek 5	Průmět vymezení ITI Hradecko-pardubické aglomerace do území dle typologie SRR ČR.....	10
Obrázek 6	Administrativní mapa Hradecko-pardubické aglomerace	11
Obrázek 7	Návrh vymezení území pro účely Strategie regionálního rozvoje ČR 2021 +, verze květen 2019..	12
Obrázek 8	Vymezené území Hradecko-pardubické aglomerace	14
Obrázek 9	Index změny počtu obyvatel v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-2018 ..	18
Obrázek 10	Hrubá míra přirozeného přírůstku (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-2018.....	22
Obrázek 11	Hrubá míra migračního salda (v ‰) v obcích Hradecko-pardubické aglomerace za období 2014-201825	
Obrázek 12	Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí do Hradce Králové a Pardubic za období 2014-2018	29
Obrázek 13	Hlavní migrační proudy v rámci Hradecko-pardubické aglomerace – vystěhovalí z Hradce Králové a Pardubic za období 2014-2018	31
Obrázek 14	Index stáří v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2018	37
Obrázek 15	Podíl nezaměstnaných v obcích Hradecko pardubické aglomerace (březen 2019).....	43
Obrázek 16	Změna počtu živnostníků v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014-2018 (v ‰)57	
Obrázek 17	Změna počtu registrovaných subjektů v obcích Hradecko-pardubické aglomerace mezi roky 2014-2018 (v ‰)	61
Obrázek 18	Výdaje na VaV uskutečněné v podnikatelském sektoru podle okresů ČR, 2017	66
Obrázek 20	Pracoviště Vav podle sektorů provádění v krajích.....	68
Obrázek 21	Podniky provádějící VaV podle okresů CR, 2017	68
Obrázek 19	Zaměstnanci VaV (FTE) v podnikatelském sektoru podle okresů ČR, 2017	70
Obrázek 22	Vymezení území TO Hradecko	80
Obrázek 23	Vymezení území TO Pardubicko	81
Obrázek 24	Vytíženost mateřských škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2017/2018	124
Obrázek 25	Vytíženost základních škol zřizovaných obcemi ve školním roce 2017/2018	127
Obrázek 26	Počet dokončených bytů v Hradecko-pardubické aglomeraci za období 1998–2017	151
Obrázek 27	Obce se sociálně vyloučenou lokalitou na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2015	165
Obrázek 28	Silniční síť na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 1. 4. 2019).....	169
Obrázek 29	Časová dostupnost Hradce Králové a Pardubic po silniční síti v roce 2019.....	170
Obrázek 30	Dopravní nehodovost na území obcí Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2014–2018	173
Obrázek 31	Teplotní mapa nehodovosti na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2018 ..	174
Obrázek 32	Maximální traťové rychlosti na železnici v Hradecko-pardubické aglomeraci v roce 2018 a nárůst nejvyšších traťových rychlostí oproti roku 2007.....	178

Obrázek 33	Dálkové cyklotrasy v České republice v roce 2016	181
Obrázek 34	Nehodovost cyklistů na území Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2016–2018	182
Obrázek 35	Bílá místa vysokorychlostního připojení k internetu dle základních sídelních jednotek na území Hradecko-pardubické aglomerace (stav k 31. 12. 2017)	190
Obrázek 36	Vodárenská soustava východní Čechy a její vazby na aglomeraci	197
Obrázek 37	Kanalizace v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016	199
Obrázek 38	Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací oxidů dusíku v území Hradecko-pardubické aglomerace (2013–2017).....	203
Obrázek 39	Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací benzo[a]pyrenu a částic PM10 v území Hradecko-pardubické aglomerace (2013–2017).....	204
Obrázek 40	Koeficient ekologické stability v obcích Hradecko-pardubické aglomerace.....	206
Obrázek 41	Změna podílu lesních pozemků na celkové rozloze v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2013–2017	211
Obrázek 42	Změna podílu orné půdy ze zemědělské půdy v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v letech 2013–2017	214
Obrázek 43	Deficit srážek za období 2015–2018 vzhledem k dlouhodobému průměru 1981–2010	217
Obrázek 44	Odchylka sucha od obvyklého stavu v období 1961–2010 (stav k 28. 4. 2019)	217
Obrázek 45	Záplavové území v Hradecko-pardubické aglomeraci (stav k 30. 7. 2018).....	219
Obrázek 46	Kontaminovaná místa, staré ekologické zátěže a objekty s nebezpečnými látkami na území Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016	221
Obrázek 47	Hluková mapa Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2017	223
Obrázek 48	Vyhodnocení vyváženosti vztahu územních podmínek pro udržitelný rozvoj území v obcích Hradecko-pardubické aglomerace v roce 2016	231